ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПОГЛЯДИ НАУКОВЦІВ ТА ПРАКТИКІВ

Збірник тез наукових доповідей
І Всеукраїнської науково-практичної
конференції

2018

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

Кафедра державних та місцевих фінансів

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПОГЛЯДИ НАУКОВЦІВ ТА ПРАКТИКІВ

Збірник тез наукових доповідей
І Всеукраїнської науково-практичної конференції

14 грудня

ЛЬВІВ – 2017

УДК 336.02:339.92(447)

Державна фінансова політика України в умовах євроінтеграції: погляди науковців та практиків: зб. тез наук. доп. за матеріалами І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 14 грудня 2017 р. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 318 с.

Відповідальні за випуск: *Н.С. Ситник*

Упорядники: *Н.С. Ситник*
В.Я. Дубик
У.З. Ватаманюк-Зелінська
Д.В. Попович
Ю.О. Голинський

Комп'ютерне верстання . *В. Ю. Ситник*

До збірника увійшли тези доповідей науковців вітчизняних вищих навчальних закладів на І Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Державна фінансова політика України в умовах євроінтеграції: погляди науковців та практиків*», яка відбулася у Львівському національному університеті імені Івана Франка 14 грудня 2017 р.

Доповіді друкуються в авторській редакції.
Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Рекомендовано до випуску Вченою радою факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 31 січня 2018 р.).

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

СПІВГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ:

Ситник Н.С. В.о. завідувача кафедри державних та місцевих фінансів факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка, д-р екон. наук, професор, *м. Львів*

Стасишин А.В. В.о. декана факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка, канд. екон. наук, доцент, *м. Львів*

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Белінська Я. В.	Завідувач кафедри міжнародної економіки Університету державної фіскальної служби України, професор, д-р екон. наук, *м. Ірпінь*
Лисяк Л. В.	Завідувач кафедри фінансів Університету митної справи та фінансів, професор, д-р екон. наук, *м. Дніпро*
Іляш О. І.	Проректор з наукової та міжнародної діяльності Міжнародного університету фінансів, професор, д-р екон. наук, *м. Київ*
Мединська Т. В.	Доцент кафедри фінансів кредиту та страхування Львівського торговельно-економічного університету, доцент, канд. екон. наук, *м. Львів*
Дубик В.Я.	Заступник декана з науки факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка, канд. екон. наук, доцент, *м. Львів*
Ярема Я. Р.	Професор кафедри державних та місцевих фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка, д-р екон. наук, дпрофесор, *м. Львів*
Ватаманюк-Зелінська У. З.	Доцент кафедри державних та місцевих фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка, д-р екон. наук, доцент, *м. Львів*
Західна О. Р.	Доцент кафедри державних та місцевих фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка, канд. екон. наук, доцент, *м. Львів*
Попович Д. В.	Доцент кафедри державних та місцевих фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка, канд. екон. наук, доцент, *м. Львів*
Голинський Ю.О.	Доцент кафедри державних та місцевих фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка, канд. екон. наук, *м. Львів*

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

НАЦІОНАЛЬНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА: ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Velichkin Valeriy, Bulygina Dariya, Popova Anna

THE CURRENT STATE OF LEASING SERVICES IN UKRAINE 12

Андрєєва Юлія Вадимівна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ БОРГУ 15

Белінська Яніна Василівна, Сафонік Наталія Петрівна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ 18

Ванічкіна Маргарита Олександрівна

ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ НА ОСВІТУ 20

Ватаманюк-Зелінська Уляна Зеновіївна, Смолин Ольга Іванівна

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗПОДІЛУ ВИДАТКІВ НА ОСВІТУ НА РІВНІ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ 23

Величко Роман Олегович

ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МЕТОДІВ 26

Герасименко Олена Вікторівна

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ 29

Гупало Олег Григорович

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ 32

Дулюк ВалентинГригорович

ВІДПОВІДНІСТЬ СЬОГОДНІШНЬОЇ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ МОЖЛИВОСТЯМ І ПОТРЕБАМ РЕАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ. 35

Західна Оксана Романівна, Спалиляк Марія Володимирівна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ 38

Заруцька Олена Павлівна, Новікова Людмила Флорівна

ОКРЕМІ ТЕНДЕЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ 41

Зварич Софія Іванівна

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ 44

Зеленко Василь Анатолійович, Зеленко Наталія Михайлівна

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНДИКАТОР ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС ... 46

Зюзін Віталій Олегович

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 49

Калита Тетяна Анатоліївна, Косюч Руслан Олександрович
ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 52
Капленко Галина Вікторівна
ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА СУКУПНИЙ ОСОБИСТИЙ СПОЖИВЧИЙ ПОПИТ 56
Качула Світлана Валентинівна
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ 58
Климець Оксана Сергіївна
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНИ 61
Ключка Ольга Володимирівна, Вітик Катерина Іванівна
СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ 64
Кушнір Анна Ігорівна
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ГОЛОВНА УМОВА РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ..... 67
Лисяк Любов Валентинівна
РОЗВИТОК СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ 70
Лясковець Діана Іванівна
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ..... 72
Мазур Альона Миколаївна
ЗОВНІШНІ ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ..... 75
Міщенко Дмитро Анатолійович
ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ .. 77
Міщенко Людмила Олександрівна
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УКРАЇНІ: ФІНАНСУВАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ..... 80
Міщенко Людмила Олександрівна, Малоок Ірина Анатоліївна
ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 83
Міркевич Карина Олександрівна
ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ 86
Назаров Микола Ігорович
СУЧАСНИЙ СТАН ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДО УКРАЇНИ..... 89
Петик Любов Орестівна, Дзебас Андрій Віталійович
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РЕФОРМИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 91
Петрова Яна Іванівна
ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 94

Побоча Катерина Павлівна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКрАЇНІ 96

Приходько Єлизавета Сергіївна, Венгуренко Тетяна Григорівна

ПЕРВИННИЙ ТА ВТОРИННИЙ РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ 99

Роменська Катерина Михайлівна

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ ПОТОКАМИ В УМОВАХ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ 102

Сальникова Тетяна Валеріївна

АНАЛІЗ СТАНУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ 104

Сич Ольга Анатоліївна, Вольська Неллі Робертівна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ 107

Сліпухов Ігор Владиславович

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ 109

Смолінська Софія Дмитрівна

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ..... 112

Смолінський Валентин Броніславович

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ..... 115

Сорока Ростислав Степанович

НАПРЯМИ РОСТУ ПОДАТКОВИХ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ 118

Сорока Ростислав Степанович, Горбаль Ольга Іванівна

ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ . 121

Татарин Наталія Богданівна

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ 123

Тверська Яна Миколаївна

ВАГОМІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ..... 127

Чабанюк Одарка Михайлівна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ..... 129

Чорна Ніна Олександрівна

БЮДЖЕТ - ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ 131

Чушак Ірина Василівна

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 133

Шушкова Юлія Володимирівна, Стасишин Андрій Васильович

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 135

Секція 2
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Архієреєв Сергій Ігоревич, Пожидаєва Ірина Ігорівна

РЕГУЛЯТИВНІ ПЕРЕВАГИ ПРИЄДНАННЯ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ПАН-ЄВРО-СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКІ ПРЕФЕРЕНЦІЙНІ ПРАВИЛА ПОХОДЖЕННЯ 139

Відливана Софія Петрівна

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ 142

Гармаш Сергій Володимирович

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ З ТОЧКИ ЗОРУ ВПЛИВУ ЛЮДСЬКОГО ЧИННИКА 145

Голинський Юрій Олегович, Джиговська Лілія Іванівна

УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 148

Димченко Ірина Миколаївна, Скрипник Наталія Євгенівна

ДОСВІД ЄС ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 151

Дудник Лілія Романівна, Венгуренко Тетяна Григорівна

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ 154

Іляш Ольга Ігорівна, Кравчук Віктор Володимирович

ТРАНСРЕГІОНАЛІЗАЦІЯ – НОВИЙ ТРЕНД У РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ 158

Калита Тетяна Анатоліївна, Каширіна Лілія Юріївна

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ 162

Калита Тетяна Анатоліївна, Пасинюк Дар'я Андріївна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 164

Клепанчук Ольга Юріївна

ЕКСПОРТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ 166

Пікулик Оксана Іванівна

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 168

Рева Тетяна Михайлівна

УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ 171

Синіговець Ольга Миколаївна

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ 175

Галаз Ліна Володимирівна, Сислюк Ірина Петрівна

МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПОГЛИБЛЕННЯ КОНТАКТІВ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ 178

Ситник Наталія Степанівна, Конкульовський Микола Любомирович

МИТНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ 181

Скрипник Наталія Євгенівна, Куличенко Оксана Григорівна

ЕКОНОМЕТРИЧНІ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 183

Тригуб Світлана Едуардівна

ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ УКРАЇНИ ДО ЄС В УМОВАХ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКИ РИНКИ 185

Ус Марина Ігорівна

ОЗНАКИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ 188

Шайко Дар’я Русланівна

ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ 192

Секція 3
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Александрюк Тетяна Юріївна, Журавель Аліна Іванівна, Новак Богдана Сергіївна

АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ 194

Баранник Лілія Борисівна

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 196

Коченко Анастасія Миколаївна

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 199

Круглякова Віра Володимирівна

ФІСКАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ 202

Лобода Наталія Олександрівна, Мороз Наталія Петрівна

ЄДИНИЙ ПОДАТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ (ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ) 204

Панасюк Тетяна Сергіївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ 206

Полянська Олена Анатоліївна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ 210

Хрущ Ольга Сергіївна

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТОКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 213

Чабанюк Одарка Михайлівна, Бібічев Олексій Павлович
НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ 217
Шелько Вероніка Юріївна
ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ 219
Шрамковська Анастасія Геннадіївна, Марченко Ольга Іванівна
ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 222
Щербань Олександра Євгенівна
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 224
Щирий Гліб Леонідович
АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНУ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 227
Ярема Богдана Павлівна, Костецька Оксана Ігорівна
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ 230
Ярема Ярослав Романович, Сахарук Уляна Андріївна
ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 232

Секція 4
ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ І БЕЗПЕКА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Matrosov Alexandr, Matrosova Victoria, Kramarenko Evgeniy
EDUCATIONAL POLICY AS A BASIC INTELLECTUAL LEVELOF INNOVATIVE POTENTIAL 235
Khmil Yaryna
CYBER SECURITY IN BUSINESS 237
Алієва Лейла Рагімівна
РОЛЬ ВЕНЧУРНИХ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ .. 240
Вірт Микола Ярославович, Теодорович Артем Юрійович
ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА 243
Геращенко Ірина Олексіївна
КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ 245
Голинський Юрій Олегович, Клонцак Ростислав Іванович
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НЕЇ 248
Голинський Юрій Олегович, Шпаргала Дмитро Михайлович
ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ 252
Гончарук Світлана Марківна
НЕОБХІНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО АУДИТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 255

Горбань Софія Юріївна, Чернова Ольга Вадимівна

МІСЦЕ КИТАЙСЬКИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ У СВІТОВІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ 258

Гордієнко Володимир Олександрович, Борвінко Ельвіра Вікторівна

РЕЗУЛЬТАТАТИВНІСТЬ ВПРОВПАДЖЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ЛІКУВАННЯ туберкульозу 260

Горин Галина Володимирівна

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ЯК ОСНОВАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ..... 263

Калита Тетяна Анатоліївна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВАВ УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ..... 266

Комарницька Ганна Омелянівна

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В РЕГІОНІ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ 269

Максимчук Євгенія Анатоліївна

БАНКРУТСТВО, ЯК НАСЛІДОК НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА РИНКУ..... 272

Микулінська Юлія Антонівна

ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА» 274

Михайленко Вікторія Вікторівна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ..... 278

Міркевич Карина Олександрівна

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 281

Папка Олег Степанович, Сороківська Марія Василівна

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 283

Парфенюк Євгенія Іванівна

СТАН ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ 286

Попович Дарія Володимирівна, Алимов Олександр Сергійович

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ..... 289

Попович Дарія Володимирівна, Славчаник Олена Русланівна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ 291

Романів Євген Миколайович

РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ, АУДИТУ І ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА..... 295

Рущишин Надія Михайлівна, Костак Зоряна Романівна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА..... 297

Ситник Наталія Степанівна, Стефанків Богдан Олександрович
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 300
Тарасова Єлизавета Леонідівна
ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 304
Тарнавська Оксана Богданівна
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ. 306
Фисина Оксана Миколаївна
СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ... 309
Чабанюк Одарка Михайлівна, Чегіль Аліна Віталіївна, Кушнір Ольга Володимирівна
ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ. 312
Юсипович Олег Іванович, Клим Руслан Андрійович
ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 314
Ясіновська Ірина Фантинівна, Кобзарук Інна Іванівна
ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ 316
Мединська Тетяна Володимирівна, Керод Тарас Романович
РЕАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В НАПРЯМІ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ 318

СЕКЦІЯ 1

НАЦІОНАЛЬНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА: ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Velichkin Valeriy, Bulygina Dariya, Popova Anna

University of custom business and finances

(Dnepr)

THE CURRENT STATE OF LEASING SERVICES IN UKRAINE

The personal interest rises in services of unbanked credit establishments, such as the leasing companies, the factoring companies, the credit unions and the lombard's with the increase of financial literacy of population of Ukraine next to the use of universal financial services lately. The leasing as financial service comes forward on the modern stage of development to one of factors of the increase of competitiveness of domestic enterprises, the improvement of quality of services, increase of efficiency of production and, as a result, the strengthening of positions on the home and world markets. The increase of market of the leasing services in Ukraine conditions by that a leasing is an alternative to the bank crediting and by the effective instrument of process of the effective updating of the fixed assets and technologies of enterprises of the all directions of economic activity.

The research of features of the leasing business showed in Ukraine, that the European tendencies of reduction of volumes of the leasing, the rising in price of the leasing services and the search of new financial instruments took place in the home economic system.

To the specific problems of leasing companies at the same time in Ukraine it is legitimate to take: the sharp increase of outstanding debt, the close of access to in relation to the cheap financial resources through the prohibition of crediting in foreign currency, the necessity of change and restructuring of charts of payments for reliable clients, the pre-schedule closing of agreements, necessity of exception of the articles of leasing for unconscientious clients, the refuse of insurance companies from payments and others like that. By the state on 30.06.2017 to list of legal entities that have a right to render financial services and are on an account in Natzkomfinposlug, is brought information in about 196 legal entities - lessors and to the State register of financial institutions information is brought in about 310 financial companies that services of the financial leasing render (table 1) [4].

Table 1

The amount of legal entities - lessors and financial companies that render the services of the financial leasing

A type of establishment	*By the state on 30.06.2015*	*By the state on 30.06.2016*	*By the state on 30.06.2017*
Legal entities - lessors	267	272	196
Financial companies	254	385	310

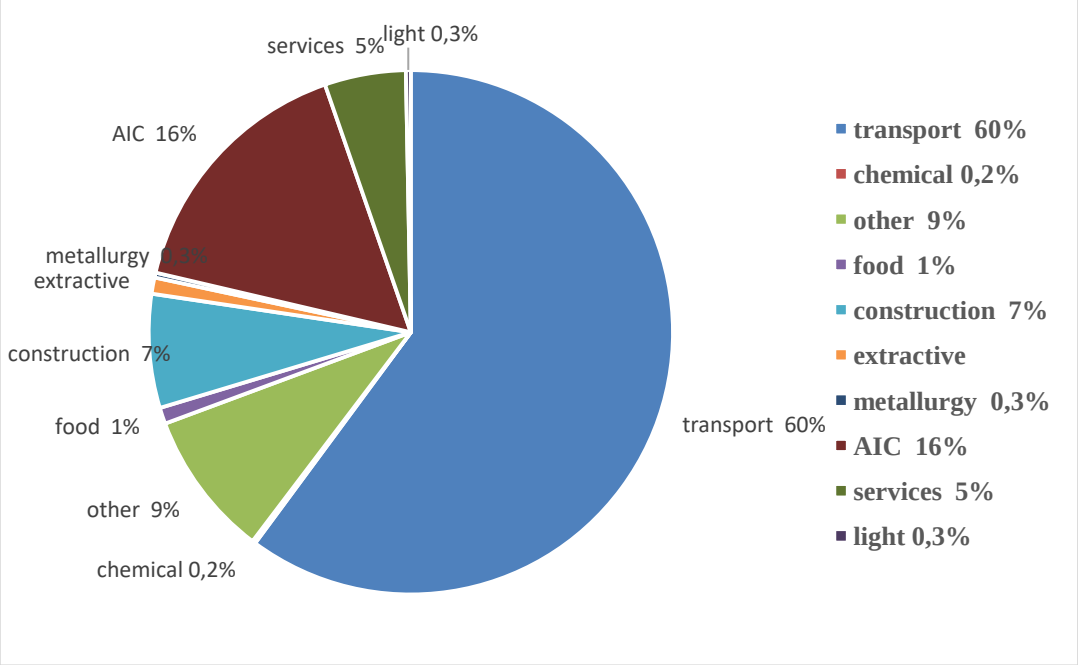

Fig.1 - Distribution of the value of the existing leasing agreements by branches according to the CTEA

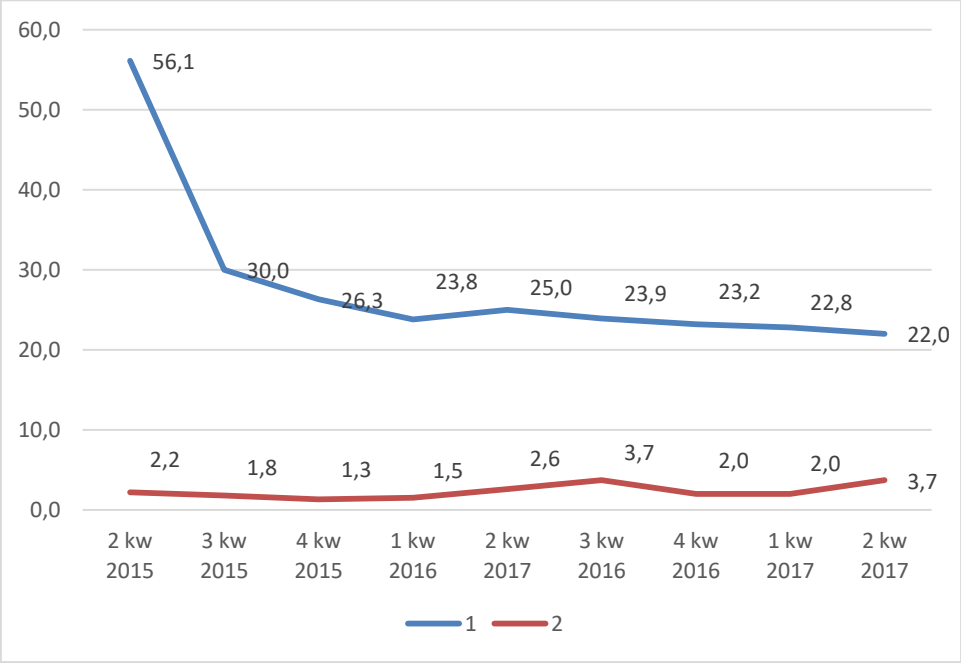

Fig. 2. Dynamics of grant of services of the financial leasing

1- A cost of agreements of the financial leasing, that is celled for reporting period
2- A cost of agreements of the financial leasing, that is celled on end of reporting period

The financial companies and the legal entities, that does not have a status of financial institutions, but can in compliance with the legislation render the financial services, entered during I of half-year of 2017 a 1 909 contract of the financial leasing to the amount of 3 700,7 million uah. The cost of objects of the leasing, that are the article of agreements, presents a 2 991,7 million uah. The cost of running agreements of the financial leasing by the state on 30.06.2017 presents 22 947,2 million hrn. A dynamics of cost of the agreements celled during II of quarter 2015 - II of quarter 2017 and agreements operating on the end of every period covered, brought around to fig. 2 [4].

We see from figure 2, that the cost of agreements on the end of period covered has a descending dynamics.

Also, deem it wise to analyse of the most considerable lessees. Thus, on results I of quarter of 2017, the most consumers of leasing services are:

it is a transport industry, the cost of agreements presents a 7 609,5 million uah. (By the state on a 30.06.2016 - 7 952,4 million uah, the slump on a 4,3342,9 million uah);

it is agriculture, the cost of agreements presents a 5 920,9 million uah. (By the state on a 30.06.2016 - 6 766,4 million uah, the lump on a 12,5845,5 million uah);

it is extractive industry, the cost of agreements presents a 1 225,0 million uah. (By the state on a 30.06.2016 - 1 776,3 million uah, the slump on a 31,0551,3 million uah);

it is service business, the cost of agreements presents a 1 151,4 million uah. (By the state on a 30.06.2016 - 1 005,5 million uah, the height on a 14,5145,9 million uah);

it is building, the cost of agreements presents a 1 082,7 million uah.(By the state on a 30.06.2016 - 1 224,9 million uah, the slump on a 11,6142,2 million uah) [4].

Thus, a leasing is the most perspective financial instrument, which capable effectively to activate an investment process on the modern stage of economic development of our state in a country and develop a production.

According to basic direction of public policy in the field of development of the financial leasing must become the complex of measures, that will provide for:

the creation of favourable legislative base for the subjects of leasing activity;

the development of leasing infrastructure and activation of her use by market participants;

the generation of conditioning for the increase of financial firmness of lessors.

Literature:

1. Господарський кодекс України станом на 26.04.2015, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15

2. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97-ВР, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua

3. Левченко В.П. Ринок небанківських фінансових послуг України: поточний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В.П. Левченко. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4010/1/30.pdf

4. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює регулювання ринку фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/

Андрєєва Юлія Вадимівна

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

(м. Дніпро)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ УКРАЇНИ ЙОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ БОРГУ

Під державним боргом варто розуміти складне економічне явище, що виникає внаслідок залучення державою фінансових ресурсів і розраховується як сума внутрішніх та зовнішніх державних запозичень, відсотків за користування ними, а також наданих гарантій за кредитами. [1]. За результатами аналізу наукових підходів до визначення сутності державного боргу було сформульовано наступні його характеристики: зумовлений необхідністю держави здійснювати фінансові запозичення в умовах ринкової економіки з метою забезпечення виконання функцій; обчислюється як сума всіх запозичень держави, в особі її органів, установ, організацій, та відсотків за користування позиченими коштами, а також зобов’язання за гарантованими державою кредитами; включає фінансово-економічні, організаційно-управлінські, юридичні, соціальні та інші заходи щодо управління державною заборгованістю, зокрема формування, перерозподілу, використання позикових коштів, пошук джерел їх повернення з урахуванням установлених відсотків, термінів, обсягів.

Зовнішнім боргом країни є сума її зобов'язань, що склалися на певну дату перед іноземними кредиторам у формі грошей, товарів, послуг. Світовий банк, надаючи статистику за зовнішньою заборгованістю, виділяє окремо: довгострокову заборгованість, заборгованість перед Міжнародним валютним фондом (МВФ), короткострокову заборгованість. [2]. При цьому особливості міжнародних економічних зв'язків визначають специфіку відносин стосовно формування й управління зовнішнім боргом, що відрізняє їх від аналогічних відносин на внутрішньому ринку.

Загрозу економіці становить не стільки абсолютний показник державного боргу, стільки зростання суми витрат на його обслуговування. Обслуговування зовнішнього боргу є

одним з елементів процесу управління зовнішнім боргом країни, вироблення ефективної стратегії управління зовнішнім боргом. Було виділено ряд факторів, що негативно впливають на процес управління державною заборгованістю, зокрема економічні; політичні; соціальні; організаційні; правові; міжнародні; інші фактори. [3]. Відзначено, що проблеми в управління зовнішнім боргом виникають не при його абсолютному зростанні, а тоді, коли держава втрачає платоспроможність.

Існує сім етапів формування зовнішнього державного боргу України.

1) 1991 – 1994 рр. - хаотичне утворення і нагромадження боргу шляхом надання урядових гарантії українським підприємствам під іноземні кредити та урегулювання боргових взаємовідносин з Російською Федерацією;

2) 1995 – 1996 рр. - зовнішній державний борг формувався, в основному, за рахунок отримання зовнішніх позик від міжнародних фінансових організацій (МБРР, МВФ, ЄБРР);

3) 1997 – 1998 рр. початок залучення зовнішніх позик від комерційних кредиторів;

4) друга половина 1998 – 2001 рр. - період реструктуризації боргових зобов'язань після боргової кризи 1998 року;

5) 2002 – 2007 рр. - період більш виваженої боргової політики, спрямованої на недопущення безконтрольного зростання державного боргу;

6) 2008 – 2010 рр. - період найстрімкішого нарощення зовнішнього боргу;

7) 2010 р. – по т.ч. - подальше нарощення зовнішнього державного боргу.

Згідно проведеного аналізу, протягом 2012 – 2016 рр. величина валового зовнішнього боргу України змінювалась наступним чином: у 2012 – 2013 рр. вона зросла, проте у 2015 – 2016 рр. спостерігалось його зменшення. За станом на початок 2015 р. ситуація в Україні виглядала балансуванням на межі дефолту. Конфлікт на сході України та економічний спад також суттєво погіршили фінансову ситуацію. На початок березня 2015 р. валютні резерви НБУ впали нижче 6 млрд. дол. попри те, що вартість обслуговування боргу в 2015 р. перевищує 10 млрд. дол. [4].

В структурі державного зовнішнього боргу найбільша частка припадала на заборгованість за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку, а в структурі гарантованого державою зовнішнього боргу – на заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій (у 2012 та 2015 – 2016 рр.), та заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, інших іноземних фінансових установ. Валютна структура валового зовнішнього боргу України свідчить про те, що найбільше зовнішніх запозичень було отримано в доларах США. Протягом 2012 – 2016 рр. значно зросла частка валового зовнішнього боргу по відношенню до ВВП.

Видатки Державного бюджету України протягом 2012 – 2016 рр. на обслуговування зовнішнього боргу постійно зростали і мали наступну динаміку: у 2012 р. загальна сума видатків на управління зовнішнім державним боргом порівняно з попереднім періодом зросла на 16500 млрд. грн. і становила 36,285 млрд. грн.; станом на кінець 2013 р. видатки на управління державним та гарантованим державою зовнішнім боргом становили 47,812 млрд. грн., що на 11,527 млрд. грн. більше ніж у попередньому періоді; у 2014 р. загальна сума видатків на управління зовнішнім державним боргом зросла ще на 20,633 млрд. грн. порівняно з 2013 р. і становила 68,445 млрд. грн.; станом на кінець 2015 р. видатки на управління державним та гарантованим державою зовнішнім боргом становили вже 95,049 млрд. грн.; у 2016 р. величина цих видатків склала 99,154 млрд. грн. У 2017 році Україна має виплатити перші платежі перед МВФ по траншах, отриманих в 2014 році. Крім цього, мають бути здійснені платежі по виплаті відсотків за зобов'язаннями, реструктуризованими в 2015 році. Було зазначено, що Україна не зможе обійтися без їх траншів [5].

Сумарно у 2018 – 2019 роках Україні доведеться направити більше 10 мільярдів доларів на погашення зовнішнього боргу. Зовнішнє фінансування в такому обсязі на даний момент виглядає вкрай сумнівним, отже, доведеться шукати внутрішні джерела, проте для цього необхідне в країні економічне зростання. Зазначено, що структура державного боргу України має бути зміщена до переважання внутрішніх боргових зобов’язань над зовнішніми. Потрібно розробити довгострокову фундаментальну боргову політику, яка включатиме стратегію, спрямовану на максимально ефективне використання потенціалу боргових фінансів, і тактику її досягнення. Основними напрямами оптимізації зовнішнього боргу України мають стати: вдосконалення законодавчого забезпечення у напрямі формування, структури та обслуговування зовнішнього державного боргу шляхом прийняття Закону про «Про державний борг України»; зміна структури державного боргу на користь внутрішніх запозичень шляхом пошуку умов, які б зацікавили вітчизняного інвестора; реформування податкової системи з метою стимулювання ділової активності бізнесу, як головного фактору нарощування ВВП країни; побудова сучасної діагностики боргової безпеки країни.

Також необхідно проводити аналіз уразливості і стійкості боргу країни за допомогою статичних і динамічних індикаторів, що дозволяють визначити, чи зможе уряд обслуговувати і погашати свої зобов’язання при виникненні небезпечних сценаріїв.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: Верховна Рада України / Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456 – VI (із змінами і доповненнями).

2. Харитонюк Т.П. Загальні засади управління державним боргом / Т.П. Харитонюк // Молодий вчений. - 2016. - № 4. - С. 12-17.

3. International Bank for Reconstruction and Development. Global Development Finance 2012. External Debt of Developing Countries. – Washington, 2012. – P. 45.

4. НБУ // Офіційний сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613.

5. Міністерство фінансів України // Офіційний сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/.

Белінська Яніна Василівна,

Сафонік Наталія Петрівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Нині для України проблема інвалідності серед всіх вікових категорій населення є досить актуальною і вимагає підвищеної уваги. Невідповідність темпів соціально-економічного розвитку країни та темпів реформування системи соціального захисту осіб з інвалідністю призводить до погіршення рівня життя даної категорії громадян та значної соціально-економічної диференціації.

Матеріальне та соціально-побутове становище осіб з інвалідністю забезпечується переважно пенсійними виплатами та грошовими допомогами, отже, якщо для більшості громадян нашої країни основним джерелом доходів є заробітна плата, яка встановлюється на рівні не менше мінімальної заробітної плати (3200 грн.), то для більшості осіб з інвалідністю основним джерелом доходів є пенсійні виплати, які вони одержують на рівні прожиткового мінімуму (1373 грн. для осіб, які втратили працездатність). Розмір цільової грошової допомоги непрацездатним громадянам із мінімальними доходами із числа осіб з інвалідністю станом на 01.01.2017 року в середньому на одну особу складає 51,92 грн., що є досить невтішним фактом.

Темпи зростання середньої пенсії по інвалідності відстають від темпів зростання середньої заробітної плати, особливо це спостерігається протягом чотирьох останніх років (табл. 1).

З табл. 1 видно, що середній розмір пенсії по інвалідності – незначний і зростає повільно. Значна частина людей з інвалідністю отримує пенсію в розмірі, який нижчий середнього її розміру, що перешкоджає задоволенню всіх потреб на належному рівні.

Таблиця 1

Співвідношення середньомісячного розміру пенсії по інвалідності та середньомісячної заробітної плати за 2010-2016 рр.

Рік	Середній розмір пенсії за інвалідністю, особам які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду, грн.	Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на одного працівника, грн.	%заміщення
2010	1033,8	2239	46,1
2011	1164,3	2633	44,2
2012	1359,2	3026	44,9
2013	1406,5	3265	43,1
2014	1432,1	3480	41,1
2015	1545,2	4195	36,8
2016	1705,9	5183	32,9

Джерело: складено та розраховано автором за даними [3].

Постійне підвищення цін на комунальні послуги та товари першої необхідності, медичне обслуговування, призводять до погіршення економічного становища даної категорії громадян. Динаміка індексу споживчих цін та реальної пенсії по інвалідності показана у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка індексу споживчих цін та реальної пенсії по інвалідності за 2010-2016 рр.*

Рік	Індекс споживчих цін (у %), грудень до грудня попереднього року	Індекс номінальної пенсії по інвалідності, у %	Індекс реальної пенсії по інвалідності, у %
2010	109	117	107
2011	105	113	107
2012	99	117	118
2013	101	103	102
2014	125	102	82
2015	143	108	76
2016	112	110	98

* використовувався середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам за інвалідністю, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду.

Джерело: складено та розраховано автором за даними [1,3].

Дисбаланс, який виник у динаміці темпів зростання загального обсягу грошових виплат по інвалідності та їх реального розміру (скоригованого на індекс інфляції), негативно впливає на соціально-економічне становище даної категорії населення, яка одержує доходи лише за рахунок виплат з бюджетів всіх рівнів та державних позабюджетних фондів.

Сучасний розмір пенсії за інвалідністю не забезпечує належний рівень життя інвалідів. Люди з інвалідністю не мають повноцінного суспільного життя. У них виникають труднощі або їм взагалі відмовляють у реалізації прав на здобуття освіти, вільне пересування, зайнятість (навіть за умови відповідної кваліфікації), доступ до інформації, отримання

медичних послуг належної якості, участь у політичному житті. Особи з інвалідністю недостатньо залучені до ринку праці. Більшість з них залишаються безробітними або полишили спроби пошуку роботи. Серед працюючих людей з інвалідністю значна частка має неповну зайнятість, отримує заробітну плату нижче мінімальної або працює на робочих місцях, що не відповідають їх спеціальності [2, с. 369], тому держава має зробити все можливе для підвищення їх матеріального добробуту

Отже, розмір пенсійного забезпечення людей з інвалідністю не спроможний гарантувати їм достатній рівень життя. Тому, одним із найважливіших завдань держави на сучасному етапі розвитку повинно стати підвищення рівня соціальних стандартів та гарантій, покращення системи професійної реабілітації та зайнятості осіб з інвалідністю,підвищення рівня надання соціально-побутових, медичних, психолого-педагогічних, соціально-правових послуг і матеріальної допомоги та підтримка непрацездатних громадян, з особливими потребами.

Література:

1. Зведена таблиця індексів інфляції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SH000042.html

2. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науково-аналітична монографія] / В.В. Онікієнко – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. – 456 с.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

Ванічкіна Маргарита Олександрівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ НА ОСВІТУ

Фінансування освітньої галузі є одним з найважливіших інвестицій у людський капітал. Але обмеженість державних ресурсів та кризовий стан економіки країни спричинюють недоотримання фінансових ресурсів на сферу освіти. Через дефіцит фінансових ресурсів, що виділяються державою, недосконаліть нормативно-правового забезпечення та нераціонального використання бюджетних коштів, освітня галузь не отримала необхідного розвитку. Тому на сьогоднішній день дослідження проблем фінансування освітньої галузі, та

розробка напрямів збільшення обсягів фінансування на розвиток освіти є актуальним завданням.

Бюджетне фінансування освіти в України на сучасному етапі є недостатнім, а закон, який передбачає фінансування освітньої галузі в обсязі не менше 10% від ВВП, не виконується вже протягом багатьох років. Частка ВВП, яка витрачається на освіту щороку зменшується. Так у 2013 році частка склала 7,20%, у 2014 році зменшилась на 0,81% порівняно з попереднім роком, та склала 6,39 %, у 2015 році теж спостерігається тенденція до зменшення цього показника, він склав 5,77%, що на 0,66% менше порівняно з 2014 роком. Тож, як бачимо, мінімальний обсяг фінансування освіти державою поки ще не досягнуто [1].

В той же час, така норма законодавства видається завищеною, оскільки у світі є лише декілька країн, які витрачають на освіту більше 10% національного доходу. Це здебільшого невеликі острівні держави, розташовані в Тихому океані або Карибському басейні [2]. Тому більше 10% ВВП витрачати на освіту не нерозумно, потрібно шукати ресурси в межах освітньої системи. Головна проблема в фінансуванні освіти полягає в тому, що основна частина ресурсів використовується не раціонально

Понад 90% державних інвестицій в освіту спрямовується на поточні видатки, з них – переважна частина – на виплату заробітної плати та нарахування на неї, які зростають внаслідок інфляційних процесів. Така структура видатків не забезпечує достатньої можливості для перерозподілу ресурсів на користь тих, які безпосередньо визначають якість освітніх послуг та сприяють вдосконаленню освітньої інфраструктури [4].

Для покращення ефективності використання бюджетних ресурсів на освіту доцільним є прийняття досвіду зарубіжних країн. Метод фінансування “за результатами” означає, що виділення державних коштів залежить від результатів навчальної та науково-дослідної діяльності ВНЗ. ВНЗ має більше повноважень у фінансовому та адміністративному управлінні, але галузеве міністерство здійснює постійний моніторинг якості освіти [3].

Метод «за видатками» можна спрощено зіставити з такими трьома механізмами фінансування: лінійний бюджет – кошторис розбивається за типами – зарплата, обладнання, обслуговування студентів; програмний бюджет – розподіл бюджету за центрами вартості; кошторис за видами діяльності – окремо виділяються витрати на навчання та на дослідницьку роботу. Переваги такого методу фінансування полягають у тому, що він штовхає навчальні заклади на пошук додаткових коштів ефективного використання визначеної суми і таким чином, кошти перетікають у ті галузі, які спроможні ефективніше здійснювати навчання. [2].

Покращення стану освітньої галузі може відбутися за рахунок розвитку платної освіти, бо споживач, який витрачає кошти, поводяться з товаром (навчання) серйозніше і

продуктивніше, аніж той, що користується ним безоплатно. Але, при платній освіті важливим є виконання трьох факторів: автономність навчальних закладів; наявність доступних освітніх кредитів; надання гранів, стипендій для студентів, які навчаються на «відмінно».

На сьогоднішній день освітня галузь має безліч проблем, які гальмують її розвиток. Найгострішою проблемою є недостатнє бюджетне фінансування освіти та нераціональне і неефективне використання фінансових ресурсів на освітню галузь в Україні. Щоб використання коштів, виділених на освіту, було раціональним доцільно буде використати зарубіжний досвід. Крім того розподіл державних фінансових ресурсів повинен здійснюватися з урахуванням рейтингів ВНЗ та професійності в них фахівців. Отже, освіта, як один із найважливіших ресурсів, має стати фактором культурного розвитку та економічного зростання держави, реальною гарантією забезпечення високих соціальних стандартів. Тому, на сучасному етапі дуже важливим є подальше удосконалювання і ефективне реформування освіти з урахуванням сучасних економічних реалій в Україні та зарубіжного досвіду.

Література:

1. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / Зубенко В. В, Самчинська І. В., Рудик А. Ю. // [Електронний ресурс] / Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/

2. Дегтяр А. О. Адаптація зарубіжного досвіду державного фінансування вищої освіти / А. О. Дегтяр, Я. В. Календжян // Теорія та практика державного управління. – 2010. – № 4. – С. 3-8.

3. Малишко В. В. Фінансування вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи / В. В. Малишко // Молодий вчений. – 2016. – №2. – С. 64-67.

4. Міщенко Д.А. Удосконалення механізму управління бюджетними видатками в Україні / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – №3. – С. 13-16.

Ватаманюк-Зелінська Уляна Зеновіївна,
Смолин Ольга Іванівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗПОДІЛУ ВИДАТКІВ НА ОСВІТУ НА РІВНІ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

Сьогодні державна турбота про освіту – це створення потенціалу економічного зростання як найважливішого чинника не лише у забезпеченні національної безпеки та добробуту країни, а й благополуччя кожного її громадянина. Саме фінансові вкладення в освіту визнаються одними з найважливіших інвестицій у людський капітал [1], а ефективне використання бюджетних коштів знаходиться серед ключових завдань виконання бюджету України. З огляду на це, важливим є визначення пріоритетів при розподілі фінансових ресурсів на освітню галузь, а також джерел їхнього фінансування та забезпечення контролю за цільовим використанням цих бюджетних коштів [6]. Таким чином, процес раціонального та цільового використання коштів державного бюджету є одним із основних завдань, що поставлені перед всіма учасниками бюджетного процесу. І у багатьох країнах визнано, що ефективним способом планування й спрямування бюджетних видатків на освіту є програмно-цільовий метод (ПЦМ).

Запровадження ПЦМ на рівні місцевих бюджетів є однією із стратегічних цілей держави. Загалом, як і будь-який метод планування ПЦМ направлений на досягнення конкретної цілі, але в основу самого процесу планування закладено визначення та постановку завдань, і лише потім виконавці підбирають шляхи їх досягнення.

Таким чином, ПЦМ-планування побудовано за логічною схемою: “цілі – шляхи – способи – засоби”. Постановка цілі при програмно-цільовому плануванні є формуванням “дерева цілей”. Відтак відповідно до нього визначається система заходів щодо реалізації цілі, тобто цільова комплексна програма. Для її здійснення будується спеціальна система управління, яка доводить завдання програми до конкретних виконавців і контролює їх виконання [5, с. 85]. Для цього Міністерством фінансів України спільно із галузевими відомствами розроблено та прийнято накази, якими затверджено типові переліки бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів. Виходячи із цього, при застосуванні ПЦМ ключовим питанням є не розвиток мережі та утримання установ освіти, а результативність таких витрат, тобто те, наскільки освітні послуги, надані за бюджетні кошти, відповідають суспільним потребам.

Наприклад, із зведеного бюджету м. Львова у 2015 р. на сферу освіти виділено 71,3 млн. грн для реалізації проектів енергозбереження, відновлення дошкільних навчальних

закладів, проведення ремонтів спортзалів, дитячих майданчиків, басейнів, дахів, фасадів, аварійних об'єктів та санвузлів у школах тощо [7]. У 2016 р. загальні інвестиції в галузь освіти м. Львова склали 135 млн. грн, зокрема на заміну вікон, ремонт басейнів, харчоблоків, систем опалення, облаштування інтерактивних класів [4]. На 2017 р. із цього бюджету на ремонтні роботи та придбання предметів довгострокового користування для закладів освіти виділено 153,2 млн. грн. на відновлення спортивних майданчиків, заміни систем опалення, ремонт басейнів та санвузлів, оновлення комп'ютерної техніки [2]. Позитивна динаміка «освітніх» видатків пояснюється необхідністю задоволення потреб щодо фінансування оплати праці працівників освіти, яка зросла, а також оплати комунальних послуг бюджетних установ галузі, ціни на які також збільшилися. Попри те, згідно Закону України "Про державний бюджет на 2017 рік" [3], на рівень місцевих бюджетів передано усі видатки щодо оплати праці та нарахування на заробітну плату (крім видатків на оплату праці педагогічних працівників), використання товарів, оплати комунальних послуг і енергоносіїв по загальноосвітніх закладах, що, безперечно додатково обтяжило місцеві бюджети.

Таким чином сьогодні, використання програмно-цільового методу як дієвого інструмента розподілу видатків на освіту, дає можливість забезпечити планування та виконання місцевих бюджетів, орієнтуючись в основному на економію бюджетних коштів. Однак, для досягнення пріоритетів розвитку освіти та забезпечення економіко-соціального ефекту освітніх видатків, усе ж необхідні додаткові фінансові вкладення, що дасть змогу розглядати програмно-цільове планування не лише на рівні видаткової, а й на прикладі дохідної частини місцевих бюджетів. Виходячи з цього, програмно-цільове обґрунтування розподілу видатків на освіту на рівні місцевого бюджету має на меті:

– проводити перевірки використання коштів місцевих бюджетів, спрямованих на капітальні вкладення в освітній галузі, в тому числі обов'язкове проведення попередньої перевірки проектів, за рахунок бюджетних коштів, на предмет ефективності використання коштів місцевих бюджетів, спрямованих на капітальні вкладення в освіту;

– забезпечення прозорості бюджетного процесу, що чітко визначає цілі та завдання, на досягнення яких витрачаються бюджетні кошти;

– надати відкритий доступ до публічної інформації використання грошових коштів щодо здійснених видатків в освітній сфері;

– підвищити рівень контролю за виконанням бюджетних програм місцевими бюджетами в освітній галузі;

– забезпечити за результатами виконання бюджету здійснення оцінки діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей та виконання завдань, а також проведення аналізу причин неефективного виконання освітніх бюджетних програм;

– чітко розмежувати відповідальність за реалізацію кожної бюджетної програми в освітній сфері між визначеними головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальними виконавцями бюджетних програм;

– посилити відповідальність головного розпорядника бюджетних коштів за дотримання відповідності бюджетних програм у галузі "Освіта" законодавчо визначеній меті його діяльності, а також за фінансове забезпечення і результати виконання.

Отже використання ПЦМ на рівні місцевих бюджетів дає можливість значно підвищити ефективність витрачання бюджетних коштів для досягнення стратегічних цілей держави у бюджетній сфері, забезпечити напрямки раціонального спрямування коштів та результативність їх використання шляхом проведення оцінки бюджетних програм, а прийняття управлінських рішень за результатами такої оцінки забезпечує досягнення результату, встановленого стратегічними документами органів державної влади, підвищуючи тим самим рівень забезпеченості населення послугами належної якості освіти і довіри до влади.

Література:

1. Волошин М. Роль держави у зростанні видатків на розвиток людського капіталу / М. Волошин // Економічний вісник університету : збірник наукових праць учених та аспірантів ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". – 2010. – № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http : //www.nbuv.gov.ua/portal/ Soc_Gum/Evu/2010_14/Voloshin.pdf.

2. Гринько О. На ремонти львівських шкіл та садочків цьогоріч із бюджету міста витратять понад ₴150 млн // Zaxid.net. – 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zaxid.net/na_remonti_lvivskih_shkil_ta_sadochkiv_tsogorich_iz_byudzhetu_mista_vitratyat_ponad_150_mln_n1432154

3. Закон України "Про Державний бюджет України на 2017 рік" від 21.12.2016 р. №1801-VIIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1801-19

4. Інформаційний портал депутатів Львівської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lvivrada.gov.ua/novyny/item/5542-u-deputatsykyh-komisiyah-tryvaye-obgovorennya-byudzhetu-rozvytku-lyvova/5542-u-deputatsykyh-komisiyah-tryvaye-obgovorennya-byudzhetu-rozvytku-lyvova

5. Остріщенко Ю.В. Теоретико-методологічні засади запровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні / Ю.В. Остріщенко // Наукові праці НДФІ. – 2009. – №2. – С. 84-91.

6. Павлюк К.В. Проблеми розвитку програмно-цільового методу у бюджетному процесі // Наукові праці НДФІ. – 2005. – №4. – с. 42-54.

7. Янковська О. Бюджет розвитку Львова: що і за скільки ремонтуватимуть // «Вголос». – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/byudzhet_rozvytku_lvova_shcho_i_za_skilky_remontuvatymut_173828.html?print

Величко Роман Олегович

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ПРОГНОЗУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МЕТОДІВ

У процесі політичної та економічної кризи важливим є визнання того, що макроекономічна стабілізація неможлива без реформування фінансової сфери. Одним із основних інструментів державного регулювання соціально-економічних процесів є бюджет. Актуальність проблеми полягає в тому, що підвищення ефективності бюджету як дієвого інструменту регулювання соціально економічних процесів у державі потребує нових підходів до створення такої функціонально-організаційної системи виконання бюджетів, яка б забезпечувала ефективне управління ресурсами державного та місцевих бюджетів.

Доходи бюджету – це об'єктивна категорія, яка має певну суспільну мету: доходи є фінансова база держави. Описуючи категорія економічної сутності доходів бюджету, необхідно відзначити, що доходи бюджету з одного боку, є результатом розподілу вартості суспільного продукту між різними процесу учасників відтворення, з іншого – є предметом подальшого розподіл, зосереджене в руках державного значення. Доходи державного бюджету отримано за рахунок надходжень на безповоротній основі, зарядженими відповідно до законодавства України. З бюджету відповідно до Конституції України держава повинна бути в змозі сконцентрувати фінансові ресурси на важливих напрямках економічного і соціального розвитку.

Організація казначейського обслуговування бюджетів за доходами передбачає ведення щоденних операцій з обліку надходжень платежів, складання відповідних розрахункових документів та формування й передачі інформації користувачам [5, с. 142].

Аналіз стану виконання бюджету за доходами здійснюється на основі даних оперативної, місячної, квартальної, річної звітності, та передбачає складання відповідних

аналітичних таблиць. Для аналізу надходження доходів доцільно мати дані щодо обсягу платежів за кожним дохідним джерелом у динаміці як за попередні бюджетні періоди, так і помісячно в поточному році. При цьому необхідно враховувати вплив змін в адмініструванні та справлянні податків [5, с. 140].

Спрогнозуємо дохідну частину Державного бюджету на 2018 рік за допомогою економетричної моделі.

Таблиця 1

Таблиця 3.1 Дані для побудови економентричної моделі

i	Доходи Державного бюджету України, млрд. грн..	Xi (рік)
1	217,6	2009
2	233,9	2010
3	311,8	2011
4	344,7	2012
5	337,6	2013
6	354,8	2014
7	531,5	2015
8	612,1	2016

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

Будуємо квадратичну регресійну модель динаміки Доходів державного бюджету України за формулою:

$Y_i = 27909180-27787{,}54x_i+6{,}91x_i^2$,

де Y_i – Доходи державного бюджету України, млрд. грн ;

X_i – рік.

Параметри визначимо методом найменших квадратів, згідно з яким, сума квадратів різниць має бути мінімальною для найкращого наближення, яке забезпечує регресія.

За критерієм Фішера модель виявилася адекватною з надійністю 95%, оскільки $F_R = 30{,}6 > F_{кр} = 5{,}7$ при $\alpha = 0{,}05$, ступені вільності $k_1 = 2$; кількість факторів $k_2 = 5$. (див. Таблиця 3.2)

За критерієм Стьюдента параметри b_1 та b_2 з надійністю 95% статистично значимо відрізняються від нуля, оскільки $|tb_1| = 2{,}00 < tb_{кр} = 2.01$; $|tb_2| = 2{,}01 = tb_{кр} = 2{,}01$ при $\alpha = 0{,}1$ ($\alpha/2 = 0{,}05$), тобто помилка складає 5 %.

Отже, можна обчислити точкову та інтервальну оцінку прогнозу. Здійснимо прогноз на 2018 р.:

–точкова оцінка:

$Y_{пр} = 27909180-27787{,}54\cdot2018+6{,}91\cdot2018^2 = 827{,}13$ млрд грн..;

–інтервальна оцінка:

$$\Delta Y_{пр} = t_{кр} S_y \sqrt{1+X_{пр}(X^T X)^{-1} X_{пр}^T} = 211{,}1 \text{ млрд грн..;}$$

Границі довірчого інтервалу:

$$Y_{пр} - \Delta Y_{пр} = 615{,}22 \text{ млрд грн;}$$

$$Y_{пр} + \Delta Y_{пр} = 1039{,}05 \text{ млрд грн.}$$

На графіку відображено регресію, довірчу зону регресії, точкову та інтервальну прогнозні оцінки.

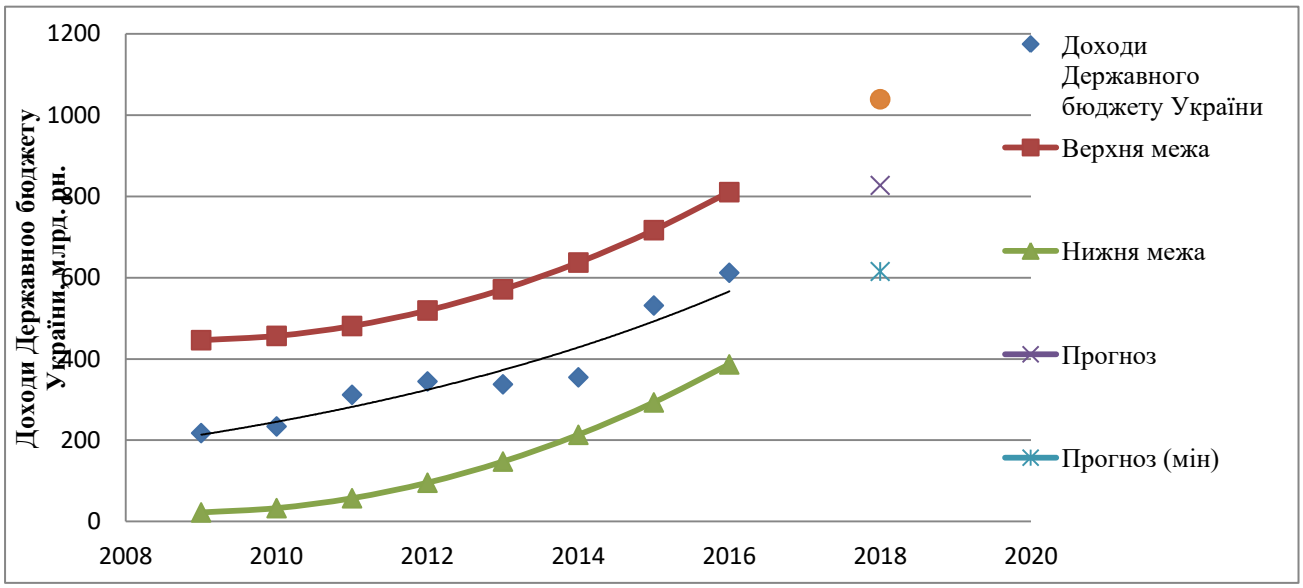

Рис.1. Динаміка доходів бюджету України та прогноз доходів на 2018 рік.

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

Таким чином, дослідивши динаміку доходів Державного бюджету України та побудувавши прогноз на 2018 рік можна зробити такі висновки: згідно з графіком дохідна частина бюджету зростає. Таке зростання може мати декілька причин, головна з них, на нашу думку: девальвація гривні. Окрім того, підвищення рівня цін, заробітної плати і тарифів на комунальні послуги призводять до збільшення податкових надходжень до бюджету України, але у доларовому еквіваленті доходи державного бюджету зменшуються, що є негативним показником розвитку держави.

Література:

1. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету 2016 рік / ІБСЕД. – К., 2016. – 93 с.
2. Лисяк Л.В. Фінанси / Л.В. Лисяк., С.В. Качула, Л.О. Міщенко, Д.А. Міщенко; за ред. д.е.н., проф. акад. АЕН України Л.В. Лисяк Дніпро: Акцент ПП, 2017. – 298 с.

3. Міронова Л.О. Фінансовий потенціал регіону: теоретичний аспект / Л.О. Міронова, О.В. Моїсеєнко // Вісник ДДФА. – 2013. - №2. – С. 141-149.

4. Піскова Ж.В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2016/12/2-6-2-2016-30.pdf

5. Стоян В.І. Казначейська вистема виконання бюджетів : Навчальний посібник / В.І. Стоян. – Тернопіль. : ТНЕУ, 2015. – 272 с.

Герасименко Олена Вікторівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Сучасні темпи світових фінансових взаємовідносин, спрямованість на євроінтеграційні тенденцій у економічній сфері, поглиблення глобалізаційних процесів, нарощування темпів загальнотериторіального розвитку тощо, посилюють актуальність проблеми досягнення достатнього рівня збалансованості фінансової системи для створення сприятливого середовища в умовах динамічного соціально-економічного розвитку. У цьому контексті підвищується важливість впливу інвестицій на збалансованість фінансової системи.

Поряд із наявністю у багатьох наукових дослідженнях численних звернень до термінів „фінансова система", „збалансованість", „рівновага" тощо, ще досі не проводилися комплексні дослідження збалансованості фінансової системи території та показникових факторів впливу на останню. До того ж вищезазначені терміни часто вживаються із різним змістовим наповненням. Зокрема, фінансова система, як правило, ототожнюється із бюджетною, у різних джерелах можна зустріти суперечливі визначення даного терміну, чітко не окреслено склад та структуру фінансової системи тощо. Щодо „збалансованості" та „рівноваги", то дані терміни часто згадуються виключно щодо Державного бюджету, бюджетів регіонів, балансу окремих підприємств або ж являють собою певні абстрактні поняття, які не завжди мають під собою логічне економічне підґрунтя.

Чинники впливу на загальнодержавну збалансованість можуть переглядатися залежно від зміни економічної ситуації в країні, затратності збору певних показників чи появи додаткових, непередбачених факторів, які суттєво впливають на існуючий рівень загальнодержавної збалансованості. Натомість ситуацію щодо іноземного інвестування

можна наочно прослідкувати у численних виданнях із даної проблематики. Так, на думку Борщевського В.В. „формування цілісної стратегії залучення іноземних інвестицій на регіональному рівні є дієвим важелем не лише розвитку окремих територій, а й повноцінної реалізації економічного потенціалу держави загалом" [1, с. 117]. Останнє твердження є додатковим аргументом необхідності проведення досліджень стосовно впливу інвестицій на збалансованість, оскільки цей напрямок ще досі залишається недостатньо розглянутим і потребує уваги.

Визначаючи рівень збалансованості фінансової системи території, необхідно додатково враховувати той факт, що насправді у динамічному середовищі стан ідеальної збалансованості є майже недосяжним. Отже, мова має йти про знаходження вищезазначеного рівня у певних межах розбалансованості. Для постійного контролю ступеню збалансованості пропонується створити на обласному рівні відповідні підрозділи під загальним управлінням Міністерства фінансів України, діяльність яких стане вагомим внеском у ефективність проходження бюджетного процесу та допоможе зміцнити економіку України.

Слід звернути особливу увагу на відносну недоцільність та невисоку ефективність балансування в умовах становлення економічного розвитку країни, що розглядається. Оскільки сама збалансованість повинна бути притаманною країнам із визначеним рівнем розвитку, врегульованими економічними, політичними та соціальними відносинами у суспільстві та використовуватися з метою мінімізації можливих зрушень останніх, а також швидкого відновлення рівноважного стану. Сам вислів: „країна знаходиться у рівноважному стані", нажаль, нічого не говорить про рівень розвитку даної країни (або ж про так званий „рівень збалансованості" – відносний показник, за допомогою якого вимірюється ступінь збалансованості досліджуваної території на даний момент чи за період часу), оскільки зрозуміло, що навіть в невеличкому віддаленому від цивілізації селищі можуть бути чітко врегульованими усі існуючі відносини даного суспільства, при чому остання система вважається збалансованою, хоча закономірно, що рівень розвитку подібної території змушує бажати кращого.

Подібна ситуація може скластися і у високо розвинутій сучасній державі, яка, вміло використовуючи усі наявні важелі регулювання, поступово виходить на вищий щабель розвитку, значно не порушуючи рівноважного стану. Отже, у даному випадку „зовні" (тобто маючи лише статистичні дані й нічого не знаючи про конкретну країну) досліджувана держава знаходилася у довгостроковому балансі, а про підвищення (чи зниження) рівня її економічного розвитку за допомогою даного методу сказати неможливо.

Щодо України, то вона іще на даному етапі доволі чутливо реагує на будь-які чинники (особливо зовнішнього) впливу, і через це спрогнозувати будь-які процеси з високою

точністю та на довготривалу перспективу за даної умови надзвичайно важко. Видається можливим здійснювати хіба що короткострокове прогнозування. З метою наочного представлення останніх тверджень наводиться рис. 1, який відображає залежність між рівнем збалансованості та обсягами інвестиційних надходжень. Проаналізувавши дані, відображені на графіку, приходимо до висновку про поточну розбалансованості фінансової системи України, що постійно поглиблюється починаючи з 2003 р. Лише останнім часом спостерігається стабілізація рівня збалансованості, втім, це може бути наслідком скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій, про що свідчать результати попередніх досліджень автора [2, 3]. Отже подібну стабілізацію доцільно докладніше вивчати та не сприймати однозначно позитивно.

Також, спостерігаємо залежність такого характеру: із зростанням обсягу надходжень прямих іноземних інвестицій збільшується негативне розбалансування фінансової системи держави. Автор вважає подібну тенденцію результатом нераціонального використання інвестиційних вкладень, в результаті чого фінансова система відчуває зростаючу потребу пошуку ефективних засобів відновлення рівноваги. І саме обґрунтовано впливаючи на обсяги та напрямки використання прямих іноземних інвестицій можна буде отримати бажаний результат за короткий часовий проміжок у вигляді відновлення рівноважного стану фінансової системи України. В подальшому може йти мова про задіювання відповідних механізмів забезпечення економічної стійкості держави у точці досягнутого рівноважного стану.

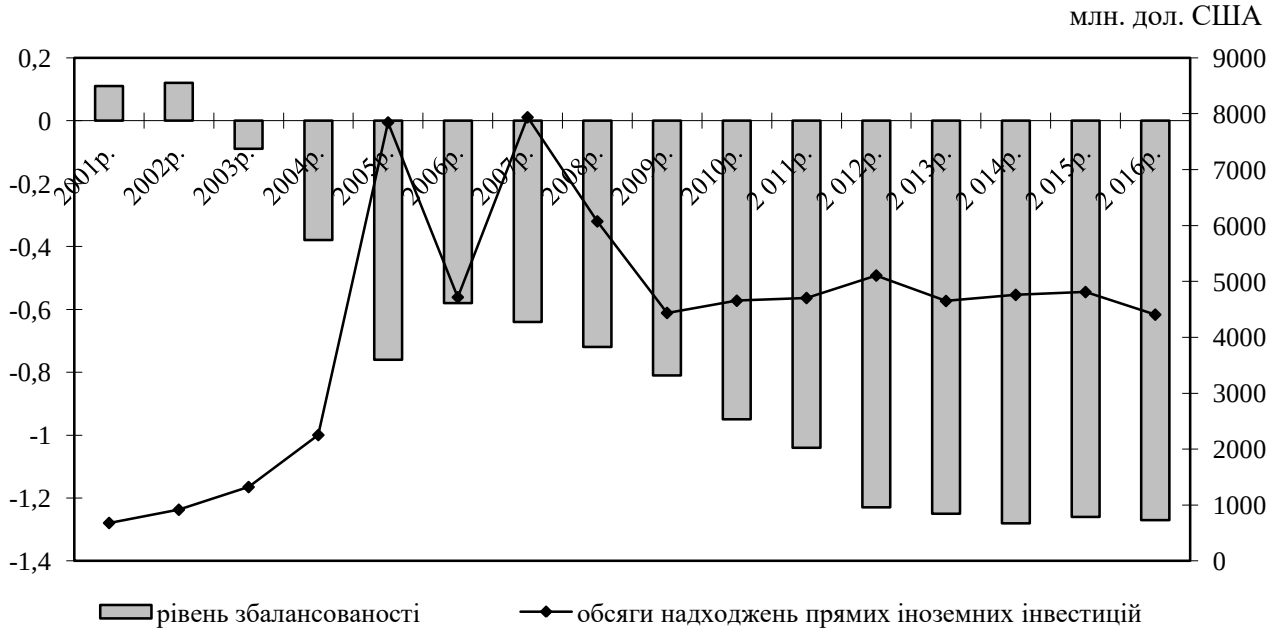

Рис. 1. Порівняльна динаміка рівня збалансованості та обсягів інвестиційних надходжень

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Отже, оцінювання впливу інвестицій на збалансованість є досить складним та багатофакторним процесом. Він потребує постійної скрупульозної роботи у напрямку відслідковування наслідків протікання інвестиційних процесів в режимі реального часу та здійсненні оперативної й об'єктивної оцінки їх впливу на збалансованість.

Серед перспектив подальших розвідок у цьому напрямі слід назвати необхідність розробки переліку конкретних альтернативних заходів, здатних нівелювати негативний вплив інвестицій на збалансованість фінансової системи в режимі реального часу.

Література:

1. Борщевський В.В. Іноземні інвестиції як чинник регіонального розвитку / В.В. Борщевський // Фінанси України. – 2003. – № 10. – С. 108-117.

2. Герасименко О.В. Вплив державного управління на інвестиційну діяльність підприємств як важіль економічної стабілізації / О.В. Герасименко // Сучасні тенденції функціонування та розвитку підприємств: загрози і виклики : колективна монографія. – Дніпропетровськ : ЛІРА, 2016. – С. 6-18.

3. Герасименко О. В. Економічна стійкість як чинник впливу на ефективність функціонування механізму збалансованості фінансової системи держави / О. В. Герасименко // Актуальні проблеми економіки : науковий економічний журнал. – 2012. – № 5 (131). – С. 235-242.

4. Сайт Держслужби статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// www.ukrstat.gov.ua/

Гупало Олег Григорович

Львівський національний університет

(м.Львів)

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ

В Україні сьогодні функціонує солідарна пенсійна система з часу її запровадження. Як свідчить міжнародний досвід така пенсійна система ефективно працює лише тоді, коли на одного пенсіонера припадає три і більше працівників, які сплачують страхові внески до пенсійного фонду. Якщо такого співвідношення не має, то ця пенсійна система буде слабкою та неефективною з точки зору її фінансового забезпечення.

Основними заходами щодо удосконалення фінансового забезпечення функціонування пенсійної системи України, реалізація яких має здійснюватися на макро – та мікрорівнях є:

удосконалення нормативно – правового забезпечення шляхом систематизації законодавчих актів у Пенсійному кодексі, налагодження співпраці Пенсійного фонду України (ПФУ) з фондовим ринком в частині інвестування довгострокових активів; посилення системи захисту прав учасників недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) при здійсненні інвестування на довгострокову перспективу, забезпечення відкритого і прозорого доступу до інформації щодо фінансових результатів діяльності юридичних осіб, які приймають участь у процесі інвестування пенсійних активів на довгострокову перспективу; узгодження єдиних вимог інформаційного забезпечення усіх учасників пенсійної системи; посилення контролю й відповідальності за гарантуванням повернення пенсійних коштів та інші [1].

З огляду на значний дефіцит фінансових ресурсів Пенсійного фонду України, в перспективі пропонуємо здійснити повне заміщення джерел фінансування пенсійних потреб суспільства. Оскільки пенсійні потреби є значно віддаленими в часі і працівник не може бути впевнений у тому, що він особисто ними скористається, на їх формування треба спрямувати відповідно значно менші кошти (частку реалізованої заробітної плати) і не вилучати їх з доходів домогосподарства. Таким чином, пропонується розмір таких внесків встановити на рівні 10% від заробітної плати у взаємодії з річною ставкою 6% при щомісячній капіталізації (оскільки самі внески здійснюються щомісячно) за 35 років формується приватний пенсійний фонд, спів розмірний за обсягом з таким, який формується на нинішніх умовах. Про те, режим його функціонування дає можливість отримати пенсію, середній розмір якої відповідає рівню заробітної плати, від якої здійснювалися внески, і самостійно керувати коефіцієнтом заміщення у відповідності з баченням особою її власних пріоритеті, а неспожитий залишок коштів повинен успадковуватися право наступниками.

З цією метою необхідно розпочати процес поступового та послідовного заміщення солідарних джерел фінансування пенсійної потреби суспільства приватними, та досягти протягом 35 років від моменту запровадження мінімального залишкового рівня солідарної пенсійної потреби в суспільстві.

Для цього нами розроблена наступна система заходів:

- усім працюючим відкрити приватні пенсійні рахунки зі спеціальним режимом функціонування в уповноваженій фінансовій установі;

- кожному працюючому поповнювати свій рахунок особисто в розмірі 10% від зарплати;

- на залишки коштів на рахунках нараховувати відсотки за ставкою, близькою до міжнародної вартості грошей, як протягом періоду накопичення, так і використання;

- неспожитий залишок приватного пенсійного рахунку успадковується за звичайними правилами успадкування;

- тимчасово вільні кошти з рахунків використовувати, як інвестиційний ресурс.

Залучення акумульованих пенсійних ресурсів недержавними пенсійними фондами у реалізацію пріоритетних інвестиційних проектів повинно здійснюватися у будівництво житла та цінні папери з високим рівнем дохідності і мінімальним ризиком неповерненості, що враховує диференціацію соціально-економічного розвитку регіонів та їх інвестиційну привабливість, а в результаті підвищення рівень життя населення.

Основними підходами щодо оптимального вибору інструментів інвестування фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів в довгострокові проекти є: забезпечення стабільного рівня дохідності, високі темпи приросту інвестованого капіталу, мінімізація рівня ризику інвестування. Їх реалізація дає змогу мінімізувати ризики інвестування та забезпечити вищу дохідність залучених фінансових ресурсів недержавними пенсійними фондами.

При цьому держава повинна подбати, щоб накопичені в системі кошти надійно зберігалися, були захищені від інфляційних та інших ризиків, знаходились під суворим державним контролем, інакше проблема пенсійного забезпечення громадян так і не буде вирішена.

Основними шляхами підвищення ефективності функціонування пенсійної системи України вважаємо:

1 Розвиток національного виробництва, збільшення кількості робочих місць.

2 Детінізація заробітних плат. Ліквідація тіньової економіки та зарплат (у конвертах).

3 Запровадження загальнообов’язкової накопичувальної системи з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу.

4 Підвищення контролю за адмініструванням пенсійної системи.

5 Звільнення Пенсійного фонду України від невластивих йому грошових виплат.

Література:

1. Політика монетарного розширення на підтримку зростання і розвитку. / Наук. Ред. В. Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2016. – с. 96-97.

Дулюк ВалентинГригорович
Львівський національний університет
(м.Львів)

ВІДПОВІДНІСТЬ СЬОГОДНІШНЬОЇ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ МОЖЛИВОСТЯМ І ПОТРЕБАМ РЕАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.

В умовах ринкового господарювання, кругопотік коштів монетарної економіки, які спрямовані протилежно до потоків матеріальних процесів, включає значну частину фінансових ресурсів, які спрямовуються через державні структури. Саме на основі цих коштів і формуються фінансові ресурси держави, необхідні для виконання нею своїх функцій. У країнах з розвиненою ринковою економікою, на які ми орієнтуємось, нині сформувалася ефективна модель функціонування державних фінансів, в основу якої покладено принцип оптимальності побудови й використання державних фінансів в інтересах суспільства. Оптимальність означає, що рівень централізації бюджетних повноважень і бюджетних ресурсів має забезпечувати державу достатніми коштами, але не підривати фінансової бази суб'єктів господарювання. Відносно функції державних фінансів: справедливого перерозподілу доходів, здатної впливати на пропорції соціально-економічного розвитку, але не створювати "утриманських" настроїв у громадян.

Державні фінанси у країнах євросоюзу виконують такі функції, як: перерозподіл національного доходу; державне регулювання та стимулювання економіки; фінансове забезпечення соціальної політики; контроль за утворенням і використанням централізованих фінансових фондів. Враховуючи особливість сучасної політичної та економічної ситуації в Україні, пов’язаної з російською окупацією, влада в країні повинна структурувати державні фінанси у відповідності до пріоритетності завдань які вони мають виконувати для забезпечення загальнонаціональних потреб. А саме: першочерговим є завдання захисту територіальної цілісності держави та мобілізація національної оборони, яке на друге місце по пріоритетності висуває питання структурної перебудови економіки, в тому числі для зміцнення обороноздатності нашої армії, що логічно вимагає достатніх коштів на проведення наукових досліджень, розвиток освіти, охорони здоров'я і відповідного регулювання соціальних та економічних процесів для реалізації саме цих першочергових суспільних потреб. Основними джерелами формування фінансових ресурсів держави на сьогоднішній день є зведений бюджет та державні запозичення.

Проект державного бюджету на 2018 рік передбачає зростання ВВП на 3% і показник дефіциту в 77,9 млрд грн. Доходи держбюджету на наступний рік заплановані в сумі 877 млрд грн, витрати - 948 млрд грн. Граничний обсяг державного боргу на 31 грудня 2018 року встановлено в сумі 1,999 трлн грн, гарантованого державою боргу - 747,6 млрд грн. Як

ідеться в пояснювальній записці, прогнозний курс гривні на кінець 2018 рік у урядовому проекті бюджету становить 30,1 грн до долара США. Згідно з документом, виходячи з такого прогнозу, загальний розмір прямого держборгу до початку 2019 року становитиме 1 трлн 999,35 млрд грн, або 61,5% ВВП, гарантований держборг - 747,55 млн грн, а сумарний держборг - 84,6% ВВП.

Нічого принципово нового в дохідній частині бюджету не спостерігається, очікується підвищення доходів з імпортної продукції, яка підпадає під акциз. Відомо, що в 2018 році значно зростуть акцизи на алкогольні товари та цигарки. Із всіх акцизних товарів може бути зібрано близько 75 мільярдів доларів. Видатки державного бюджету в законопроекті плануються збільшити на 12,7% порівняно з передбаченим в законі на 2017 рік. При цьому частка видатків загального фонду в загальному обсязі видатків державного бюджету становитиме 92,7%, що на 1,4 %. більше, ніж у 2017 році. Логічно, що основним напрямком бюджетної політики на 2018 рік, є видатки на армію. У зв'язку з АТО, яка продовжується уже чотири роки, Мінфін виділяє додаткові 5 мільярдів на покращення стану збройних сил. Такі видатки є виправданими, в умовах навислої загрози повномасштабного вторгнення в Україну російського агресора.

У законопроекті передбачаються бюджетні призначення 85-ти головним розпорядникам бюджетних коштів за 469 бюджетними програмами, при цьому найбільші обсяги видатків пропонуються за бюджетними програмами, головними розпорядниками яких є: Міністерство фінансів України – 291 млрд 15,3 млн грн, або 30,7 %. загального обсягу видатків, зокрема на обслуговування державного боргу передбачається використати 44,7 %. видатків Міністерства; на п'ять субвенцій, які надаються з державного бюджету місцевим бюджетам, – 40,1 %; базову, стабілізаційну і додаткові дотації – 9,2 %.; Міністерство соціальної політики України – 153 млрд 602,0 млн грн, або 16,2 %., зокрема на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, і покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України – 92,0 %; Міністерство освіти і науки України – 94 млрд 48,1 млн грн, або 9,9 %., зокрема на освітню субвенцію передбачається використати 65,1 %, підготовку кадрів вищими навчальними закладами III – IV рівня акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики – 23,9 %; Міністерство охорони здоров'я України – 86 млрд 18,6 млн грн, або 9,1 %, зокрема на медичну субвенцію – 59,8 %, надання первинної медичної допомоги населенню – 15,4%, закупівлю лікарських засобів та виробів медичного призначення – 6,9 %; Міністерство оборони України – 83 млрд 314,5 млн грн, або 8,8 %, зокрема на закупівлю, модернізацію та ремонт озброєння, військової техніки, засобів, обладнання та забезпечення діяльності Збройних Сил України – 91,7 %; Міністерство внутрішніх справ України – 63 млрд 919,1 млн грн, або 6,7 %, зокрема

на виконання бюджетних програм Національної поліції України, Національної гвардії України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій – 71,6 %;— Державне агентство автомобільних доріг України – 37 млрд 539,1 млн грн, або 4,0 %, зокрема на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення – 82,4 %; виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування, – 16,1 %.

Аналізуючи запропоновану структуру видатків держаного бюджету слід зауважити, що однією найбільших статей видатків є обслуговування державного боргу і особливо найменш продуктивної для економіки країни його частини – зовнішнього боргу В структурі державного та гарантованого державою боргу за групами кредиторів найбільша частка належить власникам державних цінних паперів на внутрішньому ринку (35,1%),а ними є великі банки та НБУ.

Девальвація національної валюти дозволяє урядові розраховуватися за внутрішніми боргами, що дешевшають разом із зниженням курсу гривні, меншими обсягам валютних ресурсів, зокрема, отриманих від міжнародних фінансових організацій це і пояснює той факт що проект держбюджету-2018 побудований на прогнозі середньорічного курсу 29,3 грн до долара, хоча зараз курс гривні становить 27,2 грн/дол.. Але такий підхід позбавляє економіку можливостей розвитку через доступність кредитів. Можливо в цьому і полягає управлінська хитрість нашого уряду, якщо згадати укладену 27.08.2015 р. угоду між Мінфіном та комітетом зовнішніх приватних кредиторів з приводу реструктуризації частини зовнішнього державного боргу України? За попередніми даними, деякі її положення справлятимуть певний тиск на висхідні тенденції в українській економіці. Так, якщо темпи зростання економіки перевищать 3% на рік, кредитори отримають 15% вартості цього відсотка зростання ВВП. Якщо темп зростання економіки перевищить 4% на рік, кредитори отримають 40% вартості від кожного відсотка такого зростання. Важливо, що названі положення вступають в силу тільки починаючи з 2021 року, надаючи країні 7 років на відновлення позитивних тенденцій в економіці, та будуть діяти протягом 20 наступних років.

Західна Оксана Романівна,
Спалиляк Марія Володимирівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Велике теоретичне і практичне значення має комплексне дослідження концептуальних засад податкового механізму формування доходів бюджету. Саме завдяки податковому механізму можна реально використати податки як фіскальний інструмент та економічний стимул, забезпечувати ефективне функціонування бюджетного, фінансового та господарського механізму у суспільстві. Формування податкового механізму здійснюється державою відповідно до бюджетної стратегії. Зміни окремих елементів механізму відбуваються у зв'язку із вирішенням різноманітних тактичних завдань, тому податковий механізм чуттєво реагує на всі особливості поточного стану в соціальній сфері держави та її економіці.

Податковий механізм становить систему встановлених державою форм та методів організації податкових відносин. Він є зовнішнім проявом податків і виявляється у податковій практиці. Забезпечуючи оптимізацію розподілу і перерозподілу ВВП за допомогою податкового механізму, держава регулює соціально-економічні процеси на кожному етапі свого розвитку, враховуючи його особливості та об'єктивні й суб'єктивні чинники. Податковий механізм діє ефективно, якщо злагоджено функціонують усі його складові частини. Приводячи їх у дію, держава може спрямувати економічний і соціальний розвиток на своїй території відповідно до потреб її громадян. Цієї мети досягають через створення і використання централізованого фонду грошових коштів.

У сучасній економічній літературі для означення податкового механізму у широкому значенні використовується різна термінологія: податкове регулювання економіки, фіскальне регулювання економіки, податкове стимулювання виробництва, механізм справляння податків, механізм мобілізації доходів і т.д. [1, с. 770–772; 2, с. 501; 3, с. 44; 4; 5, с. 43–66]. З цих означень випливає, що податки є найефективнішим інструментом регулювання соціально-економічних процесів. Вже у сутності самого податку закладені величезні можливості впливу держави на збалансоване економічне зростання, стимулювання підприємницької діяльності, підвищення добробуту громадян. Тому механізм, за допомогою якого держава, застосовуючи податки, регулює соціально-економічні процеси у суспільстві, можна назвати податковим механізмом у широкому значенні. Податковий механізм у вузькому значенні, ми пропонуємо розуміти як сукупність податкових форм, методів,

важелів, інструментів, стимулів і санкцій, комплекс заходів і послідовність їх виконання платниками податків та органами стягнення щодо справляння та внесення податків і зборів до бюджетів усіх рівнів або до державних цільових фондів.

У складі податкового механізму залежно від завдань, набору інструментів, наявності суб'єктів та способу дій можна виокремити дві підсистеми: механізм справляння податків платниками та механізм контролю і забезпечення сплати податків. Податковий механізм передбачає застосування таких методів, як податкове прогнозування, податкове планування, податкове оперативне управління, податковий контроль, податкове регулювання. Він тісно пов'язаний з податковим менеджментом та податковим адмініструванням. Результати функціонування системи мобілізації податкових надходжень до бюджету відображаються в обсягах мобілізованих податків та частці податкових надходжень у ВВП.

Особливості функціонування податкового механізму у сучасних умовах обумовлені децентралізацією державних фінансів та посиленням ролі місцевих бюджетів у фінансовій системі України. Ці особливості зазначені у змінах до Бюджетного кодексу України, які почали діяти з 2015 р. [6]. Із 41 виду надходжень до загального фонду місцевих бюджетів цим кодексом віднесено 14 податків і зборів та 21 вид неподаткових надходжень. Незважаючи на це, на фоні посилення ролі податкового механізму у розподільчих процесах мають місце суттєві недоліки у розподілі податків між окремими ланками бюджетної системи та податковому механізмі формування місцевих бюджетів.

Важливу роль у забезпеченні ефективності податкового механізму відіграють: структура податків, рівень їхніх ставок, перелік і принципи надання пільг, форми і методи контролю за сплатою податків. Щодо структури податків в Україні, то можна вважати її близькою до світових стандартів, за винятком місцевих податків і зборів. Усі інші характеристики податкового механізму вдосконалюються. Ефективною може вважатися така податкова система, яка містить велику кількість податків з відносно невисокими ставками з розумним поєднанням прямих і непрямих податків та відповідності податкової системи основним принципам оподаткування [7, с. 57–65].

Удосконаленню податкового механізму у сучасних умовах має передувати комплекс заходів, пов'язаних з трансформацією податкової системи, зокрема, визначення конкретних цілей податкової політики відповідно до бюджетної доктрини країни, поглиблення теоретичного забезпечення податкової реформи, вибір чітких пріоритетів, розробка конкретних заходів, які мали б бути функцією обраної мети.

Формулюючи основні напрями модернізації податкового механізму, ми вважаємо за доцільне враховувати надбання вітчизняної фінансової науки стосовно реформування податкової політики, податкової системи і системи оподаткування, зокрема, рекомендації А.

Крисоватого [8, с. 289–338], П. Мельника [9, с. 266–310], А. Соколовської [7, с. 103–118] та інших вчених. До таких напрямів ми відносимо наступні: Оптимізацію пропорцій у процесі розподілу і перерозподілу ВВП; визначення оптимального співвідношення між ліберальними ринковими та державними методами податкового регулювання економіки; реформування податкової системи та податкового механізму відповідно до об'єктивних законів і закономірностей; переорієнтацію податкової політики на забезпечення якісних змін у податковій системі країни; формування нового інституціонального середовища оподаткування; уточнення переліку національних економічних пріоритетів та визначення елементів податкового механізму для їх реалізації; раціоналізацію системи податкових пільг; підвищення ефективності боротьби з податковими правопорушеннями.

Література:

1. Економічна енциклопедія : у 3 т. – Т. 2 / ред-кол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр "Академія", 2001. – 848 с.

2. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. – Т. 1 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устенко, С.І. Юрій ; за ред. С.В. Мочерного. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.

3. Василик О.Д. Бюджетна система України : підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.

4. Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в України : монографія / А.І. Крисоватий. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 371 с.

5. Паєнтко Т.В. Інституціоналізація фіскального регулювання фінансових потоків : монографія / Т.В. Паєнтко. – К. : "ДКС центр", 2013. – 294 с.

6. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5. rada.gov.ua/laws/show/2456-17.

7. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А. М. Соколовська. – К. : Знання-Прес, 2004. – 454 с

8. Крисоватий А.І. Оподаткування і ринок: умови та можливості поєднання : монографія / А.І. Крисоватий. – Тернопіль : Видавництво "Карп'юка", 2000. – 246 с.

9. Мельник П.В. Розвиток податкової системи у перехідній економіці / П.В. Мельник. – Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2001. – 362 с.

Заруцька Олена Павлівна,
Новікова Людмила Флорівна
Університет митної справи та фінансів
(м. Дніпро)

ОКРЕМІ ТЕНДЕЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

За станом на 1 жовтня 2017 банківська система України складається з 88 банків і за останні п'ять років скоротилася на 94 банків, більш ніж вдвічі. Структура системи також зазнала значних змін: якщо на початку 2012 року три державних банки обіймали 16% активів системи, то у середині 2017 частка активів чотирьох найбільших державних банків зросла до 55%. Банки з іноземним капіталом займають 38% системи, у тому числі, 17% усіх вітчизняних банків на 100% належать іноземним акціонерам.

Дослідження структурних змін системи доцільно повести за допомогою структурно-функціонального аналізу, розподілу ринку банківських послуг між однорідними групами банків із близькими структурними характеристиками активів та пасивів, доходів та витрат, переліком пріоритетних операцій та особливостей клієнтської бази. Такий підхід відповідає принципам проблемно-орієнтованого банківського нагляду [1]. Метод структурно-функціонального аналізу банківської системи (СФГБ-метод) з використанням інструментарію самоорганізаційних карт Кохонена детально розглядається у [2, 3]. Особливостям дослідження економічних систем в умовах кризи присвячені джерела [4, 5].

Важливою перевагою СФГБ-методу є можливість врахування значної кількості структурних індикаторів для формування однорідних груп банків та відсутність впливу будь-яких суб'єктивних чинників. Оприлюднена квартальна звітність банків, що публікується на сайті Національного банку України [6], надає можливість вирахувати частку основних складових активів, пасивів, доходів та витрат для кожного з банків у великій базі даних. Далі за допомогою методики нейронних мереж формуються однорідні кластери банків, які одночасно близькі за усіма значеннями структурних індикаторів. Групи відображуються на карті Кохонена як відокремлені географічні об'єкти. Близьке положення груп на карті свідчить про наявність спільних рис і навпаки, групи із найбільшою відстанню, мають суттєві відмінності за великою кількістю ознак. Таким чином, на формування груп впливає лише значення усіх структурних індикаторів.

Дослідження змін розміру та характеристики груп дозволяє оцінити стан загальної банківської системи, положення окремих груп та індивідуальні траєкторії банків. Особливої актуальності СФГБ-метод набуває у період суттєвих змін, коли траєкторії багатьох банків зустрічаються у групах із критичними ознаками, а самі групи переміщуються на карті Кохонена.

Аналіз структурних перетворень банківської системи за останні п’ять років з використанням СФГБ-методу демонструє значний вплив зміни курсу іноземної валюти на фінансовий стан банків та ліквідацію банків. У періоди різкого падіння курсу гривні, за станом на 01.04.2015 та 01.04.2016, відбувалося прискорене скорочення активів системи (без урахування курсових змін) та виведення банків з ринку.

Перша якісна зміна системи проявилася у 2014 році через суттєве збільшення кількості банків групи, ресурсна база яких має підвищену частку поточних коштів фізичних осіб. До групи перейшли такі великі банки з іноземними акціонерами: АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ», АТ «УКРСИББАНК», АТ «ОТП БАНК». Саме у цей період кошти клієнтів ліквідованих банків перерозподіляються у системі і масово переходять із форми строкових депозитів до поточних зобов’язань «до запитання» - найменш керованих пасивів банків.

Протягом усього періоду спостережень відбувався перерозподіл ринку на користь найбільших банків. Так, частка ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» у активах системи за п’ять років зросла з 15 до 19%, АТ «УКРЕКСІМБАНК» - з 8 до 13%. Найбільші темпи зростання продемонстрував АТ «ОЩАДБАНК» - з 7 до 18% у системних активах.

Перерозподіл банківських пасивів (скорочення міжбанківських ресурсів та зростання коштів юридичних осіб) та активів (скорочення кредитів і зростання цінних паперів) відбувався на фоні загального скорочення масштабів банківських операцій, прихованого зміною курсу.

Наприкінці 2014 року великі банки, у тому числі, державні, що залучили поточні ресурси фізичних осіб, розмістили суттєву частину активів у державні цінні папери. Відповідна структурно-функціональна група банків із підвищеною часткою цінних паперів над кредитним портфелем, залишається значною і обіймає найбільші державні банки, окремі банки з іноземним та українським капіталом, у тому числі, ПАТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК», ПАТ «СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК», ПАТ «КРЕДОБАНК».

Скорочення кредитних операцій протягом періоду дослідження є однією з головних проблем розвитку сучасної банківської системи. Значна кількість позичальників має підвищене кредитне навантаження та недостатню платоспроможність і обмежене надто високими кредитними ставками. Низький попит зустрічається із низькою пропозицію банків в умовах підвищених кредитних ризиків. Більшість банків мають накопичені проблемні кредити та обслуговують непрацюючі активи.

За три останні роки сума резервів під кредитні ризики значно зросла і на початку 2017 року майже зрівнялася із сукупним обсягом кредитного портфелю (500 млрд.грн. резервів під 570 млрд.грн. кредитів). За цей період сукупні резерви зросли на 350 млрд.грн., у тому числі, резерви Приватбанку – на 150 млрд.грн., переважна більшість резервів створена при

націоналізації банку наприкінці 2016 року. Слід підкреслити, що за останні три роки більшість банків формували резерви під кредитні ризики прискореними темпами, навіть при незначному зростанні або, взагалі, скороченні, сукупних активів. Лише деякі банки з іноземними акціонерами мали відносно високий рівень резервів у 2014 році. Приріст резервів малих банків до 2017 року був незначним, оскільки більшість з них ще не пройшли діагностику банківського нагляду. В цілому розмір резервів прискорено зростав для усіх банків, що впливало на їх якісні характеристики.

З середини 2015 року спостерігаються ознаки надлишкової ліквідності значної частини банків. В умовах переорієнтації ресурсів на кошти до запитання, банки спрямовують їх до короткострокових операцій, що забезпечують не процентні, а комісійні доходи. Протягом усього періоду у системі формується структурно-функціональна група невеликих банків із підвищеною часткою поточних ресурсів та надлишковими високоліквідними активами. Для банків, що спеціалізуються операціях з готівкою, підвищуються операційні ризики та ймовірність порушення законодавства з фінансового моніторингу. Слід зазначити, що причиною ліквідації багатьох банків стали саме підвищені операційні ризики у зв'язку із значними операціями з готівкою і недотриманням законодавства з фінансового моніторингу.

Зміни топології карти характеризують певні перетворення у конфігурації системи. Проблемні банки із збитками та підвищеними кредитними ризиками стали меншими за розмірами, у структурі пасивів цих банків зросла частка строкових коштів фізичних осіб, скоротилися міжбанківські кредити, у активах зменшилася частка іноземної валюти. Споживчі кредити стабільно продовжують займати високу частку у проблемних банках.

Література:

1. Основні принципи ефективного банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article? art_id=75529&cat_id=17823467.

2. Дебок Г. Анализ финансовых данных с помощью самоорганизующихся карт : пер.с англ./ Г. Дебок, Т. Кохонен ; Нац. фонд подготовки кадров. – М.: АЛЬПИНА, 2001. – 317 с.

3. Заруцька О. П. Банківський нагляд з використанням структурно-функціонального аналізу: теорія, світовий і вітчизняний досвід/ О. П. Заруцька // Монографія. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. –379 с.

4. Лук'яненко І.Г. Оцінка ймовірності настання кризових явищ в фінансовому секторі України// Науковий журнал „Бізнес Інформ", Харків, №5(2), 2011(399) .- С.50-54.

5. Матвійчук А.В. Аналіз та прогнозування розвитку фінансово-економічних систем із використанням теорії нечіткої логіки. К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 208 с.

6. Фінансова звітність банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category? cat_id=64097.

Зварич Софія Іванівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Страхування є одним з найважливіших елементів ринкових відносин, тому держава зацікавлена в ефективному розвитку страхового ринку, адже завдяки його функціонуванню зменшується навантаження на державний бюджет у частині відшкодування непередбачуваних збитків, вирішуються окремі проблеми соціального характеру. На сьогоднішстраховийринокУкраїнивжепройшовстадіюсвогоформування, але він і досізнаходиться на початковому етапісвогорозвитку, який стримується низкою актуальних проблем, що потребують вивчення.

Вагомий внесок у формування теоретико-методологічних основ функціонування страхового ринку зробили такі науковці, як: Сафонова О.Д., Луцишин О.О.,Островський А. Е., Черкасова С., Ільчук В. П.

Фактори, що перешкоджають розвитку страхової діяльності, можуть бути поділені на зовнішні, стосовно страхового сектора, і внутрішні. До числа зовнішніх факторів відносяться: невисокі темпи структурних перетворень в економіці, низька ліквідність, недокапіталізація, недостатня вірогідність звітності багатьох вітчизняних підприємств і слабка прозорість більшості з них, низький рівень монетаризації економіки, відсутність законодавчої основи, недосконаліть судової системи, недостатнє правове забезпечення можливостей страхового нагляду, низький рівень рейтингу України . До числа внутрішніх факторів можна віднести низьку якість управління в багатьох страхових організаціях, у т. ч. недостатню ефективність систем управління ризиками та внутрішнім контролем, непрозора структура власності, недостатній розвиток сучасних страхових технологій [4].

Недосконалими є також відносини між засновниками страхових компаній та страховиками. В переважній більшості засновники є і основними клієнтами компаній. В цьому також відображається низький рівень прозорості страхового ринку[5].

Велика кількість страхових компаній з нестачею професійного персоналу, низька якість страхових послуг, недостатня капіталізація страхових компаній і низька якість активів. Окремі види обов'язкового страхування чітко не визначені в законодавстві і, як результат, заключною проблемою є порушення термінів виплат страхового відшкодування[4].

Діюча нормативно-правова база страхування недостатньо сприяє розвитку страхової галузі. Окремі види обов'язкового страхування чітко законодавчо не визначені, крім того ідеологія впровадження обов'язкового страхування є недостатньо виправданою, оскільки до цього часу існують норми, які не стимулюють розвиток страхування. Обов'язкові види

страхування мають вкрай низький рівень виплат і страхового захисту та, як правило, використовуються для задоволення вузьковідомчих інтересів і не відповідають своїй суті та значенню. Водночас, як обов'язкові види страхування повинні стосуватися ризиків та об'єктів, що мають загальнодержавний характер [6].

Ще однією важливою проблемою вітчизняного страхового ринку, яка впливає на всі показники розвитку ринку, є відсутність довіри населення й господарських суб'єктів до страховиків. Саме недовіру до вітчизняних страхових компаній називають громадяни, які не мають жодного страхового полісу, головною причиною свого небажання страхуватися. Звичайно, існують і глибші, ніж недовіра до страхових інститутів, причини низького рівня поширення страхування в країні, до них можна віднести: невпевненість громадян у майбутньому, відчуття втрати соціальної перспективи, що призводить до того, що люди не мають можливості довгострокового планування життя [2].

Страхові компанії мають низький рівень капіталізації страховиків. Через це немає змоги забезпечити відповідальність за великі застраховані ризики, що призводить до перестрахування їхньої частини за кордоном. В цьому відображається проблема витоку грошових коштів з України [4].

До інших функціональних проблем діяльності страхових компаній можна також віднести:

- вузький, порівняно з розвинутими країнами, асортимент страхових послуг, що надаються клієнтам;

- неоптимальність страхових портфелів;

- низьку технологічність здійснення страхових операцій;

- відсутність належних традицій тривалого позитивного досвіду роботи з клієнтами, особливо з нових видів страхування;

- недосконаліть системи інформаційно-аналітичного забезпечення страхової діяльності [5].

Заключною проблемою все ще залишається підвищення рівня платоспроможності, попиту та страхової культури юридичних осіб на страхові послуги, на що впливають інвестиційний голод підприємств, недостатній обсяг обігових коштів та ін. [6].

Отже, на сьогоднішній день страховий ринок України не відображає достатньо інтереси страхувальників, не створює необхідних умов для соціального захисту населення. Вищенаведені проблеми свідчать про необхідність вдосконалення його функціонування, щоб через механізм страхового захисту страхування можна було повноцінно забезпечити безпеку, стабільність, соціальні гарантії в суспільстві.

Література:

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // Зведена динаміка основних показників страхового ринку // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/

2. Сафонова О.Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку / О.Д. Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2015. – № 1(21). – С. 98–102.

3. Луцишин О.О. Проблеми і перспективи розвитку страхового ринку України / Луцишин О. О., Данильчук С. В. // – 2016. – №24. –[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3534/1/Луцишин%20О.Odf

4. Островський А. Е. Основні проблеми розвитку страхового ринку в Україні / А. Е. Островський [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ 13_NPN_2010/Economics/65999.doc.htm

5. Черкасова С. Основні проблеми страхового ринку України / Черкасова С. // [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_ kampodilsk/sekcija_4_2014_05_22_23/osnovni_problemi_strakhovogo_rinku_ukrajini/62-1-0-987

6. Ільчук В. П. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні / Ільчук В. П // [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://fr.stu.cn.ua/tmppdf/21.pdf

Зеленко Василь Анатолійович,

Зеленко Наталія Михайлівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНДИКАТОР ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄС

Проблема реформування пенсійної системи України досліджується вже з часу здобуття Україною незалежності. Однак, після підписання Угоди про асоціацію між Україно та ЄС постало нове коло завдань – реформування пенсійної системи у відповідності з планом імплементації даного договору з використанням кращого досвіду країн ЄС, що і зумовило новий вектор наукових досліджень.

Основні результати проведених наукових досліджень розвитку пенсійної системи України можна згрупувати у кілька важливих положень:

- розподільчий принцип функціонування пенсійних систем в країнах Європи та більшості країн СНД втратив свою актуальність через «старіння населення»;
- суттєве зниження доходів більшої частини населення України як бази сплати ЄСВ;
- значний обсяг «тінізації» вітчизняного ринку праці;
- відсутність дієвих реформ та сталого економічного зростання в Україні.

Як бачимо, із такими вихідними даними, без кардинального реформування пенсійна система довго функціонувати не зможе.

Важливо, що на Кабінет Міністрів України покладається імплементація положень Директиви Європейського Парламенту та Ради 2003/41/ЄС від 3 червня 2003 р. «Про діяльність установ трудового пенсійного забезпечення та нагляд над ними», що затверджено у відповідному урядовому розпорядженні [2; 3]. Окрім цього, глава 21 Угоди про асоціацію «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» вказує на перелік необхідних соціально-економічних перетворень з метою досягнення Україною стандартів ЄС у соціально-трудовій сфері, а також відповідні позитивні наслідки таких змін для бізнесу, домогосподарств та державного сектору [4, гл. 21].

У відповідності до програми Уряду та вищезазначених документів за останні роки було проведено ряд точкових реформувань системи у соціального страхування. У 2014 р. було прийнято рішення про запровадження урядового експерименту із запровадження понижуючих коефіцієнтів при сплаті ЄСВ з метою детінізації заробітних плат, згідно якого для тих платників, які збільшили ФОП для справляння податків та ЄСВ передбачувалась сплата ЄСВ за зниженими ставками. Максимальний коефіцієнт надавався у випадку збільшення «білої» зарплати у 2,5 рази. Однак, дане нововведення не принесло очікуваного ефекту, оскільки призводило до суттєвого збільшення податкового навантаження на ФОП (у 2015 р. – до 80%) і даною пільгою скористалось небагато платників.

Відтак, з початку 2016 р. урядом було прийняте рішення про суттєве скорочення ставки ЄСВ до 22%, а також скасовано 3,6% його утримання із зарплати працівників. Реформа зменшила податкове навантаження на платників внесків, однак вона не вирішувала іншої важливої проблеми – зменшення дефіциту бюджету Пенсійного фонду України. В даному випадку коефіцієнт еластичності сплати платниками ЄСВ у залежності від зменшення його ставки до 22% виявився недостатнім. Причин тут можна назвати декілька, зокрема: недовіра бізнесу; важкий фінансовий стан бізнесу; недобросовісність частини вітчизняного бізнесу.

Як продовження розпочатої у 2016 р. реформи було прийнято рішення про підняття розміру мінімальної заробітної плати у два рази (з 1600 грн. у грудні 2015 р. до 3200 грн. – з початку 2016 р.). Це нововведення мало збільшити сплату ЄСВ, ПДФО та військового збору,

оскільки згідно із Закокном України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» повне нарахування страхового стажу платника (особливо ФОП) здійснюється від суми, яка є не меншою від встановленої мінімальної заробітної плати.

Таке нововведення має як позитивні, так і негативні наслідки. Позитивні: а) збільшення надходжень ЄСВ та ПДФО; б) збільшення розміру сплаченого внеску для багатьох найманих працівників (які працюють за «мінімалку + конверт»), що автоматично підвищило персональні соціальні гарантії. Негативні: а) припинення діяльності багатьох суб'єктів підприємницької діяльності через збільшення загальної суми податкового навантаження; б) порушення принципу соціальної справедливості – заробітна плата, яка завжди слугувала індикатором прожиткового мінімуму, на сьогоднішній день перевищує його у два рази.

Зауважимо, що згідно Закону України «Про державний бюджет на 2018 рік» мінімальна заробітна плата встановлюється у розмірі 1723 грн.

З метою подальшого збалансування бюджету Пенсійного фонду України, окрім підвищення мінімальної оплати праці, наприкінці 2017 р. було здійснено ряд точкових заходів щодо зміни основних параметрів пенсійної системи [1; 5]:

- підвищення розміру мінімальної пенсії до 1373 грн.;
- зниження коефіцієнту оцінки одного року стажу з 1,35% до 1% у 2018 р.;
- особливий механізм індексації пенсій щодо ІСЦ;
- заборона підняття пенсійного віку. Натомість – поступове підвищення до 2028 р. страхового стажу (мінімальний розмір пенсії за віком буде нараховуватися за наявності страхового стажу в чоловіків – 35 років, у жінок – 30 років). Запроваджено можливість «придбання» страхового стажу;
- скасування спеціальних пенсій для різних категорій працівників та їх перехід на загальну систему нарахування пенсій.

Відтак, з точки зору економічної ефективності, таке реформування може дійсно призвести до поступового збалансування бюджету ПФУ (за наявності сталого економічного зростання в державі), що є вимогою МВФ та ЄС. Щодо соціальної справедливості, то таке нововведення потребує додаткового ґрунтовного аналізу. Якщо ж у найближчій перспективі вдасться досягти поставлених цілей, то можливо нарешті буде впроваджено ІІ рівень пенсійної системи – обов'язковий накопичувальний фонд (планується ще з 2007 р.), що у свою чергу має привести вітчизняну трикомпонентну пенсійну систему страхування до рівня високорозвинутих країн світу, збалансувати систему державних фінансів, виконати взяті на себе зобов'язання згідно Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» .–Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 40-41, ст.383.

2. Директива Європейського Парламенту та Ради 2003/41/ЄС від 3.06.2003 р. «Про діяльність установ трудового пенсійного забезпечення та нагляд над ними» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pension.kiev.ua/files/eu32003L0041_ua.pdf

3. Розпорядження КМУ «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої» від 17 вересня 2014 р. № 847-р сторони http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80?nreg=847-2014-%F0&find=1&text=%EF%E5%ED%F1&x=0&y=0

4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631

5. Пенсійна реформа: зміни, які торкнуться українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2318109-pensijna-reforma-zmini-aki-torknutsa-ukrainciv.html

Зюзін Віталій Олегович

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Процеси глобалізації спричинили необхідність швидкого реагування на виклики, які пов’язані з реформуванням соціальної держави, визначення нових параметрів соціальних проблем (соціальної структури і соціально-трудових відносин), трансформацією соціальної політики, формуванням інформаційного та інноваційного простору. Фінансова криза призвела не лише до зміни моделей соціальної державності на національному рівні, але й оновлення європейської соціальної моделі.

Аналіз реалізації політики соціального захисту засвідчує, що в ЄС існують суттєві відмінності між державами-членами за рівнем витрат на соціальний захист [3]. При цьому вони лише частково пов’язані з різницею в рівні добробуту і цін. Витрати на соціальний захист відображають існуючі відмінності в національних системах соціального захисту, стосовно уніфікації яких на рівні Союзу існує чітка заборона, у демографічних тенденціях, рівні безробіття, а також інших соціальних інституційних та економічних факторах. При

цьому показники соціальних витрат Іспанії, Португалії та Ірландії доводять, що членство в ЄС автоматично не призводить до швидкого вирівнювання існуючих на момент вступу відмінностей у стандартах соціального забезпечення між новими і старими членами Союзу. Разом з тим за межами ЄС існують країни, які за показниками соціальних витрат перебувають фактично на одному рівні з державами ЄС, які є лідерами в проведенні соціальної політики. Отже, рівень соціального захисту обумовлюється не стільки членством в ЄС, скільки ефективною соціальною політикою національних урядів, а також діяльністю інститутів ЄС, які здатні впливати на соціальну політику держав-членів за допомогою Структурних фондів.

У березні 2010 р. Європейська комісія розробила і ухвалила на найближчі десять років нову стратегію економічного розвитку «Європа 2020: стратегія розумного, усталеного і всеосяжного зростання» [1]. Одним із завдань Стратегії є забезпечення всеосяжного зростання, під яким Комісія розуміє економіку високого ступеня зайнятості населення, що прагне до економічного, соціального і територіального об'єднання. Ж. М. Баррозу підкреслює, що всеосяжне зростання економіки має забезпечити людям нові можливості за допомогою високого рівня зайнятості, інвестицій у знання і навички, боротьби з бідністю і удосконалення ринку праці, навчання і соціального захисту, які разом сприяють побудові більш соціально однорідного суспільства. Для посилення територіальної єдності необхідно, аби результати економічного зростання були поширені на весь ЄС [1]. Таким чином, на найближчі десять років ЄС обумовлює успіх розвитку економічної інтеграції реальними досягненнями в соціальній політиці.

Стратегія визначає два напрями із семи, які присвячені соціальній політиці ЄС. Соціальні напрями діяльності не просто формулюються, але й деталізуються і містять конкретні завдання, яких ЄС спільно з державами-членами має досягти. Наприклад, ЄС буде прагнути працевлаштувати до 2020 р. 75 % населення у віці від 20 до 64 років; скоротити кількість людей, яким загрожує небезпека опинитися за межею бідності, на 20 млн. (з 80 до 60 млн.); забезпечити, щоб частка учнів, що не закінчили школу, не перевищувала 10 % і не менше 40 % молоді повинно мати вищу освіту.

Один з напрямів «План з розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць» передбачає створення необхідних умов для удосконалення ринку праці заради забезпечення зростання зайнятості і гарантування стабільності в суспільстві. Єврокомісія усвідомлює, що світ і Європа зокрема входять у фазу соціально-економічної нестабільності, а тому акцент робиться на необхідності і здатності працюючих, передусім молоді, адаптуватися до ситуації, коли умови на ринку праці будуть постійно змінюватися. Відповідальність за реалізацію цього напряму несуть як Комісія, так і держави-члени.

Комісія бере на себе обов'язок створити ринок праці, побудований на гнучкій і динамічній економіці; розробити і адаптувати законодавство, включаючи інструменти трудового законодавства, а також регулювання нових ризиків завдання шкоди здоров'ю і отримання травм на роботі; підтримувати внутрішньо-європейську мобільність працівників використовуючи для цього інвестиції з Європейського соціального фонду; підтримувати посилення кооперації між інститутами ринку праці; посилити ступінь соціального партнерства; дати потужний імпульс для кооперації у сфері освіти і навчання [2]. Від національного рівня влади очікують впровадити національні заходи по досягненню гнучкості і безпеки на ринку праці; переглянути і регулярно відстежувати ефективність податкових і пільгових систем; підтримати і відстежувати ефективність впровадження заходів соціального партнерства; підтримати нові форми балансу праці і повсякденного життя, проводити активну політику з проблеми старіння нації, а також сприяти забезпеченню рівності статі; дати потужний імпульс до розробки і впровадження Європейського рамкового рішення з проблем кваліфікації за допомогою запровадження національних стандартів кваліфікації працівників; налагодити партнерство між сферами освіти/навчання і зайнятості зокрема шляхом залучення соціальних партнерів до планування освітніх заходів.

Напрям «Європейська політика проти бідності» спрямований на забезпечення соціального і територіального співробітництва проти бідності і соціального відторгнення, що передбачає визнання основних прав людей, що перебувають у скрутному становищі, заради їх залучення до суспільного життя [2]. Заради досягнення цієї мети Комісія буде працювати над такими проблемами: створення основи для кооперації, обміну досвідом і результатами у сфері боротьби з бідністю, а також здійснення конкретних дій на підтримку людей, що опинилися в скрутному становищі; розробка і впровадження програми підтримки соціальних інновацій для найменш захищених верств населення; здійснити заходи для оцінки адекватності і стійкості заходів соціального захисту і пенсійних систем в умовах суспільних змін, виявити шляхи покращення доступу до систем охорони здоров'я. У свою чергу держави-члени мають спрямувати свої зусилля на реалізацію певних завдань: підтримка ідеї розподіленої, колективної і індивідуальної відповідальності у сфері боротьби з бідністю і соціальним відторгненням; повністю розгорнути програму соціального захисту і пенсійних систем для гарантування отримання співвимірного доходу і охорони здоров'я; визначення і впровадження соціальних заходів стосовно окремих груп людей.

Таким чином, аналіз змісту стратегії «Європа 2020» дозволяє зробити деякі висновки: витрати на соціальну політику повинні бути співвимірними проблемам у рамках економічної інтеграції, вирішенню яких вона сприяє; відповідальність за здійснення соціальної політики розподіляється між національним і наднаціональним рівнями влади, а також із покладанням

певних зобов'язань на інститути громадянського суспільства і особистість, як отримувача відповідних благ; у процесі реалізації соціальної політики в межах ЄС використовуються такі спеціальні механізми, як соціальне партнерство і діалог, колективні перемовини, принципи корпоративної відповідальності, європейські ради з праці тощо; діяльність наднаціональних інститутів у соціальній сфері має переважно координуючий і доповнюючий характер, що пов'язано із необхідністю дотримуватися вимог принципів субсидіарності і пропорційності, які поширюють свою дію на сферу соціальної політики.

Література:

1. Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf.

2. Окладна М. Г. Соціальна політика Європейського Союзу: становлення і розвиток / М. Г. Окладна, І. В. Яковюк. – Харків : Оберіг, 2016. – 40 с. – (Серія: Наукові доповіді, вип. 19).

3. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції: загальнотеоретичний аналіз / І. В. Яковюк. – Х. : Право, 2013. – С. 601-602.

Калита Тетяна Анатоліївна,

Косюч Руслан Олександрович

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Визначення інвестиційної політики, портфельної стратегії та вибір інвестиційних інструментів для використання коштів недержавних пенсійних фондів є важливою проблемою їх діяльності на ряду з оцінкою результатів цієї діяльності. Від результатів інвестиційних рішень в галузі пенсійного забезпечення та якості оцінки цих результатів залежить рівень добробуту та соціального захисту майбутніх пенсіонерів, становище пенсійної системи та розвиток економіки країни. [3]

Реформування пенсійної системи України є одним з найактуальніших напрямів вивчення засад функціонування всієї соціальної сфери і об'єктом дослідження багатьох науковців, а саме: В.Надраги, Б.Зайчука, Є. Лібанової, А. Федоренко, Грега МакТаггарта, А. Нечай, О. Зарудного, О. Гарячої та ін. З огляду на те, що в науковому середовищі немає одностайної думки щодо ханізмів подальшого реформування пенсійної системи, вивчення

можливих шляхів впровадження загальнообов'язкового накопичувального рівня є актуальним і необхідним для вироблення найконструктивнішої концепції. Таким чином, метою статті є дослідження теоретичних та практичних положень щодо визначення напрямів активізації інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні.

За даними закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» з останніми змінами та доповненнями від 03.10.2017 відповідно до якого в Україні з'явились недержавні пенсійні фонди — фінансові установи нового типу, діяльність яких базується на принципах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень. Фонд залучає пенсійні внески фізичних і юридичних осіб, інвестує кошти з метою їх захисту від інфляції та примноження, а пізніше здійснює пенсійні виплати за рахунок накопичених пенсійних активів. [1]

Інвестиційна політика недержавних пенсійних фондів характеризується високим рівнем вимог при визначенні напрямів інвестування та конкретних об'єктів вкладень, що є головною перевагою пенсійних фондів як суб'єктів фінансового ринку [2]. У вітчизняному законодавстві, що регулює інвестиційну діяльність недержавних пенсійних фондів, існують певні обмеження щодо використання їх активів табл.1 (ст. 49 Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення")

Таблиця 1.

Обмеження щодо напрямів інвестування активів недержавних пенсійних фондів

Фінансовий інструмент	Максимальна частка в заганій вартості активів фонду,%
Банківські депозити рахунки та ощадні сертифікати банків	40, але не більше 10% в одному банку
Банківські метали	10
Цінні папери, погашення за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України	50
Облігації українських емітентів	40
Акції українських емітентів	40
Цінні папери іноземних емітентів	20
Іпотенчі цінні папери	40
Об’єкти нерухомості	40
Цінні папери одного емітента	10
Цінні папери, погашення за якими гарантовано Радою міністрів Автономної Республіки Крим, і облігації місцевих запозичень	20

Джерело*:* розроблено авторами за даними [4]

Натомість для залучення коштів , з метою подальшого інвестування недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

— пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

— страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду відповідно до Закону "Про недержавне пенсійне забезпечення" та законодавства про страхування;

— банківськими установами відповідно до законодавства шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що встановлюється згідно із законом [4, с.5].

Відповідно до законодавчих норм існує розгалужена структура недержавного пенсійного забезпечення, про те це і ускладнює реалізацію основної мети діяльності, адже кожен елемент приносить в систему свої недоліки в роботі, що надалі призводить до незрозумілості та недостовірності висвітлення діяльності таких фондів.[3, с.18]

На основі стабільного забезпечення недержавні песійні фонди можуть проводити ефективну інвестиційну політику. Традиційно інвестиційна політика приватних пенсійних фондів є консервативною. В Україні діють правила кількісних обмежень, але надано доволі широкий коридор для використання кожного з дозволених типів об’єктів для інвестування. Як свідчить міжнародний досвід, ефективним підходом є не пошук найдохідніших цінних паперів, а пошук оптимального складу всього інвестиційного портфелю в цілому. За критерієм ризик/дохідність ефективний портфель визначається як такий, що має або найбільшу очікувану дохідність при обмеженому рівні ризиків, або найменший рівень ризиків при встановленій дохідності. В цьому контексті слід розглянути чотири види портфелів, поділені за критерієм ризикованості інвестиційної політики .

Найбільш агресивний портфель: акції-40%; облігації корпоративні-30%; облігації державні-5 % та облігації місцевих рад-5%; депозити-15%; інші активи (в основному акції та облігації іноземних емітентів), нерухомість, банківські метали -5%.

Помірно агресивний портфель: акції-30%; облігації корпоративні-25%; облігації державні-15%; облігації місцевих рад - 5%; депозити-20%; інші активи, нерухомість, банківські метали - 5%.

Зважений портфель: акції-20%; облігації корпоративні-15%; облігації державні- 25%; облігації місцевих рад-5%; депозити-25%; нерухомість та інші активи - 5%; банківські метали-5%. Стриманий портфель: акції-10%; облігації корпоративні-10%; облігації державні-35%; облігації місцевих рад-5%; депозити-30%; нерухомість та інші активи – 5 %; банківські метали-5%.

Отже, діяльність недержавних пенсійних фондів відіграє важливу роль у збалансуванні попиту та пропозиції на інвестиційні ресурси, що своєю чергою забезпечує довготермінову стабільність на фінансових ринках, є ефективним інструментом гармонійного розвитку економіки, сприяє розбудові як фінансової, так і виробничої сфер національного господарства. За інвестиційною діяльністю недержавних пенсійних фондів здійснюється постійний контроль з боку Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, з основною метою – захисту їх учасників. Для забезпечення подальшого розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення, створення належних умов, що сприятимуть стабільному функціонуванню НПФ в сучасних ринкових умовах, а особливо з врахуванням негативного впливу світової фінансової кризи, органам управління та контролю у сфері недержавного пенсійного забезпечення, потрібно розробити програму заходів, які сприятимуть зростанню обсягів пенсійних активів фондів, стимулюватимуть їх інвестиційну діяльність.

Література:

1. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 9 липня 2003 року № 1058-IV. 2. Закон України " Про недержавне пенсійне забез- печення" від 9 липня 2003 р. № 1057-IV // Із змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 15 грудня 2005 N 3201- IV.

2. Лук'яненко Д.Г. Перспективи роботи недержав$ них пенсійних фондів / Д.Г. Лук'яненко // Цінні папери України. — 2010. — № 18. — 378 с

3. Вітка Ю. В. Недержавні пенсійні фонди: теоретичні та практичні аспекти / Ю. В. Вітка // Наук. зап. НаУКМА. - 2005. - Т. 38 : Юрид. науки. - С. 18-22. - (Серія : Юрид. науки).

4. Недержавні пенсійні фонди. Огляд основних положень законодавства про недержавне пенсійне забезпечення [Електронний ресурс] / Асоціація адміністраторів недержавних пенсійних фондів України. — Режим доступу: http://www.pension.kiev.ua.

5. Пенсійна реформа в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pension.kiev.ua/index.$ php?option=com_content&task=blogcategory&id=$ 25&Itemid=109

Капленко Галина Вікторівна

Львівський національний університет ім. І.Франка

(м. Львів)

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА СУКУПНИЙ ОСОБИСТИЙ СПОЖИВЧИЙ ПОПИТ

Регулювання сукупного особистого споживчого попиту має перебувати в центрі уваги державних органів, що відповідають за економічну політику. Основними причинами цього є такі: а) у постіндустріальному суспільстві на першому плані перебуває людина з її потребами; б) зростання обсягу особистого споживчого попиту сприяє розширенню сукупного попиту в економіці; в) задоволення особистого споживчого попиту являє собою засіб забезпечення відтворення людського капіталу – найважливішого чинника економічного зростання; г) завдяки збільшенню ємності внутрішнього ринку послаблюється залежність економіки країни від зовнішніх потрясінь.

На сучасний стан розуміння проблематики державного регулювання сукупного особистого споживчого попиту чи не найбільше вплинули результати дискусій, що розгорнулися навколо положень, висунутих М. Фрідменом і Д. Мейзельманом у першій половині 1960-х років. Ці науковці із простої кейнсіанської моделі товарного ринку вивели регресійне рівняння, у якому залежною змінною були особисті споживчі витрати, а незалежною – автономні, та одночасно взяли до уваги регресійне рівняння, залежною змінною якого також були особисті споживчі витрати, тоді як незалежною – пропозиція грошей. Результати зіставлення коефіцієнтів кореляції, обчислених для цих рівнянь на даних статистики США за період 1897–1958 рр., свідчили про те, що грошово-кредитне регулювання особистих споживчих витрат є більш дієвим за бюджетне, а отже, суперечили кейнсіанській доктрині.

Оскільки кейнсіанська модель описує, поряд із товарним ринком, грошовий ринок та зв'язки між ними, М. Фрідман і Д. Мейзельман визнали за потрібне обчислити значення коефіцієнтів часткової кореляції між особистими споживчими витратами й автономними, а також особистими споживчими витратами й пропозицією грошей. Отримані ними значення цих коефіцієнтів теж суперечили кейнсіанському погляду на важелі економічної політики.

Серед критичних зауважень тих учасників полеміки навколо результатів дослідження М. Фрідмена й Д. Мейзельмана, які не погоджувались із позицією останніх, найбільш важливими були такі:

а) змінна, яка в М. Фрідмена й Д. Мейзельмана репрезентує автономні витрати, не є по-справжньому екзогенною, і, якщо б її скоректувати в такий спосіб, щоб вона включала лише

екзогенні складові, кореляція між споживчими та автономними витратами істотно посилилася б;

б) пропозиція грошей також не є по-справжньому екзогенною змінною, і її ендогенність призводить до завищення статистичного зв'язку між споживчими витратами й грошовою масою.

Ці зауваження певною мірою були враховані Л. Андерсеном і Дж. Джорданом, якими на перших різницях квартальних даних було побудовано лагову економетричну модель, в якій залежною змінною був номінальний ВНП, а в ролі незалежних змінних виступали показники, що характеризують фіскальну та грошово-кредитну політику. Значення коефіцієнтів регресії, які отримали Л. Андерсен і Дж. Джордан, дали їм підстави твердити, що зміна пропозиції грошей або грошової бази сильніше впливає на зміну ВНП, ніж зміна податкових надходжень або державних витрат [1]. Отже, їх дослідження промовляє на користь результатів, отриманих М. Фрідменом і Д. Мейзельманом.

Хоча в дослідженні Л. Андерсена й Дж. Джордана як залежна змінна використовувалась зміна ВНП, отримані ними наукові результати мають, як видається, значення й для порівняння дієвості впливу фіскальної та грошово-кредитної політики на сукупний особистий споживчий попит з огляду на частку особистих споживчих витрат у ВНП. Інша річ, що навряд чи варто очікувати отримання повноцінної інформації щодо економічного регулювання державою того чи іншого феномена від економічних моделей, які спираються лише на вимірювання впливу на нього таких змінних, які були використані в дослідженнях М. Фрідмена й Д. Мейзельмана та Л. Андерсена й Дж. Джордана. Достатньо вказати на такий факт. Коли автори праці [2], дещо модифікувавши методику Л. Андерсена і Дж. Джордана, застосували її до даних статистики США за 1969–1988 рр., то отримали такі значення коефіцієнтів кореляції між номінальним ВНП та змінною, що характеризує фіскальну політику, і між номінальним ВНП та грошовою базою, які говорять про відсутність бодай помітної щільності статистичного зв'язку [2, с. 81, 83]. Цілком очевидно, що цей факт засвідчує необхідність урахування в процесі визначення заходів із впливу держави на сукупний особистий споживчий попит і інших чинників його формування. Чітку вказівку на те, про які чинники насамперед має йтися, знаходимо в праці [3], в якій, зокрема, читаємо: «У надзвичайних обставинах, коли почнеться спад, підстрахуванням може служити грошово-кредитна й бюджетна політика. Проте слід пам'ятати, що можливості такої політики не безмежні. <…> Якщо економічні моделі не будуть включати в себе ірраціональне начало, то ми ризикуємо взагалі не розпізнати реального джерела всіх неприємностей» [3, с. 181, 201]. Отже, потрібно зважати на психологічні чинники. Тим часом в економетричних моделях абсолютно «…не врахований певний важливий параметр,

пов’язаний із психологічними змінними, які не піддаються кількісному опису» [3, с. 233]. Який же вихід із цієї ситуації? На наш погляд, правильною є точка зору, за якою він полягає в широкому використанні аналізу дискурсів економічних акторів. Ідеться про аналіз наративів, що мають безпосереднє відношення до економічних процесів і явищ [4, с. 26].

Література

1. Andersen L. C. Monetary and Fiscal Actions: A Test of Their Relative Importance In Economic Stabilization / Leonall C. Andersen, Jerry L. Jordan // Federal Reserve Bank of St. Louis Rev. – 1968. – Vol. 50, № 11. – P. 11–24. – Available at: https://files.stlouisfed.org/files/htdocs/publications/review/68/11/Monetary_Nov1968.pdf.

2. Довбуш Р. Статистична верифікація деяких положень монетаристської доктрини економічної політики / Довбуш Роман, Опельбаум Юлій // Гуманітар. вісн. : зб. наук. пр. каф. соц. і гуманітар. дисциплін. – Львів : Львів. держ. фін. акад., 2007. – № 7. – С. 76–88.

3. Акерлоф Дж**.** Spiritus Animalis, или Как человеческая психология управляет экономикой и почему это важно для мирового капитализма / Джордж Акерлоф, Роберт Шиллер ; пер. с англ. – М. : [Юнайтед Пресс], 2010. – 272, [1] с.

4. Ефимов В. М. Дискурсивный анализ в экономике: пересмотр методологии и истории экономической науки. Часть 1. Иная методология экономической науки / В. М. Ефимов // Экон. социология. – 2011. – Т. 12, № 3. – Май. – С. 15–53. – Режим доступа: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/49157/.

Качула Світлана Валентинівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

Кризові явища в економіці України, що притаманні їй в останні роки, ускладнюють процес здійснення органами соціального захисту населення своєї головної мети. Катастрофічне зниження обсягів виробництва призводить до зменшення відрахувань до Зведеного бюджету України та, як наслідок, спричиняє до значного зниження рівня життя населення.

Соціальний захист в Україні визначається як система державних гарантій щодо забезпечення прав громадян на соціальну допомогу і підтримку: право на працю, освіту,

житло, відпочинок, безпечне довкілля, охорону здоров'я, достатній життєвий рівень, безпечні умови праці, заробітну плату, не нижчу за мінімально встановлені стандарти, надання матеріальної допомоги жінкам у період вагітності і пологів, допомоги у зв'язку з народженням дитини, допомоги на догляд дитини до досягнення нею трирічного віку, а також допомоги на дітей, які з тих чи інших причин позбавлені батьківського догляду і перебувають під опікою чи піклуванням, допомоги на дітей одиноким матерям, а також державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям залежно від майнового стану й сукупного доходу сім'ї та інші соціальні права людини. Державою захист надається через встановлені в законодавчому порядку соціальні гарантії та економічний механізм їх реалізації [1, с.24].

Фінансове забезпечення соціального захисту населення здійснюється за рахунок Державного бюджету України та місцевих бюджетів України. Слід зазначити, що обсяги бюджетного фінансування соціального захисту населення України в період 2012-2016 рр. мають стійку тенденцію до зростання. Видатки Державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення зросли в 2016 р. порівняно з 2012 р. на 56,2 млрд. грн., або на 112,2%. Відповідно видатки місцевих бюджетів України зросли на 76,7 млрд. грн., або на 101,9%, що вказує на досить позитивну тенденцію. Про це свідчить і частка витрат державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення у ВВП, яка зросла з 3,56% у 2012 р. до 4,46% у 2016 р. (на 0,9 в. п.). Частка витрат місцевих бюджетів України на соціальний захист та соціальне забезпечення у ВВП зросла з 5,34% у 2012 р. до 6,38% у 2016 р.(на 1,04 в. п.) (рис. 1).

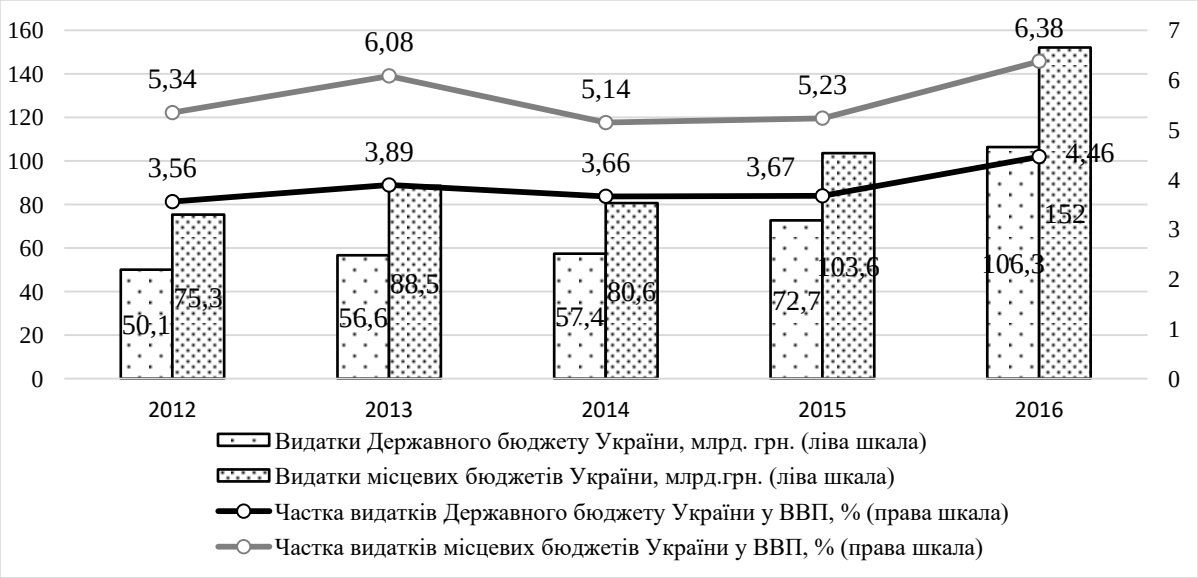

Рис. 1. Видатки державного та місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні, млрд. грн.

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Збільшення обсягів видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення виявляється невиправданим, бо це призводить до важких негативних наслідків для населення у майбутньому, а саме до формування сталої залежності від матеріальної державної допомоги. Постійне зростання витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення за рахунок державних та місцевих бюджетів може спричинити споживчий настрій у населення, а не заохочувати їх до забезпечення якісного рівня життя за рахунок власної праці.

Йдучи шляхом зростання видатків на соціальний захист ми отримаємо більше негативних, ніж позитивних результатів, окрім того, позитивні зміни від збільшення соціальної допомоги матимуть лише тимчасовий характер, а негативні - довгостроковий. Як результат, незважаючи на зростання обсягів та темпів видатків, що спрямовуються як із державного, так і з місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення, позитивних змін у якості життя більшої частини населення держави не відбувається. Система соціальної допомоги населенню не відповідає потребам сьогодення. Це в першу чергу, пов'язано з розпорошуванням коштів на виплату допомоги окремим групам населення без якісного урахування їх доходів, реального соціального стану та ін. [3].

Фінансове забезпечення системи соціального захисту населення в Україні на сьогодні має й інші проблеми, серед яких одна з першочергових для вирішення - недосконаліть законодавчої бази. Крім того, чинне законодавство встановлює значно більше різноманітних видів пільг, соціальних виплат та соціальних послуг, ніж це передбачено навіть Конституцією України чи міжнародно-правовими зобов’язаннями України. Ряд зобов’язань у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, які перебирає на себе держава, фактично є привілеями для представників певних професій або окремих соціальних груп та економічно необґрунтовані [1, с. 28].

Пріоритетними напрямами вдосконалення системи соціального захисту та соціального забезпечення населення в Україні є:

- забезпечення адресного характеру соціального захисту незахищених верств населення;

- вдосконалення нормативно-правової бази соціального захисту населення;

- сприяння зайнятості населення шляхом створення нових робочих місць та збереження існуючих, запровадження заходів щодо детінізації доходів населення [4, с. 259].

Отже, подолання макроекономічної кризи в Україні неможливе без створення системи юридичних, організаційних та інших заходів щодо державних та недержавних інститутів та організацій, які впливатимуть на соціальну стабільність у суспільстві та сприятимуть створенню умов для зростання добробуту населення , що забезпечує належний рівень і якість

життя населення. Система соціального забезпечення потребує реформування та впровадження нових способів і методів, які без додаткових витрат дозволять ефективніше працювати на користь тих, хто потребує соціального захисту. У сучасних умовах соціальної та ринкової трансформації необхідно вдосконалення механізму бюджетної підтримки соціальної сфери. Необхідно також оптимізувати мережу розпорядників бюджетних коштів, що забезпечить цільовий розподіл фінансових ресурсів та збільшить рівень бюджетного контролю за їх використанням.

Література:

1. Лисяк Л. В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: проблеми та перспективи / Л. В. Лисяк // Вісник Дніпропетровського університету. – 2017. – № 10/1. – Т. 25, Вип. 11 (1). – С. 23–30.

2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index

3. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій [Текст]: моногр. / Під ред. О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. – 376 с.

4. Михайловська І. М. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки вдосконалення // І. М. Михайловська, О. В. Неліпович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6. – Т. 4. – С. 255-260.

Климець Оксана Сергіївна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНИ

У всіх країнах з ринковою економікою, страхування життя є найважливішим елементом соціальної системи держави, так як дозволяє успішно вирішувати багато суспільних проблем, а також задовольняти потреби юридичних та фізичних осіб в забезпеченні стійких гарантій захисту їх економічних інтересів, пов'язаних зі здійсненням різних видів господарської діяльності, збереженням визначеного рівня добробуту і здоров'я.

Проте на сучасному етапі розвитку нашої країни у складних умовах політичної та економічної ситуації, держава не в змозі забезпечити достатній рівень матеріального добробуту громадян. Більшість громадян неспроможні самостійно компенсувати такі неочікувані втрати, а залучення до послуг страхових компаній за порівняно невелику плату

дозволяє розраховувати на швидку компенсацію втрат. Тому упевненість у завтрашньому дні може надати страхування життя, оскільки в цьому разі людина забезпечує своє майбутнє самостійно.

Питання проблеми страхування життя досліджувалося багатьма науковцями, серед яких важливо відзначити А.М. Вегерук, В.В. Адамовича, О.О. Радецьку, К.І. Хаменко, Т.І. Стецюк та інших.

Страхування життя має велике соціально-політичне значення, оскільки поєднує в собі можливість для громадян одержати страховий захист від ризиків, що існують, та накопичити кошти, спрямовуючи їх на заощадження, а не на споживання і постає важливим елементом в житті населення, яке допомагає вирішувати державні соціальні проблеми.

В Україні даний вид страхування є відносно непоширеним, адже населення мало проінформоване про переваги страхування життя і, не маючи відповідного рівня доходів, люди віддають перевагу тримати свої заощадження у себе.

Основними компаніями, які займаються страхуванням життя в Україні є: СК «Юпітер Вієнна Іншуранс Груп», СК «МетЛайф», СК «ТАС Життя», СК «УНІКА Життя», СК «Ейгон Лайф Україна», СК «PZU Україна Страхування життя», СК «Граве Україна».

Перевагою при наданні послуг зі страхування життя для суспільства в цілому є сприяння зменшенню соціальної напруги та навантаження на бюджетну систему країни [4, с.154]. Однак в Україні існує незначний попит потенційних споживачів на даний страховий продукт.

Нині на українському ринку спостерігається тенденція до зменшення кількості страхових life-компаній. За останні 7 років український страховий ринок втратив 27 страхових life-компаній, тобто майже 39% від кількості даного виду компаній у 2010 році, що дає підстави стверджувати про непоширеність даного виду діяльності серед українських страхових організацій. А сам розвиток страхування життя супроводжується численними проблемами економічного, нормативно-правового, організаційно-методологічного, інформаційно-аналітичного, кадрового і технологічного характеру [3].

Для прикладу, Радецька О.О. виділяє низку причин, які гальмують розвиток ринку страхування життя та знижують його ефективність.

Однією з основних причин стримування розвитку страхування життя, яку виділяє автор є саме недовіра населення до страхових компаній. Український страховий ринок зазнав провал державної системи соціального страхового забезпечення, масового банкрутства підприємств, гіперінфляції, яка з'їдає вкладені кошти людей.

Наприклад, ударом по довірі до страхування стала масштабна нелегальна діяльність закордонних страховиків типу «Medlife», які зібрали з українських громадян сотні мільйонів доларів і зникли [1].

До інших причин, які стримують розвиток страхування життя, Радецька О.О., відносить:

1. недосконаліть законодавчої бази, а саме недоліки податкового законодавства, недосконаліть державного нагляду за страховою діяльністю, відсутність дієвих гарантій для страхувальників у разі банкрутства страхової компаній;

2. недорозвиненість економіки в цілому: низький рівень платоспроможності населення; достатньо високий рівень інфляції; відсутність привабливих для страховиків інвестиційних інструментів;

3. причини, що лежать у площині тіньової економіки: шахрайство страхувальників; легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом [2 ,с.223];

Інші проблеми, які перешкоджають стрімкому розвитку ринку страхування життя висуває Хаменко К.І. Автор вважає, що незважаючи на те, що останнім часом спостерігається поступове зростання показників ринку страхування життя, є проблеми, які заважають розвитку страхування життя в Україні.

До таких проблем, Хаменко К.І. відносить:

−негативна історія страхування життя в Україні в пострадянський період;

−відсутність надійних інвестиційних інструментів, а також відсутність гарантій збереження вкладених коштів;

−зміни в соціальній сфері, що у силу своєї невизначеності в даний час стримують розвиток страхування життя;

−інфляція, нестійкість національної валюти;

−низька страхова культура населення, страхових посередників і деяких страховиків;

−суперечливе страхове законодавство [5].

Згідно з вище описаними поглядами науковців стосовно проблем страхування життя в Україні, можна виокремити такі чинники, які зупиняють населення від страхування власного життя, як відсутність належного рівня довіри населення до страхових компаній (небажання інвестування на довгий термін) та економічна та політична нестабільність держави так, як вирішення частини проблем, що гальмують розвиток ринку страхування життя в Україні залежить саме від політичної ситуації. Разом з тим суттєвий вплив на розвиток ринку страхування життя здійснює чинна система оподаткування, нестабільність податкового законодавства.

Тому необхідно реформувати підгалузь страхування життя в Україні, враховуючи при цьому її теперішній стан, соціальне значення, а також притаманний цій підгалузі потужний інвестиційний потенціал. На разі для того, щоб змінити ситуацію яка склалася на ринку страхування життя, необхідно в найближчий час вжити рішучих заходів, які дозволять підприємствам включати до валових витрат витрати на страхування життя своїх працівників шляхом зміни системи оподаткування через законодавчі акти, забезпечити захист за довгостроковими видами страхуванням на законодавчому рівні.

Література:

1. Вегерук А.М. Довіра як ключовий фактор у здійснення страхування життя [Електронний ресурс]: А.М. Вегерук. – Режим доступу: http:// http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=380.

2. Радецька О.О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку/ О.О. Радецька // Вісник Хмельницького національного університет. - 2014. - № 6 - Т.1. - С. 222-224.

3. Самотіс О.А. Life-страхування на українському страховому ринку: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. А. Самотіс // 2. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://libfor.com/index.php?newsid=2925.

4. Стецюк Т.І. Сутність страхування життя: значення, функції, ризики / Т.І. Стецюк // Наука й економіка. Загальні проблеми економіки. – 2015. – №1(37). – С. 154-160.

5. Хаменко К. І. Проблеми розвитку ринку страхування життя в Україні [Електронний ресурс] / К. І. Хаменко // Страховик клуб. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://pck.kneu.edu.ua/?p=344.

Ключка Ольга Володимирівна,

Вітик Катерина Іванівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

У суспільстві з розвинутими ринковими відносинами важливу роль на фінансовому ринку відіграють фінансові посередники, які є ключовою фігурою на всіх сегментах ринку. Вони відіграють важливу роль у переміщенні коштів, акумулюють невеликі, часто

короткострокові заощадження численних власників, дають великі суми і на тривалий час тим, кому вони потрібні. Багато посередників мають унікальні риси, але всім їм властиве одне: вони випускають власні зобов'язання [1].

Важливу роль у переміщенні капіталів між учасниками фінансового ринку забезпечують фінансові посередники. Посередницькі фінансові установи, акумулюючи та об'єднуючи заощадження індивідуальних власників, мають унікальну можливість використовувати їх в інтересах всього суспільства країни шляхом інвестування фінансових ресурсів у різні галузі економіки у вигляді довгострокових кредитів, участі у капіталі інших суб'єктів господарювання, активній діяльності на ринку цінних паперів. Тому дослідження сутності, принципів та завдань функціонування інституту фінансового посередництва є на сьогодні актуальним питанням.

Дослідженню теоретико-практичних основ діяльності фінансового посередництва на ринку фінансових послуг в останні роки приділяється велика увага. Необхідно відмітити праці зарубіжних вчених-економістів, а саме Р. Бернса, Г. Гольдсміта, К. Каломіріса, Д. Бойди, а також вітчизняних вчених – В. Базилевича, О. Барановського, О. Бали, З. Ватаманюка, Ю. Гаркуша, Т. Говорушко, О. Другова, В. Корнєєва, Ю. Ковернінська та інших.

Відповідно до глави 35 ст. 333 Господарського кодексу України, фінансовим посередництвом є діяльність, пов'язана з отриманням та перерозподілом фінансових коштів, крім випадків, передбачених законодавством. Фінансове посередництво здійснюється установами банків та іншими фінансово-кредитними організаціями [2].

У сучасних умовах розвитку економіки можна впевнено стверджувати, що ступінь розвитку ринку фінансових послуг характеризується кількістю і різноманітністю фінансових посередників, а також асортиментом фінансових послуг, які вони надають учасникам ринку. Варто зазначити, що фінансові посередники відіграють важливу роль на ринку фінансових послуг. Їхня діяльність сприяє зменшенню вартості фінансових операцій, підвищує ліквідність фінансових активів, диверсифікує ризик, створює умови для активізації роботи всіх учасників ринку фінансових послуг. Відповідно до українського законодавства фінансове посередництво, як і на більшості ринках розвинених країн, поділяють на два типи: банківське та небанківське фінансове посередництво. Ключова роль у здійснені посередницької діяльності на ринку фінансових послуг в Україні належить банкам.

Небанківські фінансові установи є професійними учасниками ринку фінансових послуг, які, на відміну від банків, спеціалізуються на окремих фінансових послугах, забезпечуючи страхування, кредитування, спільне інвестування, управління активами, посередництво у купівлі-продажі фінансових інструментів, недержавне пенсійне забезпечення, гарантійні

операції тощо. Діяльність небанківських фінансових установ суттєво відрізняється від діяльності банків. Серед основних відмінностей – вузька спеціалізація, реалізація за рахунок неї небанківських послуг, відсутність безпосереднього впливу на формування пропозиції грошей на ринку, а також більший ризик порівняно з операціями банків [3].

У ролі фінансових посередників небанківських фінансових установ виступають інвестиційні фонди та компанії, страхові компанії, кредитні спілки, ломбарди, недержавні пенсійні фонди, фінансові компанії тощо.

Враховуючи світовий досвід, фінансових посередників доречно класифікувати за видом професійної діяльності на чотири групи, виділяючи окремо фінансові компанії, які переважно відносять до інвестиційних посередників (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація фінансових посередників за видом професійної діяльності

№	Вид фінансових посередників за видом професійної діяльності	Назва фінансового посередника
1.	Банківські установи	Спеціалізовані
		Універсальні
2.	Небанківські фінансові посередники	
2.1.	Небанківські кредитні посередники	
	Установа депозитного типу	Кредитні спілки
	Інші фінансові установи	Фінансові компанії споживчого кредитування
		Фінансові компанії торгівельного кредиту
		Фінансові компанії ділового характеру (лізингові, факторингові компанії)
2.2.	Небанківські фінансові посередники	
	Інвестиційні установи	Інститути спільного інвестування
		Компанії з управління активами
	Ощадно-договірні установи	Страхові компанії
		Недержавні пенсійні фонди

Джерело: [4]

Фінансовий ринок України перебуває на первинній стадії свого розвитку, формується нормативна база, вдосконалюється інфраструктура, розширюється спектр фінансових інструментів, з’являються нові учасники цих відносин. Основними суб’єктами на фінансовому ринку виступають держава, населення, інститути поза фінансової сфери, інститути інфраструктури, іноземні учасники ринку.

Отже, можна зробити висновок, що головним завданням держави, має бути розвиток такого фінансового посередництва в Україні, яке сприятиме швидкому, якісному та надійному розвитку фінансового ринку. Розвиток посередників фінансового ринку є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки країни. Наявність ефективних фінансових посередників - банків, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, кредитних спілок та інших фінансових установ сприяє стабільному та прогнозованому розвитку усіх економічних процесів у суспільстві.

Література:

1. Мисник Т.Г. Теоретичні аспекти фінансового посередництва в Україні. [Електронний ресурс] / Т.Г. Мисник. – Режим доступу: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/133.pdf

2. Господарський кодекс України : Кодекс України [прийнятий Верховною Радою України від 16.01.2003 № 436-IV]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

3. Тропіна В. Б. Фінансові посередники: основні тенденції розвитку в Україні / В. Б. Тропіна, Л. В. Лисяк // Економічний простір. – 2011. – № 50. – С. 178–184.

4. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. [Текст] / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К. : Знання, 2015. – 532 с.

Кушнір Анна Ігорівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ГОЛОВНА УМОВА РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В умовах сьогодення місцеві бюджети відіграють ключову роль в соціально-економічному розвитку суспільства, оскільки розвиток економіки держави та зростання добробуту населення безпосередньо залежать від забезпечення сильного місцевого самоврядування, яке здатне належним чином виконувати покладені на нього функції.

С.В. Качула відмічає, що відносини між державою та органами місцевого самоврядування щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання власних та делегованих функцій, тобто міжбюджетні відносини, мають відповідно реагувати та відповідати сучасним умовам функціонування держави, тому питання міжбюджетних відносин та самоврядування місцевої виконавчої влади як відповідальних осіб за формування дохідної та видаткової частини бюджету на сьогодні залишається актуальним [4]. Для подальшого розвитку та зміцнення місцевого самоврядування необхідно забезпечити зростання фінансової самостійності місцевих бюджетів шляхом посилення процесу децентралізації в країні.

Децентралізація — це комплексна система заходів зі створення й використання певних механізмів функціонування органів місцевого самоврядування, котра передбачає перерозподіл функцій між державними та місцевими владними інститутами і приведення у відповідність до цих функцій фінансових ресурсів [5, с. 150]. Децентралізація вважається

підґрунтям для впровадження нових стратегій завдяки створенню нової системи управління та її нового адміністративного складу [6, с.152].

Основними перевагами процесу децентралізації в державі є: зміцнення демократичних цінностей в державі; підвищення ефективності розподілу ресурсів; підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, завдяки збільшенню фінансової незалежності; мінімізація бюрократизму та зменшення рівня корупції; максимізація соціального забезпечення; соціальна-економічна стабільність тощо [3, с.20].

Проте впровадження реформи децентралізації може мати певні ризики, які пов'язані з підвищенням територіальних нерівномірностей у розвитку, зменшенням макроекономічної стабільності, створенням конфліктів інтересів різних ланок управління. Для України на шляху до розвитку децентралізації негативними факторами виступають недосконала податкова база, неефективні інструменти контролю та високий рівень тінізації перерозподілу фінансових ресурсів.

Для реалізації реформи децентралізації в Україні, Уряд схвалив основний концептуальний документ — Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади та були внесені відповідні зміни до Конституції України, Бюджетного та Податкового кодексів України. Крім того, для забезпечення децентралізації в країні був запроваджений Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад», який надав змогу почати формувати спроможний базовий рівень місцевого самоврядування [2].

Відповідно до Закону, об'єднання територіальних громад повинно відбуватися на добровільній основі. Крім того, передбачена державна підтримка добровільного об'єднання територіальних громад — держава здійснює інформаційну, організаційну, методичну та фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад.

Завдяки цим змінам, за три роки місцеві бюджети зросли на 78 млрд грн: з 68,6 млрд в 2014 до 146,6 млрд грн в 2016 році. Частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України постійно зростає і на кінець 2017 року наближається до 50 % (у 2015 році - 45,6%).

На кінець 2017 року в Україні функціонує 665 об'єднаних територіальних громад (ОТГ). До складу цих ОТГ увійшли понад 3000 колишніх місцевих рад. На сьогодні в об'єднаних територіальних громадах проживає 5,7 млн людей, що на 4,3 млн осіб більше, порівняно з 2015 роком. Такі темпи міжмуніципальної консолідації міжнародні експерти вважають дуже високими, що свідчить про розвиток децентралізації в Україні.

В свою чергу, державна підтримка на розвиток територіальних громад та розбудову їх інфраструктури за час реформи зросла у 30 разів: з, 0,5 млрд в 2014 р. до 14,9 млрд грн у 2017 р. Крім того, в 21 області було прийнято рішення про створення Агенції регіонального

розвитку, а також в усіх областях працюють Центри розвитку місцевого самоврядування, які допомагають місцевій владі втілювати регіональні стратегії.

На сьогоднішній день підтримка реформи децентралізації в Україні є одним з пріоритетних завдань, що сприятиме розвитку місцевого самоуправління і економічного розвитку країни в цілому. Очікується, що 2018 р. стане ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування: до кінця року більшість існуючих малочисельних місцевих рад можуть об'єднатися, а отже стати спроможними перебрати на себе більшість повноважень, належним чином використовувати ресурси і нести відповідальність за свої дії чи бездіяльність перед людьми та державою. Це створить стійке підґрунтя для наступних кроків реформи місцевого самоврядування, а також сприятиме прискоренню реформ у сфері охорони здоров'я, освіти, соціальних послуг, енергоефективності та інших секторах [2].

Нова законодавча база створила належні правові умови та механізми для формування спроможних територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єднують свої зусилля у вирішенні нагальних проблем. Також певні позитивні результати показала нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів, які отримали певну автономію і незалежність від центрального бюджету.

Проте проблемою впровадження реформи децентралізації в Україні є те, що даний процес не має системності і все ще недостатньо сприяє стимулюванню місцевих органів до пошуку джерел активізації власних економічних ресурсів [1, с.565].

Отже, головним завданням бюджетної децентралізації є забезпечення фінансової незалежності місцевих бюджетів України. Фінансова база місцевих бюджетів повинна в повній мірі забезпечувати виконання повноважень органів місцевого самоврядування щодо їх функціональних обов'язків. Результати процесу децентралізації в Україні демонструють чітку тенденцію до зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів і забезпечують підґрунтя для подальшого соціально-економічного розвитку держави.

Література:

1. Городецька Т. Є. Формування місцевих бюджетів в умовах розвитку самоврядування / Т. Е. Городецька, А. О. Сухова // Молодий вчений. − 2017. − №1. − С. 563-567.

2. Державна політика, законодавчі напрацювання, проміжні результати першого етапу децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс]. − Режим доступу : http://decentralization.gov.ua/about.

3. Касич А. О. Теоретичні аспекти впливу процесів децентралізації на економічний розвиток країни / А. О. Касич // Економічна теорія та історія економічної думки. − 2016. − №8. − С. 16-21.\

4. Качула С.В. Бюджетна децентралізація як чинник зміцнення місцевого самоврядування в Україні / С.В.Качула / Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку: Зб. матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції. — К. : КНЕУ, 2016. — С.276 – 279.

5. Крушельницька Т. А. Бюджетна децентралізація в Україні: результати і перші підсумки / Т. А. Крушельницька // Публічне управління та митне адміністрування. − 2016. − №1. − С. 148-155.

6. Легкоступ І. І. Децентралізація та її фінансові аспекти в сучасних соціально-економічних умовах України / І. І. Легкоступ, А. Суляк // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. − 2016. − Т. 21. − Вип. 2. − С. 151-155.

Лисяк Любов Валентинівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

РОЗВИТОК СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальним питанням в Україні є посилення стратегічної складової бюджетного планування у процесі формування та реалізації бюджетної політики. Згідно Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання, що забезпечується саме впровадженням середньострокового бюджетного планування.

Окремі елементи середньострокового бюджетного планування були впроваджені в Україні ще у 2010 р. Бюджетний кодекс України (БКУ) визначає процес середньострокового бюджетного прогнозування/планування як складання прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди [1]. У БКУ встановлено, що разом з Проектом Закону України «Про державний бюджет» подається Прогноз Державного бюджету на наступні за плановим два бюджеті періоди. Практична реалізація цього положення вперше здійснена в 2012 р., коли розроблено Прогноз Державного бюджету на 2013-2014 рр. Однак процес бюджетування в силу різних чинників до 2017 р. можна охарактеризувати як інерційний. З 2018 р. започатковано системну зміну бюджетної політики України, яка має забезпечити стратегічний підхід до визначення пріоритетних заходів та ефективний розподіл бюджетних коштів.

Розроблена Міністерством фінансів України модель середньострокового бюджетного планування ґрунтується на кращому досвіді та світових практиках з урахуванням рекомендацій МВФ та особливостей бюджетної системи і законодавства України. Модель

передбачає розширення горизонту бюджетного планування з одного до трьох років. Згідно концепції трирічного бюджетного планування, його ключовим елементом є Основні напрями бюджетної політики на відповідний період.

Основні напрями бюджетної політики на 2018-2020 роки ґрунтуються на положеннях Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Коаліційної угоди, Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", програмах співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Цей документ розроблений в рамках переходу до середньострокового бюджетного планування відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки і вперше містить стелі видатків головних розпорядників коштів державного бюджету, в межах яких здійснюватиметься їх діяльність на досягнення стратегічних цілей, на наступні три роки [2]. Так, у 2020 р. передбачається: ріст економіки України на 4%, уповільнення інфляції до 5%, зниження дефіциту бюджету до 2% та державного боргу до 55% ВВП. Положення Основних напрямів враховують збалансованість державного бюджету у середньостроковій перспективі, послідовність бюджетної політики та передбачуваність розподілу обмежених фінансових ресурсів.

Середньострокове планування передбачає перенесення відповідальності за планування та витрачання бюджетних коштів на головних розпорядників, які будуть не тільки обґрунтовувати перед парламентом потреби в коштах на три роки, а й звітувати про досягнення показників ефективності за попередній рік.

Передбачуваність бюджетної політики та прогнозування на кілька років вперед дозволить проводити системні глибокі реформи, підвищити інвестиційну привабливість та покращити діловий клімат в країні. Окрім цього, модель передбачає ковзний метод планування, тобто у наступному році в Бюджетній декларації враховуються стелі, визначені у минулому році, та додається третій рік.

Реальне впровадження системи середньострокового планування дозволить, з одного боку, поліпшити бюджетну дисципліну, а з іншого – планувати на три роки, отже всі системні реформи, стратегічні рішення розробляти на трирічну перспективу. Основними вимогами подальшого розвитку середньострокового бюджетного планування в Україні є:

тісний зв'язок бюджетного планування та загальнодержавного планування, що дозволить взаємоузгодити пріоритети бюджетної політики, бюджетні можливості та пріоритети соціально-економічного розвитку;

середньострокове планування має ґрунтуватися на реалістичному сценарному макроекономічному прогнозуванні, реалістичному та ефективному середньостроковому бюджетному прогнозуванні;

- подальше упорядкування та оптимізація кількості бюджетних програм та проектів на основі визначення їх середньострокових цілей, пріоритетності та оцінки ефективності;

- законодавче визначення механізму моніторингу та механізму коригування середньострокових бюджетних прогнозів при зміні економічної ситуації;

- впровадження розрахунку ефективності середньострокового бюджетного прогнозування з огляду на досвід країн Європейського Союзу.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.rada.gov.ua

2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.rada.gov.ua

Лясковець Діана Іванівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Економічно - фінансові кризи, які характерні для розвитку як національних економік зокрема, так і глобальної фінансової системи в цілому, призводять до необхідності детального аналізу умов забезпечення фінансової стійкості суб'єктів економіки. Розглядаючи стабільність функціонування страхових компаній доцільно зауважити, що саме здатність страховика відповідати за взятими на себе зобов'язаннями у будь-який період часу є основою його функціонування і умовою подальшого розвитку.

Дослідженню теоретичних основ фінансової стійкості страховиків та особливостей забезпечення даного параметру присвячені роботи наступних вітчизняних та закордонних авторів: Александрова М.М., Базилевич В.Д., Барановський О.І., Бігдаш В.Д., Внукова Н.М., Орланюк- Малицька Л.А., Осадець С.С., Ширінян Л.В. та інших науковців.

До критеріїв забезпечення фінансової стійкості страхової компанії відносять: достатність власного капіталу, урівноважену тарифну політику, збалансованість страхового портфеля, наявність безпечної програми перестрахування, адекватні методи формування страхових резервів, оптимальну інвестиційну політику та високий рівень платоспроможності

[9]. З метою визначення особливостей механізму забезпечення фінансової стійкості страхової компанії розглянемо кожну зі складових більш детально.

Власний капітал страхової компанії є першоосновою фінансової стійкості страховика. Так, розпочинаючи операційну діяльність, страховик не має можливості забезпечити гарантованість взятих на себе зобов'язань за рахунок страхових внесків і сформованих на їх основі резервів або прибутку від інвестиційної діяльності. Витрати, які можуть виникнути набагато раніше ніж страховик отримає достатній обсяг прибутку, вимагають від нього акумулювати певний обсяг грошових фонди на ранній стадії функціонування.

Наступною умовою забезпечення фінансової стійкості страховика є ефективне проведення тарифної політики. Виходячи з того, що тариф є ціною страхової послуги, неправильна методика визначення якого може призвести до втрати конкурентних позицій, в разі завищення тарифу та збільшення імовірності банкрутства, за умови заниження рівня ставки страхування [4]. Необхідно зазначити, що ефективне проведення тарифної політики забезпечує рівновагу між отриманими преміями та здійснюваними виплатами і витратами страховика, що, як результат, призводить до стабільної діяльності страхової компанії.

Об'єктивне встановлення ціни на страхові послуги є основою досягнення наступного критерію фінансової стійкості страхової компанії - збалансованість страхового портфелю.

Формування збалансованої структури портфелю передбачає наявність договорів страхування різних в межах видів, об'єктів страхування, території, на якій вони знаходяться, терміну дії договору та обсягу відповідальності страховика [5].

Таким чином, метою успішної діяльності страховика є формування страхового портфеля, який забезпечить стабільність функціонування страхової компанії протягом тривалого періоду часу навіть при настання значних за розмірами ризиків.

Збалансованість страхового портфеля зокрема та стійке функціонування страхової компанії в цілому досягається також за рахунок наявності безпечної програми перестрахування. Використовуючи механізм перестрахування страховик повинен враховувати не тільки ефективність використання даного інструменту в розрізі певних видів ризику, а і правильно оцінити ступінь надійності пропонованої програми перестрахування та фінансової стійкості перестрахової компанії [7].

Виходячи з того, що своєчасність та повнота страхових виплат повністю лежить на страховій компанії і саме вона відповідальна перед страхувальником, то гарантованість виконання взятих перестраховиком на себе зобов'язань є визначальним фактором надійної діяльності страховика.

В зв'язку з тим, що основою виконання страхових виплат в розрізі всіх ризиків страхового портфеля є формування достатнього обсягу фондів фінансових ресурсів, то

наступним етапом аналізу виступає необхідність адекватності методів формування страхових резервів. Страхові резерви формуються з метою відшкодування витрат, які можуть понести страхувальники в результаті настання страхового випадку. Формування розвиненої системи страхових резервів дає можливість розподілити відповідальність адекватно до різних видів ризиків та часом настання страхових виплат [2]. Продовжуючи аналіз страхових резервів, необхідно зазначити, що важливим елементом їх управління виступає ефективне інвестування фінансових ресурсів. Ця діяльність страхової компанії складає її інвестиційну політику [8].

Дослідивши процес інвестування коштів страхової компанії наступним етапом аналізу критеріїв забезпечення фінансової стійкості страхової компанії є оцінка достатності фондів фінансових ресурсів для забезпечення виконання взятих страховиком на себе зобов'язань. Таким чином, потрібно розглянути методику платоспроможності страховика .

Аналізуючи умови забезпечення платоспроможності страховика в Україні, необхідно зазначити, що дані норми закріплені в законі «Про страхування» [1]. Так, у вітчизняній страховій практиці платоспроможним вважається страхова компанія в якій сплачений статутний і сформований гарантійний фонд, наявний достатній обсяг страхових резервів та фактичний запас платоспроможності перевищує його розрахункове нормативне значення. Високий рівень платоспроможності страховика забезпечує гарантованість покриття всіх його зобов'язань перед страхувальниками, засновниками, співробітниками, контрагентами та державою, що розширює можливості діяльності страхової компанії на страховому ринку і, як результат, зміцнює її фінансову стійкість [7].

Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що розглянуті вище базові критерії фінансової стійкості страховика створюють цілісну систему, раціональне та гармонійне функціонування якої забезпечує досягнення високого рівня стабільної діяльності страхової компанії. Акцентуючи увагу на необхідності комплексної взаємодії всіх умов досягнення фінансової стійкості страховика, необхідно також зазначити, що кожний критерій має специфічні властивості, параметри досягнення та відповідно по різному впливає на фінансову стійкість страховика.

Література:

1. Закон України «Про страхування» : від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18.

2. Александрова М.М. Страхування: Навчально-методичний посібник. – К. ЦУЛ, 2002 – 208

3. Базилевич В.Д. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.

4. Барановський, О. І. Фінансова безпека страхового ринку / О. І. Барановський. - // Фінансовий ринок України . - 2003. - №1.

5. Бігдаш В. Д. Страхування: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2006. – 448 с.

6. Внукова Н.М. Страхування: теорія та практика; Навчально-методичний посібник – Харків; Бурун Книга, 2004. – 376 с.

7. Орланюк-Малицкая Л. А. Платежеспособность страховой организации / Л. А. Орланюк-Малицька. – М.: Анкил, 1994. – 245с.

8. Осадець С.С. Страхування : підручник / керівник авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

9. Шірінян Л.В. Визначення фінансової стійкості страхових компаній і підприємств / Л. В. Шірінян // Фінанси України. – 2005. – № 9. – С. 70-81.

Мазур Альона Миколаївна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ЗОВНІШНІ ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Розвиток фінансової системи України не можливий без залучення зовнішніх джерел фінансування. Основним інструментом фінансування державного бюджету є державні запозичення, які поділяться на внутрішні та зовнішні.

Зовнішні державні запозичення – це інструмент залучення фінансових ресурсів державою на міжнародному рівні для покриття витрат, які пов’язані з виконанням покладених на державу функцій. На рівень зовнішніх держаних запозичень найбільший вплив має політична ситуація в країні. В результаті здійснення зовнішніх державних запозичень може знизитись рівень фінансової безпеки держави.

Обсяг здійснення зовнішніх державних запозичень визначається Законом України «Про Державний бюджет на 2017 рік», в якому зазначено, що у 2017 році вони мають становити 86,990 млрд. грн. [4]. Щодо попередніх періодів, то обсяги зовнішніх державних запозичень зображені на рис. 1.

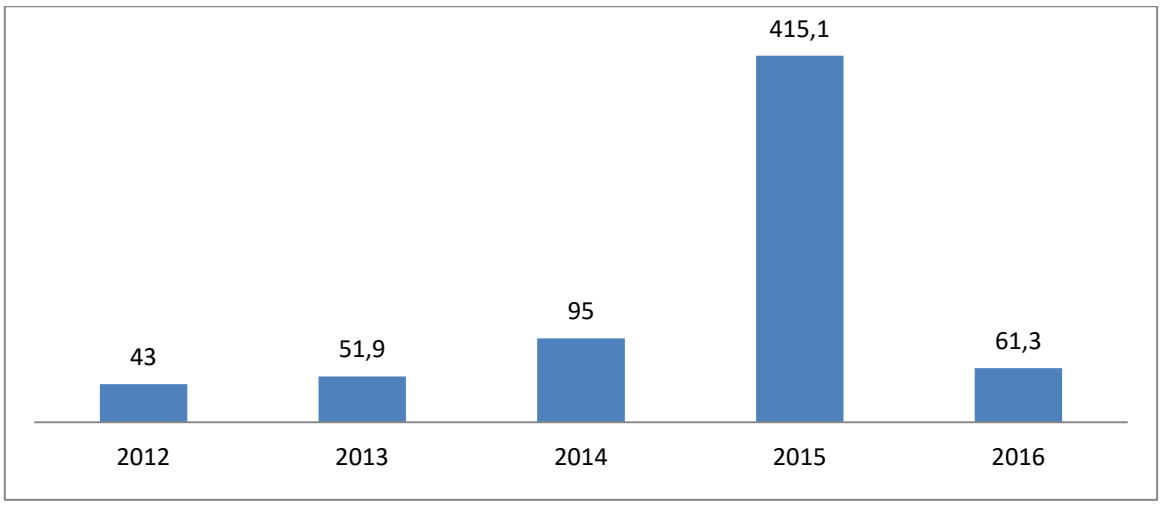

Рис. 1. Обсяги здійснення зовнішніх державних запозичень України 2012-2016 р. р., млрд. грн.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Як бачимо значне зростання обсягів державних запозичень відбулося у 2015 році. Це пов'язано із поновленням співпраці України із Міжнародним валютним фондом у напрямі кредитування.

Ключову роль у здійсненні зовнішніх державних запозичень відіграє співпраця України із міжнародними фінансовими організаціями (МВФ, Європейський союз, Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк).

Найбільша частка зовнішніх фінансових зобов'язань нашої країни припадає на Міжнародний валютний фонд.

У Міжнародного валютного фонду є наступні механізми кредитування:

1. Резервна частка. Перша порція іноземної валюти, яку країна-член може отримати в МВФ у межах 25 % квоти (Reserve Tranche).

2. Кредитні частки. Засоби в іноземній валюті, які країна-член може отримати понад розмір резервної частки, поділяються на чотири кредитні частки, або (Credit Tranches), які становлять по 25 % квоти.

3. Домовленості про резервні кредити стенд-бай (Stand-by Arrangements), які забезпечують країні-члену гарантію того, що в межах визначеної суми і протягом терміну дії угоди вона може, за умови дотримання обумовлених в угоді умов, безперешкодно отримувати від МВФ іноземну валюту в обмін на національну.

4. Механізм розширеного кредитування (Extended Fund Facility) доповнив резервну і кредитні частки. Він призначений для надання кредитів на більш тривалий період і в більших розмірах стосовно квот, ніж у рамках звичайних кредитних часток [3].

У березні 2015 року Міжнародний валютний фонд та Україна розпочали нову чотирирічну програму співпраці «Механізм Розширеного Фінансування» (Extended Fund Facility) у розмірі 17,5 млрд. доларів США. [1].

Отже, зовнішні державні запозичення відіграють важливу роль у здійсненні фінансової політики держави. Основним фінансовим донором нашої держави є Міжнародний валютний фонд. Специфіка співпраці з МВФ полягає в том МВФ не тільки надає Україні запозичення, але й має здійснює досить великий вплив на всі сфери економічного та соціального життя нашої країни.

Література

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/

2. Бех М. С. Особливості міжнародного кредитування: Міжнародний валютний фонд і Україна [Текст] / М. С. Бех // Збірник наукових праць «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» – 2013. – Випуск 37 –С. 197-203

3. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.imf.org/

4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1801-19/card3#Files

.

Міщенко Дмитро Анатолійович

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Зважаючи на те, що сучасний ринок продовольчої продукції розвинених країн демонструє високий попит саме на органічну продукцію, то і українським товаровиробникам для того, щоб успішно конкурувати на зовнішньому ринку та забезпечити підтримку належного рівня конкурентоспроможності слід розвивати даний напрям. Але в тих складних економічних умовах, в яких зараз перебуває Україна та вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники їм важко знаходити додаткові фінансові ресурси для того, щоб повноцінно забезпечувати виробництво органічної сільськогосподарської продукції та її просування на

зовнішні ринки. Відтак постає питання здійснення ефективної державної підтримки розвитку органічного сільського господарства в Україні [4].

Слід відмітити, що Українські законотворці не залишили питання органічного сільського господарства поза своєю увагою: Верховною радою України 3 вересня 2013 року ухвалено Закон "Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини", який визначає, що виробництво органічної продукції (сировини) – це виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів. Крім того, у Законі надається перелік принципів виробництва, зберігання, перевезення та реалізації органічної продукції (сировини) [3].

Для реалізації ефективної державної фінансової підтримки органічного сільського господарства в Україні доцільним є формування, фінансування і реалізація цільових державних і регіональних програм направлених на розвиток органічного сільського господарства, раціональне використання земельних ресурсів, підвищення якості продовольства і охорону навколишнього природного середовища. В рамках зазначеної програми повинні бути передбачені заходи які б сприяли створенню сприятливих умов для розвитку вітчизняного ринку органічної сільськогосподарської продукції та підтримці доходів сільськогосподарських виробників, що реалізують органічні продукти [1].

Серед напрямів державної підтримки органічного сільського господарства в Україні слід виділити розвиток державно-приватного партнерства в сфері органічного сільського господарства та вдосконалення економічних відносин і внесення змін до фіскального регулювання органічного сільського господарства [2].

Також не слід уникати і безпосередньої прямої підтримки у вигляді надання бюджетних субсидій та дотації на відповідну продукцію. Такі заходи вже реалізуються у окремих регіонах нашої держави, зокрема у Чернігівській області, де була прийнята «Програма фінансової підтримки органічного виробництва в Чернігівській області на 2015-2020 роки». Згідно з цією програмою право на отримання фінансової підтримки мають фізичні чи юридичні особи, які здійснюють або розпочали діяльність з виробництва органічної продукції (сировини) і зареєстровані як юридичні особи або фізичні особи - підприємці на території Чернігівської області [6].

Продукція (сировина) таких виробників повинна пройти оцінку відповідності виробництва органічної продукції (сировини), отримати сертифікат відповідності та бути включеною до Реєстру виробників органічної продукції (сировини).

Оцінка відповідності виробництва органічної продукції (сировини) проводиться органом з оцінки відповідності виробництва органічної продукції (сировини) згідно з правилами процедури підтвердження відповідності, які визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері оцінки відповідності, та з технічними регламентами відповідно до законодавства про підтвердження відповідності. Зазначеним особам надається компенсація витрат, понесених у зв'язку із проведенням та підтвердженням відповідності виробництва органічної продукції (сировини) та видачою сертифіката відповідності у рослинництві, тваринництві та переробці сільськогосподарської продукції у розмірі 100% незалежно від видів сільськогосподарської діяльності та видів продуктів переробки [6].

Розглядаючи світовий та європейський досвід державної фінансової підтримки органічного виробництва, слід відмітити, що значний інтерес представляють інституційні, організаційно-економічні заходи, а також фінансові інструменти, зокрема субсидії та пільги. У країнах-членах Європейського Союзу субсидії для органічного сільського господарства надаються з розрахунку на один гектар площі та не мають прямого відношення до обсягів виробленої органічної продукції. Більші субсидії зазвичай надаються впродовж перехідного періоду, коли фермери ще не можуть розраховувати на цінову надбавку за органічний статус своєї продукції [5]. Відтак міжнародний досвід державної підтримки є корисним для України і може бути рекомендований для впровадження у вітчизняну практику.

Література:

1. Вдовиченко А.В. Перспективні напрями державної підтримки органічного сільського господарства в Україні / А.В. Вдовиченко // Агросвіт. – 2016. – № 17. – С. 44 – 49.

2. Міронова Л.О. Підвищення прибутку сільськогосподарських підприємств / Л.О. Міронова, Н.О. Чорна // Вісник ДДАУ. – 2008. – Т. 1. – С. 152-155.

3. Міщенко Д.А. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України: теорія та методологія. Монографія / Міщенко Д.А. // Дніпропетровськ: ДДФА, 2014. – 400 с.

4. Міщенко Д.А. Аграрний маркетинг в системі управління діяльністю підприємства на вітчизняному продовольчому ринку / Міщенко Д.А. // Агросвіт. – 2008. – № 13. – С. 27 – 30.

5. Новак Н.П. Світовий досвід державної підтримки виробництва органічної продукції / Н.П. Новак // Ефективна економіка. – 2016. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5034

6. Програма фінансової підтримки органічного виробництва в Чернігівській області на 2015-2020 роки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Департаменту агропромислового розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації. – Режим доступу : http://apk.cg.gov.ua/index.php?id=13389&tp=1&pg=

Міщенко Людмила Олександрівна

Університет митної справи та фінансів,

(м. Дніпро)

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УКРАЇНІ: ФІНАНСУВАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Виходячи з положень Конституції, статті 46, держава зобов'язується вжити відповідних заходів, спрямованих на соціальний захист громадян, які б забезпечували належний рівень життя.

В останній час збільшилася чисельність населення, якому був потрібний соціальний захист: при повній, частковій або тимчасовій втраті працездатності, втраті годувальника, у випадку безробіття з незалежних від них обставин, багатодітним сім`ям, пенсіонерам, ветеранів війни і праці, біженцям тощо. В Україні фінансування соціального захисту населення здійснюється як із Державного бюджету так із місцевих бюджетів України (рис. 1).

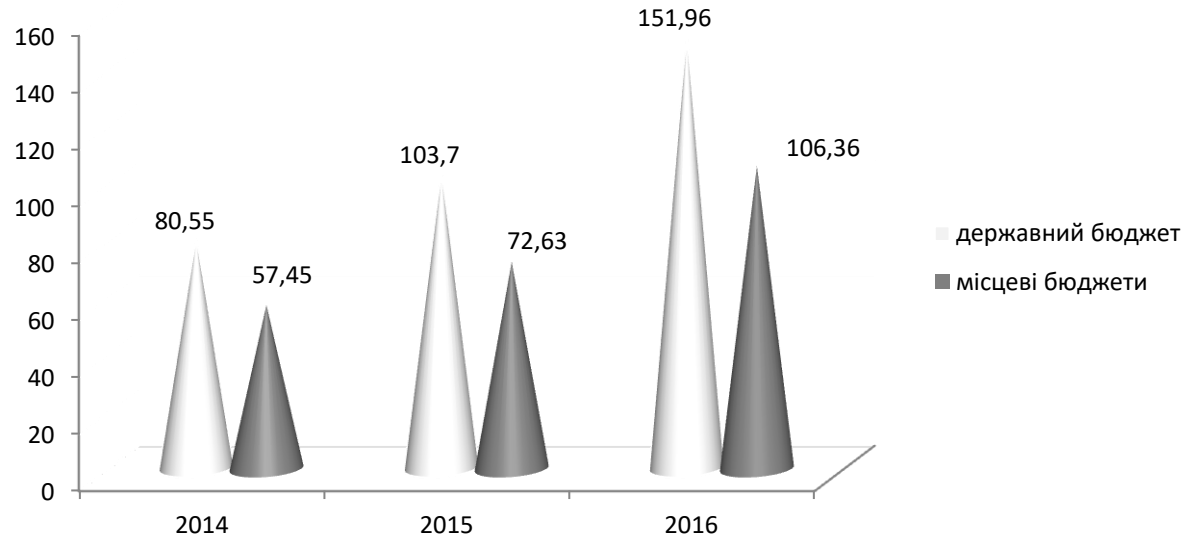

Рис. 1 Динаміка видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні, млрд. грн.

Джерело: [1]

Аналіз структури видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з Державного бюджету України, свідчить що найбільша частка належить видаткам на соціальний захист пенсіонерів (рис. 1).

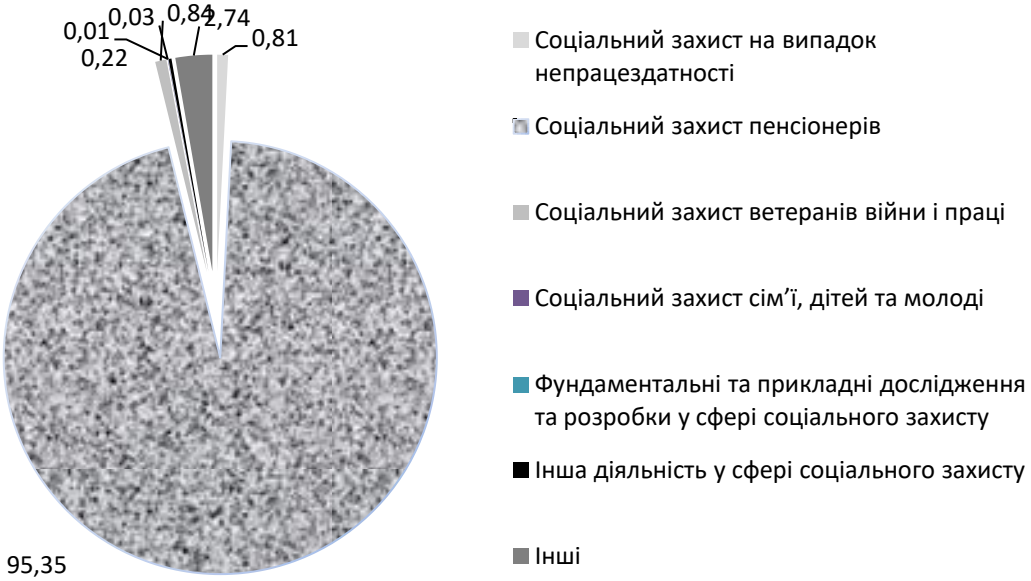

Рис. 1 Структура видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з Державного бюджету України у 2016 р., %

Джерело: [1]

В умовах децентралізації роль органів місцевого самоврядування у фінансуванні соціального захисту населення значно зросла. Так як значна частина у структурі місцевих бюджетів належить видаткам на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. У 2016 р. у структурі видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення найбільші частки займали: 37,9 % це допомога у вирішення житлового питання і 38,2 % - видатки на соціальний захист сімей, дітей і молоді (рис. 2). Якщо порівняти структури видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з Державного бюджету України і з місцевих бюджетів, ми можемо зробити висновок, що держава делегує на місцевий рівень виконання соціальної функції і її розподіл за видами видатків здійснюється між бюджетами різних рівнів нерівномірно.

Сучасні умови вимагають побудови дієвої системи соціального захисту наближення її до європейських стандартів якості життя громадян.

Подальший розвиток системи соціального захисту в умовах євроінтеграції має відбуватися за такими напрямами: вдосконалення нормативно-правової бази соціального захисту з урахуванням міжнародної практики; забезпечення прозорості під час фінансування

усіх державних програм соціального спрямування; забезпечення адресного характеру соціального захисту окремих верств населення; підвищення ефективності використання коштів бюджетів різних рівнів саме у соціальній сфері; [2, 3,4,5];

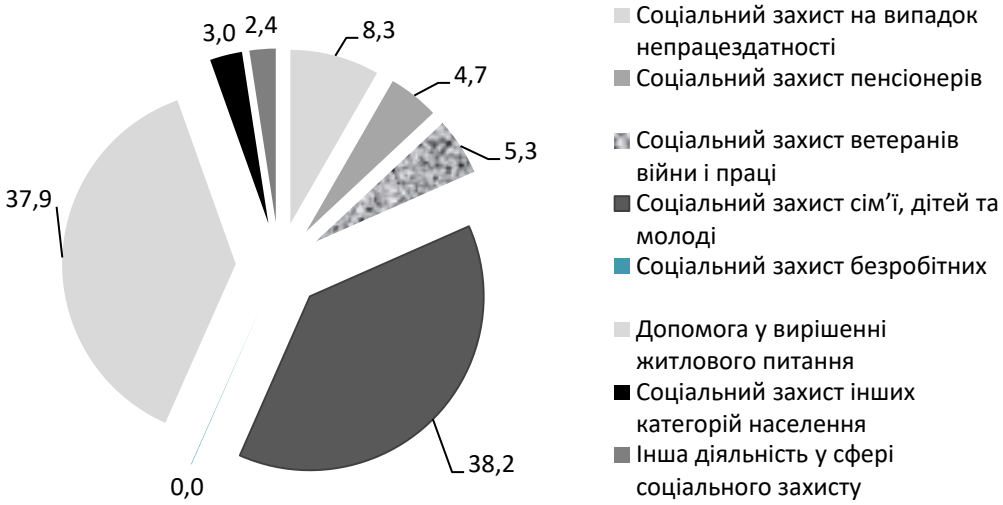

Рис. 2 Структура видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з місцевих бюджетів України у 2016 р., %

Джерело: [1]

Враховуючи залежність населення від соціальної допомоги з боку держави, перспективний розвиток має передбачати реформування саме соціального страхування.

Література

1. Офіційний веб-сайт Мінфін [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/budget/expense/

2. Міщенко Д. А. Фінансування соціального захисту і соціального забезпечення в Україні / Д. А. Міщенко, Л. О. Міщенко // Економічний простір. - 2016. - № 108. - С. 148-155. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2016_108_16.

3. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк. — К. : ДННУ АФУ, 2009. — 600 с.

4. Піскова Ж.В. Ґенеза моделі сукупних видатків // Міжнародна науково-практична Інтернет конференція «Актуальні проблеми та шляхи забезпечення соціально-економічного розвитку країни та регіонів» – Дніпропетровськ: ДДФА, 28.03.2014 р. www.dsfa.dp.ua – с. 38-40.

5. Міронова Л.О.Бюджетний процес: сутність, стадії здійснення та методи управління / Л.О. Міронова, В.Є. Дем'яненко, М.І.Буряк // Вісник ДДФА: Економічні науки. – Дніпропетровськ:. 2012. – №2 (28). – с 127-133.

Міщенко Людмила Олександрівна ,
Малоок Ірина Анатоліївна
Університет Митної справи та фінансів
(м. Дніпро)

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Виконання бюджету, яке являє собою процес отримання доходів і здійснення видатків, передбачених у затвердженому бюджеті, є головною стадією бюджетного процесу, оскільки забезпечує реалізацію державою своїх функцій та досягнення запланованих показників соціально-економічного розвитку країни. Однак, недосконале планування бюджетних доходів та видатків, низький рівень організації проведення бюджетного процесу, несвоєчасність проведення бюджетних програм призводить до значних коливань у виконанні запланованих показників бюджету. Тому проведення досліджень у цьому напрямі є актуальним і становить практичний та науковий інтерес.

Виконання бюджету здійснюється за доходами та видатками. Виконати бюджет за доходами означає мобілізувати надходження податків, зборів (обов'язкових платежів) і розподілити їх за рівнями бюджетної системи відповідно до чинного законодавства. Виконати бюджет за видатками означає профінансувати видатки, передбачені в бюджеті, відповідно до бюджетного розпису [3, 8].

Своєчасні та достовірні дані про виконання бюджетів дають змогу: здійснювати заходи щодо забезпечення контролю за операціями та управління бюджетними коштами, аналізувати стан виконання державного та місцевих бюджетів, визначати перспективні напрямки формування бюджетів на наступні періоди. Статистична інформація про виконання державного та місцевих бюджетів використовується органами законодавчої та виконавчої влади, науковцями та економістами для найрізноманітніших цілей: планування, управління бюджетними коштами, оцінки і контролю використання бюджетних коштів. Відповідної інформації щодо виконання Державного бюджету України потребують також міжнародні фінансові організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку та інші [2].

В результаті аналізу виконання Державного бюджету України за доходами та видатками в 2012-2016 рр. було виявлено, що: річний план Державного бюджету за доходами у аналізований період було перевиконано лише у 2015 р. – на 3,5 % та у 2016 р. – на 1,2 %; у 2012, 2013 та 2014 рр. надійшло доходів відповідно на 7,5 в. п., 3,5 в. п. та 5,6 в. п. менше, ніж передбачалося річним планом; план видатків державного бюджету у жодному році не було виконано у повному обсязі, однак рівень виконання планових показників почав збільшуватися, починаючи з 2015 р.; у 2016 р. рівень виконання плану видатків Державного

бюджету України з урахуванням міжбюджетних трансфертів збільшився на 0,5 в. п. та досяг значення 96,7 %, що є найвищим показником за останні 5 років (рис. 1) [5].

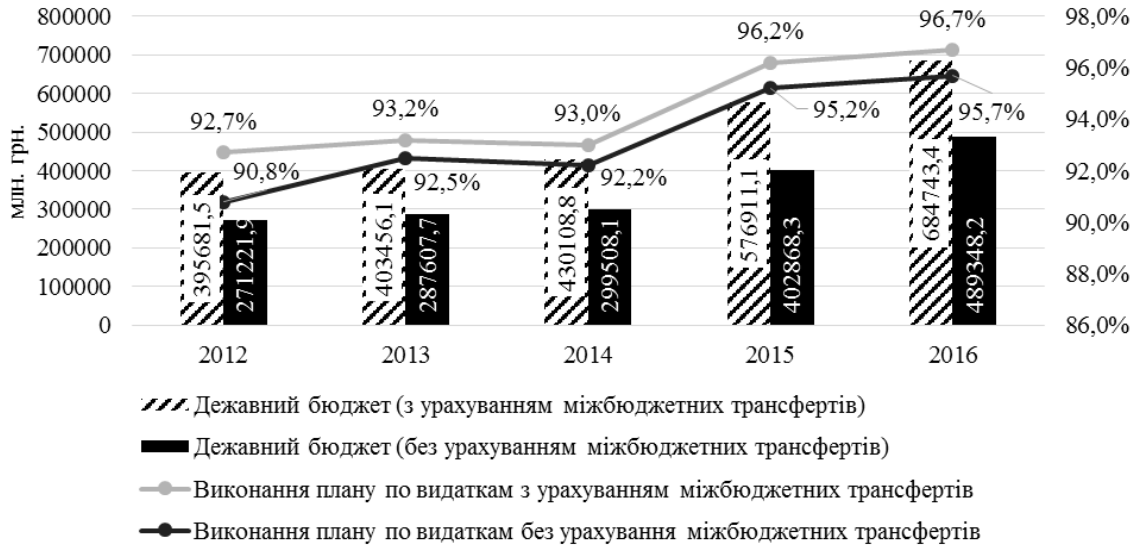

Рис. 1. Динаміка видатків державного бюджету у 2012–2016 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [5]

В сучасних економічних реаліях проблеми формування достатнього обсягу доходів бюджету і забезпечення ефективного їх використання набувають особливої уваги.

Серед невирішених проблем стосовно формування дохідної частини бюджету можна виділити наступні: прийняття Державного бюджету з дефіцитом; неналежний контроль за процесом формування дохідної частини бюджету; зростання обсягу зовнішньої та внутрішньої заборгованості держави; значний сектор економіки знаходиться в тіні [1].

До основних проблем системи видатків державного бюджету можна віднести: неузгодженість бюджетної резолюції з завданнями стимулювання економічного зростання; відсутність ефективних механізмів середньострокового планування та прогнозування, забезпечення результативності видатків; відірваність бюджетного планування від загальнодержавного; накопичення значних обсягів запозичень для фінансування дефіциту державних фінансів; мала ефективність використання бюджетних коштів [6, 7].

Для покращення системи формування доходів Державного бюджету України без створення додаткових бар'єрів для економічного зростання необхідне вжиття таких заходів, як: підвищення податкового навантаження на споживання, а не на капітал; відмова від подальшого зниження ставки податку на прибуток; оптимізація системи податкових пільг. Заходи держави щодо наповнення бюджету мають ґрунтуватися на політиці оптимізації податкового навантаження та детінізації економіки [4].

Серед заходів, які сприятимуть зростанню ступеня виконання державних планів за видатками, можна виділити наступні: підвищення ефективності державних капітальних вкладень та їх концентрація на підтримці технологічних інновацій; раціоналізацію видатків на соціальну сферу; забезпечення безпосереднього зв'язку між обсягом видатків і результатами виконання програми; запровадження відповідальності за необґрунтоване планування видатків; застосування механізму секвестру видатків, якщо при виконанні бюджету перевищено граничний розмір запланованого показника бюджетного дефіциту [6].

Отже, треба навчитись ефективно управляти фінансовими ресурсами держави, щоб досягати цілей у найбільш економний, ефективний та результативний спосіб і максимально задовольняти соціально-економічні потреби й прагнення громадян. Це трудомісткий процес, що триватиме не один рік, однак його результати дадуть можливість підтримувати пріоритетні напрями розвитку держави.

Література:

1. Когут Р.А. Доходи Державного бюджету України: сутність та особливості формування [текст] / Р.А. Когут, В.В. Руденко // Економіка: сучасні проблеми та перспективи розвитку. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 квітня 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 97-101.

2. Лисяк Л.В. Фінанси / Л.В. Лисяк., С.В. Качула, Л.О. Міщенко, Д.А. Міщенко; за ред. д.е.н., проф. акад. АЕН України Л.В. Лисяк Дніпро: Акцент ПП, 2017. – 298 с.

3. Міронова Л.О. Бюджетний процес: сутність, стадії здійснення та методи управління / Л.О. Міронова, В.Є. Дем'яненко, М.І. Буряк // Вісник ДДФА: Економічні науки. – Дніпропетровськ: 2012. – №2 (28). – С. 127-133.

4. Мєдвєдкова Н.С. Щодо напрямів збільшення доходів бюджету без створення фіскальних перешкод для економічного зростання / Н.С. Мєдвєдкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/articles/1491/. – Назва з екрану.

5. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/. – Назва з екрану.

6. Павлюк К.В. Підвищення ефективності видатків Державного бюджету в умовах реформ [текст] / К.В. Павлюк, О.О. Шопоренко // Наукові праці НДФІ. – № 4 (77) . – 2016. – С. 15-33.

7. Проць Н.В. Система видатків Державного бюджету України: проблеми та необхідність оптимізації [текст] / Н.В. Проць, О.В. Бокій // Фінансовий простір. – № 2 (22) . – 2016. – С. 61-66.

8. Чернадчук, В.Д. Правовідносини виконання бюджету за доходами [текст] / В.Д. Чернадчук // Держава і право. – Випуск 52. – 2011. – С. 352-357.

Міркевич Карина Олександрівна
Університет митної справи та фінансів
(м. Дніпро)

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Серед найважливіших проблем сучасного економічного розвитку України особливе місце займає проблема численних фінансових порушень та злочинів. Для подолання цих проблем та підвищення ефективності використання державних ресурсів, а разом з тим і піднесення суспільного добробуту, потрібно дослідити систему державного фінансового контролю. Державний фінансовий контроль є важливою функцією держави, за допомогою якої забезпечуються нормальні умови для функціонування фінансової системи.

Державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування. Порядок проведення органом державного фінансового контролю державного фінансового аудиту, інспектування та перевірок державних закупівель установлюється Кабінетом Міністрів України [7].

Система державного фінансового контролю складається із двох підсистем – зовнішньої і внутрішньої [1]. Бюджетний кодекс України визначає, що контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснюється Рахунковою палатою [3].

За сферою фінансової діяльності фінансовий контроль розподіляють на бюджетний, податковий, валютний, банківський, страховий та інші [5].

Розглянемо податковий контроль, який здійснюється Державною фіскальною службою України.

Державна фіскальна служба України здійснює податковий контроль шляхом:

- ведення обліку платників податків;
- інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів;
- перевірок та звірок відповідно до Податкового кодексу України ;
- моніторингу контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та працівників платника податків відповідно до статті 39 Податкового кодексу України.

Найбільш ефективною формою податкового контролю є податкові перевірки. Основними видами податкових перевірок є: камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки.

На рисунку 1 наведено дані про проведення податкових (планових і позапланових) перевірок департаментом аудиту Державної фіскальної служби України за три останні роки.

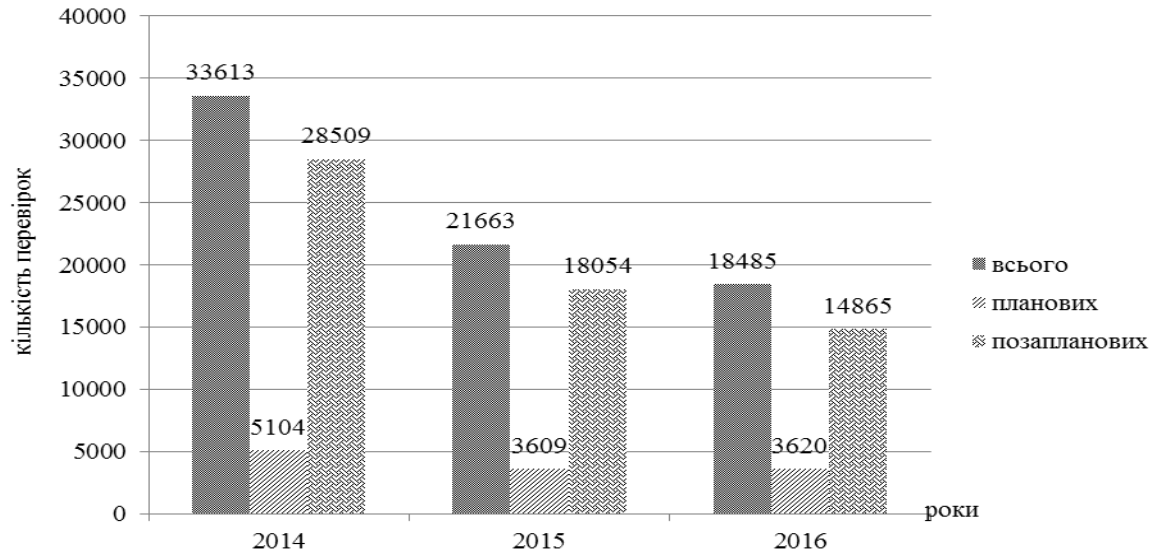

Рис. 1. Кількість проведених податкових перевірок органами Державної фіскальної служби України, 2014-2016 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [4]

Дані рисунку 1 показують, що продовжується тенденція на зменшення кількості проведення податкових перевірок департаментом аудиту Державної фіскальної служби України. Так, у 2016 р. було проведено на 45% менше податкових перевірок в порівнянні з 2014 роком. Кількість проведених планових і позапланових податкових перевірок за цей же період зменшилась також, відповідно на 29,1% і 47,2 %.

Зменшення кількості проведених податкових перевірок є результатом запровадження мораторію на проведення планових перевірок органами державного контролю, включаючи органи Державної фіскальної служби, а також зменшенням (скороченням) штатних працівників цієї служби. Слід також відмітити, що Державна фіскальна служба проводить не лише податкові перевірки. Значна робота проводиться в процесі перевірки адміністрування податків та податкових платежів шляхом проведення зустрічних звірок. В 2015 році було проведено 50,4 тис. зустрічних звірок, що є майже в 2,6 разів менше в порівнянні з 2012 роком. Також в 2015 році було проведено 9,5 тис. фактичних перевірок, за результатами яких до суб'єктів господарювання застосовано штрафних (фінансових) санкцій на загальну суму 377,7 млн грн, з яких узгоджено 233,7 млн грн [4].

Результатом проведення органами Державної фіскальної служби України податкових перевірок щодо правильності визначення, повноти та своєчасності сплати податків і податкових платежів є донараховані та узгоджені суми грошових зобов'язань, які підлягають погашенню до відповідних бюджетів. У процесі перевірки працівники контролюючих органів перевіряють правильність визначення бази та об'єкта оподаткування, законності

використання пільг, достовірність встановлених ставок податків, достовірності визначення розміру податків, своєчасність та повноту сплати податків та податкових платежів до відповідних бюджетів та інші.

Необхідність посилення контролю взагалі й фінансового зокрема зумовлюється також тим, що вітчизняна економіка розвивається в умовах постійного дефіциту фінансових ресурсів, зростання державного боргу, тож ефективне управління використання останніх не можливе без відповідного контролю [6]. На жаль, і досі поширене нецільове використання державних фінансових ресурсів, що свідчить про недостатню ефективність існуючої системи фінансового контролю, зокрема зовнішнього фінансового контролю, що не залежить від виконавчої влади і здійснюється стороннім органом, уповноваженим на проведення компетентних дій у сфері перевірки стану додержання фінансової дисципліни окремими учасниками фінансових відносин, та у процесі якого беруть участь органи як загальної, так і спеціальної компетенції у сфері фінансових відносин.

Таким чином, нині у сфері державного фінансового контролю необхідно подолання безсистемності здійснення державного фінансового контролю та його правової невизначеності, а також зміцнення законодавчої та методологічної бази [2].

Література:

1. Ангеліна І. А. Система органів державного фінансового контролю і нагляду України: проблеми формування / І. А. Ангеліна // Гроші, фінанси та кредит . – 2013. – №1. – С. 95-98.

2. Бедринець М. Д. Розвиток державного внутрішнього контролю в Україні / М. Д. Бедринець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – С. 224-227

3. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456- VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/ laws/show/2456-17/page

4. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс].– Режим доступу: http:// www.sfs.gov.ua

5. Лисяк Л.В. Фінанси / Л.В. Лисяк., С.В. Качула, Л.О. Міщенко, Д.А. Міщенко; за ред. д.е.н., проф. акад. АЕН України Л.В. Лисяк Дніпро: Акцент ПП. – 2017. – С.298

6. Міронова Л.О.Бюджетний процес: сутність, стадії здійснення та методи управління / Л.О. Міронова, В.Є. Дем'яненко, М.І.Буряк // Вісник ДДФА: Економічні науки. –2012. – №2 (28). – С. 127-133.

7. Труш І. Є. Державний фінансовий контроль в умовах економічних трансформацій / І. Є. Труш // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – 2017. – №14. – С. 141-144.

Назаров Микола Ігорович
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДО УКРАЇНИ

Економічний розвиток країни, у великій мірі, залежить від зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі від інвестиційної. Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) є ключовим фактор для розвитку економічних регіонів та країни вцілому. Проте, максимізація обсягів залучених іноземних активів, ще не означає найбільш ефективне їх використання. Тому є важливим проведення аналізу ефективності та достатності інвестиційних ресурсів у економіці країни.

Одним з інструментів для вирішення більшості структурних проблем, що стоять перед українською економікою на сучасному етапі, може бути збільшення обсягів залучення ПІІ та збільшення ефективності їх використання. Ефективне розподілення та залучення іноземних фінансових активів у економіку забезпечить її модернізацію, та відповідно збільшення її конкурентоспроможність на глобальному ринку.

Згідно міжнародних рейтингів, інвестиційна позиція України є досить слабкою, тому можна стверджувати, що Україна належить до однієї із найменш привабливої країни для інвестування. Попри місткість та значні можливості внутрішнього ринку, негативний стан у інституційному середовищі, економічній та інвестиційній свободі поступово знижують потенційні можливості залучення ПІІ. В таких умовах, важливим є не тільки покращення інвестиційного клімату, але й максимально ефективне використання наявних інвестиційних ресурсів.

Економічна криза останніх років, стала причиною зниження обсягів залучених зарубіжних інвестицій в економіку України. Так, якщо у 2009-2012 рр. простежується позитивна тенденція у надходження ПІІ, то 2013-2014 рр. характеризуються негативною динамікою – скорочення обсягів ПІІ на 90% порівняно з 2012 р.. Завдяки проведенню низки реформ та загальної макроекономічній стабілізації, нейтралізувалися негативні чинники, які впливають на інвестиційну привабливість., тому після дворічного спаду, у 2015-2016 рр. тренд змінився на протилежний. Так, у 2016 р. приріст ПІІ становив 2489 млн. дол. США, або на +394% порівняно з 2014 р, що є незначним проти 2012 р. – зменшення ПІІ на 4849 млн. дол. США, або на -59%[1].

Подальше дослідження потребує аналізу географічної структури припливу ПІІ до України. У 2016 році, для України найбільшими інвесторами є Кіпр (25,74% або 9691,6 млн. дол. США), Нідерланди (15,28% або 5753,9 млн. дол. США), Російська Федерація (11,55%,

4349,8 млн. дол. США), Велика Британія (5,43%, 2046,3 млн. дол. США), Віргінські Острови (Брит.) (4,69%, 1766,5 млн. дол. США), Німеччина (4,27%, 1606,6 млн. дол. США).

Найвагоміші потоки капіталу надходять переважно з офшорних чи умовно офшорних країн. Так, Кіпр є класичною офшорною зоною, а для Нідерландів є характерним значні податкові пільги та відносна стабільність. Варто також відзначити про зниження ролі офшорів як ключових інвесторів. Помітно падає частка кіпрських інвестицій (на 7% порівняно із докризовим періодом), зменшення надходжень австрійських інвестицій (на 1 млрд. дол. США порівняно з 2014 р., що на 55% ніж у 2016 р.). Тим не менш, ми робимо висновок, що для ПІІ в Україну є характерним репатріювання раніше експортованого капіталу, тобто основними інвесторами є суб'єкти господарювання, що намагаються оптимізувати обсяги сплачених податків. Звичайно, сам факт того, що до головних інвесторів економік відносяться офшорні зони, не є негативними. Хоча це має свої недоліки, такі як не прозорість джерел надходжень інвестицій, спекулятивність потоків ввезеного капіталу [2, с. 122].Тим не менш, варто відзначити, що у 2016 році з Кіпром було укладено по одній угоді в секторах машинобудування, фармацевтики, металургії, АПК, ІТ та страхування[3].

Також помітно зростає роль таких країн як Швейцарії, Угорщини, Республіки Кореї та Туреччини. Незважаючи на падіння частки інвестицій з Кіпру, останнім часом зростала активність інших офшорів, Люксембургу (після зниження у 2014–2015 рр. на 35% , ПІІзросли на 74% у 2016 р. порівняно з 2013 р.)[1].

Переважна направленість іноземних інвестицій із офшорних юрисдикцій та наявність псевдоінвестицій негативно впливає на економічний розвиток регіонів та країни вцілому.Тому для глибшого аналізу варто визначити основні напрямки інвестування в розрізі видів економічної діяльності. Дослідження галузевої структури надходження ПІІ в економіку України станом на 2016 р., виявило, що інвестиційні кошти у своїй більшості надходять у фінансову та страхову діяльність - 27,4%, промисловість – 25,4% (в основному у переробну промисловість) та в оптову та роздрібну торгівлю -14,6%[1].

Інвестиційні кошти зосереджені переважно у сферах з високою оборотністю коштів та високою капіталовідаччею. ПІІ спрямовані у вже розвинені сфери діяльності та у ті галузі які працюють на внутрішній ринок. Дані галузі не є пріоритетними для економічного розвитку країни, так як не здійснюють вагомого впливу на експортний потенціал країни. Іноземні інвестори не виконують роль головного рушія технологічного розвитку і вкладають кошти у низькотехнологічні та енергоємні сфери виробництва.

Внаслідок економічної кризи в умовах гібридної агресії, економіка України зазнала значного негативного впливу, що значно позначилося на надходження ПІІ. Ефективність залучених інвестицій в Україну має негативні тенденції протягом останніх років, яка зокрема

проявляється у переважній спрямованості потоків із офшорних юрисдикцій, які загрожують можливостями недоброчесного перетоку капіталу. Неефективність галузевої розподіленості ПІІ проявляється у наявності псевдоінвестицій та недоотримання ресурсів у пріоритетні галузі економіки, які гальмують розвиток та в цілому негативно впливають на економічний розвиток України.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

2. Василиця О. Б. Механізми регулювання прямого іноземного інвестування у забезпеченні економічного розвитку України : дис. кандидата екон. наук : 08.00.02 / Василиця Оксана Богданівна, Львів, 2014. – 236 с.

3. Український ринок M&A [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uifuture.org/uk/post/ukrainskij-rinok-ma-pidsumki-2016. – Загол. з екрану.

4. M&A Ukraine Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mergers.com.ua/en/m-and-a-analysis/searchable-database. – Загол. з екрану.

5. Статистична база Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldbank.org/

Петик Любов Орестівна,

Дзебас Андрій Віталійович

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РЕФОРМИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Схвалення парламентом України наприкінці 2014 р. змін до бюджетного та податкового законодавства ознаменувало початок бюджетної реформи та продовження процесів реформування місцевого самоврядування в Україні.

Бюджетна практика реалізації заходів реформи бюджетної децентралізації свідчить про те, що нові підходи та законодавче врегулювання бюджетних відносин і відповідальності центрального уряду та місцевого самоврядування дали змогу забезпечити позитивні тенденції у формуванні місцевих бюджетів та управлінні ними.

Позитивними результатами реформи бюджетної децентралізації стали:

1. Розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень у частині формування своїх бюджетів і здійснення видаткових повноважень.

2. Збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів забезпечено за рахунок передачі певних видів доходів із державного бюджету тощо. Підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування, зокрема шляхом надання прав визначення ставок місцевих податків і зборів та встановлення пільг із їх сплати. Крім того, систему тотального збалансування всіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя.

3. Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти й охорони здоров'я запроваджено освітню та медичну субвенції з державного бюджету [1].

4. Доходи місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів зросли на 40%, а без урахування трансфертних ресурсів їхній обсяг збільшився на 20%. Зростання доходів місцевих бюджетів відбувається за всіма видами податків [2].

5. Реальне зростання ресурсів місцевих бюджетів стало підвалинами формування спроможних об'єднаних територіальних громад (ОТГ) [3].

6. Унаслідок реалізації реформи бюджетної децентралізації відбулася зміна структури видатків місцевих бюджетів.

7. Зросла частка видатків на виконання самоврядних повноважень, що свідчить про підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів і створює передумови для забезпечення ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні [2].

8. Зростає також частка суми офіційних трансфертів, що надійшли до місцевих бюджетів, у загальній сумі отриманих доходів.

9. Для забезпечення бюджетної збалансованості в контексті реалізації реформи бюджетної децентралізації було запроваджено цільові субвенції, а також базову дотацію місцевих бюджетів.

10. Завдяки новій системі бюджетного вирівнювання зростає частка місцевих бюджетів, які стали повністю збалансованими. Також зросла кількість місцевих бюджетів-донорів, що дало змогу громадам забезпечити громадян набагато якіснішими послугами [4].

11. Зменшення в 58 разів кількості наданих позик на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів упродовж 2014–2017 рр. свідчить про підвищення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів.

12. Вагомим позитивним чинником упровадження реформи бюджетної децентралізації стало збільшення інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів [5].

Основними недоліками виконання завдань реформи бюджетної децентралізації стали:

1. Неузгодженість норм податкового та бюджетного законодавства з іншими нормативними актами щодо реалізації бюджетного процесу на початковому етапі

запровадження реформи, що зумовило зволікання з розробкою та прийняттям порядку використання бюджетних коштів, насамперед, цільових субвенцій.

2. Незбалансованість доходів і видатків місцевих бюджетів у зв'язку з відсутністю джерел покриття переданих на місцевий рівень повноважень, що зумовлює порушення статті 142 Конституції України, згідно з якою витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою.

3. Відсутність соціальних стандартів і нормативів в описовому та вартісному вигляді за повноваженнями, що закріплені й делеговані державою місцевому самоврядуванню. Це зумовлює невідповідність нормативів бюджетної галузевої забезпеченості реальним потребам споживачів, спричиняючи дефіцит фінансового ресурсу на фінансування делегованих повноважень.

4. Порушення принципу соціальної справедливості в частині оплати пільг, що ухвалюються Верховною Радою України, а їх фінансування відбувається за рахунок коштів місцевих бюджетів без відповідних компенсаторів;

5. Незавершеність процесу об'єднання територіальних громад, унаслідок чого виникає додаткове навантаження при збалансуванні бюджетної системи, а низький рівень якості підготовки регіональних програм і проектів спричинює зниження ефективності використання коштів Державного фонду регіонального розвитку.

Актуальними залишаються питання забезпечення стабільності джерел формування доходів місцевих бюджетів, відповідності фінансового ресурсу та повноважень органів місцевого самоврядування, ефективності механізму міжбюджетних відносин.

Література:

1. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/news/view/ category=bjudzhet

2. Державна казначейська служба України. Звітність про виконання бюджетів [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу : http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477

3. Децентралізація. Виконання доходів місцевих бюджетів за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_ (1).pdf

4. Місцеве самоврядування в Україні. 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/ 2016web.pdf

5. Закон про Державний бюджет України на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1? pf3511=60032

Петрова Яна Іванівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні економічні відносини у вищій освіті нашої держави пов'язані з трансформаційними процесами, важливою метою яких є створення і підвищення ефективності роботи ринку освітніх послуг. Освіта розвивається у взаємозв'язку з євроінтеграційними та глобалізаційними трендами. Поширення інформаційних технологій та засобів телекомунікації, інтеграція освіти, науки і виробництва, залежність від світових процесів, конкуренція між освітніми закладами, виникнення сучасних наддержавних освітніх форм, екосистем, моделей, громад потребують зміни пріоритетів у цій сфері та відповідно суттєвих змін у фінансуванні галузі.

Рівень розвитку освітньої системи країни є одним з ключових індикаторів, за яким визначається індекс глобальної конкурентоспроможності, а фінансові вкладення в освіту є найважливішими інвестиціями в людський капітал.

Для вивчення теоретичних засад підвищення ефективності фінансування освіти як вектора соціально-культурної (гуманітарної) функції держави в умовах глобалізації вважаємо необхідним дослідити економічну сутність та загальну характеристику понять «освіта» з одного боку та «ефективність фінансування» – з іншого. Як зазначає Л. В. Лисяк, «у науковій літературі термін «ефективність» має два значення. По-перше, він тлумачиться як результат діяльності через показник співвідношення між здійсненими витратами і одержаними вигодами. При такому підході оцінюється ефективність державної установи, тобто досягнення максимальних результатів за якомога менших витрат адміністративних зусиль і фінансових ресурсів (здатність організації забезпечувати суспільство благами і послугами за мінімальних витрат коштів, часу, трудомісткості). По-друге, «ефективність» розглядається як визначення обсягу ресурсів, що потрібно витратити для досягнення певної мети» [1, с. 520-521]. За висловлюванням Г. Саймона «у широкому розумінні діяти ефективно» означає використовувати найкоротший спосіб і найдешевші засоби для досягнення бажаних цілей [Цит. за: 1, с. 545].

Під час оцінки ефективності фінансування вищої освіти, ми вважаємо, необхідно проаналізувати джерела, форми та способи фінансування вищої освіти, оцінити ефективність залучення фінансування через партнерство освіти та бізнесу та дослідити фінансування нових сучасних наддержавних освітніх форм, екосистем, моделей, громад.

Серед особливостей фінансування вищої освіти в умовах глобалізації слід виокремити роль інвестицій як інструменту підвищення ефективності фінансування освіти. У період

формування новітніх наддержавних освітніх моделей, інститутів, фондів, платформ тощо інструменти та механізми фінансування освіти мають бути адаптовані до нових умов. Інвестиції можуть стати найвагомішим фінансовим інструментом удосконалення фінансування вищої освіти України в контексті сучасних глобалізаційних змін.

Як відомо, за офіційними даними ЮНЕСКО, річні бюджетні витрати на студента в Україні значно нижчі за аналогічні показники більшості держав Європи. При цьому реальне фінансування вищої освіти в нашій країні в останні роки зменшується. Головним напрямом фінансової політики у сфері освіти на найближчий час має бути підвищення ефективності використання наявних ресурсів. Паралельно є необхідність дослідження шляхів підвищення ефективності фінансування та створення додаткових інструментів фінансування з позиції країни-учасниці світової спільноти.

Отже, все більшої актуальності набувають питання підвищення ефективності фінансування освіти взагалі і, зокрема, вищої освіти. Серед найбільш болючих проблем – загальний обсяг фінансування галузі, нерелевантний розподіл бюджетного фінансування за рівнями освіти та між вищими навчальними закладами, потреба модернізації застарілого механізму бюджетного фінансування вищої освіти і адаптація моделі фінансування до новітніх освітніх форм.

В умовах глобалізації вища освіта вже не може обмежуватись підготовкою вузьких фахівців для місцевого чи національного ринку праці, адже для студентів відкриті майже всі знання завдяки мережі інтернет та сучасним засобам комунікацій. Тому вищі навчальні заклади мають розвиватися та долучатися до глобальних платформ та інститутів, нових моделей. Ці зміни потребують адаптації управління та фінансового забезпечення, вирішення проблеми підвищення ефективності фінансування галузі. Крім загальних понять для вивчення теоретичних засад підвищення ефективності фінансування освіти доцільно дослідити механізми фінансування вищих навчальних закладів різних форм власності та звернути увагу на інвестування вищої освіти в умовах глобалізації на прикладі іноземного досвіду та кращих світових практик.

За умови професійної конкурентоспроможності навчальних закладів, відкритості до нових інструментів та механізмів фінансування, їх готовності до співпраці з бізнесом, толерантності та інтернаціоналізації навчальні заклади залишаться успішними й затребуваними установами в майбутньому.

Література:

1. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В.Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.

Побоча Катерина Павлівна
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Фінансові установи акумулюють достатній обсяг ресурсів для здійснення інвестування в економіку країни, однак не поспішають цього робити. Світовий досвід переконливо доводить, що інвестиційна діяльність фінансових установ є взаємовигідною і сприяє економічному розвитку як країни в цілому, так і розвитку діяльності установ-інвесторів. В Україні тема залучення інвестицій є надзвичайно актуальною. Про це свідчать наукові дослідження та публікації фахівців: Болдуєва М.В., Клюско Л.А., Кучерової Г.Ю., Олешко А.А., Покатаєвої О.В., Рекуненко І. І., Юхименко В. М. та ін. Однак в Україні інвестиційний потенціал фінансового ринку використовується слабо та потребує подолання проблемних аспектів і знаходження ефективних напрямів його розвитку.

Аналізуючи діяльність таких вітчизняних фінансових установ, як банки та страхові компанії, можна переконатись в тому, що інвестиційний потенціал у них достатньо потужний. Вони можуть стати надійними постачальниками інвестиційних ресурсів в економіку країни та сприятимуть її ефективному розвитку. Важливо виявити сучасні тенденції, основні проблеми, можливості та напрями пожвавлення інвестиційної діяльності вітчизняними банківськими установами і страховими компаніями.

В умовах фінансової кризи ключовими проблемами розвитку банківських установ в цілому та розвитку інвестиційної діяльності банків зокрема є: жорстка, непрозора регуляторна політика Національного банку України; недовіра українців до банківського сектору; високий рівень концентрації і низький рівень конкуренції в банківській системі – (кількість банків станом на 1 січня 2017 року становило 96, в тому числі з іноземним капіталом); низькі показники платоспроможності та рентабельності; спричинені банкрутством та ліквідацією банків значні затримки у поверненні чи неповернення депозитів населенню з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; низький потенціал заощаджень домогосподарств, які трансформуються в інвестиційні ресурси; високий рівень корупції, тінізації і офшоризації; високі кредитні ставки і їх недоступність для середнього та малого бізнесу, системний дефіцит довгострокових ресурсів; неефективний кредитно-інвестиційний портфель та висока концентрація токсичних кредитів в його структурі, [1, с. 429: 2, с. 72].

Для стимулювання банківських установ інвестувати в розвиток бізнесу, в розбудову економіки України потрібно на рівні держави поступово створювати належні умови, а саме:

- створити пільгові умови норм формування обов'язкових резервів і стягнення податкових платежів від доходів здійснених операцій при наданні банківським установам довгострокових інвестиційних кредитів, з метою здійснення ними довгострокового інвестування;

- частково відшкодовувати банкам кошти по процентним ставкам за довгостроковими інвестиційними кредитами, в разі якщо кошти були інвестовані в пріоритетні напрями економіки країни, а також передбачити в Державному бюджеті необхідні суми на такі відшкодування;

- дозволити банківським установам, які надаватимуть послуги довгострокового інвестиційного кредитування, застосовувати механізм довгострокового рефінансування;

- розробити та запровадити новітні механізми щодо проведення оцінки інвестиційних проектів під надання довгострокових кредитів чи інвестицій, врахувавши всі аспекти економічного стану в країні;

- максимально залучати і використовувати власні інвестиції для реалізації інвестиційних проектів;

- визначити та встановити оптимальний рівень лімітування при використанні позикових коштів в інвестиційній діяльності вітчизняних банківських установ;

- контролювати раціональне співвідношення обсягів позикових інвестиційних коштів, які залучаються на короткотермінових чи довготермінових умовах, враховуючи цілі інвестування при використанні позикового капіталу та ретельно аналізуючи вартість позичених коштів;

- здійснювати контроль, оптимізацію та мінімізацію ризиків, які супроводжують інвестиційні операції банківських установ.

В Україні страхування розвивається інертно, однак, не зважаючи на це, воно є найбільш капіталізованим серед небанківських фінансових установ. Якісні показники діяльності страхових компаній, не зважаючи на їх кількісне скорочення, мають досить позитивну тенденцію. Однак, маючи грошові ресурси, вони віддають перевагу розміщенню вільних коштів в банківські депозити.

До ключових фактів, які стримують розвиток інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній є: недостатність інформації для прийняття рішень; низка дохідність інвестицій; недостатність висококваліфікованих фахівців в даному напрямку діяльності; високий рівень корумпованості; значна ризикованість здійснення інвестиційних операцій; зарегульованість ринку; обмежена кількість інвестиційних інструментів; економічна та політична нестабільність в країні; законодавчі колізії; низька ліквідність, [3, с. 670].

Україна не стимулює розвиток інвестиційної діяльності страхових компаній. Про це свідчить стрімке скорочення бюджетного фінансування капітальних інвестицій державного бюджету (за рахунок коштів державного бюджету у 5 разів), [4, с. 119]. Це свідчить про те, що кошти міжнародних фінансових організацій, які надходять в Україну для розвитку та підтримки життєдіяльності економіки країни, використовуються не за цільовим призначенням. Матеріальної підтримки, в умовах стресів та реформувань, потребує як реальний сектор економіки так і фінансовий. Потребує удосконалення і нормативно-правова база у сфері діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України та приведення у відповідність законодавства до європейських стандартів, [5, с. 48]. Сприятиме пожвавленню інвестиційної діяльності страхових компаній і інтенсивний розвиток вітчизняного фондового ринку та надійність фінансових інструментів для проведення ефективної інвестиційної політики.

Література:

1. Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти: монографія / За ред. О. В. Покатаєвої, М. В. Болдуєва, Г. Ю. Кучерової. – Запоріжжя : КПУ, 2017. – 452 с.

2. Олешко А. А. Актуальні напрями подолання банківської кризи в Україні / А. А. Олешко, К. П. Побоча // Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України: збірник наукових праць. – 2017. – Випуск №1 (3). С. 70 – 78.

3. Рекуненко І. І. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній / І. І. Рекуненко, С. В. Чорна // Економіка і суспільство. – 2017. Випуск №8. – С. 666-672.

4. Побоча К. П. Потенціал інвестиційної діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України / К. П. Побоча, Г. М. Воробей // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: економіка і менеджмент. – Одеса. – 2017. – Випуск 25. Частина 2. – С. 116 – 119.

5. Юхименко В. М. Ринок страхових послуг: світові тенденції та перспективи розвитку в Україні / В. М. Юхименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №3. – С. 44-48.

Приходько Єлизавета Сергіївна,
Венгуренко Тетяна Григорівна
Університет Державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ПЕРВИННИЙ ТА ВТОРИННИЙ РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день ринок цінних паперів відіграє одну з головних ролей у формуванні бюджетної політики держави, грошово-кредитної політики центральних банків, зокрема, проведення цієї політики з метою регулювання грошової маси та стабілізації ліквідності банківської системи.

За умови ефективного та прозорого використання залучених коштів державні цінні папери можуть стати дієвим інструментом, здатним позитивно впливати на інвестиційні процеси в Україні [3].

В сучасних умовах ринок цінних паперів України є не достатньо активним. Причиною цього є низка проблем, а саме: упущення у розвитку, недосконалість чинного законодавства, обмеження зі сторони уряду, певна невідповідність стану ринку світовим стандартам [5].

Значну увагу проблемі формування та розвитку фондового ринку приділяють такі вітчизняні вчені-економісти: Алексанян Е., Бабіченко В., Марченко С., Прохорова Ю., Соколов М., Чернелівська Я. та інші.

Ринок цінних паперів, незважаючи на його єдність, можна умовно розділити на кілька сегментів, які теж називаються ринками. Для кожного з них характерні специфічні умови, учасники торгівлі, цінні папери, що обертаються на них. Ринок цінних паперів ділиться на два види: первинний і вторинний [1].

Якщо спробувати дати визначення первинному ринку, то це термін, який описує ті випадки, коли цінні папери вперше з'являються на публічній арені зазвичай в обмін на грошові кошти. За своїми кількісними характеристиками первинний ринок цінних паперів не може задовольнити попит на капітал з боку реального та фінансового секторів державної економіки, а це негативно вливає на його роль в інвестиційних процесах.

В Україні протягом тривалого часу функціонує доволі своєрідна структура джерел капітальних інвестицій, в якій провідну роль відіграють внутрішні ресурси. Таку ситуацію зі структурою джерел фінансування капітальних інвестицій можна охарактеризувати негативно: вона виступає сигналом про низьку інвестиційну привабливість вітчизняної економіки; підвищує обмеженість інструментів для фінансування капітальних інвестицій; обмежує потенційні можливості для реформування вітчизняної економіки [1].

Досліджуючи первинний ринок цінних паперів, виявили, що реєстрації випуску акцій в Україні досягли свого пікового значення у 2009 та 2013 рр., в розпал економічної кризи. Така

ситуація пояснюється досить просто – банківські установи здійснювали крупні випуски акцій для підтримки необхідного рівня капіталізації [4].

Неоднозначною є стан на первинному ринку облігацій. Протягом певного часу цей сегмент був одним із найбільш динамічних. Проте макроекономічна нестабільність мала свій вплив на цей сегмент. Це пояснюється зниженням довіри до нього з боку основних груп інвесторів.

Ситуація у сегменті ринку колективних інвестицій залишається складною – у 2015 - 2016 рр. обсяг випуску цінних паперів, які можуть випускатися інститутами спільного інвестування, суттєво знизився [4].

Варто звернути увагу на те, що первинний ринок цінних паперів в Україні залишається майже виключно позабіржовим. Така позиція емітентів формує кілька загроз: по-перше, ускладнює ціноутворення під час розміщення; по-друге, зменшує коло потенційних інвесторів, які можуть придбати цінні папери; по-третє, розширює ризики емітента. При цьому, як свідчать численні дослідження, найбільш успішні вітчизняні компанії відносно вдало здійснюють IPO та SPO на провідних європейських біржах [6].

Розв'язати існуючі проблеми на первинному ринку можна комплексним підходом, який полягає у розробці заходів, які б стимулювали концентрації торгівлі цінними паперами на фондових біржах, в той же час, скорочували кількість бірж в Україні; зниженні рівня «тіньової» економіки; збільшенні фінансових інструментів, що допоможуть залучати капітал за рахунок відповідних змін в законодавстві [2].

Під вторинним фондовим ринком розуміються відносини, що складаються під час обігу раніше емітованих на первинному ринку цінних паперів. Найважливішою ознакою вторинного ринку виступає його ліквідність, тобто можливість успішної і великої торгівлі, здатність поглинати значні обсяги цінних паперів за короткий термін.

Кількість укладених договорів на вторинному ринку цінних паперів значно вище, ніж на первинному ринку. Наприклад, у США він складає приблизно дві третини від загального обсягу операцій з цінними паперами [6]. Обсяг біржових контрактів на вторинному ринку наведено на рис.1:

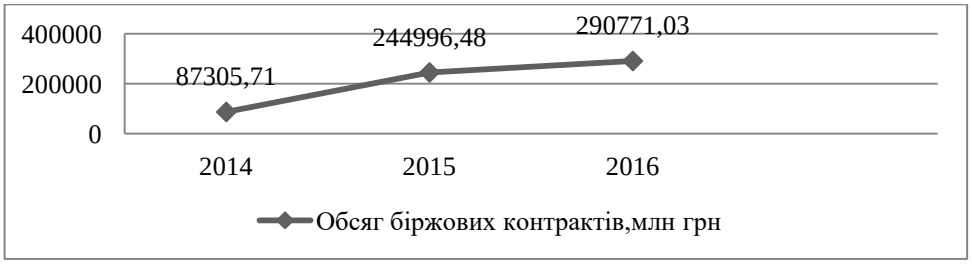

Рис. 1. Обсяг біржових контрактів на вторинному ринку

Джерело: [4]

У той же час, обсяг торгів на ринку цінних паперів перевищив показник ВВП країни майже у два рази. Це свідчить про розвиток економіки держави в цілому та розвиток фондового ринку зокрема. Але не зважаючи на це, існують проблеми, що заважають його подальшому розвитку – це низька ліквідність та капіталізація, неефективне законодавство, обмежена кількість фінансових інструментів.

Для вирішення наявних проблем у механізмі роботи вторинного ринку цінних паперів необхідно вжити низку заходів. Так, зокрема, для вирішення проблеми з низькою капіталізацією та ліквідністю, треба розширити пропозицію цінних паперів; заохочувати інституційних інвесторів; поліпшити інформаційну прозорість внаслідок консолідації інформаційної. Що стосується недосконалого законодавства, то необхідно звернути увагу на чинне законодавство країн ЄС, вдосконалити режим валютного регулювання та сформувати сприятливий податковий клімат на вторинному ринку цінних паперів України [5].

Проаналізувавши ситуацію на вітчизняному ринку державних цінних паперів, слід зазначити, що на сьогодні без вжиття дієвих заходів з боку держави активізація даного ринку неможлива. Реалізація зазначених напрямів вдосконалення ринку цінних паперів стане основою ефективного функціонування та підвищення його ролі у формуванні та реалізації фінансового потенціалу економічного зростання.

Література:

1. Алексанян Е. С. Учасники та організація ринку похідних цінних паперів / Е. С. Алексанян // Розвиток. – 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1552/1/%D0%90%B8%D0%BA%B7%D0%B0%D1%86% D1%96%D0%B2.pdf

2. Бабіченко В. Корпоративні фінанси: сучасна парадигма розвитку: [монографія]. – К.: Вид-во «Виниченко», 2014. – с. 552

3. Марченко С. К. Ринок державних цінних паперів в Україні / С. К. Марченко, Я. В. Чернелівська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2011/Economics/3_96167.doc.htm.

4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua.

5. Прохорова Ю. С. Фондовий ринок України та шляхи його розвитку / Ю. С. Прохорова // Управління розвитком. – 2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://forexaw.com

6. Соколов М. В. Економічна сутність Initial Public Offering / М.В. Соколов // Інвестицій: практика та досвід. – 2014. - №4. – с. 94

Роменська Катерина Михайлівна
Університет митної справи та фінансів
(м. Дніпро)

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ ПОТОКАМИ В УМОВАХ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

В сучасних умовах казначейського обслуговування бюджетів за надходженнями і видатками постає необхідність удосконалення, оптимізації й налагодження взаємовідносин між Державним бюджетом України та місцевими бюджетами. Такі відносини зумовлені управлінням бюджетними потоками та їх рухом. Під бюджетними потоками розуміються надходження та використання грошових коштів у процесі виконання бюджету. За напрямами руху виділяють вхідні та вихідні потоки а також внутрішні і зовнішні. Вхідні потоки - це реальний грошовий потік платежів до бюджету, який складається із надходжень. Вихідні бюджетні потоки - реальний грошовий потік платежів із бюджету, які складаються із видатків і відрахувань. Внутрішні бюджетні потоки обмежені бюджетною системою. Вони пов'язані з розподілом податкових надходжень, міжбюджетних трансфертів, бюджетних позик всередині бюджетної системи. Зовнішні бюджетні потоки пов'язані з платежами до бюджету платників податків та фінансуванням із бюджету підприємств, організацій, установ і громадян [2; 3].

Виконання Державного бюджету України здійснюється згідно з Законом України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік, а виконання місцевих бюджетів України - згідно з ухваленими рішеннями органами місцевого самоврядування про відповідні місцеві бюджети. Підготовка відповідних нормативно-правових документів здійснюється з урахуванням прогнозних показників та програмних документів економічного та соціального розвитку країни і відповідної території, державних цільових програм, які раніше зазначались в прогнозі Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди. Така послідовність обумовлена впровадженням елементів програмно-цільового методу у бюджетний процес та законодавчо закріплена у статті 21 Бюджетного кодексу України, де зазначено, що відповідні місцеві державні адміністрації та/або виконавчі органи відповідних місцевих рад складають та схвалюють прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди відповідно до прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку країни і відповідної території, державних цільових програм, який ґрунтується на прогнозі Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди. Прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди включає індикативні прогнозні показники місцевого бюджету за основними видами доходів, фінансування, видатків і кредитування, індикативні прогнозні показники місцевого

боргу та гарантованого територіальною громадою міста боргу, а також індикативні прогнозні показники за бюджетними програмами, які забезпечують протягом декількох років виконання інвестиційних проектів. Прогноз місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди подається до відповідних місцевих рад разом з проектом рішення про місцевий бюджет, уточнюється на підставі схваленого Кабінетом Міністрів України прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди і прийнятого рішення про місцевий бюджет та схвалюється місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами відповідних місцевих рад. Показники проекту місцевого бюджету на бюджетний період, що настає за плановим, ґрунтуються на індикативних прогнозних показниках місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди [1].

В процесі виконання бюджету, складено за вимогами програмно-цільового методу управління бюджетними коштами, органи Державної казначейської служби України здійснюють операції щодо виконання платіжних доручень розпорядників бюджетних коштів, оформлених відповідно до вимог законодавства, на підставі підтвердних документів відповідно до взятих бюджетних зобов’язань та паспортів бюджетних програм відповідних бюджетів (протягом п’яти операційних днів з дати надання доручення на здійснення платежу за умови виконання доходів зведеного бюджету України). Таке повноваження органів Казначейства України законодавчо закріплене в статті 112 Бюджетного кодексу України [1].

Варто також підкреслити важливість виконання повноважень органів Казначейства України, адже в процесі перевірки відповідності взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним паспортам бюджетних програм у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі, здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства в частині цільового використання бюджетних коштів. Такий контроль сприяє ефективному виконанню завдань розпорядниками бюджетних коштів, та забезпеченню результатів, передбачених бюджетними програмами [3].

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page

2. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку : монографія / Л.В. Лисяк, О.В. Гриценко, С.В. Качула, К.М. Роменська [та ін.]; за наук. ред.. д.е.н., проф. Л.В. Лисяк. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2015. – 396 с.

3. Дейкало Л. Є. Роль розпорядників бюджетних коштів в бюджетному процесі / Л. Є. Дейкало, А. Ю. Чубак // Ефективна економіка. – 2015. – № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_35

Сальникова Тетяна Валеріївна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

АНАЛІЗ СТАНУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

За умов обраного курсу на євроінтеграцію, Україна приймає необхідність формування фінансово незалежних місцевих бюджетів, самостійності органів місцевого самоврядування. За цих умов важливо забезпечити контроль за станом місцевих бюджетів, ефектом від надання більшої самостійності та повноважень. На передній план виходить необхідність забезпечити розширення доходної бази, в т.ч., завдяки підвищенню інвестиційної привабливості регіону, розширеному залученню інвестицій.

Відповідно до статистичних даних, доходи місцевих бюджетів зростають за останні роки, проте це не свідчить про їх фінансову самостійність, оскільки зростання доходів нівелюється швидшими темпами зростання видатків, що викликане підвищенням вартості життя населення, вартості послуг. За прогнозами Міністерства регіонального розвитку та ЖКГ, на кінець 2017 р. доходи місцевих бюджетів можуть скласти 185 млрд.грн., а на 2018 р. заплановано доходи в обсязі 260 млрд.грн. [2]. Для формування достатньої дохідної бази за місцевими бюджетами законодавчо закріплюються податки та збори. На 2017 р. було передбачено індексацію ставок рентних платежів екологічного податку, перегляд граничних ставок податку на нерухомість, зміну системи визначення ставок єдиного податку. Встановлено нове джерело надходжень до місцевих бюджетів: частина плати за ліцензування випуску та проведення лотерей та збережено норму по акцизу з виробленого та імпортованого пального [2]. За 1 півріччя 2014-2017 рр. у структурі доходів місцевих бюджетів переважають податкові надходження від ПДФО, частка якого у доходах складає у 2017 р. 48% (рис.1)

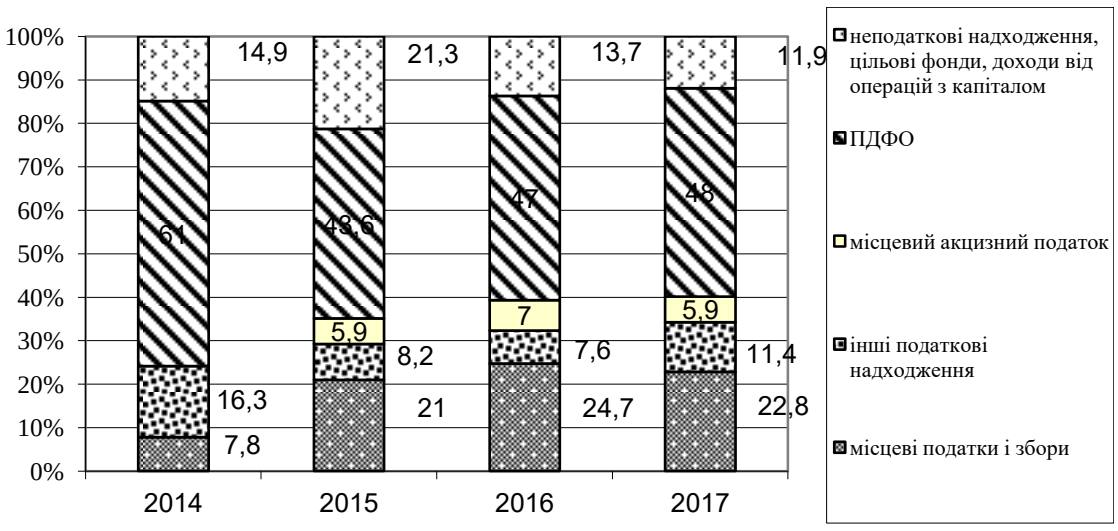

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів за січень-червень 2014-2017 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

В цілому, податкових надходжень надійшло на 40,6% більше за відповідний період минулого року, а рівень виконання плану річних податкових надходжень склав 53,3%.

Що ж стосовно співвідношення доходів та видатків місцевих бюджетів, то за період 2015-2017 рр. воно зросло на 1,25 в.п., у 2017 р. доходи на 48,57% покривають видатки місцевих бюджетів. У 2015 та 2014 роках доходи складали відповідно 52,8% та 47,3%.

На даний момент вже третій рік впроваджується нова модель міжбюджетних відносин, що скасовує дотацію вирівнювання і запроваджує базову/реверсну дотацію, а також освітню та медичну субвенції. За період 2015-2017 рр. частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів зменшилась з 58,3% і у 2017р. становить 56,8%, що більше за показник минулого року на 1,6 в.п. (рис.2). Зростання доходів місцевих бюджетів та зростання трансфертів відбувається синхронно, що свідчить не на користь версії фінансової самостійності. При цьому базова дотація у структурі трансфертів за аналізований період склала 2,9 млрд.грн. (2,1%), реверсна – 2 млрд.грн. [1]. До Державного бюджету надійшло 3,2 млрд.грн. міжбюджетних трансфертів, що на 66,2% більше за 2016 р., частка трансфертів зросла на 2 в.п. Реверсна дотація в цій сумі становила 49,6% від запланованого показника (2 млрд.грн.). Частка трансфертів у видатках місцевих бюджетів зросла з 1,3% у 2015 р. до 1,5% у 2017 р.

Крім цього, для аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів застосовують ряд показників, серед яких – показники збалансованості місцевого бюджету, фінансової стійкості, ефективності бюджету. Для аналізу фінансової стійкості розраховують коефіцієнти бюджетної залежності, податкової самостійності, стійкості доходної бази та частку базової дотації у загальній сумі трансфертів тощо [4]. На основі звітності про виконання місцевих бюджетів за 2015-2017 рр. розраховано загальні показники фінансової стійкості місцевих бюджетів по Україні (таблиця 1).

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості місцевих бюджетів за 2015-2017 рр.

Показники	Рекомендоване значення	Значення показників		
		2015	2016	2017
К бюджетної залежності	≤ 0,10	0,58	0,55	0,57
Частка базової дотації у сумі трансфертів	≤ 60	0,03	0,03	0,02
К податкової самостійності	≥ 0,3	0,85	0,79	0,86
К стійкості бюджету	≤ 0,3	1,40	1,23	1,31
К бюджетного покриття	↑	0,47	0,53	0,49
К дефіцитності місцевого бюджету	≥ 0	-0,53	-0,47	-0,51
К бюджетної результативності	↑	1300,48	1782,13	2465,54

Джерело: Розроблено автором за даними [1,6]

За результатами аналізу бачимо наявність проблеми із залежністю бюджетів від міжбюджетних трансфертів (значне перевищення рекомендованого значення в 0,1), бюджети є недостатньо стійкими, доходи бюджетів покривають видатки і показник зростає, але коефіцієнт покриття близько 50% не забезпечує належної фінансової автономії та стабільності. Однак, бюджети є результативними, здатність бюджетного покриття зростає, доходи бюджетів збільшуються. Можна говорити про недостатню фінансову стійкість місцевих бюджетів.

Для покращення стану місцевих бюджетів та підвищення їх фінансової стійкості та автономії необхідно сформувати ефективну систему надходжень та видатків. Більша частка доходів бюджетів залежить від того, як органи місцевого самоврядування зможуть організувати роботи із запровадження місцевих податків і зборів. За січень-вересень 2017 р. темп зростання місцевих податків і зборів до місцевих бюджетів склав 25,5%, у бюджетах міст обласного значення – 26,6%, в об'єднаних територіальних громадах – 30,6% порівняно з попереднім роком [3, 4].

Таким чином, аналізуючи становище місцевих бюджетів в сучасних умовах переходу до децентралізації, можна сказати, що за виваженої бюджетної політики місцеві бюджети здатні забезпечити свою фінансову стійкість та автономію. Наразі ж залежність від міжбюджетних трансфертів занадто сильна щоб говорити про автономію, наявна невідповідність між доходами та видатками бюджетів, повноваженнями, покладеними на місцеві бюджети та їх фінансовим підкріпленням. Необхідно посилювати власну дохідну базу місцевих бюджетів щоб уникнути таких диспропорцій.

Література:

1. Доходи місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/news/6864

2. Казюк Я. Об'єднані громади більш мотивовані нарощувати місцеві податки та збори / Я. Казюк, В. Венцель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/news/7402].

3. Костирко Л.А. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів / Л.А. Костирко, Н.Ю. Велентейчик // Фінансовий простір. - №1 (21). – 2016. – С. 83-90

4. Міщенко Д.А. Удосконалення механізму управління бюджетними видатками в Україні / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко // Державне управління: удосконалення та розвиток – 2017. – №3. – С. 13-16.

5. Чисельність населення та середня чисельність за періоди року: Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/ operativ2017 /ds/kn/kn_ u/arh_kn2017_u.html

Сич Ольга Анатоліївна,
Вольська Неллі Робертівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Нині в Україні функціонує 300 страхових компаній, низка посередницьких та інших організацій, причетних до страхової справи. Серед них близько 40 компаній, що здійснюють страхування життя. Страхування життя комерційними страховими компаніями є альтернативою для вирішення соціальних завдань, які за інших умов покладаються на державу. Насамперед, це матеріальне забезпечення особи після досягнення нею пенсійного віку, чи у випадку втрати дієздатності через нещасний випадок. За кордоном виплати за довгостроковими накопичувальними договорами страхування складають основу доходу громадян, що виходять на пенсію.

Страхові компанії в Україні пропонують широкий спектр продуктів зі страхування життя, що включають страхування на дожиття застрахованої особи до зазначеного в договорі віку з одноразовою виплатою капіталу, страхування життя на випадок смерті, змішане страхування життя, страхування дітей до вступу до шлюбу, страхування життя з виплатою ануїтету, довгострокове страхування життя працівників підприємств установ за рахунок коштів роботодавців, страхування життя позичальника кредиту та інше[1].

Базовим видом страхування життя в Україні є змішане страхування життя, яке передбачає поєднання декількох страхових продуктів. Основна мета страхування життя – накопичити кошти для фінансової впевненості. Цей вид страхування принципово відрізняється від інших ризикових видів страхування, тим що кошти застрахованій особі повертаються, або у випадку смерті застрахованої особи - вигодонабувачу.

Тенденція страхового ринку України за останні 3 роки демонструє зниження кількості учасників цього ринку. Так, за період з 2015 року до липня 2017 року кількість СК «Life» скоротилась з 49 до 36 одиниць. Відповідно до звіту Нацкомфінпослуг, органу, який здійснює нагляд за страховою діяльністю та дотриманням чинного законодавства на страховому ринку, це майже не вплинуло на обсяги страхових премій, зібраних компаніями. Для прикладу, у І півріччі 2016 року СК «Life» зібрали 1,3 млрд. грн. валових премій, а у І півріччі 2017 року - 1,2 млрд. грн. Однак, це означає, що зростає концентрація ринку - де 99,8% премій збирає 55,5% компаній. Індекс Герфіндаля-Гіршмана зріс до 1,425 (у 2017р.) з 1,037(у 2016р.), що свідчить про помірну монополізацію ринку страхування життя[2]. Адже, значення індексу від 1,0 до 1,8 характеризує середньо концентрований ринок і зростання

індексу через злиття компаній(що має місце на українському ринку) вимагає контролю з боку Антимонопольного комітету.

Однак, розглядаючи стан українського фінансового ринку з 2008 року, можна помітити явну тенденцію - у той час, як банківський сектор переживав масові банкрутства, в сегменті страхування життя спостерігався стабільний ріст. А це лише підтверджує тезу про те, що ринок страхування життя найменш схильний до кризових явищ, що робить його чи не єдиним варіантом для накопичення та захисту заощаджень в поточних умовах. А зменшення кількості гравців на ринку пов'язане не з банкрутством, а з придбанням одних компаній іншими (як це відбулось у 2016 році з СК «ТАС» - компанією з українським капіталом, що придбала СК «Aegon Life Україна»). У 2017 році п'ять компаній «МетЛайф», «ТАС», «Уніка Життя», «Граве Україна Страхування життя», «ПЗУ Україна Страхування життя» збирають 80% усіх страхових премій. Ці компанії давно працюють на ринку і більшість з них належать іноземним власникам з багатолітньою історією на світовому ринку.

Як показує польський досвід, страхування життя завжди розглядалося як вигідне вкладення грошей не лише для фізичних осіб, але як і значна економія податкових витрат для роботодавців. Так, в Польщі ринок страхування життя становить 45% загального ринку з річними преміями в розмірі 23,86 млрд. злотих[2]. Такий значний фінансовий ресурс дозволяє страховим компаніям бути відчутним фінансовим інвестором економіки держави.

Страхування життя в усьому світі - один з найбільш ефективних інструментів вирішення соціальних проблем. У багатьох країнах склалась система взаємодоповнюючого соціального захисту населення: державне соціальне забезпечення, колективне страхування співробітників підприємств, індивідуальне страхування. Страхові виплати по договорах страхування життя й пенсійного страхування становлять основну частину валового доходу населення пенсійного віку в багатьох країнах світу. Крім вирішення соціальних проблем, довгострокове страхування життя є потужним джерелом інвестицій в економіку, оскільки воно дозволяє акумулювати значні фінансові ресурси населення, які, на відміну від банківських ресурсів, носять довгостроковий характер. Вирішення проблеми соціального захисту за рахунок страхування перевірено часом і стимулюється державою, оскільки зменшує кількість людей, які залежать від її підтримки.

Аналіз світового досвіду, а також вітчизняних реалій страхування життя дозволив виокремити ряд переваг придбання полісу страхування життя, як альтернативного вкладення приватних фінансових ресурсів. Це вища надійність вкладу, порівняно з банківським; наявність податкових пільг, коли на суму сплаченої премії зменшується оподаткований дохід фізичної особи; додатковий захист від нещасних випадків та інвалідності; можливість

отримання інвестиційного доходу на рівні середньо ринкового; опосередкована участь у інвестуванні в економіку держави.

Література:

1. Підсумки діяльності страхових компаній за І півріччя 2017 року / Інформація про стан і розвиток страхового ринку України // Офіційна сторінка Нацкомфінпослуг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html

2. Ubezpieczenia w liczbach 2016 Rynek ubezpieczeń w Polsce [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://piu.org.pl/wp-content/uploads/2017/04/ubezpieczenia-w-liczbach-2016.pdf

Сліпухов Ігор Владиславович

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Неякісна система бюджетного планування робить бюджетну політику непередбачуваною у перспективі більше, ніж одного року, створює небезпеку нестачі бюджетних коштів на покриття видатків місцевих бюджетів. Тому, з метою підвищення рівня обґрунтованості бюджетного планування, забезпечення послідовності та передбачуваності у проведенні бюджетної політики на місцевому рівні доцільно запровадити середньострокове планування видатків місцевих бюджетів. І перші шляхи урядом країни вже зроблено. Так, Кабінет міністрів України схвалив Основні напрямки бюджетної політики на 2018 – 2020 роки, так звану бюджетну резолюцію, яка передбачає перехід на середньострокове бюджетне планування [1]. Запровадження середньострокового планування видатків місцевих бюджетів передбачає «ковзне триріччя», коли бюджет затверджується на поточний рік, проекти бюджетів на два подальші роки затверджуються окремо. Після завершення першого року триріччя раніше затверджені проектування стають основою для нового бюджету і до них додається наступний третій рік.

Таким чином, зазначене планування повинне забезпечити бюджетну стабільність, передбачуваність та можливість реагування на змінну ситуацію, реструктуризацію зобов'язань, реалізацію нових пріоритетів бюджетної політики.

Принципово змінився зміст функціональних завдань місцевих бюджетів: разом з

необхідністю вирішення соціальних проблем з'явилися нові задачі, такі як прогнозування видатків місцевих бюджетів.

Впровадження середньострокового прогнозування видатків місцевих бюджетів на основі математичного моделювання дозволить формувати політику місцевого уряду на середньострокову перспективу для подальшого сталого розвитку регіонів.

Проведений аналіз видатків Самарського району м. Дніпро за 2012-2017 роки вказує на те, що найбільшу частку у видатках займають видатки на «Освіту», «Соціальний захист та соціальне забезпечення» та «Житлово-комунальне господарство», які в свою чергу складаються з видатків за програмно-цільовими програмами.

Вихідні дані для побудови економіко-математичної моделі за період 2012–2017 рр. представлено у таблиці 1.

За допомогою функції «ЛИНЕЙН» програми Microsoft Excel знайдено параметри моделі за методом найменших квадратів та отримано рівняння регресії (оцінка рівняння регресії): $Y = -1001,478 + 1,351X_1 + 0,750X_2 + 2,754X_3$. Рівняння свідчить, що зі зростанням обсягу видатків на «Освіту» на 1 одиницю, обсяг видатків бюджету Самарського району м. Дніпро збільшиться на 1,351 одиниці; із зростанням обсягу видатків на «Соціальний захист та соціальне забезпечення» на 1 одиницю обсяг видатків бюджету району збільшиться на 0,750 одиниці; із зростанням обсягу видатків на житлово-комунальне господарство на 1 одиницю –зростуть на 2,754 одиниці.

Таблиця 1

Вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу видатків

Період	Витрати, тис.грн. (У)	Освіта, тис.грн. (X_1)	Соціальний захист та соціальне забезпечення, тис.грн. (X_2)	ЖКГ, тис.грн. (X_3)
2012	159932,3	71689,8	68417,5	9830,5
2013	231365,7	81768,4	74819,7	6190,8
2014	200717	84167,4	81511	8038,9
2015	244037,3	109560	101740,9	11212,5
2016	299835,7	123147,6	130973,6	14113,9
2017 (план)	314921,1	133278,8	137102,6	13953,9

Джерело: розроблено автором

Значення коефіцієнтів отриманого рівняння свідчать про більший вплив на змінювання показника Y (обсяг видатків місцевого бюджету) фактора X_3 (Житлово-комунальне господарство) і суттєво менший вплив факторів X_2 (Соціальний захист та соціальне забезпечення). Значення коефіцієнта множинної кореляції дорівнює 99,9%, що свідчить про те, що зв'язок між факторами достатньо сильний: 99,9% мінливості Y пояснюється динамікою факторів, включених у модель регресії. Приймаючи 2017 рік за розрахункову

величину, проаналізуємо прогнозні значення таких видатків як «Освіта», «Соціальний захист та соціальне забезпечення» та «Житлово-комунальне господарство» на три роки вперед, скориставшись функцією ПРЕДСКАЗ (відомі значення у; відомі значення Х), де Х і У – значення вибірок за 2012-2017 рр.. Згідно з розрахунками за функцією ПРЕДСКАЗ зазначені видатки та розраховані видатки бюджету Самарського району м. Дніпро на 2018–2020 рр. представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Прогнозні значення видатків бюджету Самарського району м. Дніпро на 2018-2020 рр.

Період	Освіта, тис.грн. (X_1)	Соціальний захист та соціальне забезпечення, тис.грн. (X_2)	Житлово-комунальне господарство, тис.грн. (X_3)	Загальні видатки
2018	146349,52	152305,90	4443,56	323152,09
2019	159420,24	167509,24	5137,03	354119,69
2020	172490,96	182712,58	5830,50	385087,29

Джерело: розроблено автором

Отже, порівнюючи прогнозні захищені видатки з минулими роками (2012-2017 рр.), можна виявити значний приріст видаткової частини бюджету Самарського району м. Дніпро.

За аналогічним методом проведений розрахунок прогнозних показників доходу бюджету Самарського району у м. Дніпро на 2018-2020 рр. Рівняння регресії у цьому разі має наступний вигляд: $Y = 24846{,}641 + 1{,}622X_1 + 0{,}555X_2 - 0{,}598X_3$. Підставивши прогнозовані значення обраних видатків в побудоване рівняння множинної регресії, отримаємо прогнозні значення доходів бюджету Самарського району м. Дніпро на 2018-2020 рр.: у 2018 році доходи складуть 344076,83 тис.грн.; у 2019 році – 373298,35 тис.грн.; у 2020 році – 402519,87 тис.грн [2]. Аналіз видатків Самарського району у м. Дніпро, засвідчує зростання рівня соціальної захищеності жителів району, і за прогнозом він буде достатній. Отже, трирічний план може дати місцевому самоврядуванню розуміння важливості ефективного використання ресурсів і постійного пошуку доходів місцевих бюджетів. Але, не зважаючи на «радужні» перспективи впровадження середньострокового прогнозування на місцевому рівні, даний механізм має проблеми. Це, по-перше, відсутність системи моніторингу та коригування запропонованих меж видатків, що не дає можливості оцінювати реалістичність цих планів і прогнозів, оскільки в Україні середньострокове бюджетне планування залежить не тільки від економічної ситуації, а й від політичної, що збільшує ризики невиконання запланованих показників. Крім того, законодавчо не визначено механізми моніторингу та коригування пропонованих меж видатків, що є необхідним при зміні економічної ситуації. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити нормативну базу для моніторингу та коригування відхилень, який повинен здійснюватися з прив'язкою до попередніх планів та прогнозів. По-друге, на даний час склалася така ситуація, коли бюджет складається без

урахування реальних потреб адміністративно-територіальних одиниць (регіонів, міст, районів), складання бюджетних запитів органів місцевого самоврядування носить суто формальний характер, а рішення приймаються на рівні головних розпорядників бюджетних коштів. Просте доведення середньострокових бюджетних планових показників до місцевих органів не має нічого спільного з середньостроковим бюджетним плануванням. Тому, в контексті бюджетної децентралізації, необхідно розробити ефективний механізм взаємодії відповідальних органів за його імплементацію на місцевому рівні.

Література:

1. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки. Розпорядження Кабінету міністрів України від 14 червня 2017 р. № 411-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/411-2017-%D1%80

2. Міщенко Д.А. Державна фінансова підтримка розвитку промисловості України як метод подолання фінансової кризи / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко, Д.О. Холошня // Публічне управління та митне адміністрування. – 2017. – №1. С. 15-20.

Смолінська Софія Дмитрівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Національна фінансова система зазнає значних змін в умовах реалізації євроінтеграційних прагнень України та глобалізаційних впливів, зумовлених трансформаціями в світових фінансах. Світова фінансова сфера стала практично незалежною від державного контролю і регулювання. Відбулася принципова зміна моделі взаємодії цієї сфери з державними регуляторами. Протягом століть національні фінансові системи функціонували переважно всередині країни і контролювалися державними інститутами.

У результаті сучасних глобалізаційних процесів, зростання ринку євровалют, розвитку спільного європейського ринку, посилення ролі транснаціональних корпорацій, низки фінансових та нафтових криз, міжнародної кризи заборгованості, розпаду комуністичної системи в СРСР (а відтак - і самого СРСР) і країнах Східної Європи та їх переходу до ринкового господарства змінилося саме фінансове середовище України [1, с.298].

Визначальною рисою світового фінансового середовища на сучасному етапі розвитку є глобалізація. Глобалізація стає постійно діючим фактором як міжнародного економічного середовища, так і внутрідержавного економічного життя. Однією з найяскравіших форм

прояву процесу глобалізації є вибухоподібне зростання, в останні роки, світового фінансового ринку, фінансових трансакцій, що здійснюються між різними суб'єктами світогосподарських зв'язків.

Основною ознакою глобалізації є вільний рух фінансового капіталу, хоча міжнародний фінансовий ринок ще не став повністю глобальним, оскільки велика кількість країн, що розвиваються, ще недостатньо інтегрована в нього, а для вільного руху капіталу через національні кордони все ще зберігаються певні перешкоди.

В основі глобалізації – зміни на фінансових ринках. Внаслідок процесів економічної і фінансової глобалізації сформувався очевидний соціально-економічний розрив між невеликою групою постіндустріальних країн (“глобальними лідерами”) та іншими країнами світу (“глобальними аутсайдерами”).

Незалежно від того, як оцінювати наслідки фінансової глобалізації, статистичні дані свідчать про фактичну концентрацію капіталів в економічно розвинених країнах. Зокрема, на 20% населення світу, яке жив в економічно розвинених країнах, припадає 86% світового ВВП, а на найбідніші 20% – тільки 1% ВВП.

Хоча фінансові ринки країн, що розвиваються, мають вищі темпи зростання, ніж ринки розвинених країн, з причини концентрації капіталів на фінансових ринках розвинених країн ринки країн, що розвиваються, мають низьку капіталізацію і не можуть забезпечувати реального впливу на глобальний фінансовий ринок.

Багатьом країнам, що розвиваються та країнам з перехідною економікою міжнародні фінансові інститути можуть відмовляти у надання кредитів, а безпрецедентні переваги в одержанні кредитів мають США – найбільший міжнародний боржник (сумарні боргові зобов’язання США становлять 2,2 трлн. дол.).

Хоча на початку XX ст. більшість фінансових потоків була спрямована від багатих країн до країн, що розвивалися, сьогодні процеси переливання капіталу зумовлені переважно метою диверсифікації портфеля. Тому вплив фінансової глобалізації на ефективність фінансових ринків країн, що розвиваються, невисокий. До того ж, більшість з цих країн наблизилися до рівня довгострокової рівноваги, коли здатність залучати інвестиції обмежується рівнем технологічного розвитку. Інакше кажучи, для використання переваг фінансової лібералізації і залучення іноземних інвестицій потрібно мати що фінансувати – перспективні галузі виробництва, які не тільки є перспективними в технологічному аспекті, а й здатні використати іноземні інвестиції.

Цей вплив не завжди може відповідати пріоритетним напрямкам розвитку національної економіки України. Наприклад, в разі зниження відсоткових ставок в розвинених країнах, інвестиції починають швидко переміщуватися в країни, що розвиваються, де відсоткова

ставка може бути вищою. Коли відсоткові ставки в розвинених країнах почнуть зростати, інвестиції будуть швидко переміщуватися в зворотному напрямку, що дестабілізує фінансову систему країн з перехідною економікою.

При цьому обсяги глобальних фінансових потоків зростали набагато швидше за розвиток реального виробництва і торгівлі, внаслідок чого на кінець 1990-х років на один долар в реальному секторі економіки припадали 50 доларів в фінансовому секторі. Насамперед це виявляється на глобальному ринку цінних паперів, який став не тільки основним елементом світового фінансового ринку, а й набув певної самостійності.

Загалом, розвиток глобального фінансового ринку спрямований до все більшого послаблення зв'язків з реальним сектором економіки України та послаблення контролю за їх діяльністю з боку урядів окремих країн та міжнародних організацій. Тому фінансова глобалізація розвивається неконтрольованим чином, що становить реальну загрозу для економічної стабільності української фінансової системи (хоча це не означає, що фінансову глобалізацію потрібно розглядати як процес дестабілізації, навмисно керований певними країнами чи групами).

Наслідком дослідження процесів фінансової глобалізації цього стало посилення останніми роками уваги до проблем управління (англ. govermance) глобалізаційними процесами, оскільки стало очевидним, що спрощені уявлення про економічну глобалізацію призводили до спроб перенесення західних інститутів і економічних механізмів у периферійні країни. Це давало несподівані наслідки, оскільки ці інститути та механізми не стільки трансформували суспільство периферійної країни, скільки самі починали трансформуватися під впливом соціального середовища периферійної країни (яке часто виявлялося корумпованим).

Безперечно, що фінансова глобалізація підвищує загальну взаємозалежність фінансових систем, а їх ускладнення породжує нестабільність фінансових ринків. Тому навіть економічно розвинені країни не можуть бути вільними від підвищення ризиків, які є наслідком фінансової глобалізації.

Отже, інтеграція національної фінансової системи внаслідок фінансової глобалізації крім переваг у залученні інвестицій для країн, що розвиваються (і країн з перехідною економікою) є причиною зростанням загальної нестабільності світового фінансового ринку.

Як зауважує Дж. Сорос, глобалізація не тільки створює додаткове багатство, а й додаткову свободу, в чому й полягає основний її позитивний аспект [2]. Саме глобалізаційні процеси можуть призвести до створення глобального відкритого суспільства, яке забезпечить набагато більший рівень свободи, ніж це може зробити будь-яка національна держава. Однак глобалізація не тільки створює додаткове багатство, а й додаткову свободу, в

чому й полягає основний її позитивний аспект. Саме глобалізаційні процеси можуть призвести до створення глобального відкритого суспільства, яке забезпечить набагато більший рівень свободи, ніж це може зробити будь-яка національна держава.

Література

1. Глобальные трансформации и стратегии развития. Монография / Белорус О.Г., Лукяненко Д.Г. и др., (Перевод с укр. издания 1998 года) - К.: Орияне. - 2000. - 424с.

2. Сорос Дж. Новая глобальная финансовая архитектура // Вопросы экономики. - 2000. - №12. - С.56-84.

Смолінський Валентин Броніславович

Львівський національний аграрний університет

(м. Дубляни)

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ

Дослідження сучасних тенденцій розвитку світової фінансової системи обумовлено новітніми процесами як у світовому господарстві в цілому, так і у його фінансовому секторі, зокрема. Сама фінансова діяльність стає дедалі інтегрованішою. Поряд із цим уже заявив про своє існування ще один процес – глобалізація, що характеризується формуванням більш зрілого порівняно з інтернаціоналізацією рівня міжнародних економічних зв'язків та інших форм і способів людського спілкування та співіснування.

Відмітною рисою сучасного світового господарства є “самоорганізація” економічної системи, де перебудова чи рекомбінація притаманних їй організаційних чи інституційних форм поєднується із створенням абсолютно нових. Формується нова архітектура світової системи економіки і політики, яка характеризується певними зрушеннями: стирається грань між внутрішнім і зовнішнім середовищем діяльності, між внутрішньою і зовнішньою політикою; при цьому стрімко набирає силу економізація політики, а геофінансовий простір стає основним; традиційні зовнішньоекономічні доктрини втрачають свою силу, події відбуваються вже не просто на світовому ринку, а у глобальному фінансовому середовищі (просторі). Усе це вимагає реформування принципів, механізмів та методології функціонування міжнародних фінансових інституцій. Глобальна фінансова реформа, з огляду на вищезазначені трансформаційні та структурні перетворення, є одним із пріоритетних та актуальних питань сьогодення.

Останніми роками у світовому господарстві в цілому і в його фінансовому секторі, зокрема, відбуваються дещо нетрадиційні та новітні процеси. Сама фінансова діяльність стає

дедалі інтегрованішою. Ті фінансові сфери, які раніше відзначались чіткою індивідуальністю (фінансові ринки, банківська справа, управління фінансовою діяльністю корпорацій, портфельне інвестування), все більш стають інтегрованими завдяки введенню нових фінансових інструментів, інноваційної фінансової техніки і багатонаціонального підходу до прийняття рішень з питань фінансового управління.

У світі посилився рух міжнародних капіталів (частково ці зміни стали результатами коливань темпів зростання окремих держав), багато країн, що розвиваються, усувають свої обмеження, які регулюють фінанси й торгівлю, надаючи можливість фінансовим структурам, ринкам і інструментам впливати на їх економіку (вільні економічні зони, податкові канікули, спільні підприємства та ін.). Ці зміни проходили разом із зміною всього економічного середовища. Перша хвиля змін у світовому фінансовому середовищі прокотилася ще після "Великої депресії" 1930-х років і Другої світової війни; друга - у повоєнні роки (в період з 1950-х до 1980-х рр.), третя з 1990-х рр. [1].

Нині світова фінансова мережа охоплює сотні тисяч транснаціональних і міжнародних фінансово-промислових груп, транснаціональні банки і страхові компанії, ринки цінних паперів, електронні системи банківських розрахунків – як традиційні, так і віртуальні. Глобальна сітка Інтернет-торгівлі та розрахунків перетворила світовий фондовий і валютний ринок на єдиний глобальний фінансовий простір. Ділові операції у цьому просторі здійснюються цілодобово (у змінному режимі). Інформаційні технології ще сильніше вплинули на фінансове середовище. За рівнем глобалізації фінансова сфера сьогодні випереджає всі сфери реальної економіки.

Саме глобалізація капіталу стає передумовою нестабільності світового фінансового ринку (і світової економіки загалом), провокуючи кризи в країнах, що розвиваються. Підтверджують нестабільність глобальної економіки кризи в Азії, Росії, Бразилії, Аргентині. Зазвичай "ланцюгову реакцію" дестабілізації спричиняє комплекс чинників, серед яких – неефективна державна політика, недостатній контроль за фінансовою та банківською системами, політичні кризи, експорт капіталу, погіршення загальної кон'юнктури на світових ринках тощо. Особливо важливим чинником дестабілізації є неконтрольовані транскордонні потоки короткострокових фінансових ресурсів.

Глобальний рух фінансового капіталу зазвичай відбувається від центру до периферії під час економічного підйому, але в разі появи найменших ознак спаду капітал швидко починає перетікати в зворотному напрямі, в стабільніші зони світової економіки. Хоча кризові явища можуть мати значний вплив на фінансові ринки всіх держав, в тому числі економічно розвинених, найбільше вони впливають на ринки країн, що розвиваються та країн з

перехідною економкою, оскільки уряди і центральні банки цих країн не спроможні в разі виникнення кризових ситуацій впливати на зміни валютних курсів або відсоткових ставок.

З одного боку, процес фінансової глобалізації створює численні економічні переваги (стимулювання вільного руху капіталів, загальне зростання рівня свободи для підприємництва, прискорення економічного зростання, збільшення обсягу інвестицій тощо), з іншого – створює нові загрози для економічної безпеки (з причини посилення нерівності між країнами, загального зростання складності і нестабільності фінансових ринків, а також можливості швидкого поширення кризових явищ між країнами), підвищуючи нестабільність національних економічних і фінансових систем та їх залежність від загальносвітового фінансового ринку.

Загальне підвищення складності фінансових ринків і непрогнозованість розвитку глобальної фінансової системи підвищує нестабільність цієї системи та збільшує кількість ризиків, притаманних цій складній системі. В контексті теорії складних систем і теорії хаосу, неконтрольованість процесів фінансової глобалізації (так само як виникнення кризових явищ) означає лише те, що ці процеси зумовлені чинниками такого порядку, природа яких поки що не вивчена [2].

Отже, економічна глобалізація є еволюційним підґрунтям зміни світових фінансових відносин, епохою глибокої переоцінки процесів, що відбуваються на планеті, періодом перегляду базових прогнозів і рішень, тобто вона є новим світовим порядком, який поступово встановлюється. Глобалізація охоплює перш за все фінансову сферу, яка сьогодні випереджає всі сфери реальної економіки, а поширення інформаційних технологій перетворило світовий фондовий та валютний ринки на єдиний глобальний фінансовий простір, водночас якісно змінивши відносну цінність ресурсів, висунувши на перший план найбільш мобільні – інтелект і фінанси. Відбулася принципова зміна моделі взаємодії цього сектору з державними регуляторами. У стані формування перебуває система глобального управління.

У валютній сфері спостерігається тенденція формування валютних курсів на основі руху фінансових потоків. Попередні теорії валютного курсу – паритету купівельної спроможності, фундаментальної рівноваги – нездатні у повній мірі пояснити курсові зміни, хоча й продовжують використовуватися при розрахунках. У зв’язку з цим досвід недавніх валютно-фінансових криз підтверджує, що валютна політика, яка відповідає цілям макроекономічної політики, правильне управління боргами і ефективний контроль фінансових систем є незамінними заходами для скорочення частоти і наслідків цих криз.

Література

1. Клочко В.П. Фінансова глобалізація: позитиви і негативи для перехідної економіки // Актуальні проблеми економіки. - 2002. - № 5. - С.43-50.

2. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С.Філіпенко, В.С.Будкін, А.С.Гальчинський та ін. - К.: Либідь. - 2002. - 470с.

Сорока Ростислав Степанович
Львівський державний університет внутрішніх справ
(м. Львів)

НАПРЯМИ РОСТУ ПОДАТКОВИХ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Пріоритетним напрямом стратегічних економічних реформ в Україні в сфері державних фінансів є підвищення рівня фінансової автономії бюджетів місцевого самоврядування та перерозподіл видаткових повноважень згідно конституційної доктрини між центральними та місцевими органами влади, тобто бюджетна децентралізація.

Законодавчим підґрунтям бюджетної децентралізації в Україні стали новації уряду, які знайшли відображення в прийнятих в кінці 2014 р. змінах до Бюджетного і Податкового кодексів України [1,2]. Внаслідок цих революційних змін в бюджетно-податковому законодавстві відбулася суттєва реструктуризація доходів бюджетів місцевого самоврядування, а саме:

1. В Бюджетному кодексі України тепер і не згадується про кошики доходів місцевих бюджетів, а також про перелік доходів, що враховуються (чи не враховуються) при визначенні міжбюджетних трансфертів.

2. Запроваджено акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів (алкогольні напої, тютюнові вироби та паливо), який повністю зараховується в бюджети місцевого самоврядування (бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад).

3. Запроваджено транспортний податок, тобто податок на розкішні легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року. Перелік автомобілів класу «Люкс», які підлягають оподаткуванню затверджується Кабінетом Міністрів України виходячи з марки, моделі, року випуску, об'єму циліндрів двигуна, типу пального.

4. Перенесення плати за землю до складу місцевих податків і зборів та консолідація плати за землю з податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки у складі податку на майно (складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку та плати за землю).

5. Розширено базу оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки за рахунок залучення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна.

6. Розширено перелік доходів місцевих бюджетів за рахунок передачі обласним бюджетам або бюджету м. Києва 10 % від обсягу надходжень податку на прибуток комерційних підприємств (недержавних) приватного сектора економіки та передачі місцевим бюджетам 50 % рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення) та 25 % рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення.

7. Збільшення із 35 % до 80 % частки екологічного податку, яка зараховується до місцевих бюджетів – при цьому в обласні бюджети буде зараховуватися 55 % екологічного податку (у дореформені часи зараховувалось 10 %), а в бюджети місцевого самоврядування - 25 % цих податкових надходжень.

8. Передбачено фінансове стимулювання територіальних громад до об'єднання та формування спроможних територіальних громад, адже об'єднані громади отримають весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, що їх наразі уже мають міста обласного значення, зокрема зарахування 60% податку на доходи фізичних осіб на власні повноваження, прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (зараз прямі відносини мають лише обласні, районні та бюджети міст обласного значення), державні субвенції.

9. Змінено пропорції розподілу надходжень від податку на доходи фізичних осіб:

- 60 % податку зараховують до загального фонду бюджетів міст обласного (республіканського) значення, районних бюджетів чи бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад;

- 15 % потрапляють у дохід загального фонду обласних бюджетів;

- 40 % направляють до бюджету Києва;

- 25 % скеровують до державного бюджету, а з податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) на території міста Києва - 60 %. Також до державного бюджету зараховуються надходження від податку на доходи фізичних осіб з пасивних доходів (проценти за депозитами) та військовий збір.

Окрім цього, для забезпечення росту доходів місцевих бюджетів вважаємо за доцільне:

1. Зарахувати певну частку ПДВ у розмірі 10 % (аналогічно як із надходженнями податку на прибуток комерційних підприємств (недержавних) приватного сектора економіки) до місцевих бюджетів.

2. Повернути видозмінений податок з власників транспортних засобів і включити його до місцевих податків і зборів. Це збільшить податкові надходження, за рахунок яких будуть

фінансуватися витрати місцевих бюджетів на ремонт доріг. При цьому власники транспортних засобів не зазнають суттєвих втрат, а місцеві бюджети – отримають стабільне джерело наповнення.

3. Удосконалити механізм адміністрування податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки - враховуючи практику розвинутих країн необхідно розмір податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки визначати залежно від вартості об'єкта нерухомості, а не від житлової площі, як визначено чинним законодавством України.

4. Покращити податковий менеджмент у сфері місцевих податків і зборів, акцентуючи увагу на посиленні податкового контролю місцевих податків і зборів. Надати право радам відповідного рівня створити муніципальну податкову інспекцію, яка б займалась адмініструванням виключно податків, які спрямовуються до бюджетів місцевого самоврядування.

Безперечно у 2017 р. і в подальшому спостерігатиметься подальше зростання дохідної бази місцевих бюджетів, в першу чергу, за рахунок росту надходжень від податку на доходи фізичних осіб внаслідок суттєвого збільшення розміру мінімальної заробітної плати, а також за рахунок запровадження єдиного соціального внеску за єдиною ставкою в розмірі 22 % незалежно від класу професійного ризику, який тепер буде платити тільки роботодавець та скасування відрахувань єдиного соціального внеску для працівника в розмірі 3,6%, що повинно збільшити фонд оплати праці та відповідно надходження від сплати податку.

Поряд з тим, для росту обсягу доходів місцевих бюджетів, а відповідно і їх частки у доходах зведеного бюджету доцільно повернути дореформений порядок розподілу надходжень від податку на доходи фізичних осіб, а також змінити порядок нарахування та справляння податку на податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, який у перспективі повинен стати одним із основних джерел формування місцевих бюджетів.

Тому питання подальшого реформування доходів місцевих бюджетів в Україні залишається відкритим.

Література:

1. Україна. Закон. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи: від 28.12.2014 № 71-VIII: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19.

2. Україна. Закон. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: від 28.12.2014 № 79-VIII: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/79-19/paran2#n2.

Сорока Ростислав Степанович,
Горбаль Ольга Іванівна
Львівський державний університет внутрішніх справ
(м. Львів)

ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В ринкових умовах господарювання та існування різних форм власності основним методом формування доходів держави є податки. Індивідуальне прибуткове оподаткування громадян в Україні здійснюється у формі податку на доходи фізичних осіб, сплата якого регулюється IV розділом Податкового кодексу України [1].

Податок на доходи фізичних осіб сплачують зі своїх доходів фізичні особи за ставкою 18 %, окрім спадщини, доходів від продажу рухомого та нерухомого майна, які оподатковуються за нижчими ставками. Розрахувати, утримати і сплатити цей податок з виплачених доходів повинен роботодавець, який виконує роль податкового агента.

Варто відмітити, що в рамках бюджетної децентралізації з метою підвищення рівня фінансової автономії місцевих бюджетів України в кінці грудня 2014 року відбулися зміни шляхом коригування норм Бюджетного і Податкового кодексів України, внаслідок яких частину податку на доходи фізичних осіб було вилучено до доходів Державного бюджету України. Внаслідок цих змін розподіл надходжень від податку на доходи фізичних осіб між ланками бюджетної системи відбувається за новими правилами:

- 60 % податку зараховують до загального фонду бюджетів міст обласного (республіканського) значення, районних бюджетів чи бюджетів об’єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад;

- 15 % потрапляють у дохід загального фонду обласних бюджетів;

- 40 % направляють до бюджету Києва;

- 25 % скеровують до державного бюджету, а з податку на доходи фізичних осіб, що сплачується (перераховується) на території міста Києва - 60 %. Також до державного бюджету зараховуються надходження від податку на доходи фізичних осіб з пасивних доходів (проценти за депозитами) та військовий збір [2].

Незважаючи на вказані бюджетно-податкові новації податок на доходи фізичних осіб продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом та часткою джерела дохідної частини місцевих бюджетів (табл. 1).

В табл. 1 можна простежити тенденцію до збільшення сукупного обсягу надходжень податку на доходи фізичних осіб зарахованого до місцевих бюджетів протягом 2012-2016 рр. на

17,9 млрд. грн., або на 29,3 %, що дозволило сформувати за рахунок даного податку у 2016 р. 53,78 % податкових надходжень місцевих бюджетів України проти 71,13 % у 2012 р.

Таблиця 1

Динаміка податку на доходи фізичних осіб та його частка у податкових надходженнях та доходах місцевих бюджетів України за 2012-2016 рр.

Показники	Роки					2016 р. у % до	
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2015
1. Доходи місцевих бюджетів України, млрд. грн.	100,8	105,2	101,1	120,5	170,8	169,44	141,74
2. Податкові надходження місцевих бюджетів України, млрд. грн.	85,9	91,2	87,3	98,2	146,9	171,01	149,59
3. Податок на доходи фізичних осіб зарахований до місцевих бюджетів, млрд. грн.	61,1	64,6	62,6	54,9	79	129,3	143,9
4. Частка податку на доходи фізичних осіб, %:							
4.1. у доходах місцевих бюджетів	60,62	61,41	61,92	45,56	46,25	76,31	101,52
4.2. у податкових доходах місцевих бюджетів	71,13	70,83	71,71	55,91	53,78	75,61	96,19

Джерело: розроблено авторами за даними [3]

Незважаючи на суттєве зниження частки податку на доходи фізичних осіб зарахованого до місцевих бюджетів у 2016 р. на 14,37 в.п. проти 2012 р., він продовжує зберігати позицію найвагомішого джерела формування дохідної частини місцевих бюджетів – 46,25 % від загальних надходжень місцевих бюджетів без урахування між бюджетних трансфертів у 2016 р. проти 60,22 % у 2012 р.

Зважаючи на це, вважаємо за доцільне, шляхом внесення змін у Бюджетний кодекс України відновити діючий до 1 січня 2015 р. порядок розподілу надходжень від податку на доходи фізичних осіб – до державного бюджету зараховувати військовий збір та надходження від оподаткування пасивних доходів, а всі решта надходження від податку на доходи фізичних осіб зараховувати до складу доходів місцевих бюджетів.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17

3. Звіти про виконання Зведеного бюджету України за 2012-2016 рр. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=489-16

Татарин Наталія Богданівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Сучасна фінансова політика повинна враховувати всю багатофакторність, багатокомпонентність та багатоваріантність управління фінансами для досягнення поставленої мети та виконання завдань щодо ефективного її розвитку. Державна фінансова політика не може визначатися раз і назавжди. Навпаки, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки вона повинна бути гнучкою та коригуватися у відповідь на зміни зовнішніх та внутрішніх факторів.

Функціонування фінансової системи спрямоване на вирішення певних завдань, що стоять перед суспільством. Цим завданням підпорядковуються й організація фінансових відносин у державі, процеси руху та розміщення фінансових ресурсів і ціноутворення на них, пропорції між їх централізацією та децентралізацією, порядок формування, розподілу та перерозподілу доходів, спрямованість витрат окремих суб'єктів підприємницької діяльності, громадян та держави, структурне співвідношення між окремими сферами та ланками фінансової системи, характер взаємовідносин між ними, пропорції між індивідуальним і суспільним споживанням. При цьому, можлива практично безмежна кількість варіантів організації фінансових відносин та фінансової діяльності, з яких доцільно обрати такий, що найбільше підходить країні у певний час. Вибір цих варіантів становить основу фінансової політики, яку здійснює держава. Розвиток суспільства супроводжується необхідністю підвищення якісного рівня формування та реалізації фінансової політики. У такому аспекті відзначимо, що оцінка механізму фінансового регулювання соціально-економічних процесів в Україні свідчить про необхідність розбудови фінансової системи, підвищення ефективності формування і реалізації фінансової політики у взаємозв'язку з трансформаційними економічними процесами [4].

Фінансова політика – динамічне явище. Проте, як зазначив П. Юхименко, з позицій сучасних критеріїв аналізу, весь історичний процес її формування і зміни не можна подавати однозначно – як розвиток по висхідній або як розвиток циклічного характеру. Він має складніший характер, що викликано змінами цілей економічної політики, впливом зовнішніх умов і чинників, які загрожують зміною геополітичного становища України [5]. Враховуючи це, фінансова політика потребує наукового підходу до її розробки, відповідності закономірностям суспільного розвитку, врахування надбань економічної й фінансової теорії. Тобто фінансова політика має базуватися на науково обґрунтованій концепції економічного розвитку суспільства та давати реальні поточні (макроекономічна збалансованість,

бездефіцитність бюджету, оптимальний обсяг державного боргу тощо) і стратегічні (стійкий економічний розвиток країни, зростання ВВП, інвестицій, добробуту населення, платоспроможності країни) результати, а також базуватися на адекватних концепціях економічного розвитку та фінансових механізмах їх реалізації.

Таким чином, створення власної фінансової системи в таких умовах містить два етапи: перший – охоплює проблеми, пов'язані зі зміцненням перших досягнень незалежності; другий – вирішує питання стабільного розвитку. Зазначимо, що на першому етапі, з 1991 р., в державі почала проводитися принципово нова фінансова політика, яка була спрямована на вихід із глибокої кризи. Це потребувало збалансування виробництва, нарощування його обсягів і значного зростання національного доходу, створення науково обґрунтованих взаємовідносин у розрахунках із закордонними партнерами, формування й ефективного використання валютних ресурсів. Стосовно галузі бюджетної політики, то тут важлива збалансованість державного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування, створення фондів стабілізації, дотацій для ефективного впливу на стан розвитку матеріальної і нематеріальної сфер, забезпечення потреб держави в проведенні ефективної соціально-економічної політики. На другому етапі фінансова політика повинна була концентруватися на досягненні макроекономічної стабільності та на ефективності розподілу фінансових ресурсів. Фінанси, що відіграють контролюючу і стимулюючу роль, мали спрямовуватися на формування ефективної структури виробництва, стимулювання науково-технічного прогресу, ресурсозбереження і підвищення ефективності праці. При цьому бюджетна політика мала бути органічно пов'язана з функціонуванням інших інструментів і відігравати роль координатора на загальнодержавному рівні, тоді у таких умовах бюджетний дефіцит не фінансувався б за рахунок інфляційного податку, не перевищував би очікуваного рівня реального зростання, й економічні суб'єкти були б упевнені в стабільності податкової системи. Зауважимо, що в умовах формування ринкової економіки фінансова політика являє собою сукупність заходів держави щодо мобілізації і розподілу фінансових ресурсів для досягнення зростання валового внутрішнього продукту та подолання економічних проблем розвитку. За визначенням вітчизняних науковців, фінансова політика – це цілеспрямована діяльність держави з використанням фінансової системи, що спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподіл і використання для виконання державою своїх функцій [1].

Виходячи із сутності державної фінансової політики, для вирішення її основних проблем виокремимо такі завдання:

- створення умов для максимізації обсягів фінансових ресурсів, які формуються державою;

- реалізація механізмів раціонального розподілу і використання сформованих фінансових ресурсів;
- забезпечення належного регулювання, стимулювання та контролю за економічними і соціальними процесами, використовуючи фінансові методи;
- формулювання, розвиток і підтримка функціонування фінансового механізму виходячи з цілей та стратегій фінансової політики;
- налагодження ефективної системи управління державними фінансами.

Практикою підтверджено, що фінансова політика, як і загальнодержавна економічна політика в цілому, залежить від сформованого правового поля та органів влади й управління в процесі реалізації функцій держави та забезпечення легітимності фінансових відносин. Невипадково фінансова політика виступає результатом дії як об'єктивного, так і суб'єктивного факторів впливу на її формування, реалізацію та розвиток в системі ринкових відносин. Головними проблемами фінансової політики є проблеми забезпечення динаміки зростання, конкурентоспроможності економіки України, утвердження оновленої моделі фінансового розвитку. Саме такий шлях дозволить Україні зберегти і найефективніше використовувати наявний науково-технічний потенціал для здійснення структурних змін та зайняти належне місце у світовому просторі. Поглиблення курсу ринкових реформ на інноваційних засадах та їх прискорення, радикалізація системних перетворень можуть забезпечити прогресивний розвиток держави. Важливим фактором розвитку економіки є створення ефективного фінансового механізму. На сьогодні управляти фінансовим процесом – це, перш за все, управляти фінансовими ресурсами і через засоби та інструменти фінансового механізму стимулювати фінансовий розвиток [2]. Ефективне функціонування фінансової системи держави залежить від налагодженості фінансових відносин у суспільстві, а також від дієвості фінансового механізму, за допомогою якого реалізується фінансова політика держави. Зазначимо, що основу фінансової політики становить бюджетна політика, яка пов'язана насамперед із формуванням та виконанням бюджетів усіх рівнів.

Однією із головних проблем є забезпечення динаміки зростання, конкурентоспроможності економіки України та утвердження оновленої моделі фінансового розвитку. Саме такий напрям дозволить Україні зберегти і найефективніше використовувати наявний науково-технічний потенціал для здійснення структурних змін та зайняти належне місце у світовому просторі. Фінансова політика має створювати інституційні умови функціонування фінансової моделі у суспільстві, що ґрунтується на правилах, нормах, організаційних структурах, які у сукупності мають цілеспрямовано формувати механізм

активного впливу на економічне зростання, спрямовувати розвиток суспільства у необхідному напрямі і на цій основі сприяти підвищенню добробуту громадян.

Фінансова політика є вагомим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку України. Сьогодні бюджетна, податкова, грошова, кредитна й валютна політики, що в сукупності формують державну фінансову політику, проводяться в умовах нестабільного й суперечливого законодавства та вузьковідомчого підходу до їх реалізації. В Україні практично жоден державний орган постійно не координує фінансову політику в цілому. За таких обставин досягти поставлених цілей як щодо економічного розвитку, так і в соціальній сфері досить складно [3].

Для покращення ситуації в Україні потрібно запровадити заходи щодо оздоровлення фінансової ситуації в Україні, зокрема фінансів базової ланки економіки – фінансів підприємств та організацій, ефективного стимулювання ділової активності та підприємництва, продукуючого процесу, які можуть дати позитивні результати та зупинити негативні процеси в економіці: падіння рівня виробництва, знецінення грошей, дефіцит держбюджету та забезпечити передумови для подальшого економічного зростання.

Література:

1. Адаменко І.П. Фінансова політика як інструмент соціально-економічного роз- витку країни / І.П. Адаменко // Бізнесінформ. – 2014. – № 3. – С. 341–345.

2. Запатріна І.В. Формування фінансової політики держави: євроінтеграційний вимір / І.В. Запатріна // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 2. – С. 59–73.

3. Малишко В.В., Пучко А.О. Фінансова політика України на сучасному етапі / Малишко В.В., Пучко А.О. // Траєкторія науки. Міжнародний електронний науковий журнал. – 2017. – Т. 3. – № 1. – С. 41–48.

4. Сіташ Т.Д. Фінансова політика держави: прагматика та проблематика / Сіташ Т.Д. // Академічний огляд. – 2015. – № 1 (42). – С. 29–34.

5. Юхименко П. І. Сучасні тенденції і стратегія фінансової політики України / Юхименко П. І. // Фінанси України. – 2005. – № 10. – С. 101–110.

Тверська Яна Миколаївна

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

(м. Харків)

ВАГОМІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Актуальність даної теми полягає в необхідності постійної модернізації систем управління соціально-економічними системами, стабілізації розвитку сучасного виробництва, встановлення ефективного конкурентного середовища на національному ринку шляхом створення сприятливої інвестиційної політики задля ефективного функціонування українських підприємств та нарощування обсягів інвестицій у національну економіку.

Сучасні мінливі політичні умови сприяють зміні суспільних поглядів, інтересів та моральних цінностей. Через це актуальним є питання своєчасної зміни систем управління підприємствами задля того, щоб створювані блага відповідали сучасним реаліям. Також важливим є створення сприятливої атмосфери для налагодженої роботи працівників шляхом індивідуального підходу, адже з кожним роком методи, в першу чергу, мотивації та контролю робітників змінюються. Серед не менш важливих аспектів діяльності соціально-економічних систем: раціональне використання ресурсів, визначення оптимальних обсягів виробництва, підвищення попиту, улагодження конфліктів між працівниками, оцінка конкурентоспроможності та інші проблемні питання вдосконалення діяльності підприємств.

Конкуренцією називають процес економічної боротьби та суперництва між підприємцями за отримання максимально можливого прибутку, за найефективніші умови виробництва та збуту товарів і послуг. При монополії конкуренція майже відсутня, адже фірма-монополіст володіє стійкою позицією на ринку, що негативно впливає на якість товарів, рівень надання послуг та цінову політику. Однак не можна оцінювати наслідки конкуренції тільки як позитивні [1]. Через те, що продавці неякісних товарів, намагаючись заволодіти певною часткою ринку, активно просувають його за допомогою реклами та інших засобів, попит на їх продукцію збільшується. Виникає ситуація асиметричної інформації на ринку, коли конкуруючі фірми замість того, щоб заохочувати споживачів модернізованими товарами, зниженням цін, підвищенням якості, починають надавати недостовірну інформацію щодо товарів, які реалізують.

З метою стимулювання виробництва якісних товарів, яких потребують споживачі, розвитку технологій, урівноваження ринкових цін, діяльність Антимонопольного комітету України спрямована на забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, що здійснюється на підставі законодавства про захист економічної конкуренції [3]. Обласні територіальні відділення Антимонопольного комітету України

вживають заходи щодо ліквідації таких видів порушень, як зловживання монопольним (домінуючим) становищем, антиконкурентні дії органів влади та органів місцевого самоврядування, антиконкурентні узгоджені дії, недобросовісна конкуренція. Економічний ефект від припинення таких порушень збільшується з кожним роком.

Однією з найважливіших властивостей кожної соціально-економічної системи є адаптивність до змін у зовнішньому середовищі. Адже на ефективність функціонування підприємств неодмінно впливають випадкові фактори, на які треба своєчасно реагувати. Саме тому постійний розвиток соціально-економічних систем є запорукою їх успіху. Проте треба враховувати, що зміни на підприємстві вимагають фінансових витрат, а отже виникає необхідність створити дієву інвестиційну політику.

Можливості для модернізації соціально-економічних систем мають змогу надавати транснаціональні корпорації (далі – ТНК) через прямі іноземні інвестиції (далі – ПІІ) у власні філії в інших країнах. Приплив ПІІ має позитивний вплив як на економіку в цілому, так і на рівень життя населення. Так, згідно з даними Міністерства фінансів України, обсяг ПІІ в Україну в 2014 р. зменшився на 92,7 % порівняно з 2013 р. [4], це відповідно негативно відбилося на рівні ВВП, який у 2014 р. скоротився на 28,1 % порівняно з попереднім роком [2], та на рівень безробіття, що збільшився з 7,7 % у 2013 р. до 9,7 % у 2014 р. [5]. Починаючи з 2015 р. динаміка цих показників стає вже позитивною. Головна причина несприятливих змін − економіко-політична нестабільність України, починаючи з 2013 р. Тобто відтік ПІІ є першопричиною для уповільнення темпів розвитку національної економіки та погіршення рівня життя населення в цілому. Попередня статистика за 2017 р. не надає повного уявлення про очікувані економічні зміни, проте прогнози невтішні. А це означає, що ефективне функціонування національних соціально-економічних систем під загрозою.

Як висновок, можна сміливо стверджувати, що Україні необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат шляхом стабілізації, в першу чергу, політичного становища для того, щоб забезпечити постійний розвиток соціально-економічних систем за допомогою капіталу ТНК. У свою чергу, підприємства мають слідкувати за змінами зовнішнього середовища та своєчасно впроваджувати нові системи управління. Тільки за таких умов функціонування національних соціально-економічних систем буде ефективним.

Література:

1. Архиереев С. И. Конкурентная среда предприятий: международный аспект / С. И. Архиереев, Т. А. Дяченко // Наукові записки Харківського економіко-правового університету. – Харків : ХЕПУ, 2005. – № 2(3). – С. 117–122

2. Динамика ВВП Украины с 2002 по 2016 годы [Электронный ресурс] / Финансовый портал Минфин. – Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/index/gdp/

3. Організаційно-правові засади діяльності Антимонопольного комітету України [Електронний ресурс] / Антимонопольний комітет України. – Режим доступу: http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/84306

4. Прямые иностранные инвестиции в Украине с 2002 по 2017 годы [Электронный ресурс] / Финансовый портал Минфин. – Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/index/fdi/

5. Уровень безработицы в Украине с 2000 по 2017 гг. [Электронный ресурс] / Финансовый портал Минфин. – Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/people/unemploy.php

Чабанюк Одарка Михайлівна

Львівський торговельно-економічний університет

(м. Львів)

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Суб'єкти господарювання при організації бухгалтерського обліку податкових розрахунків та платежів повинні забезпечити їх точність, об'єктивність й своєчасність. Тому удосконалення інформаційного забезпечення податкових розрахунків та платежів є важливим з точки зору зменшення податкових ризиків, отже дослідження є актуальним.

Проблеми організації податкових розрахунків та напрями удосконалення їх інформаційного забезпечення є у колі досліджень провідних науковців : Бочулі Т. В., Волошенюк І. Є, Грінько А. П. [1], Мединської Т. В., Малець А. Т. [2] та ін. Разом з тим, часті внесення змін до податкового законодавства обґрунтовують проведення наукових досліджень.

Обґрунтованість податкових розрахунків та платежів має базуватись на інформації, яка є основою для обчислення відповідних податків та платежів. Тому при побудові бухгалтерського обліку необхідно взяти до уваги:

– які саме податки та платежі сплачуватиме суб'єкт господарювання при здійсненні фінансово-господарської діяльності;

– якими нормативними документами регламентується обчислення податків та платежів; які ставки податків та платежів застосовуються на час їх обчислення;

– як визначається база оподаткування податками та платежами;

– яка система звітності за означеними податками та платежами;

– у які терміни подається звітність за податками й платежами;

– який термін сплати податків та платежів.

На етапі вивчення структури податків та платежів слід детально розглянути, як оподатковується здійснення певної діяльності підприємства. На даному етапі необхідно дослідити всі особливості провадження фінансово-господарської діяльності, врахувати при цьому, чи є дозвільна система її функціонування, за потреби – врахувати терміни придбання ліцензій та дозволів.

На етапі вивчення вимог нормативних документів, якими регламентується обчислення податків та платежів слід ознайомитись не лише зі змістом таких документів, але й вивчити найновіші зміни до таких правових актів. Це стане основою для побудови бухгалтерського обліку, поглиблення його інформаційних даних.

Вивчення ставок податків та платежів, які застосовуються на час їх обчислення є важливим з огляду на необхідність оцінки рівня аналітичності інформації для майбутнього формування реєстрів обліку податків та платежів. Зокрема, частина операцій може оподатковуватись за одними ставками, інша частина – за іншими ставками. Це стосується оподаткування податком на додану вартість, коли діє ставка 20% та 0 %. Тоді бухгалтерський облік доцільно побудувати таким чином, щоб з метою оподаткування виокремити види діяльності, що мають різні ставки оподаткування.

Дослідження бази оподаткування податками й платежами суб'єктами господарювання відбувається з метою розширення інформативності бухгалтерського обліку та формування звітності у майбутньому.

На етапі дослідження системи звітності за означеними податками та платежами необхідно вивчити перелік звітних форм, їх структурну побудову та порядок заповнення. За таких умов можна організувати так бухгалтерський облік, щоб після закінчення звітного періоду у стислі терміни сформувати податкову звітність за необхідними податками й платежами.

Вивчення термінів подання звітності у фіскальні органи є необхідною умовою зменшення ризиків нарахування штрафних санкцій за їх недотримання. З цією метою доцільно сформувати робочий календар формування та представлення звітних декларацій, розрахунків тощо.

Слід звернути увагу, що кожен податковий платіж сплачується у відповідні терміни, тому при побудові бухгалтерського обліку та при плануванні грошових потоків бухгалтерії підприємства та менеджменту вищої ланки слід резервувати кошти для сплати всіх податків й платежів у встановленні строки.

Таким чином, врахування запропонованих складових організації бухгалтерського обліку посилить інформаційне забезпечення податкових розрахунків та стане передумовою своєчасного поповнення бюджету суб'єктами господарювання – платниками податків.

Література:

1. Волошенюк І. Є. Концептуальні напрями формування податкової політики в Україні. / І. Є Волошенюк, А. П. Грінько, Т. В. Бочуля // Бізнес Інформ. – 2017. – № 1. – С. 205-211.

2. Мединська Т. В. Спеціальні податкові режими в контексті реформування Податкового кодексу України / Т. В. Мединська, О. М. Чабанюк, А. Т. Малець // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький. – 2017. – № 3(36).

Чорна Ніна Олександрівна,

Дніпровський технікум зварювання та електроніки ім. Є.О. Патона,

(м. Дніпро)

БЮДЖЕТ - ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Відповідальність керівника за прийняті управлінські рішення досить висока, бо науково-обґрунтоване рішення є основою управління. Це впливає на ефективність, результативність, цільове використання коштів місцевих [1, 2].

Одним із принципів бюджетної системи є принцип публічності та прозорості. Цей принцип передбачає інформування громадськості з питань бюджету як загальнодержавного, так і місцевого рівня на всіх стадіях бюджетного процесу, а також контролю за їх виконанням [1].

На сьогодні не викликає сумніву, що прозорість дій влади на будь-якому рівні сьогодні особливо актуальна, оскільки прозорість − основна умова відкритості прийнятих управлінських рішень.

У працях багатьох вітчизняних вчених це питання розглядалось, і вони прийшли до спільної думки, що вищезазначені проблеми можна вирішити за допомогою системи «Прозорий бюджет» [4,6].

Згідно Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» – комплекс методично описаних дій, які дозволяють фахівцям здійснювати суспільну участь в бюджетному процесі з метою підвищення ефективності бюджетного процесу і досягненні кращого соціального ефекту [5].

Метою Концепції є створення системи, що надасть доступ громадянам до інформації про публічні кошти на всіх стадіях планування та використання, забезпечить актуальність, достовірність та унікальність інформації, комфортність використання аналітичних даних, простоту та зрозумілість поданої інформації, логічність та продуманість, можливість порівняння динаміки, можливість зворотного зв'язку та експертного обговорення [5].

На сьогодні не викликає сумніву, що громадськість повинна володіти знаннями з конкретних соціальних проблем регіону. Для цього необхідно впроваджувати прикладний бюджетний аналіз, який можливий, лише в тому випадку коли бюджетний процес прозорий, бюджетна інформація доступна для некомерційних організацій та експертів, науковців, студентів.

Основними пріоритетами є: забезпечення громадян України інструментами контролю та доступу до інформації з управління публічними коштами; забезпечення керівництва та спеціалістів різних рівнів Мінфіну, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, що беруть участь в управлінні публічними коштами, інтегрованою інформаційно-аналітичною системою прийняття управлінських рішень [3,5].

Функціонування інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» сприятиме підвищенню бюджетної грамотності, участі громадськості у бюджетному процесі, відкритості та прозорості бюджету, доступності до інформації про публічні кошти та їх ефективне використання, посиленню громадського контролю у сфері бюджету, а також – підвищенню рейтингу України за Індексом відкритості бюджету Міжнародного бюджетного партнерства [6].

На сьогодні це питання потребує удосконалення у форматі взаємодії громадськості і органів місцевого самоврядування. Не завжди на сайті є інформація за три роки про виконання бюджету, інколи відсутня інформація про виконання бюджету за минулий рік, не на всі запити громадян своєчасно надходять відповіді. Але підвищувати участь громадськості у бюджетному процесі необхідно: за допомогою Інтернету. Кожна територіальна одиниця має свій офіційний сайт. Тому кожний громадянин має змогу ознайомитися з виконання бюджету, написати звернення або подати пропозиції щодо покращення розвитку територіальної громади. Кваліфікований спеціаліст органів місцевого самоврядування має систематизувати пропозиції, та вносити їх до розгляду на сесії.

Література:

1. Міронова Л.О. Бюджетний процес: сутність, стадії здійснення та методи управління . / Л.О. Міронова, В.Є. Дем'яненко, М.І. Буряк М.І. // Вісник ДДФА: Економічні науки. – Дніпропетровськ:. 2012. – №2 (28). – с 127-133

2. Міщенко Д.А. Удосконалення механізму управління бюджетними видатками в Україні / Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – №3. – С. 13-16.

3. Міронова Л.О. Обліково-інформаційне забезпечення фінансового аналізу та контролю / Л.О. Міронова, С.В. Максимова // Управління розвитком. – 2010. – №2. – С. 128-129

4. Цюцюра С.В. Основні тенденції прозорості бюджетного процесу / С.В. Цюцюра, О.В. Криворучко, М.І. Цюцюра [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

5. Концепція створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D1%80#n8

6. Дем'янюк А.В. Прозорість бюджету та участь громадськості у бюджетному процесі[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/6_ukr/54.pdf

Чушак Ірина Василівна

Університет Державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Інвестиції відіграють важливу роль у формуванні виробничого потенціалу й визначають конкурентну позицію країни на міжнародному ринку. Інвестиційна діяльність, а також сукупність практичних дій з реалізації інвестицій є необхідною передумовою розвитку національної економіки та одним з основних стимулів зростання національного доходу.

Інвестиційні процеси в Україні здійснюють значний вплив на розвиток ринкових відносин. Для проведення реформ, які проводяться в країні останніми роками необхідні значні довгострокові вкладення капіталу, тобто фінансові інвестиції.

Проте, станом на сьогодні в Україні інвестиційна активність вітчизняних та іноземних інвесторів значно стримується фактом несприятливого інвестиційного клімату, котрий спричинений цілим рядом зовнішніх та внутрішніх причин [1].

Згідно даних Державної служби статистики України у 2016 році в економіку України інвесторами з інших країн вкладено 4,4 млрд. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3,8 млрд. дол. США у 2015 році.

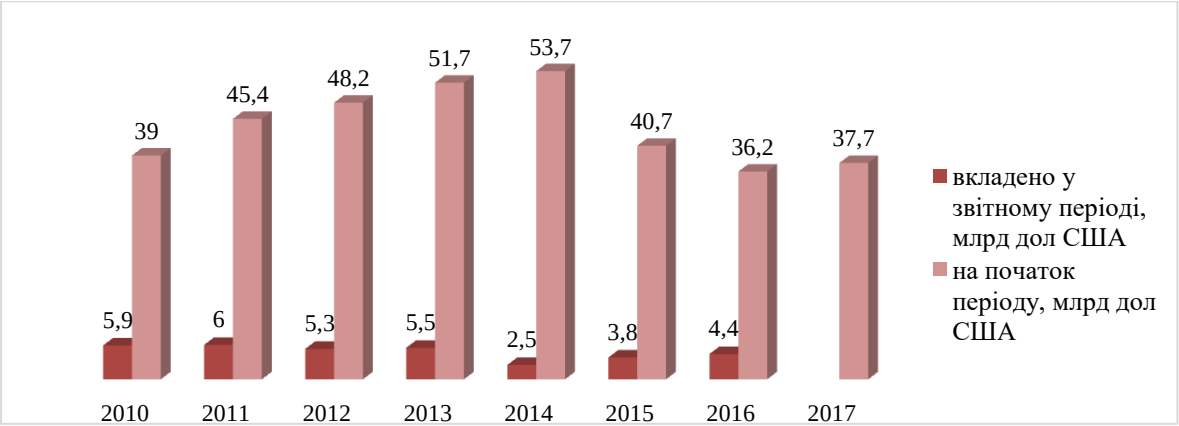

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України, (млрд. дол. США)

Провідними сферами економіки, за обсягами залучених капітальних інвестицій, у 2016 році є: промисловість – 33,3%, будівництво – 12,6%, сільське, лісове та рибне господарства – 13,8%, інформація та телекомунікації – 4,8%, оптова та роздрібна торгівля – 7,7%, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 7,6%, державне управління й оборона; обов`язкове соціальне страхування – 5,9%.

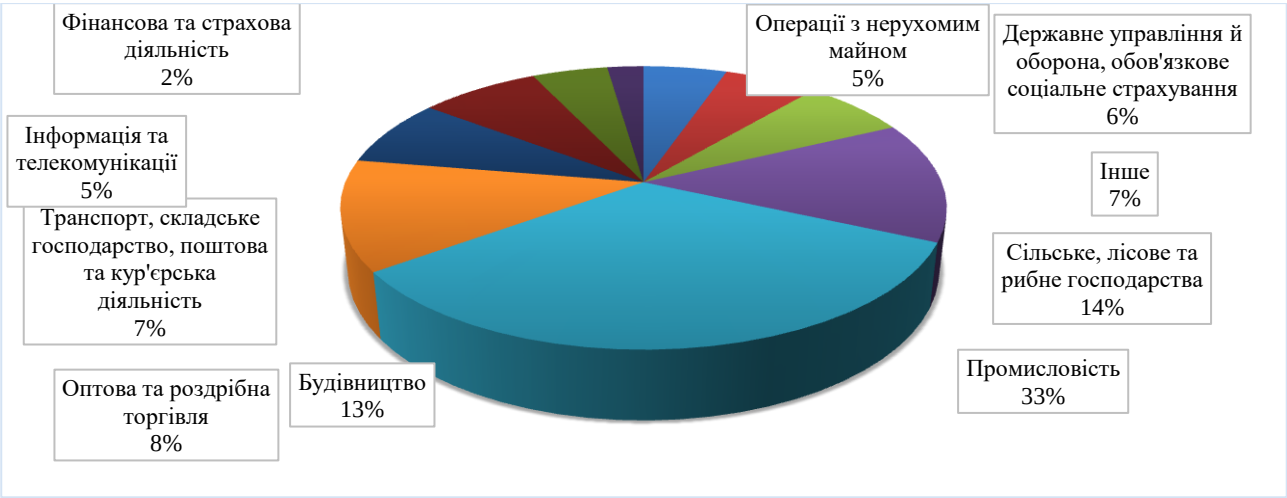

Рис. 2. Розподіл освоєних капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності в Україні (у % до загального обсягу)

Основним джерелом фінансування капітальних інвестицій є власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2016 році освоєно 69,4% капіталовкладень.

Частка кредитів банків у загальних обсягах капіталовкладень становила 7,1%.

За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 9,4% капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 2,9% усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 8,9%. Інші джерела фінансування становлять 2,3%.

До основних чинників, що стримують активність інвестиційних процесів відносять:

— зменшення фінансових можливостей бюджетів всіх рівнів та суб'єктів господарювання, а також населення;

— недосконалі законодавча і нормативно-правова бази;

— низький рівень розвиненості фондового ринку і ринку капіталів;

— нестабільна соціально-економічна та політична ситуація в країні [1].

Отже, проаналізувавши стан інвестиційної діяльності в Україні, можна стверджувати, що в останні роки темпи росту інвестиційної діяльності в Україні знизились. Основними чинниками скорочення обсягів інвестування стали: правові, законодавчі, податкові, грошово-кредитні, страхові та інші внутрішні фактори економіки. Така ситуація вимагає здійснення цілеспрямованої державної інвестиційної політики, яка б сприяла зміцненню процесів накопичення інвестиційних ресурсів в Україні, впорядкуванню їх використання, збільшенню частки інвестиційного спрямування доходів.

Задля покращення інвестиційного клімату в державі в майбутньому необхідно удосконалити правову та організаційну бази для регулювання рівня дієздатності механізмів та інститутів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та формування основ збереження та підвищення конкурентоспроможності національної економіки України.

Література:

1. Івахненко І. С. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та можливості її активізації / І. С. Івахненко. // Теорія інвестицій. – 2010. – С. 9.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. -[Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://ukrstat.org

Шушкова Юлія Володимирівна

Стасишин Андрій Васильович

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація світової економіки, інтегрованість і все більша залежність національних економік від кон’юнктури зовнішніх ринків об’єктивно призвели до узалежнення кожної держави від чинників її внутрішнього та зовнішнього середовища. За такої ситуації все більшої актуальності набувають завдання комплексного підходу до вибудування засад міцності і ефективності функціонування національного господарства країни. Однією з важливих характеристик сформованості таких умов, власне, є конкурентоспроможність національної економіки.

Аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел вказує на відсутність єдиного підходу до трактування конкурентоспроможності національної економіки. Так, у праці «Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону» авторський колектив на основі узагальнення великої чисельності праць з проблем конкурентоспроможності на різних рівнях управління доходить до висновку, що конкурентоспроможність національного господарства характеризується сукупністю складників (завдань), перерахованих у порядку зростання вагомості: розвиток інституційного базису конкурентоспроможності; забезпечення конкурентоспроможності стратегічно важливих підприємств і базових галузей; демонополізація економіки; розвиток державно-приватного партнерства; стимулювання інноваційно-інвестиційної активності суб'єктів підприємництва; ініціювання і здійснення структурних реформ в економіці; забезпечення просторово-територіальних зрушень на регіональному та місцевому рівні; зміцнення структурних факторних переваг конкурентоспроможності економіки держави [1, с. 37]. Це один з найбільш комплексних підходів до етимології поняття конкурентоспроможності держави, коли у більшості досліджень її трактують як здатність економічної системи держави протистояти зовнішнім і внутрішнім викликам та загрозам, максимально ефективно використовувати ресурсне забезпечення та реалізувати потенціал розвитку, посісти гідне місце в системі міжнародного поділу праці.

Недостатня фінансова стійкість, що характерна для фінансової системи України, стала як причиною, так і наслідком послаблення багатьох важливих характеристик конкурентоспроможності економіки нашої держави. Підставами для таких висновків є невисокі позиції (а також наявність тенденцій до їх подальшого зниження) України в рейтингах провідних міжнародних фінансово-економічних організацій. Так, за оцінками Всесвітнього економічного форуму Україна станом на 2016-2017 рр. знаходилася на 85 місці в рейтингу глобальної конкурентоспроможності, коли ще у 2015-2016 рр. держава обіймала 79 позицію, а у 2009-2010 рр. – 73 позицію. Зазначене є свідченням погіршення засад конкурентоспроможності економіки нашої держави в глобальному середовищі.

При цьому звернімо увагу на те, що погіршується більшість важливих складових (компонент) умов конкурентоспроможності вітчизняної економіки (табл. 1). Так, за складовою «Ефективність ринку праці» місце в рейтингу конкурентоспроможності України знизилося на 19 позицій (з 68 на 75), за складовою «Розвиненість фінансового ринку» – на 11 позицій (з 119 на 130), «Обсяги ринку» – на 9 позицій (з 38 на 47), «Інфраструктура» – на 7 позицій (з 68 на 75), «Технологічна готовність» – на 2 позиції (з 83 на 85).

Попри покращення місця в рейтингу за деякими іншими складовими конкурентоспроможності, зокрема такими, як «Інститути», «Макроекономічна стабільність», «Ефективність товарних ринків», стан забезпеченості цих складових все ще незадовільний, адже їхні місця в рейтингу – 129, 128 та 108 місце, відповідно. Серед сфер, де можна

констатувати більш-менш прийнятні позитивні зрушення, залишаються «Вища професійна освіта» та «Охорона здоров'я та початкова освіта».

Таблиця 1

Позиції України у рейтингу Індексу глобальної конкурентоспроможності

Складові індексу	Рейтинг України 2009-2010 (з 139 країн світу)	Рейтинг України 2016-2017 (з 138 країн світу)	Динаміка в рейтингу за 2009-2017 рр.
Інститути	134	129	5 ↑
Інфраструктура	68	75	7 ↓
Макроекономічна стабільність	132	128	4 ↑
Охорона здоров'я та початкова освіта	66	54	12 ↑
Вища та професійна освіта	46	33	13 ↑
Ефективність товарних ринків	129	108	21 ↑
Ефективність ринку праці	54	73	19 ↓
Розвиненість фінансового ринку	119	130	11 ↓
Технологічна готовність	83	85	2 ↓
Обсяги ринку	38	47	9 ↓
Конкурентоспроможність бізнесу	100	96	4 ↑
Інноваційність	63	52	11 ↑

Джерело: [2].

Відтак, наявні всі підстави для висновку про недостатній стан конкуренто-спроможності економіки України, що, відповідно, є додатковою вагомою і системною перешкодою накопичення та реалізації потенціалу фінансової стабільності нашої держави. При цьому, слід наголосити, що ця проблематика поширюється і на регіони України.

Зокрема, на основі проведеного аналізу, метою якого передбачалося визначення міри реалізації потенціалу конкурентоспроможності регіонів України за такими компонентами як фінансово-економічна (ВРП, капітальні інвестиції, чисельність суб'єктів бізнесу, індекси споживчих цін, ін.); соціальна (рівень безробіття, середня заробітна плата, заборгованість з оплати праці, міграційні характеристики, ін.); зовнішньоекономічна (показники експорту та імпорту товарів і послуг, коефіцієнти покриття, прямі іноземні інвестиції, сальдо зовнішньої торгівлі та ін.); інноваційно-інвестиційна (обсяги та питомі параметри інвестиційної і інноваційної діяльності, обсяги та ефективність науково-дослідної діяльності, ін.); організаційно-інституційна (якісні характеристики регуляторної діяльності, ефективності використання бюджетного ресурсу, керованості процесів державного управління соціально-економічним розвитком та ін.), доцільно зробити декілька важливих висновків. По-перше, переважна більшість областей (виняток становлять Дніпропетровська, Харківська, Київська та Полтавська області і м. Київ) нашої держави в слабкій мірі реалізують власний потенціал конкурентоспроможності. По-друге, до регіонів з найнижчим рівнем реалізації потенціалу конкурентоспроможності регіональних

соціально-економічних систем відносяться Волинська, Закарпатська, Рівненська, Херсонська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області, а також в значній мірі через чинник зовнішньої військової агресії – Донецька та Луганська області. По-третє, багато областей держави, які мають високий соціально-економічний потенціал, реалізують його у невідповідній мірі. Отож, при удосконаленні державної політики забезпечення конкурентоспроможності економіки нашої держави важливо врахувати виявлені аспекти та комплексно (передусім на засадах міжрегіональної та міжгалузевої співпраці) підійти до вирішення цієї проблеми.

До завдань зміцнення конкурентоспроможності економіки України слід віднести формування системи фінансового забезпечення реалізації підприємницького потенціалу країни; розвиток інституційного середовища фінансової підтримки суб'єктів реального сектора економіки; становлення інфраструктури ринку фінансових послуг та її глибша інтеграція в економічну систему; удосконалення фіскального середовища підприємництва; ширше застосування альтернативних фінансових послуг для підтримки вітчизняних підприємств; стимулювання участі вітчизняного бізнесу у світовій торгівлі, використання можливостей фінансових ринків; розвиток системи фінансового забезпечення соціальної сфери держави; покращення інвестиційної привабливості та покращення структури інвестицій та ін.

Література:

1. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : Монографія / За ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. – Львів : Ліга Прес. – 2010. – 488с.

2. The Global Competitiveness Report 2016-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR20162017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf.

СЕКЦІЯ 2

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Архієреєв Сергій Ігоревич,
Пожидаєва Ірина Ігорівна
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
(м. Харків)

РЕГУЛЯТИВНІ ПЕРЕВАГИ ПРИЄДНАННЯ ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ПАН-ЄВРО-СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКІ ПРЕФЕРЕНЦІЙНІ ПРАВИЛА ПОХОДЖЕННЯ

Міжнародна торгівля на сучасному етапі розвитку вимагає розроблення нових схем. Такі умови, як вироблення в одній країні всіх деталей, сировини і готової продукції, або ж імпорт деталей/сировини, які збираються та продаються тільки на внутрішньому ринку вважаються на сучасному етапі застарілими і їх намагаються не застосовувати. У рамках міжнародного бізнесу існує поняття розвитку глобальних ланцюгів доданої вартості (GVC). Розвитку GVC сприяли угоди про регіональну торгівлю (у більшості випадів двосторонні угоди). Такі угоди в основному передбачають скасування мит у торгівлі, або відсутність інших бар'єрів, що дозволило б експортувати готовий товар без сплати певного мита, а імпортувати комплектуючі. Тільки ті країни, які є сторонами угоди, мають пільги у вигляді скасування мита, що можуть застосовуватися тільки до тих товарів, які проходять з країн, що підписали відповідну угоду. Варто зазначити, що преференційний режим застосовується у випадку доведення виробником, що його товар був повністю виготовлений у відповідній країні або при його виробленні додавалася сировина іноземного виробника (за умов, що рівень переробки є достатнім) [4].

З розвитком торгівлі та міжнародних зв'язків звичайні угоди про вільну торгівлю вже не є достатніми. Так, наприклад, існує угода, яка може забезпечити вільну торгівлю між країнами, яка має назву Регіональна конвенція про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження (далі «Конвенція»). Вона ставить за мету вихід держав на новий рівень у торгівлі у середземноморському регіоні. При розгляді положень Конвенції варто зазначити, що вона передбачає діагональну кумуляцію (можливість використовувати

сировину один-одного для країн-учасниць). Однак, члени цієї зони вільної торгівлі (ЗВТ) мають дозвіл на використання сировини при виробництві товарів не лише країн-учасниць, але і третіх країн, які фактично не є учасниками ЗВТ.

Зараз в рамках Конвенції налічується вже 24 договірних сторін, до яких належать: ЄС, ЄАВТ, Фарерські острови, учасники Барселонського процесу (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Марокко, Палестина, Сирія, Туніс, Туреччина); учасники процесу стабілізації та асоціації ЄС (Албанія, Боснія і Герцеговина, Колишня Югославська Республіка Македонія, Чорногорія, Сербія та Косово); Республіка Молдова [1]. 6 із них вже уклали з Україною угоди про вільну торгівлю (Грузія, Молдова, Колишня Югославська Республіка Македонія, Чорногорія, ЄС, ЄАВТ). Ще дві сторони перебувають на стадії переговорів про вільну торгівлю (Ізраїль та Туреччина).

Якщо розглядати значення цієї Конвенції для України за умов її приєднання, то існує думка, що дана Конвенція повинна розширити обсяг експорту до ЄС товарів, які виробляються в Україні, без мита. Петро Порошенко підписав Закон України «Про приєднання України до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження», який був схвалений Верховною Радою України 8 листопада 2017 р. [2].

Звичайно, така Угода має ряд позитивних переваг як для України так і для міжнародної спільноти загалом. Приєднання України до Пан-Євро-Мед повинно призвести до таких результатів, за яких торгівля з ЄС здійснюватиметься згідно з правилами походження товарів, що передбачені в даній Конвенції. Торгівля з країнами ЄАВТ та іншими учасниками Пан-євро-середземноморського регіону, з якими в України існує ЗВТ, буде базуватися на таких самих правилах. Для української сировини Пан-Євро-Мед також відкриває нові можливості. Усім відомо, що металургійна промисловість в Україні має досить великий потенціал розвитку, а український листовий метал можна буде використовувати для виробництва побутової техніки у країнах ЄАВТ чи Туреччині, що потім надасть можливість експортувати його до ЄС в рамках преференційного торговельного режиму між тими країнами та Євросоюзом.

Досліджуючи статистичні дані можна прослідкувати, що за у 2017 року відсоток українського експорту до країн-учасниць регіону складає вже більше 50%, з них 40% - до країн ЄС [5]. Прослідкувати динаміку розвитку імпортної складової українського експорту можна виходячи з таблиці 1. Оскільки частка імпортної складової українського експорту є дуже високою, тому і переваги України від діагональної кумуляції будуть дійсно суттєвими.

Важливість діагональної кумуляції полягає у тому, що її застосування дозволить закріпити торгові зв’язки та відкрити додаткові ринки. Спільні правила походження зможуть

допомогти українським компаніям у торгівлі з ЄС, а також іншими державами. Таке явище допоможе вітчизняним виробникам вийти на європейський ринок, та підвищити свою конкурентоспроможність на світовому ринку. Для країн Європи такий вид відносин є вигідним, оскільки надає можливість використовувати сировину за більш дешевою вартістю згідно з ціновою політикою України, яка при цьому може також отримувати більш якісну продукцію. При цьому будучи учасником Конвенції Україна матиме можливість ввозити сировину та продукцію не сплачуючи мита, що є дуже вигідним для економіки держави.

Таблиця 1

Імпортна складова українського експорту 2007 – 2014 р. (%)

Види економічної діяльності	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Всього за експортом, у т.ч.:	32,8	35,3	31,4	37,4	40,9	37,7	34,8	36,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	52,2	52,2	58,5	60,4	64,5	53.3	60,5	59,0
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	45,4	49,3	39,5	45,4	49,6	46,0	54,6	59,3
Виробництво гумових і пластмасових виробів	23,7	25,0	27,2	32,8	37,2	48,0	62,9	64,8

Джерело: [3].

Тобто, основним позитивною перевагою для України при приєднанні до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження є те, що це надає нові можливості для розширення торгівлі на європейський ринок та підвищення конкурентоспроможності української продукції. Також українським експортерам відкриваються нові можливості в торгівлі. Це означає, що виникатиме більш сприятлива можливість використанням виробничого потенціалу. Вона відкриває нові переваги кооперації у торгівлі між сторонами за допомогою залучення до регіональних та міжнародних ланцюгів створення доданої вартості, а для України ще й має особливе значення через високу частку імпортної сировини у її експорті.

Література:

1. The pan-Euro-Mediterranean cumulation and the PEM Convention. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/rules-origin/general-aspects-preferential-origin/arrangements-list/paneuromediterranean-cumulation-pem-convention_en#general

2. Закон України «Про приєднання України до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження» від 08.11.2017 № 2187-19 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2187-19

3. Зубицький А. Імпортна складова експорту України: хто найбільш залежний від кон'юнктури світового ринку / А. Зубрицький // Інститут податкових реформ, 2017. URL: http://ngoipr.org.ua/blog/importna-skladova-eksportu-ukrayiny/

4. Махінова А. Що таке конвенція Пан-євро-мед. НВ «Бізнес». URL: https://www.sk.ua/sites/default/files/novoe_vremya_shcho_take_konvenciya_pan-ievro-med_mahinova.pdf

5. Уряд підтримав приєднання України до Регіональної конвенції Пан-Євро-Мед. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=22eabca2-f52a-4651-8611-868a03777f2c&title=UriadPidtrimavPridnanniaUkrainiDoregionalnoikonventsiipanvromed

Відливана Софія Петрівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Митно-тарифне регулювання є важливою складовою механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Воно покликане захищати вітчизняну економіку від негативних зовнішніх чинників.

У зв'язку із участю України в Світовій організації торгівлі та великою часткою торгівлі з іншими державами значно зростає значення заходів митно-тарифного регулювання національної політики.

Під впливом заходів митно-тарифної політики формується тарифна система, виробляється ефективний механізм застосування різних видів мита при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та захисті вітчизняного товаровиробника.

Ефективність митно-тарифного механізму або окремих митно-тарифних визначається існуючим у державі нормативним порядком та правилами митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Правовою основою митно-тарифного регулювання в Україні є: Митний кодекс України, Закон України «Про Єдиний митний тариф», Закон України Про Митний тариф України» у частині, що не суперечить додатку І до Протоколу, ратифікованого Законом України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ», Декрет Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» та інші нормативно-правові акти.

Головним елементом системи митно-тарифного регулювання виступає митний тариф – систематизований перелік ставок мит, якими обкладаються товари, що перевозяться через кордон держави [6]. Сутність митного тарифу, його роль та значення проявляється через його функції. Серед основних функцій митного тарифу виділяють фіскальну та регуляторну. Окремі автори виділяють також захисну, стимулюючу та політичну.

Економічна роль мита полягає у створенні вартісного бар'єра, який у свою чергу підвищує ціну товару незалежно від застосованого експортного, імпортного чи транзитного мита; збільшенні внутрішньої зайнятості; стимулюванні державою розвитку окремих галузей економіки чи підприємств; надходженні коштів до державного бюджету країни; захисті від демпінгу. Щодо торгово-політичної ролі мита, то вона полягає у захисті галузі від конкуренції іноземних товарів (це необов'язково повинні бути економічно слабкі галузі чи підприємства, частіше найбільшим захистом користуються саме розвинені, монополізовані галузі) [5].

Тариф як інструмент регулювання має значний вплив на витрати виробництва і торговельний прибуток, що забезпечує можливість прямого та опосередкованого втручання держави у сферу підприємництва та приватних економічних інтересів з метою корегування напрямів зовнішньоторговельної діяльності підприємств [2].

З метою захисту національних економічних інтересів у випадках здійснення демпінгового та субсидованого імпорту на митну територію країни товару, що є аналогічним національному чи безпосередньо конкурує з ним, використовуються захисні інструменти в рамках відповідних заходів [6].

Обмежуючі або захисні заходи втілюються за допомогою встановлення спеціальних антидемпінгових та компенсаційних мит. Вони використовуються з метою захисту від недобросовісної конкуренції з боку торговельних партнерів країни, або як захід у відповідь на дискримінаційні дії інших держав, що порушують конкурентне середовище на внутрішньому ринку країни. Дані мита встановлюються до імпортної ціни товару, яка охоплює всі податки, включаючи звичайне мито, тобто захисні заходи ще більше здорожують імпортований товар.

За допомогою митно-тарифного регулювання держава проводить певну зовнішньоекономічну політику, стимулює ввезення або створює умови для обмеження ввезення чи вивезення відповідних товарів; забезпечує однакові економічні умови як для національного, так і для іноземного товаровиробників.

Разом з тим, при визначенні обсягів застосовуваних заходів державного регулювання слід враховувати: по-перше, ступінь підтримки вітчизняних виробників за рахунок обмеження ввезення продукції і стимулювання випуску її на українських підприємствах, по-

друге, обсяг потреби в даному товарі, досліджуючи регіональні тенденції зміни обсягу платоспроможного попиту з точки зору зростання реальних доходів населення, по-третє, взяті Україною зобов'язання при вступі до СОТ.

Введення тих чи інших заходів митного регулювання для досягнення поставлених цілей потребує всебічного вивчення ситуації, що склалася у галузі й на ринку. Вибір набору інструментів залежить від існуючого рівня митно-тарифного захисту, інтенсивності тиску іноземних товарів, рівня витрат вітчизняного виробника та інших.

Для більшої ефективності застосовуваних заходів державного регулювання з урахуванням ситуації, що склалася, та визначених зовнішньоекономічною політикою пріоритетів, доцільно розробити набір типових ситуацій та набір можливих засобів регулювання. Певною мірою такий підхід може бути формалізований, запрограмований і реалізований у вигляді сценаріїв.

Отже, небезпідставним є твердження, що не лише заходи митно- тарифного регулювання, а й ефективне їх здійснення впливає на економічну політику держави та результативність економіки зокрема. Можна вважати, що державний бюджет країни поповнюється на значну частину саме завдяки стягненню податків і зборів під час здійснення митно-тарифного регулювання ЗЕД у країні.

Перспективи подальшого розвитку української економіки багато у чому залежать від спрямованості митного регулювання, наукової обґрунтованості застосовуваних заходів. Набуття Україною членства у СОТ та прагнення інтеграції до ЄС вимагає невідкладного перегляду основних умов реалізації методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Література:

1. Митний кодекс України від 20.12.2016 р. № 92-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – N 38–39. – 288 с.

2. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ» від 10.04.2008 р. № 250 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2008. – № 23. – 213 с.

3. Декрет Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України» № 4-93 від 11.02.1993.

4. Войтов С.Г. Структурна детермінація митно-тарифного регулювання / С.Г. Войтов // Економічний часопис – XXI. – 2012. – №9 – 10. – С. 21–24.

5. Плахотна К.Є. Митно-тарифне регулювання в умовах лібералізації торгівлі / К.Є. Плахотна // Економічний часопис – XXI. – 2012. – №5–6. – С. 44–45.

6. Пісьмаченко Л. Митно-тарифне регулювання як засіб захисту економічних інтересів держави у сфері зовнішньої торгівлі/ Л. Пісьмаченко// Економіка та держава – 2007. – №12.- С. 49-52.

Гармаш Сергій Володимирович

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

(м. Харків)

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ З ТОЧКИ ЗОРУ ВПЛИВУ ЛЮДСЬКОГО ЧИННИКА

Відомо, що жити у суспільстві і бути вільним від суспільства неможливо. Теж саме правомірно стверджувати і про життя у сучасному світі в умовах глобалізації з його позитивними та негативними тенденціями. Зокрема, про євроінтеграційні процеси, які стали основним трендом останнього десятиліття в умовах глобалізації.

Слід зазначити, що «… на сьогодні особливостями глобалізації стали: використання цифрових технологій, комп'ютеризація, волоконна оптика, Інтернет. Розуміло, що в інформаційному, комунікативному сенсах світ приходить до справжньої глобалізації на сучасному етапі свого розвитку, коли забезпечується можливість обробки інформації у реальному масштабі часу. Комунікаційні можливості нових технологій знизили витрати розповсюдження інформації на різних рівнях: на рівні міжособистісних зв'язків, виробничих зв'язків та міжнародних контактів [1, с. 313]. Формується глобальна економіка, яка отримала назву метаекономіки, а сучасну глобалізацію можна з повним правом назвати «інформаційною глобалізацією».

Оскільки, на нашу думку, саме людський чинник відіграє ключову роль у цих процесах, «… слід зазначити, що в умовах глобалізації світової економіки, вільного руху капіталу, пересування трудових ресурсів, розвитку високих технологій та загострення конкуренції саме людський капітал є головним інтенсивним фактором конкурентних переваг країн, що здійснюють у нього значні інвестиції, залучаючи висококваліфікованих спеціалістів - креативний потенціал синергетичного розвитку країни, створюють для них відповідні умови життя та праці» [2, с. 74]. Отже, «… людський капітал – це інтенсивний синтетичний і складний продуктивний фактор розвитку економіки та суспільства, який включає в себе креативні трудові ресурси, інноваційну систему, високопродуктивні накопичені знання, системи забезпечення професійною інформацією, інструменти інтелектуальної та організованої праці, якість життя та інтелектуальної діяльності, які забезпечують ефективне функціонування людського капіталу. Іншими словами, людський капітал – це креативні професіонали, інтелект, знання, якісна і високопродуктивна праця, висока якість життя» [6].

У такому разі викликає занепокоєння ставлення у нашій країні саме до цього рушійного фактору розвитку не тільки економіки, а й країни в цілому. Згідно статистики на сьогодні середня платня в Україні за час праці складає 18, 8 грн. або 60 євроцентів. За цим показником Україна посягає останнє місце у Європі. Серед країн ЄС найменша платня за

годину праці у Болгарії – 4,5 євро або 140 грн., у країнах Балтії – 7,5 євро, а в країнах Скандинавії – 42 євро або 1335 грн. – мінімальна пенсія в Україні [5]. Безумовно, що таке ганебне становище по відношенню до оплачування праці в Україні та отриманий нещодавно безвіз стали мотиватором масштабної трудової міграції: мільйони працездатних людей у працездатному віці, які вміють та хочуть працювати, змушені від'їжджати працювати за кордон. Відтік «мозків» та «рук» не сприятиме ані розвитку економіки, ані майбутньому країні, оскільки більшість з цього людського капіталу вже до України не повернеться. Складається таке враження, що йде планомірне вивільнення території від її населення, яке склало б її майбутнє.

Щодо самої високої платні у країнах Скандинавії, слід зазначити, що до 70-х років XX століття Норвегія була однією з бідних країн Європи. Все змінилося з відкриттям нафтових родовищ у країні. Нафта, як і всі природні ресурси, було оголошено власністю народу. Гроші від нафтових прибутків йдуть на соціальні програми та в Фонд Загального Благоденства. Зараз ВВП в Норвегії на душу населення складає 40 тис. дол., за 30 років прибуток країни склав 454,5 млрд. дол. На особистий рахунок кожного норвежця надходить відрахування від отриманого прибутку від нафти. На сьогодні ці відрахування складають більше 100 тис. дол. у кожного норвежця [7]. Коли в Україні за часи незалежності одна банда можновладців, яка є більш цинічною та ненажерливою, замінює іншу банду, яка є менш пристосованою до змін, а 95 % національного багатства належить 5 % населення; коли більшість населення є за своєю природою населенням «виживання»; коли країна заганяється у боргове ярмо кредитування міжнародними фондами (у 2017 році Україна виплатила МВФ більше, ніж отримала кредиту [8] при руйнівному занепаді промисловості); коли менеджмент країни ототожнює себе зі своїми посадами та вживає усі важелі держресурсу для власного збагачення (особисті рахунки в офшорних зонах, ганебні скандали навкруги дитячих благодійних фондів, історія з НАБУ з перенаправленням фінансових потоків у власних інтересах), – за цих обставин країна розглядається її «менеджерами» як тимчасово джерело їхнього власного збагачення. Можна прикривати свої ганебні вчинки і виправдовуватися бойовими діями на Сході країни, анексією частини її території, але вчинки можновладців кажуть влучніше за слова: мільярдні надприбутки «військової економіки» з її непрозорістю та монополією тільки підтверджують, що «… в нашій країні поняття «влада», «бізнес» та «кримінал» давно та надовго стали тотожними поняттями, то перш за все, персональну відповідальність повинні нести ті, хто цинічно наживався і продовжує наживатися за рахунок інтересів країни» [3, с. 18].

«Вочевидь, що за кожною дією стоять певні сили з певними інтересами, а вже наскільки збігається векторна направленість цих інтересів буде залежати вдалим чи навпаки буде втілення цих зусиль. На цьому етапі безперечним рушійним або руйнівним фактором

виступає людський капітал, який можна розглядати на різних ієрархічних рівнях. І це особливо проявляється у наш швидкоплинний час трансформаційних перетворень, коли цей самий час можливо або згаяти, або використати з максимальною віддачею … для розвитку країни» [2, с. 74]. Отже, «… слід завжди пам'ятати, що неможливо побудувати ефективну економіку без морального виміру усіх учасників процесу» [4, с. 193], якщо ми дійсно прагнемо стати дійсно європейською країною.

Література:

1. Гармаш С. В. Проблеми реформування українського суспільства в умовах глобалізації світової економіки та динамічної невизначеності факторів зовнішнього середовища / С. В. Гармаш // Дослідження та оптимізація економічних процесів: кол. монографія / За ред. О. В. Манойленка. – Харків: «Щедра садиба плюс», 2014. – 517 с.: іл. – С. 313-322.

2. Гармаш С. В. Людський капітал як рушійний фактор розвитку економіки, суспільства і країни в цілому / С. В. Гармаш // Труди XII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів (Оптимум – 2016)», 6-8 грудня, 2016 р. – Х.: НТУ «ХПІ», 2016 р. – С. 74-75.

3. Гармаш С. В. Відсутність персональної відповідальності як мотиватор безладдя та беззаконня / С. В. Гармаш // Труди V-ої Міжнародної науково-практичної Internet-конференції студентів та молодих вчених «Стратегія інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність» 20 грудня 2014 р. – Х.: НТУ «ХПІ», 2014 р. – С. 18-19.

4. Гармаш С. В. Оцінка соціально-економічної ситуації на основі аналізу статистичних показників (на прикладі України) / С. В. Гармаш // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 66 (1039) - С. 190-195.

5. Какую среднюю зарплату получают украинцы по сравнению с европейцами [Электронный ресурс] // Режим доступа: https://telegraf.com.ua/biznes/finansyi/3782350-kakuyu-srednyuyu-zarplatu-poluchayut-ukraintsyi-po-sravneniyu-s-evropeytsami.html

6. Корчагин Ю. А. Человеческий капитал – интенсивный социально-экономический фактор развития личности, экономики, общества и государственности. Доклад в ВШЭ // Электронный доступ: http://www.lerc.ru/?part=articles&art=3&page=35

7. Норвегия. Реальность Норвегии – Мечта для России. [Электронный ресурс] // Режим доступа: https://prizrak777.livejournal.com/166224.html

8. Цього року Україна виплатила МВФ більше, ніж отримала кредиту. Електронний ресурс] // Режим доступу: https://24tv.ua/tsogo_roku_ukrayina_viplatila_mvf_bilshe_nizh_otrimala_kreditu_n896997

Голинський Юрій Олегович,
Джиговська Лілія Іванівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Одними з пріоритетних напрямків митної справи України є захист інтересів держави, контроль за додержанням прав, боротьба з контрабандою, модернізація митних органів, і водночас створення сприятливих умов для виходу держави на міжнародну арену шляхом участі у міжнародних організаціях, поглибленням транскордонного співробітництва та адаптації українського законодавства до європейських стандартів. В останні роки очевидними залишаються процеси швидкого вдосконалення митної політики. Серед основних причин цього можна виділити військові дії та соціально-економічний розвиток суспільства [1].

На сьогоднішній день важливо забезпечити повноцінний суверенітет, при якому лише центральні органи влади України повинні бути вповноваженими визначати напрямки державної внутрішньої та зовнішньої політики на всій її території, а також самостійно розробляти механізми їхньої реалізації.

Саме від ефективності органів влади та механізмів реалізації державної політики залежать такі важливі показники, як рівень добробуту населення в країні, темпи соціального розвитку, економічна та національна безпеки та репутація країни в цілому. Тому розробка та виконання державної політики у різних галузях є одним з головних завдань не тільки органів виконавчої влади, а й органів законодавчої влади, оскільки саме від Верховної Ради України залежить прийняття законів, шляхом проведення голосування [1].

Україна – це держава, яка претендує на повноправне членство в Європейському Союзі, тому необхідно адаптувати митну політику до усіх вимог європейського законодавства. Хоча зараз в країні спостерігається кризовий стан, митна справа має перспективи для подальшого розвитку та удосконалення. По-перше, це пов’язано із реформуванням митних органів та прийняттям низки законодавчих актів, які призначені для її подальшого ефективного розвитку в усіх регіонах України. По-друге, із адаптуванням митного національного законодавства до міжнародних договорів та конвенцій (Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур та Конвенції про тимчасове ввезення). Тобто, адаптація митних законів – це один з перших кроків, які потрібно зробити Україні для вступу в Європейський Союз.

Ефективна державна митна політика є одним із чинників розвитку зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення привабливого інвестиційного середовища.

Тому митна політика Європейського Союзу націлена на захист національної економіки держав-учасниць, Стимулювання її розвитку, в тому числі реалізації завдань економічного співробітництва і усунення жорстокої конкуренції шляхом спрощення митних формальностей. Тому адаптація законодавства України повинна здійснюватися на основі національних інтересів України, особливостей правової системи, соціальних умов українського суспільства та рівня економічного розвитку [1].

Пріоритетними напрямами розвитку національного митного законодавства, що дозволить Україні стати правовою державою відповідно до міжнародних стандартів, є: забезпечення стабільності митного законодавства; забезпечення соціальної справедливості у сфері управління митною справою; забезпечення належного митного контролю; вироблення загальновизнаних стандартів митної діяльності держави; надання можливості вибору варіантів поведінки учасникам митних процесів.

Трансформація митних органів України має охоплювати інституційну організацію, працевлаштування висококваліфікованого персоналу, зміст і процедури діяльності всієї митної системи в цілому. Перетворення митної системи повинне відбуватися в короткостроковий період, у тому числі з елементами «шокового» характеру, одним із яких є люстрація посадових осіб митних органів [2].

У процесі подальшої трансформації митної справи потрібно звернути увагу на досвід її ведення у розвинутих країнах. Яскравим прикладом є наш сусід – Польща. Практика цієї держави у створенні ефективної митної політики є однією з найпомітніших на сьогоднішній день. Зокрема, це нормативно-законодавча база країни, яка регулює митну справу, висококваліфіковані працівники, новітнє обладнання, яке допомагає працівникам швидше та ефективніше виконувати свою роботу щодо митного оформлення та пропуску громадян через державний кордон [2].

Митна політика України взаємопов'язана з питаннями національної безпеки держави. Саме забезпечення безпеки є кінцевою метою митної політики, очікуваним результатом. Стан захищеності повинен забезпечувати переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон, а також здійснення митного контролю, митного оформлення та митного регулювання.

Активні дії держави, в особі виконавчих та законодавчих органів, частково забезпечують захист усіх цих інтересів. В першу чергу, це боротьба з контрабандою, яка завдає великих збитків та становить загрозу економічному розвитку України. Втрати державного бюджету становлять 25-70 млрд. грн. на рік [3]. Також збереження конфіденційності інформації відіграє важливу роль в митній політиці. Воно повинно здійснюватися за допомогою організаційних та технічних заходів, а саме новітніх технологій

та компетентних людей. Адже втрата необхідної інформації для держави створює загрозу вітчизняній митній безпеці.

Оскільки, митна політика передбачає стягнення митних платежів, то варто приділити увагу їх своєчасному отриманню. Тому терміни, які відведені для цього, не повинні порушуватись, оскільки саме від них залежить наповнення державного бюджету, а як наслідок – соціальний і економічний розвиток України. Також напрямки митної політики повинні враховувати актуальні потреби суспільства та опиратися на перспективи розвитку митної справи.

Існують наукові дослідження, в яких пропонується знижувати ставки мита та скорочувати податкові пільги, з метою розвитку підприємницької ініціативи, детінізації економіки та оздоровлення державних фінансів. Проте, таке зниження при дефіциті власних фінансових ресурсів держави і перекосів у розвитку банківського кредитування не спроможне викликати розвиток фінансово-господарської діяльності країни [4].

Отже, реформа митної політики пов'язана з необхідністю виконання умов Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, а також з інтеграцією держави в глобальний світ.

Першочерговим завданням уряду України є побудова механізмів регулювання митної справи, спрямованих на забезпечення митної безпеки та національних інтересів як держави, так і суспільства. Адже співвідношення їх інтересів забезпечує ефективність розвитку митної політики і, як наслідок, – підвищення рівня добробуту населення та економічного розвитку.

Незважаючи на деякі внутрішньодержавні проблеми України, митна справа має перспективи подальшого розвитку. Тому впровадження реформ та їх удосконалення може забезпечити нам не тільки розвиток країни в цілому, а й конкурентоспроможність України на міжнародній арені.

На нашу думку, важливим чинником для реформування митної системи України є автоматизація процедурного оформлення товарів, тобто виключення «людського фактору» при здійсненні митних процедур (обліку, аналізу ризиків, оформлення документів), що відповідає за зменшення корупційної складової в діяльності посадових осіб митниць.

Також потрібно підвищити рівень довіри з боку бізнесу та впровадження громадського контролю за діяльністю митних органів. Боротьба з контрабандою допоможе створити одинакові умови для бізнесу та направити усі зусилля на боротьбу з переміщенням через митний кордон України заборонених товарів (зброї, наркотиків тощо).

Література:

1. Сучасні тенденції розвитку митної справи в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] // матеріали наук.-практ. круглого столу, 6 грудня 2016 р. – Ірпінь: Університет

державної фіскальної служби України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1259/1/1194_IR.pdf.

2. Пецкович М. Д. Особливості та перспективи розвитку Державної Митної служби України [Електронний ресурс] / М. Д. Пецкович, Р. І. Сушко // Науковий вісник НУ «ЛП». – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/27682/1/086-135-136.pdf.

3. Гетман О. Хто в Україні найбільше ухиляється від сплати податків [Електронний ресурс] / Олег Гетман // Економічна правда. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.epravda.com.ua/publications/2017/09/26/629469/.

4. Самусевич Я. В. Реформування податкової системи України в умовах податкової конкуренції : дис. докт. ек. наук / Самусевич Я. В. – Суми, 2015.

Димченко Ірина Миколаївна,

Скрипник Наталія Євгенівна

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

(м. Дніпро)

ДОСВІД ЄС ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Однією з гострих проблем соціально-економічного розвитку держав в епоху глобалізації є міжрегіональна економічна диференціація. В Україні зберігається значний розрив між рівнями розвитку регіонів країни, а також між наявними ресурсними можливостями і результатами їх діяльності. Однак, дане явище характерне не тільки для нашої країни, але і для інших держав. Домогтися стійкого економічного розвитку країни та забезпечити у повному обсязі загальнодержавні соціальні гарантії всьому населенню неможливо без ефективно функціонуючої системи державної підтримки регіонів, що відстають в економічному розвитку. Проблеми міжрегіональної диференціації вимагають від держави проведення ефективної регіональної політики, що сприяє вирівнюванню сформованих диспропорцій. Необхідно, щоб державна регіональна політика вирівнювання та економічна політика регіонів доповнювали і відповідали один одному. У зв'язку з цим, для України буде корисний досвід формування та реалізації регіональної політики в країнах ЄС. Питаннями вивчення та вдосконалення регіональної політики як в ЄС, так і в Україні займалися такі вчені: Бабаєв В., Балян А., Бураковський І., Кіш Є., Коротич О., Кураєва А., Мамонова В., Мельтюхова Н., Стеценко Є., Сухенко В., Чужиков В. та інші.

Сьогодні українські регіони мають різний рівень соціально-економічного розвитку, про що свідчить наявність більше двох третин проблемних регіонів, значні міжрегіональні

диспропорції у рівнях виробництва та добробуту населення. Офіційна статистика показує, що диспропорції між регіонами почали поглиблюватись ще з середини 90-х років минулого століття. Головним центром економічного зростання, як в Росії, так і в Україні, є столиця. Східні регіоні, що орієнтовані на важку промисловість, мають значно кращі економічні результати, ніж регіони на заході України з найнижчим показником ВВП на душу населення.

Значні диспропорції в економічному розвитку регіонів України спричинені існуючими тривалий час недоліками у ключових факторах конкурентноздатності – поганому стані інфраструктури, низькому рівні пристосування до ринкових умов робочої сили, недостатньої підтримки бізнесу, відсутності адекватної інноваційної спроможності підприємств, деградуючому навколишньому середовищі та, як наслідок, низької інвестиційної привабливості територій [2].

Стосовно регіонального аспекту розробки галузевих політик уряду, то, безперечно, основою розвитку регіонів повинно бути ефективне функціонування усіх галузей економіки, які розміщені на його території. Проте необхідно головну увагу зосередити на розвитку підприємств, які є прибутковими для даної території, що буде служити фактором підвищення рівня розвитку регіону. Така політика повинна бути відображена у цільових програмах, стратегіях та концепції соціально-економічного розвитку регіонів і здійснюватись у тісній координації дій державних, регіональних і галузевих органів управління.

Інтеграційний напрямок регіональної політики передбачає інтеграцію знизу, що здійснюється за ініціативою органів управління регіонів, та інтеграцію зверху, що здійснюється урядом країни. Так, у Швеції запроваджено державну регіональну політику, спрямовану на формування міцного підґрунтя самостійного розвитку регіонів, насамперед – на основі їх переваг і власного економічного потенціалу. Безперечно, що головними інструментами зазначеної політики є вирівнювання доходів і витрат регіонів, надання їм дотацій, а також участь держави у фінансуванні інвестиційних проектів, що сприяють зміцненню конкурентоспроможності регіонів як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Однак треба мати на увазі, що головною передумовою ефективності шведської моделі регіонального розвитку є високий рівень децентралізації державної влади та відповідно – автономності і фінансової самостійності органів місцевого самоврядування [1].

Для України збільшення економічної самостійності регіонів продиктоване необхідністю врахування сучасних загальносвітових тенденцій розвитку, серед яких економічна взаємодія регіонів є пріоритетним напрямком. Однак влада залишається жорстко централізованою, а повноваження та ресурси місцевого самоврядування – обмеженими та недостатніми.

Історичний досвід регіонального розвитку в Європі показує, що важливо ретельно збалансувати мету зменшення диспропорцій із зусиллями, які докладаються для підтримування динамічного економічного зростання. Євросоюз країнам-кандидатам у співтовариство встановлює, що країни повинні мати регіональні інститути, які мають право формулювати цілі регіональної політики, і виступає за координацію регіональної політики між центральним урядом і регіональними органами влади. Так, у Польщі інституціями, які займаються питаннями регіонального розвитку, є Державна рада з питань регіональної політики, Польське агентство з питань регіонального розвитку; у Чехії − Міністерство регіонального розвитку, Міністерство праці та соціальної політики; в Угорщині − Міністерство довкілля і регіональної політики, Національна Рада регіонального розвитку, Національний фонд регіонального розвитку; у Словенії − Фонд регіонального розвитку та збереження заселення сільських районів [3].

Потрібно зазначити, що в Україні вже сформувалося компетентне експертне співтовариство, серйозні аналітичні центри, які працюють переважно поза державною сферою. На жаль, їхні розробки та рекомендації у більшості випадків не враховуються органами державної влади, особливо на регіональному рівні. Механізм взаємодії між неурядовим сектором і владою належною мірою не налагоджений.

Так як Україна націлена на євроінтеграцію, їй слід використовувати досвід ЄС в області проведення регіональної політики. По-перше, на досвіді ЄС Україна може оцінити переваги та недоліки того чи іншого концептуального підходу до сутності регіонального розвитку. Очевидно, що найбільш оптимальним для сьогоднішньої України був би підхід стимулювання внутрішнього потенціалу регіонів, до якого ЄС перейшов після криз 70-80-х років.

По-друге, тексти ЄС, присвячені регіональній політиці, дозволяють отримати прекрасне уявлення про понятійний апарат, яким Союз користується в цій області. Взагалі питання про дефініції представляється вкрай актуальним для України - без його вирішення навряд чи можливе подальший розвиток регіональної політики. На сьогоднішній день ситуація, на жаль, така, що практично кожен пише або говорить про регіональну політику, має на увазі якесь своє визначення, не завжди зрозуміле навіть самому авторові. Зараз в Україні "ходить", щонайменше, 8 визначень регіональної політики. Таким чином, необхідно терміново виробити домовленість з цього приводу.

По-третє, типологія регіонів і критерії районування - тут досвід ЄС просто безцінний. В Україні було зроблено вже кілька спроб районування території країни, однак вони були або неповними, тобто виділяли лише якийсь тип регіонів, або проводилися не для цілей регіональної політики.

Наступним кроком буде визначення принципів та пріоритетів регіональної політики. Можливо, принципи регіональної політики, якими керується ЄС, не зовсім годяться для України, проте ключовий момент в даному випадку полягає в тому, що ці чіткі та однакові для всіх регіонів принципи обов'язково мають існувати і неухильно дотримуватися. В Україні ж сьогодні кошти виділяються залежно від близькості того або іншого регіону до "верхів, що просто неприпустимо.

І нарешті, важливим моментом є вивчення українського регіонального розвитку, українських регіонів і подальше опублікування цих результатів. Дані регіональних досліджень довгий час вважалися секретними, сьогодні ж не вивченість регіональних проблем веде до того, що ми просто не знаємо точно, що відбувається в країні на рівні регіонів, не кажучи вже про місцевому рівні.

Таким чином, співробітництво з ЄС і уважне вивчення його досвіду сприяє вироблення національної концепції регіональної політики України.

Література:

1. Бабаєв В. М. Сучасні політичні практики країн Європи: досвід для формування регіональної політики в Україні // державне будівництво. – 2006. – № 1 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2006-1/doc/5/01.pdf

2. Балян А. В. Пріоритетні напрями регіональної політики Європейського Союзу // Вісник аграрної науки. – 2005. – № 3.

3. Сухенко В. В. Питання транскордонного співробітництва у регіональній політиці Європейського Союзу: теоретичний аспект / В. В. Сухенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 22.

4. Чужиков В. Модернізація регіональної політики в ЄС // Економіка України. – 2008. – № 3.

Дудник Лілія Романівна,

Венгуренко Тетяна Григорівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Міжнародний валютний фонд (МВФ) має значний вплив на світову економіку в сучасних умовах глобалізації. Зараз дана організація є важливим міжнародним кредитором, діяльність якого спрямована і на підтримку рівноваги платіжних балансів країн-членів

фонду, і на економічний розвиток даних держав за рахунок макроекономічної стабілізації і структурної перебудови економіки.

Фонд, своїми діями, сприяє реформуванню економік країн шляхом розробки та введення в дію необхідних стабілізаційних програм. Тому можна зазначити, що в сучасних умовах діяльність Міжнародного валютного фонду є цікавою для вивчення, особливо тема співпраці з Україною.

Дослідженням роботи МВФ і України займалося багато вчених, серед яких : О. Білорус, З. Варналій, Т. Вахненко, А. Гальчинський, М. Дудченко, В. Колосова, Л. Лебединець, В.Литвицький, М. Сайкевич, В. Хорошковський, О. Шнирков та інші.

МВФ надає в даний час кредити в іноземній валюті країнам-членам для двох цілей: по-перше, для покриття дефіцитів платіжних балансів і, по-друге, для підтримки макроекономічної стабілізації та структурної перебудови економіки, а це означає – для фінансування бюджетних витрат урядів [5].

Україна є членом МВФ із 1992 року. Наразі МВФ є одним із головних фінансових партнерів України. З моменту завершення Революції Гідності, з урахуванням обох програм МВФ, – «Standby» та Механізм Розширеного Фінансування (EFF), що діє зараз, – Україна отримала вже чотири транші фінансової підтримки загальним обсягом 11 млрд. дол. США (7,7 млрд. СПЗ) [2].

Виділяють кілька етапів співробітництва України з Міжнародним валютним фондом.

До першого можна віднести період з 1994 по 1995 роки, коли Україні було надано фінансову допомогу по програмі трансформаційної позики сумою 498, 7 млн. СПЗ (Спеціальні права запозичення).

Другий етап характеризується співпрацею України з МВФ за трьома річними програмами «Stand by», головною метою яких були підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України (загальна сума - 1318,2 млн. СПЗ (1 935 млн. дол. США.).

На третьому етапі, протягом 1998-2002 рр., було розпочате співробітництво у рамках Програми розширеного фінансування (EFF - Extended Fund Facility). Україною було отримано 1.193,0 млн. СПЗ (1.591,0 млн. дол. США.). Дані кошти спрямовувалися на поповнення валютних резервів Національного банку України.

Четвертим етапом співробітництва вважається період від 2002 по 2008 роки, коли уряд обрав одну з форм подальшого співробітництва з МВФ у вигляді попереджувальної програми «Stand by». Дана програма була кроком до безкредитних відносин України та МВФ (можна було отримати кредит на суму 411,6 млн СПЗ (600 млн дол. США).

П’ятим етапом співпраці становить період з 2008 по 2013 роки, коли Україна подала заявку стосовно отримання нової програми співробітництва «Stand by» з обсягом фінансування 11 млрд. СПЗ (16,43 млрд дол. США).

В рамках цієї програми «Stand by» Україна отримала три транші загальним обсягом 7 млрд. СПЗ (10,6 млрд. дол. США). [2].

28 липня 2010 року Україна ухвалила нову спільну з МВФ програму «Stand by» на загальну суму 10 млрд. СПЗ (15,1 млрд. дол. США), строком на 2,5 роки, скасувавши Угоду «Stand by», затверджену в листопаді 2008 року (у тому числі усі транші, що ще залишилися відповідно до тієї Угоди) [2].

Згідно даної програми Україна отримала ще два транші допомоги на суму 1 250 млрд. СПЗ (1,89 млрд. дол. США) і 1 млрд. СПЗ (близько 1,5 млрд. дол. США) відповідно. Наступні транші отримані не були, у зв’язку з невиконанням умов програми урядом країни.

Період з 2014 по 2015 роки охоплює шостий етап співробітництва нашої країни з Міжнародним валютним фондом.

Наприкінці квітня 2014 року Фонд підписав дворічну програму «Stand-by» кредитування України на суму обсягом 16,5 млрд. дол. США (10,976 млрд. СПЗ). За цією угодою країна отримала два транші обсягом 3 млрд. дол. США (2,058 млрд. СПЗ) та 1,3 млрд. дол. США (914,7 млн. СПЗ).

Через розпал в Україні великої економічної кризи на фоні російської агресії на сході країни, 11 березня 2015 року МВФ прийняв рішення замінити програму «Stand-by» на нову чотирирічну програму «Механізм Розширеного Фінансування» (Extended Fund Facility). Було отримано два транші : перший - на суму 5 млрд. дол.. США і другий – обсягом 1,7 млрд. дол. США.

На сьогодні, наша співпраця з Міжнародним валютним фондом продовжується. Наразі був проведений останній етап перемовин щодо надання державі чергового траншу: 3 квітня Рада Директорів Міжнародного валютного фонду ухвалила рішення пр завершення третього перегляду програми та надання Україні четвертого траншу в $1 млрд.

Новий Меморандум містить виклад політики та стратегії України в рамках програм EFF у 2017-2018 роках, яка націлена на забезпечення економічного зростання країни шляхом проведення структурних реформ та створення умов для самодостатнього розвитку [3].

Знову транш від МВФ може надійти вже у наступному році, після затвердження бюджету 2018 року і угоди між МВФ і урядом щодо зміни формули для коригування тарифів на опалення в домашніх господарствах, і складе 1,9 млрд доларів [1].

Можливість отримання нового траншу передбачає дотримання обох сторін своїх зобов’язань. Для України передусім – продовження впровадження структурних реформ та

перетворень для забезпечення сталого розвитку. Дані кошти вплинуть на стабілізацію національної валюти, а довіра МВФ надасть іноземним інвесторам необхідні передумови створення позитивного середовища для вкладення коштів.

Отже, із зазначеного вище стає зрозуміло, що співробітництво нашої країни з МВФ є необхідною умовою для підтримання економічного регулювання у сучасному світі. А показаний аналіз співробітництва протягом вже достатньо довгого періоду свідчить про те, що при проведенні належних реформ, співпраця може сприяти економічному зростанню держави. Однак не потрібно забувати і той факт, що умови отримання чергового траншу від Фонду, сприяють зростанню державного боргу та погіршення рівня життя населення.

Література:

1. Fitch: Наступний транш МВФ складе $1,9 млрд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ua.korrespondent.net/business/economics/3901327-Fitch-nastupnyi-transh-mvf-sklade-19-mlrd

2. Історія співробітництва України та МВФ. - Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minfin.gov.ua/news/ mizhnarodne-spivrobitnictvo/mvf.

3. Рада Директорів Міжнародного валютного фонду прийняла позитивне рішення про виділення Україні четвертого траншу в $1 млрд. – Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/news/view/rada-dyrektoriv-mizhnarodnoho-valiutnoho-fondu-pryiniala-pozytyvne-rishennia-pro-vydilennia-ukraini-chetvertoho-transhu-v--mlrd?category=mvf . – 2017.

4. Текст Меморандуму між Україною та МВФ. – Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=46564506

5. Цилінська Я. В. Аналіз співробітництва України з МВФ / Я. В. Цилінська // Управління розвитком. – 2014. – №13. – С. 149–152.

Іляш Ольга Ігорівна,
Кравчук Віктор Володимирович
НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»
(м. Київ)

ТРАНСРЕГІОНАЛІЗАЦІЯ – НОВИЙ ТРЕНД У РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Віднедавна, у розвитку світової економіки з'явився новий тренд – трансрегіоналізація. Трансрегіоналізація – вид економічних відносин між країнами, пріоритетом яких є спільні економічні інтереси, а не територіальна близькість чи наявність спільних кордонів. Першим договором про трансрегіональні мегапартнерства стала Угода про транстихоокеанське партнерство (ТТП), яка була підписана керівниками 12 держав з Азіатсько-Тихоокеанського регіону 4 лютого 2016 року [1]. Також, на стадії завершення знаходяться інші трансрегіональні угоди: ЄС – Канада, ЄС – Японія, Трансатлантичне торгівельне та інвестиційне партнерство (ТАТІП), Регіональне всебічне економічне партнерство (РВЕП) і деякі інші. Більшість з них буде підписано в 2016-2017 роках.

Реалізація транрегіональних договорів повинна привести до принципових змін в структурі і характері міжнародного поділу праці і в кінцевому рахунку до глибокого переформатування глобальної економіки. Це випливає хоча б з того, що нові альянси охоплюють майже 90% світового ВВП. А частка окремих мегапартнерств в світовому ВВП (за номінальним валютним курсом) за рахунок взаємного перетину (входження в різні союзи одних і тих же країн) становить 30-45%, у світовій торгівлі – 20-35%, в накопичених ПІІ - 20-40 %.

Також, такі партнерства не передбачають утворення валютних союзів з їх правилами і обмеженнями в макроекономічній та валютно-фінансовій сферах та формування наддержавних органів. Це означає, що єдиними міждержавними інститутами, що регулюють діяльність економічних партнерств, є відповідні міждержавні угоди про створення таких партнерств. Якщо ж, все таки, виникають комерційні суперечки, які зачіпають інтереси низки учасників, то для вирішеннях таких проблем спираються перш за все на використання існуючих міждержавних інститутів, зокрема міжнародного арбітражу чи Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Вже зараз можна виділити кілька типів нових партнерств. Наприклад, американо-європейський тип. Цей тип представлений в ТТП, а також буде в значній мірі відображений в ТАТІП.

Завдяки ТТП найбільший в світі експортер молочної продукції – Нова Зеландія – домігся пом`якшення доступу на американський ринок, а США – на закритий сільськогосподарський ринок Японії. Також, буде відбуватися поетапний процес скасування мит, причому для ряду позицій передбачений полегшений перехід. Таким чином, мита на

японські легкові автомобілі з сучасних 2,5% через 15 років знизяться до 2,25%, а в наступні десять років - до нуля. Будуть скасовуватися або істотно збільшуватися експортні квоти на деякі продукти. Останніми будуть скасовані мита США на вантажівки з Японії (25%) і на канадський молочний шоколад. Революційні зміни торкнуться торгівлі послугами, митні збори яких перевищують товарні. Так, вони оцінюються в середньому в 15-17% в Канаді, Австралії і Японії, 44% – в Мексиці [2].

Ще одна особливість ТТП полягає в тому, що нові кандидати на приєднання повинні повністю погодитися з уже прийнятими нормами, в той час як 12 країн засновниць погоджували умови своєї участі під час відповідних поетапних переговорів.

До іншого типу мегапартнерств – азіатському – можна віднести РВЕП. Його головними членами виступають АСЕАН і Китай. Проект РВЕП повністю відповідає пріоритетам китайської зовнішньоекономічної політики, оскільки Китай – найбільший економічний гравець в сучасній світовій економіці. За своїм економічним потенціалом РВЕП приблизно схожий з ТТП, а за часткою в світовій торгівлі взагалі перевершить його. Для обох економічних партнерств характерний високий рівень взаємної торгівлі - понад 40% експорту від усього експорту.

Нарешті, ще одним типом економічного партнерства - гібридним – є Економічний пояс Шовкового шляху (ЕПШП) і Морського Шовкового шляху (МШП) XXI століття. Цей проект може стати найбільшим трансрегіональні економічним партнерством, оскільки він охоплює країни, де проживають 4 млрд. чоловік. Особливість проекту ЕПШП і МШП полягає в тому, що він залучає в процеси трансрегіоналізації багато країн, які не входять до розглянутих вище мегапартнерств. Тим самим він створює реальні передумови для виникнення у майбутньому спільного економічного простору для країн Європи, Азії та Африки. При цьому проект ЕПШП і МШП стане найбільш гнучким сучасним партнерством. Він передбачає, що його учасники обмінюватимуться думками відносно шляхів економічного розвитку для того, щоб виявити потенційні конфліктні точки, усунути їх і приступити до об'єднання стратегій розвитку з урахуванням економічної, політичної, правової практик країн - учасниць цього проекту. Приєднатися до проекту зможуть всі зацікавлені держави і компанії, які зможуть самостійно вибирати бажаний для себе рівень і формат взаємодії [3]. Важливо і те, що Китай в своїх інвестиціях за кордон все більшу увагу приділяє потенційним маршрутами ШШ і МШШ. На кінець 2015 року китайські підприємства мали контракти на 3987 проектах в 60 країнах, охоплених ШШ і МШШ, вартістю в 92,6 млрд. доларів, що склало 44,1% від усіх китайських проектів [4].

Поряд із прихильниками з’явилося багато критиків трансрегіональних договорів, перед усім ТТП і ТАТІП. Так, лауреат Нобелівської премії Дж. Стиглій та А. Херш пишуть, що

умови ТТП призведуть до обмеження здорової конкуренції і росту цін для споживачів в США та по всьому світу, що зраджує принципу вільної торгівлі. Стигліц та Херш доводять, що міжнародні договори Америки створюють не вільну торгівлю, а керовану. Така ситуація виникає тоді, коли до процесу прийняття рішень не підпускають представників інтересів, не пов`язаних із бізнесом [5]. У доповіді Дослідницького інституту Credit Suisse «Кінець глобалізації чи більш багатополярний світ?» називається найбільш вірогідний сценарій майбутнього - багатополярний і регіонально орієнтований світ. Бар'єрів в торгівлі буде виникати все більше і більше, як і компаній, які будуть зосереджені на регіональних і внутрішніх ринках, а не на глобальному [6].

В. Мау пише, що тенденція до коригування моделі глобалізації стає все більш очевидною. Скоріше за все, розширення багатостороннього (загального) інтеграційного порядку в світі буде переживати довгостроковий застій: СОТ зможе забезпечувати лише певний рівень лібералізації світової торгівлі і буде задавати межі допустимого протекціонізму, за які світова економіка не буде виходіть [7].

Критики нових економічних партнерств американо-європейського типу кажуть, що вони не торкнуться більшості країн, що розвиваються і можуть загострити проблему економічної нерівності в світі [8].

З іншого боку, нові економічні партнерства вступають в очевидну конкуренцію між собою за нових учасників. Саме конкуренція регіональних і трансрегіональних альянсів може сприяти прогресу глобалізаційних процесів і досягнення ними більш високих рівнів. Формально і неформально відкритий характер нових трансрегіональних альянсів надає широкі можливості розширення ринків і ефективного використання зовнішніх зв'язків. Тому існує точка зору про позитивний вплив трансрегіоналізації на світовий розвиток. Її прихильники вважають, що формування нових економічних партнерств не веде до деглобалізації світової економіки, а сприяє прогресу міждержавних зв'язків.

Підсумовуючи сказане зауважимо, що не існує єдиної думки стосовно трансрегіоналізації. Безумовно, трансрегіональні договори мають великий економічний потенціал для країн-учасниць, проте спрогнозувати їх вплив на світову економіку в загальному на даний момент неможливо.

Література:

1. Trans-Pacific Partnership by the negotiators of the Trans-Pacific Partnership Preamble. – 2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://en.wikisource.org/wiki/Trans-Pacific_Partnership_Agreement

2. TPP is intended to spark a boom in trade in services, but it will be decades in the making. – 2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.economist.com/news/finance-and-economics/21678253-tpp-intended-spark-boom-trade-services-it-will-be-decades

3. Чжочао Ю. Проект XXI века – «Экономический пояс Шелкового пути». – 2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://rusila.su/2015/10/22/proekt-21-veka-ekonomicheskij-poyas-shyolkovogo-puti/

4. The Regular Press Conference of the Chinese Ministry of Commerce. – 2016[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://english.mofcom.gov.cn/article/newsrelease/press/201601/20160101244116.shtml

5. Stiglitz J., Hersh A. The Trans - Pacific Free - Trade Charade. – 2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.project-syndicate.org/commentary/trans-pacific-partnership-charade-by-joseph-e--stiglitz-and-adam-s--hersh-2015-10

6. The End of Globalization or a more Multipolar World? – 2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.credit-suisse.com/corporate/en/articles/news-and-expertise/faultlines-the-end-of-globalization-201510.html

7. Мау В. Антикризисные меры или структурные реформы. – 2016[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://institutiones.com/politika/2735-antikrizisnye-mery-ili-strukturnye-reformy-ekonomicheskaya-politika-rossii.html

8. Wood A. Trade Reform and the Development Deficit Beyond 2015. –2015[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://web.isanet.org/Web/Conferences/GSCIS%20Singapore%202015/Archive/514f2fa1-498b-4b71-973f-05f5bb3ce962.pdf

9. Petri P., Plummer M., Zhai F. China in the TPP. – 2012[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://asiapacifictrade.org/wp-content/uploads/2012/10/Adding-China-to-the-TPP-4feb14.pdf

Калита Тетяна Анатоліївна,
Каширіна Лілія Юріївна
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Зовнішня торгівля України є одним з найважливіших засобів збільшення державного бюджету. Основною метою розвитку економіки України є досягнення достойного місця в міжнародному поділі праці, а саме – у сфері зовнішньої торгівлі. Тому велике значення для ефективного розвитку економіки країни має стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності України розглядали у своїх працях такі вчені, як Ю. Біленко, З. Бойко, І. Бубенко, І. Грабинський, Н. Грущинська, О. Давидович, Я. Жаліло, О. Кремень, Н. Кузенко, С. Лук'янець, О. Струк, В. Будкіна, І. Бурковського, А. Вишнякова.

Сучасний політичний і економічний стан України є складним, беручи до уваги, зовнішні та внутрішні чинники: погіршення кон'юнктури на традиційних для українських товарів зовнішніх ринках, геополітична ситуація, пасивна позиція влади щодо вироблення стратегії розвитку конкурентоспроможного експортоорієнтованого національного виробництва тощо. На сучасному етапі спостерігається сировинна та напівсировинна спрямованість структури експорту України, що говорить про низьку продуктивність і неконкурентоспроможність на світовому ринку. Проте, слід відзначити, що саме експорт для України є найважливішим фактором формування ВВП країни [1].

Аналіз аналітичних даних за 2016 рік демонструє, що найбільшим та основним зовнішньоторговельним партнером України є Європейський Союз. Так, незважаючи на загальне зниження показників експорту (- 4,6%) та зростання імпорту (+4,6%) у 2016 році у порівнянні з 2015 роком – обсяги торгівлі з ЄС продовжують зростати (+2.8%) і зараз становлять 37,1% від загального обсягу експорту. Імпорт зростав високими темпами і становив 43,9% в структурі українського імпорту. Згідно з даними міністерства економічного розвитку і торгівлі України з 9,8 мільярда доларів загального експорту в країни ЄС 30 % – це продукція агропідприємств та харчової промисловості, 23,5 % – металургії і 16,1 % – машинобудування. Проте, сальдо зовнішньої торгівлі з Євросоюзом залишається бути від'ємним. За висновками експертів Україна має частковий доступ до європейських ринків, а не вільну торгівлю [2].

На сучасний показник експорту впливають досить багато факторів, серед них валютна і промислова політика, а також фактори інституційного середовища, відповідно до яких і в більшості випадках зростає вартість експорту внаслідок девальвації валюти.

До зовнішніх факторів, які впливають на економічну ситуацію країни, слід віднести несприятливу кон'юнктуру світових цін на товари, зниження цін на нафту, газ та інші енергетичні й сировинні товари на міжнародних ринках, що становлять основу українського експорту [3].

Взаємовигідна міжнародна торгівля товарами та послугами, як і раніше, посідає значне місце в складній системі міжнародних економічних зв'язків, так як вона, по суті, відтворює всі види міжнародного поділу праці та об'єднує всі країни в єдину господарську цілісність на сучасному світовому ринку товарів. Для неї властиві передусім дві найхарактерніші риси: переважання пропозиції товарів над існуючим попитом і жорстка конкурентна боротьба між його учасниками. Це є результатом значного зростання в умовах науково-технічної революції продуктивності суспільної праці в промислово розвинутих країнах і здешевлення внаслідок цього продукції при збільшенні її обсягів.

До основних проблем на шляху розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні, належать:

- неефективність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

- нестабільність законодавчої бази;

- політична та економічна нестабільність в державі;

- втрата зовнішньоекономічних зв'язків з Російською Федерацією[4].

Зовнішньоекономічна діяльність має ряд значних перспектив розвитку, серед яких:

- розроблення чіткої стратегії реструктуризації та модернізації основних конкурентних секторів промисловості, зокрема металургії, машинобудування, електронного устаткування, фармацевтичної, легкої та харчової промисловості;

- фінансування та стимулювання науково-технологічних розробок;

- оптимізація структури експортно-імпортних операцій з урахуванням продуктивності секторів промисловості, попиту й пропозиції стратегічних партнерів зовнішньоекономічної діяльності [5].

Отже, враховуючи сучасний економічний і політичний стан, пріоритетними завданнями країни повинні стати підвищення конкурентоспроможності національної економіки, формування сприятливого інвестиційного клімату країни та її регіонів, забезпечення підтримки національного товаровиробника, сприяння збільшенню обсягів експорту вітчизняних товарів та послуг і реалізація політики імпортозаміщення, розвиток високотехнологічних виробництв та перспективних секторів економіки.

Література:

1. Завтур Д.О. Перспективи розвитку експортоорієнтованої стратегії підприємств / Д.О. Завтур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle /123456789/36362/33- Zavtyr. pdf ?sequence=1

2. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність України: оцінка стану, проблеми та чинники впливу на розвиток [Текст] / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка, Т. В. Назарчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 2, т. 2. – С. 147-154.

3. Перетятко Л.А. Економічні проблеми макроекономічного та регіонального рівнів Науковий вісник НЛТУ України // Експортний потенціал України: проблеми і перспективи реалізації. – Л.А. Перетятко, Л.Д. Чалапко (Калник), С.І. Козак. – 2016. – Вип. 26.2.

4. Кармінська-Бєлоброва М.В. Зовнішньоекономічна діяльність України на сучасному рівні: проблеми та напрямки / М. В.Кармінська-Бєлоброва // Бізнес Інформ. - 2016. - № 4.

5. Струк О.І. Експортоорієнтовані стратегії економічного розвитку у світовій економіці [Текст] : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.02 / Струк Олександра Ігорівна ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів, 2016. – 20 с.

Калита Тетяна Анатоліївна,

Пасинюк Дар'я Андріївна

Університет Державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Важливим інструментом євроінтеграції України є здійснення різного роду трансформацій її фінансової системи, тому і змінення фінансової політики загалом. Це передбачає формування сучасних фінансових інститутів, що сприятимуть розвитку економіки на міжнародному рівні. Державна політика повинна сприяти покращенню інвестиційного клімату, упорядкування управління державними фінансами.

Проблемами розвитку державної фінансової політики постійно займаються вітчизняні та західні науковці, а саме О. Василик, В. Геєць, В. Грушко, О. Кириленко, М. Крупка, І. Лютий, В. Опарін, О. Романенко, В. Савчук та інші.

Актуальність даної теми полягає у тому, що Державна фінансова політика є важливим елементом функціонування економіки, відбувається постійний аналіз змін обсягів державного боргу та інноваційні процеси в управлінні державою.

Значна частина світових фінансових потоків пов'язана з обслуговуванням міжнародного руху товарів і послуг, а також із прямими закордонними інвестиціями капіталу. Лібералізація цієї частини капіталів, що переміщуються по світу, у різній формі виявилася ефективною й сприятливо позначилася на багатьох національних економічних системах. Всі ці явища вказують на стрімкий розвиток фінансової глобалізації. Під фінансовою глобалізацією розуміється зростаючий взаємозв'язок країн усього світу внаслідок зростаючого обсягу й розмаїтості трансграничних трансакцій фінансових продуктів, послуг і міжнародних потоків капіталу, швидкої та широкої дифузії фінансово-телекомунікаційних технологій. Так як Україна в майбутньому планує стати членом ЄС українське законодавство, а зокрема фінансова політика має бути максимально наближена до європейських шаблонів [1, с. 131].

Петрушинська В. В. зазначає, що для ефективного розвитку фінансової політики важливо забезпечити погодження монетарної та фіскальної політики . Успіх фінансової політики перебуває в площині макроекономічного зростання на основі розвитку реального сектора економіки, що приводить до розширення бази оподаткування, і зміцнення стратегічних позицій України на міжнародній арені.

Потрібно заначити, що проблеми функціонування і реалізації фінансової політики постійно перебувають у полі зору науковців, але, не зважаючи на значні здобутки вчених і до тепер не існує єдиної думки щодо поняття і складових державної фінансової політики. Але всі вони зазначають, що визначною метою державної фінансової політики є створення сприятливих умов для стійкого соціально-економічного розвитку, на перспективу, відповідно зі своїми пріоритетними напрямками, цілями та завданням [2, с. 22].

Тому керуючись зарубіжним досвідом в першу чергу потрібно налагодити сам механізм фінансової політики, розробивши чітку структуру фінансового механізму на основі нормативно- законодавчої бази.

Нинішня фінансова політика не відповідає стандартам економічно розвинених країн ЄС, не забезпечує повноцінну фінансову самостійність органів державної влади різних рівнів. Відсутність ефективної моделі бюджетного устрою країни, системи оцінки фінансового середовища та якості управління перешкоджають ефективному розвитку державної фінансової системи в умовах євроінтеграційного курсу України [1, с. 133].

Також одним із актуальних завдань є зменшення витрат з обслуговування державного боргу . Оскільки державний борг є складовою частиною економічної системи, який впливає на її структуру, держава має приділяти увагу ефективній борговій політиці, уважно слідкуючи за умовами використання джерел фінансування державного боргу відповідно до загальносвітових тенденцій економічного розвитку [3, с. 42].

За статистичними даними щодо зміни обсягів простроченої заборгованості за 2014-2015 рр. можна сказати, що заборгованість України збільшується, а саме за даний період вона зроста майже в три рази, що негативно впливає як на євроінтеграцію так і на економіку в цілому. Тому потрібно розробити ряд заходів , які будуть сприяти зменшенню державного боргу.

Отже, на сьогодні фінансова політика повинна здійснюватися з урахуванням тенденцій розвитку держави та відповідно країн з розвиненою фінансовою інфраструктурою. Перспективами розвитку є перш за все, врахування зарубіжного досвіду та створення умов для посиленого бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток, якісного рівня фінансового бюджетного прогнозування, проведення політики щодо мінімізації державного боргу та проведення дієвої грошово-кредитної політики.

Література:

1. Гордієнко Л. А. Перспективи розвитку державної фінансової політики в Україні/Л. А. Гордієнко//Державне управління – 2015. - № 4(52). – С. 20-24.

2. Петрушевська В. В. Адаптація фінансової політики України до умов глобалізації та євроінтеграції / В. В. Петрушевська // Економіка та управління національним господарством – 2014. - № 2. – С. 131-137.

3. Чугунов І. Я. Розвиток фінансової системи України в умовах економічних перетворень : Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 квіт. 2015 р.) :тези доп. / І.Я. Чугунов, М.В. Тарасюк, Т.В. Канєва та ін. ; відп. завип. І.Я. Чугунов. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 258 с.

Клепанчук Ольга Юріївна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ЕКСПОРТНИЙ РИНОК УКРАЇНИ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

Україна розвивається в складних економічних умовах, які демонструють необхідність переорієнтації українських підприємств на нові ринки збуту продукції, необхідність створення системи підтримки експорту і сприятливих умов для вітчизняних виробників [1]. Українські експортери повинні бути готові до викликів, які ставлять перед ними відкриття європейських ринків, при цьому активно використовуючи ті переваги, які дає така унікальна ситуація. Для цього потрібно вдосконалюватись самим, так, і об'єднавшись, сприяти створенню в державі умов для розвитку бізнесу лобіюючи прийняття та реалізацію

державних програм розвитку всієї економіки її окремих галузей, а також модернізації виробництва і нарощування експорту.

Метою даного дослідження є всебічно проаналізувати темпи розвитку експорту України. Підкреслити шляхи його вдосконалення. Поставити цілі перед українською економікою над збільшенням експорту. Що покращить добробут країни в цілому, а також збільшить робочі місця.

За прогнозом опитаних аналітиків, економіка України у 2017 році продовжить тенденцію відновлення після позитивного перелому у 2016 році що призвело до зростання валового внутрішнього продукту близько на 1,5 %. Провідні українські економісти очікують, зростання ВВП може очікуватись до 2,1%, промислове виробництво зросте на 2,5 %, а інфляція зменшуватись до 10% [2].

Зовнішня торгівля відіграє важливу роль в економіці країни. За даними 2016 р. Загальний експорт товарів України складав близько 70%, решта припадала на послуги. Тенденцією за останніх 5 років є скорочення виручки від експорту товарів з одночасним скороченням експорту агропромислової продукції. Проте, не дивлячись на загальний негативний тренд експорт агропромислової продукції скорочується значними темпами ніж аграрний, при цьому у 2016 році спостерігається зростання експорту сільськогосподарської продукції. Подібна тенденція стосується і 2017 року. Експорт сільськогосподарської продукції склав 8,7 млрд. дол. США ніж за аналогічний період 2016 року [3]. На тлі спадаючого обсягу загальної експортної виручки зростає частка сільськогосподарської продукції. За перше півріччя 2017 року частка сільськогосподарської продукції склала у структурі експорту України склала 42%. Проте варто зазначити , що основу аграрного експорту все ще становить експорт сировини, а саме продукція рослинного походження – пшениця, кукурудза, ячмінь та соєві боби [3].

Отже , як показало дослідження українського експорту за останній період часу, що Україна експортує в більшості сировину ніж готову продукцію від , якої більше збільшується економічний потенціал. Що не є досконалою системою експорту для економіки держави. Шляхами вдосконалення експорту є виходи на європейській ринок із сучасною конкурентноздатною продукцією, потрібна інша якість виробництва, здатність швидко змінюватись із ринком. Для цього потрібне інше інституційне середовище. Виробники сучасної продукції не будуть роками вибивати землю під виробництво, судитись стосовно «незаконного оформлення», жалітися на неповернення ПДВ. Таких виробників чекають у світі і ладні створити найкращі умови. Тому вони досі обминають Україну, а українці, що хочуть працювати на світовому ринку їдуть за кордон. Коли в нас запрацюють реформи та запрацюють інститути, тоді ми побачимо зміна динаміки експорту [4].

Кожна сфера розвивається за власною логікою і живе своїм життям. Про те інколи вони не перетинаються , а живуть в паралельних вимірах. Ми розробляємо інновації але не для нашого з національними особливостям бізнесу, маємо кваліфікованих і талановитих спеціалістів, але не заохочуємо їх в нашій державі. Ми повинні знайти перетини між освітою та потребами бізнесу, інноваціями та виробництвом, інфраструктурою та торговими потоками. Стратегія визначає чіткі цілі та пріоритетні напрямки для підвищення конкурентоздатності українського експорту. Створення сприятливих умов для стимулювання торгівлі та інноваційної діяльності експорту. Зміцнення навичок і компетенції підприємств необхідних для участі у міжнародній торгівлі.

Література :

1. Київська торговельно-промислова палата. Центр підтримки експорту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kiev-chamber.org.ua/ru/122/528.html.

2. Обуховська К. Економіка України 2017 більше зростання і менше інфляції [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://news.finance.ua/ua/news/-/392088/ekonomika-ukrayiny-2017-bilshe-zrostannya-i-menshe-inflyatsiyi

3. Українській клуб аграрного бізнесу. Розділ видатків державного бюджету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/derzhavna_pidtrimka.

4. Український клуб аграрного бізнесу. Державна статистика України .[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/ osnovni_ pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini.

Пікулик Оксана Іванівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зовнішньоекономічна діяльність України в сучасних умовах стає одним з основних чинників розвитку господарства України, могутнім засобом прискорення науково-технічного розвитку та інтенсифікації економіки завдяки організації спільних досліджень, швидкому переобладнанню сучасною технікою цілих галузей і виробництв, сприяє розв’язанню багатьох соціальних проблем. Нині оволодівати найновішими досягненнями науки і техніки

без інтенсивного обміну різноманітними продуктами матеріального виробництва, послугами, науковими дослідженнями, інформацією на основі міжнародного поділу праці – означає нераціонально використовувати власні ресурси, втрачати час і темпи розвитку.

Зовнішньоекономічна діяльність України здійснюється нині у різних напрямках: експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; надання послуг; економічне, науково-технічне і культурне співробітництво; кооперація; міжнародні фінансові операції; кредитні та розрахункові операції; спільна підприємницька діяльність; товарообмінні (бартерні) операції; орендні, в тому числі лізингові, операції; валютні операції; проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів; міжнародний туризм; членство в міжнародних міжурядових економічних організаціях та ін. Суб'єкти господарювання при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності керуються певними принципами. До них належать: принцип суверенітету народу України; принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва; принцип юридичної рівності і недискримінації; принцип верховенства закону; принцип захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; принцип еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу, дотримання вимог антимонопольного законодавства; принцип оподаткування та митного регулювання, запровадження ліцензування і квотування експорту та імпорту з метою захисту національного товаровиробника.

Основним видом зовнішньоекономічної діяльності України є міжнародна торгівля. Обсяг експорту товарів та послуг України у 2016 році становив 44,885 млрд. доларів, імпорту – 44,548 млрд. доларів. Порівняно із 2015 роком експорт скоротився на 4,1%, імпорт збільшився на 3,7%. Позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило 337,3 млн. доларів. У 2015 році позитивне сальдо становило 3,828 млрд. доларів. Отже, в країні спостерігається позитивне сальдо зовнішньої торгівлі, тобто чистий експорт в нашій країні є додатнім.

Загальний обсяг експорту України за 9 місяців 2017 року становив 31327млн. дол. Найбільша частка українського експорту припадає на СНД (36,4%), Європу (26,9%), Азію (26,7%), менша – на Африку (5,9%) та Америку (3,9%). Загалом зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 223 країн світу. Товарна структура зовнішньої торгівлі має наступний вигляд: недорогоцінні метали та вироби з них – 7213 млн. дол. (23%); продукти рослинного походження - 6638 млн. дол. (21%); жири та олії тваринного або рослинного походження – 3469 млн. дол. (11%); машини, обладнання, механізми та електротехнічне обладнання – 3002 млн. дол. (9,6%); мінеральні продукти – 2978 млн. дол. (9,5%); готові харчові продукти – 2025 млн. дол. (6,5%); продукція хімічної промисловості - 1168 млн. дол. (3,7%); тварини та продукти тваринного походження - 791 млн. дол. (2,5%); засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби - 478 млн. дол. (1,5%).

Усе вказує на дуже неефективну структуру експорту, оскільки майже 90% його становлять сировина, матеріали, товари народного споживання. Україна добре продає сировину, проте розміри експорту готової продукції, виробленої із цієї сировини, є поки що недостатні. Вивозяться гостродефіцитні ресурси і продаються світовому ринку за демпінговими цінами. У світовий економічний простір Україна інтегрувала у ролі сировинного придатка. Доказом цього є те, що протягом кількох останніх років експорт машинно-технічних товарів у загальному обсязі становить лише 9 -10%, а рівень експорту готової продукції у розвинутих країнах перевищує 50%.

Згідно з індексом виявлених порівняльних переваг, Україна спеціалізується переважно на виробництві товарів із низькою доданою вартістю, що свідчить про низький рівень розвитку виробництва і нестачу інвестицій. У структурі експорту до країн ЄС переважають товари із низьким ступенем обробки. Також незначною є частка послуг у загальному торговельному обороті (9867млн.дол. за 2016рік) – у межах 22%, при цьому 27% загального експорту послуг припадає на послуги трубопровідного транспорту (транзит газу з Росії до Західної Європи).

За відношенням обсягу зовнішньоторговельного обороту до ВВП українська економіка є дуже відкритою: сума експорту та імпорту близька за величиною до ВВП (номінальний ВВП за підсумками 2016 року сягнув 2,383 трлн грн.). Динамічні зміни у торговельному балансі стали одним з ключових чинників, що сприяли економічному зростанню в Україні (ВВП України за 2016 рік порівняно з 2015 роком зріс на 2,3%).

Поряд з рухом товарів та послуг важлива роль у зовнішньоекономічній діяльності належить руху капіталів. Іноземні інвестори вклали в економіку України в 2016році 4,406 млрд. дол. прямих інвестицій (акціонерного капіталу), що на 642 млн дол., або на 17,1%, більше показника за 2015 рік. Інвестиції надходили з 77 країн світу, при цьому основними інвесторами, на яких припадає майже 70% загального обсягу інвестицій, стали Росія, Кіпр, Великобританія, Нідерланди та Австрія. Найбільші обсяги прямих інвестицій були спрямовані в фінансову і страхову діяльність - 2,825 млрд. дол., торгівлю і ремонт автотранспорту - 524,9 млн. дол. і промисловість - 475,2 млн. дол.

Обсяг прямих інвестицій підприємств - резидентів України в економіку країн світу в 2016 році становив 20,7 млн. дол., що на 25,8% менше показника за 2015 рік на рівні 27,9 млн. дол. У 2016 році українські підприємства здійснили вкладення прямих інвестицій в 15 країн світу, при цьому найбільші обсяги припали на Кіпр, Віргінські острови, Австрію і РФ.

Важливим напрямом зовнішньоекономічної діяльності України є міграція робочої сили. Згідно з даними соціологічного опитування, понад 40% економічно активних українців віком від 18 до 29 років готові виїхати з України заради більш оплачуваної роботи та кар’єрних

перспектив. Однак за статистикою від'їжджає лише кожен восьмий серед тих, хто має такий намір. У 2016 році залишили країну для проживання за кордоном 11 345 осіб, а повернулося до України 1687 осіб, які раніше виїхали на ПМП. 2014 рік змінив пріоритети українців з країн колишнього СРСР у бік країн Європи. Найпопулярнішим напрямком для виїзду на ПМП став Ізраїль, куди виїхала 2931 особа. На другому місці - Росія із 2195 особами. Третю сходинку умовного рейтингу популярності посіли США (1548 осіб), далі - Угорщина (1387 осіб) та Німеччина (1079 осіб). Повернулося 503 особи, найбільше - з Росії.

Нині Україна переживає бум внутрішньої та зовнішньої трудової міграції. Складна економічна та політична ситуація в країні, війна на Донбасі стимулювали мільйони українців шукати кращої долі для себе та своїх родин в інших країнах. За статистикою, яку наводять демографи, на заробітки за кордон за останні 20 років виїхало від 7 до 15% економічно активних громадян. Найбільша частина українців їде за кордон на сезонні заробітки. Загалом, за 2015-2016 роки з України лише офіційно виїхали на заробітки більше 1 млн. українців. Лідером серед країн ЄС, що максимально створив умови для трудових мігрантів, стала Польща. В 2015-2016 роках більш ніж півмільйона українців отримали право на постійне чи тимчасове проживання в цій країні.

В рамках співпраці з міжнародними економічними організаціями важливим для України стало членство в МВФ та вступ до СОТ. На сучасному етапі дуже актуальним є питання взаємовідносин України з ЄС, чому сприяло підписання у 2014році політичної та економічної частин Угоди про асоціацію України з ЄС, яка дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції.

Отже, належний розвиток зовнішньоекономічної діяльності України є фундаментом, основою усієї подальшої соціально-економічної та правової розбудови нашої країни як у національному, так і у міжнародному масштабах.

Рева Тетяна Михайлівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

Митно-тарифна політика України є невід'ємною частиною державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності й спрямована на захист економічних інтересів держави, дотримання справедливої регуляторної політики та підтримку вітчизняного бізнесу, від добробуту останнього, а саме від полегшення умов діяльності, скорочення втрат суб'єктів на

макрорівні, відносин держави з бізнес-структурами, не меншою мірою залежить загальний рівень конкурентоспроможності української економіки та прискорення її євроінтеграції.

Найбільш типові правопорушення стосовно митних платежів виникають під час їх нарахування та сплати, через заниження митної вартості товарів, недостовірне декларування та класифікацію товарів, а також незаконне ввезення товарів. Курс України на євроінтеграцію зумовлює необхідність пошуку шляхів істотного спрощення митних процедур, з одного боку, та забезпечення ефективного митного контролю – з іншого.

Пріоритетними напрямками для вирішення проблемних питань адміністрування митних платежів залишається розроблення системи контролю оцінки митної вартості товарів, їх правильної класифікації та визначення країни походження товарів.

Одне із основних завдань митних органів повинне полягати в створенні єдиних правил та методологій визначення митної вартості товарів для прозорого прийняття рішень у митній справі та однаковості вимог і ставлення до всіх споживачів. Цього можна досягти, якщо впроваджувати відповідні норми національного законодавства із врахуванням загальноприйнятих міжнародних норм, стандартів та досвіду.

Забезпечення ефективності митного контролю потребує здійснення достатньої кількості процедур перевірки відомостей про товари, що переміщуються через митний кордон [2]. Застосування такого виду державного контролю як митний постаудит, створює можливість виявити не тільки похибки в нарахуванні митних платежів, але і проконтролювати процеси – від процедури митного контролю, від початкових дій митного інспектора до моменту виведення товару в ринковий обіг. Спрямованість митного постаудиту полягає в зменшенні обсягів митного контролю на кордоні та перенесенні перевірок на етап виходу товарів у ринковий обіг. Тобто змінюється простір, територія, час а також характер та інструменти контролю. Позитивним кроком стало використання сучасних електронних систем і технологій, які дають змогу скоротити тривалість та підвищити ефективність перевірок, мінімізувати суб'єктивний вплив на прийняття рішень та зменшити кількість бюрократичних процедур. До інших заходів можна віднести:

- можливість отримання електронної інформації від міністерств і відомств про дозвільні документи, що визначають заходи нетарифного регулювання;

- упровадження систем юридичного підтвердження достовірності інформації, а також персональної ідентифікації осіб, які надають цю інформацію (за допомогою електронного цифрового підпису);

- зміни в системі бухгалтерського обліку для підприємств – економічних операторів усередині країни, які передбачають обов’язкове зазначення в бухгалтерських документах номера вантажної

митної декларації, яка підтверджує факт увезення товару на територію України, а також відповідний облік товару, що дозволяє здійснювати процедури контролю не тільки в момент декларування товару в митному органі, а й під час перевірки партії товару в мережі роздрібної торгівлі;

- упровадження додаткових заходів контролю щодо товарів, які експортуються, переміщуються транзитом і перебувають у митних режимах, що передбачають тривале перебування товарів на території країни;

- створення системи отримання від правоохоронних і державних органів та оброблення інформації про характеристики товару, контрольованого митними органами на митному кордоні Україні й визначеним державним органом усередині держави;

- введення системи електронного адміністрування ПДВ, зокрема, в частині експортно-імпортних операцій суб'єктів ЗЕД [3, с. 122-124].

Аналіз практики дотримання законів у діяльності митних органів України показує, що виконання правових норм при здійсненні функціональних обов'язків посадовими особами митних органів належним чином не забезпечене. Цьому сприяє існування корупції, хабарництва, зловживання службовим становищем серед співробітників митних органів. Проведений аналіз дає змогу визначити основні причини корупції, які не лише дозволяють поширюватись неофіційним відносинам між бізнесом та працівниками митних органів, але і чинять перешкоди розвитку сприятливого бізнес-середовища в Україні, а саме:

- низький рівень управління в митних органах, що створює такі умови, за яких єдиний можливий шлях наповнення бюджету – це встановлення якомога вищих платежів для суб'єктів ЗЕД при проходженні митних процедур. Це змушує останніх вдаватись до неофіційних відносин з метою зниження вартості товару чи корегування інших характеристик товару;

- лобізм при спрощенні проходження митних процедур та у зменшені фінансових навантажень для великих промислових груп, для «обраних» компаній. При цьому відбувається ускладнення умов для компаній, які не мають «прикриття» з боку представників місцевих та центральних органів влади, єдиний вихід відмовитися від своєї діяльності – сплачувати неофіційні платежі з метою заниження митної вартості товару;

- складна процедура оскарження дій працівників митних органів. У випадку, коли митниця не підтверджує фактурну вартість товару і зобов'язує суб'єктів ЗЕД оформити товар за значно вищою митною вартістю, останній має право оскаржувати встановлену митницею митну вартість товару, але процедура митного контролю не буде завершена, допоки підприємство не отримає рішення на свої запити. У такій ситуації підприємці змушені вдаватися до неофіційних відносин, адже вартість простою вантажу на території митниці обійдеться компаніям набагато дорожче.

Таким чином, можна виділити основні напрямки вдосконалення системи митного контролю й адміністрування митних платежів:

- розвиток партнерських відносин з бізнесом, надання податкових пільг і знижок;
- збалансована політика державного протекціонізму;
- спрощення оформлення митних процедур та регулювання діяльності;
- впровадження ефективних методів протидії корупції;
- застосування спрощеного порядку митного оформлення до товарів, що належать сумлінним підприємствам – резидентам;
- виключення посередницької діяльності митних брокерів;
- формування ефективної системи управління персоналом [1, с. 4-13].

Отже, сучасний стан економіки України потребує значних змін у сфері регулювання зовнішньоекономічних зв'язків країни та вирішення питань щодо проведення реформування процесів адміністрування митних платежів. Удосконалення адміністрування митного оподаткування дозволить зменшити тінізацію економіки, зберегти фінансові стимули для суб'єктів ЗЕД, зменшити соціальне навантаження. Реформування митного законодавства та забезпечення комплексного контролю за дотриманням митних правил, вдосконалення контролю за нарахуванням і сплатою митних платежів – це необхідні заходи для зростання надходжень митних податків до державної казни, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки та її стратегічного майбутнього.

Література:

1. Пашко П.В. Аудиторський контроль в митній справі / П.В. Пашко, Д.В. Пашко // Митна безпека. – № 1. – 2014. – с. 4–13.

2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

3. Рева Т.М., Шавкунова О.Е. Непрямі податки в умовах антикризового регулювання економіки / Вісник Академії митної служби України. – Дніпропетровськ, 2015. – № 1. – С. 121-126.

Синіговець Ольга Миколаївна
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
(м. Харків)

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

Стрімкий розвиток світової економіки породжує необхідність розгляду таких питань, як міжнародна торгівля, мультинаціональне розміщення підприємств, інтернаціоналізація підприємництва, інституційні основи та організаційні форми глобального підприємництва, управління глобальним бізнесом та роль знань і конкурентного мислення.

Країни, які досягли постійного зростання, виграють на міжнародній арені. Факторами економічного зростання є фактори попиту, фактори пропозиції та фактори розподілу ресурсів, визначаючи пропозицію, і доходів, що впливає на сукупний попит. Основами економічного зростання є економічні ресурси і зростання продуктивності на основі НТП. Ринки капіталів мають характер глобальних і міжнаціональних. Сучасна диспропорційність розвитку проявляється через різношвидкісне нагромадження капіталу.

Рушійною сил бізнесу є конкуренція фірм, яка існує постійно і проявляється у прагненні суперників покращити ринкову позицію, в наступальних діях задля переваг, захисній тактиці для збереження існуючих позицій. В умовах посилення тенденцій регіоналізації, інтеграції та глобалізації світової економіки конкурентна боротьба загострюється, набуваючи нових форм.

Зростання економіки залежить від конкурентоспроможності. Рамки зростання конкурентоспроможності засновані на розумному зростанні як результату підприємницького середовища, цифрових програм, інноваційності, освіти і навчання, постійному зростанні на основі стабільного навколишнього середовища і інклюзивному зростанні на базі ринку праці і зайнятості та соціальній інклюзивності. Сучасне розуміння інклюзивного розвитку полягає в забезпеченні економічного зростання країн і рівноправних можливостей усіх верств населення. Розвиток "знизу-вгору" передбачає побудову суспільства, де основним є розкриття людського потенціалу та створення рівноправних можливостей.

Міжнародна конкурентоспроможність – можливість протистояти у світовій торгівлі, розширюючи експорт, обмежуючи імпорт. Вона визначається ціновою і неціновою конкурентоспроможністю, наявністю розподільчих мереж, надійністю партнерських зв’язків, підтримкою держави. Міжнародна конкурентоспроможність – здатність створювати бізнес – середовища розвитку конкурентних переваг, стійкі позиції на світового ринку, що забезпечує динамічне зростання на інноваційній основі, розвинутій системі ринкових інститутів, володінні інтелектуальним капіталом, інвестиційними ресурсами; гнучке реагування на зміни світової кон’юнктури, диверсифікацію виробництв. Конкурентоспроможність пов’язана з

розвитком світової економіки, міжнародних ринків. Ключовими компонентами глобальної економіки є інституційні, організаційні і технологічні можливості працювати як єдине ціле в реальному часі у світовому масштабі. До ключових елементів відносять фінансову глобалізацію, глобалізацію ринків товарів і послуг, інформатизацію на основі глобальних мереж, стирання кордонів в сфері науки і технологій. Головними торговими одиницями на світовому ринку стають фірми, для яких діяльність на місцевих ринках продовжує забезпечувати отримання конкурентних переваг [2]. Головним є спроможність фірм використовувати свої відмінні переваги для створення конкурентних, прерогатива за методами заснованими на інноваційній діяльності і її стратегічних аспектах. Успіх в глобальній конкуренції співвідноситься з спроможністю організації інноваційного бізнесу [1].

Інноваційне зростання засноване на підприємницькій ініціативі ринкової, науково-технічної і організаційно-економічної діяльності, узгоджене з інтенсивним типом економічного зростання. Інновації створюють можливість усунути бар'єри факторів попиту і розподілу, протиріччя між ефективністю і соціальною направленістю господарського зростання. Прискореному економічному зростанню, впровадженню сучасних технологій і методів управління може сприяти глобалізація, що характеризується системною інтеграцією світових ринків, економік та різних сфер людської діяльності.

На міжнародному рівні використовується інтегральна оцінка стану розвитку інноваційної системи. Україна представлена у таких авторитетних міжнародних рейтингах, як Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс ведення бізнесу (Doing Business Index), Індекс людського розвитку (Human Development Index). Вони оцінюють інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність.

Україна погіршила свої позиції за рівнем конкурентоспроможності, причина в погіршенні показників «розвитку фінансового ринку», «рівня розвитку бізнесу», «інфраструктури». У 2017 р. Україна посіла найвищу позицію у рейтингу Глобального індексу інновацій за останні 7 років – 50 місце. Основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал. Але ж низькими залишаються показники інституціонального розвитку та розвитку інфраструктури. Індекс інноваційної ефективності характеризує створення сприятливих умов для інноваційної результативності. За цим показником у 2017 р. Україна займає 11 місце. Україна за Індексом ведення бізнесу 2017 поліпшила свої показники на 3 пункти, посіла 80-е місце рейтингу. Деякі показники цього Індексу за 2017 р., зокрема «отримання дозволів на будівництво», «ліквідація підприємств», «міжнародна торгівля», залишаються на дуже низькому рівні.

Індекс людського розвитку вимірює досягнення країни з точки зору стану здоров'я, отримання освіти і фактичного доходу її громадян. Україна залишається серед країн з високим рівнем людського розвитку, її місце відповідає 84-ій позиції в загальному рейтингу. Потенціал людського розвитку в Україні використовується недостатньо і розрив з іншими країнами зберігається. Економічний розвиток і справедливий розподіл ресурсів може сприяти покращенню рейтингу людського розвитку.

Високу конкурентоспроможність і економічне зростання визначають чинники стимулювання оперативного поширення нових технологій. Інноваційні кластери мають у своїй основі стійку систему передачі нових знань, технологій, продукції.

Соціально-економічна інтеграція охоплює мікро- та макрорівень, ще одною ключовою тенденцією економічної інтеграції є трансформація ТНК в головну ланку світової відтворювальної системи. Інтеграція економік має ґрунтуватися на зовнішньоекономічній діяльності, на основі активної взаємодії забезпечується подальша трансформація економік. Під впливом глобалізації утворюються єдиний світовий ринок та єдина світова економіка, це визначає напрями зовнішньоекономічної діяльності. Новий рівень розвитку зовнішньоекономічної діяльності може забезпечити підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, конкурентоспроможності, технічного рівня виробництв, удосконалення державного регулювання на основі реалізації переваг гнучкої податкової, кредитної, валютної політики, перегляд експортно-імпортної політики з метою заохочення виробництва продукції з високою доданою вартістю, розробка державної стратегії міжнародного співробітництва, євроінтеграції з урахуванням національних пріоритетів.

Інноваційний розвиток перетворився на фактор конкурентоспроможності економіки, соціально-економічного розвитку, удосконалення інституційного середовища, задоволення потреб споживачів. Інновації повинні здійснювати внесок в економічний і соціальний розвиток за умов сталого розвитку. Необхідна реалізація дієвого механізму впровадження результатів інноваційної діяльності.

Література:

1. Кастельс М. Глобальный капитализм / М. Кастельс // Экономическая стратегия. – 2000. – № 3.

2. Портер М. Е. Конкуренція: пров. з англ. / Портер М. Е. – М. : Вільямс, 2002. – 495 с.

3. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org

Галаз Ліна Володимирівна
НУ «Львівська політехніка»
(м. Львів)
Сислюк Ірина Петрівна
КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
(м. Львів)

МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПОГЛИБЛЕННЯ КОНТАКТІВ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Міжрегіональне співробітництво (співпраця країн на рівні суміжних адміністративних регіонів) одержало назву «єврорегіонів». За визначенням, єврорегіон – це організаційне юридично закріплене об'єднання транскордонних адміністративно-територіальних суб'єктів господарювання європейських країн на основі спільних програм та угод органів місцевого самоврядування для реалізації взаємовигідного економічного, торговельного, культурного співробітництва та міждержавної міграції населення.

Перший єврорегіон «Гронау» засновано у 1958 році на суміжних територіях ФРН і Нідерландів. Нині в Європі діє понад 70 єврорегіонів. Правові засади розвитку єврорегіонів визначені в Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво територіальних утворень та їх органів урядування (Мадрид, 1980). Україна приєдналася до Конвенції в 1993 році. Транскордонне співробітництво регулюється також Європейською хартією місцевого самоврядування 1985 р. (ратифікована Верховною Радою України 1997 р.) та Законом України «Про транскордонне співробітництво» (2004 р). У загальноєвропейській системі пріоритетів єврорегіон розглядається як інструмент інтеграції держав через інтеграцію регіонів. Їх діяльність спрямована на прискорення соціально-економічного розвитку регіонів і формування експортної спеціалізації, інфраструктурну підготовку для поглиблення співробітництва з Європейським Союзом, розвиток системи міжрегіональних зв'язків у сфері торгівлі, спільного підприємництва, культури, туризму, рекреації, охорони навколишнього середовища. Єврорегіони дають можливість розв'язувати проблеми національних меншин, можуть бути засобом вирішення територіальних претензій завдяки спільності природних умов розвитку, історії, культури і навіть етичних аспектів.

В економічній літературі поширена думка, що регіоналізація на макрорівні протистоїть сучасній фінансовій глобалізації. З нашого погляду, сьогодні з'явилася тенденція, яка, навпаки, характеризує єдність фінансової глобалізації і єврорегіоналізації. З огляду на те, що фінансова глобалізація та євроінтеграція передбачають сталий екологоорієнтований економічний і фінансово-торговельний розвиток країн, збереження їхньої національної самобутності, зростання добробуту населення, збереження культурної спадщини

національних держав та забезпечення всебічного удосконалення особистості, єврорегіони - це своєрідний трамплін до членства у Євросоюзі та світовому господарстві.

Україна завдяки вигідному геополітичному положенню має потенційні можливості щодо розвитку транскордонного співробітництва, оскільки 19 з 25 її регіонів є прикордонними, а зовнішній кордон – найдовший серед європейських країн. Особливістю транскордонного співробітництва України є те, що воно відбувається не тільки на кордонах України з країнами Європейського Союзу, а і на кордонах з країнами, що не входять до складу ЄС, – Російською Федерацією, Білоруссю та Молдовою. Так, протяжність кордонів із Російською Федерацією становить близько 2300 км, з країнами ЄС – 1390 км, Білоруссю та Молдовою – понад 2300 км. В Україні транскордонне співробітництво сьогодні розглядається у двох площинах – як інструмент розвитку прикордонних територій і як чинник реалізації її євроінтеграційних прагнень. Таким чином, транскордонне співробітництво прикордонних областей України можна умовно розділити на два напрямки: транскордонне співробітництво, що відбувається на кордоні України з країнами ЄС; транскордонне співробітництво у так званому «новому прикордонні», уздовж кордонів колишніх радянських республік, зокрема Російської Федерації, Білорусії та Молдови.

Україна бере участь у десятьох єврорегіонах: «Буг» (Волинська область і прикордонні регіони Польщі); «Карпатський єврорегіон» (Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області та суміжні території Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії); «Нижній Дунай» (Одеська область і суміжні території Молдови й Румунії); «Верхній Прут» (Чернівецька область та суміжні території Молдови і Румунії); «Дністер» (Вінницька область та прикордонні території Молдови); «Слобожанщина» (Харківська область України та Бєлгородська область Російської Федерації); «Ярославна» (Сумська область України та Курська область Російської Федерації); «Донбас» (Луганська область України та Ростовська область Російської Федерації); «Дніпро» (Чернігівська і Житомирська області України та Брянська область Російської Федерації і Гомельська область Білорусії); «Чорноморський єврорегіон» (Україна та Азербайджан, Албанія, Вірменія, Болгарія, Греція, Молдова, Сербія, Румунія, Туреччина).

Відповідно до мети, основними завданнями діяльності єврорегіонів проголошено:

– координація виконання державних галузевих, регіональних і цільових програм з метою ефективного використання ресурсів державного та місцевих бюджетів;

– удосконалення законодавства України у сфері транскордонного співробітництва та розвитку єврорегіонів;

– створення системи моніторингу, контролю, інформаційного забезпечення розвитку транспортної, митної, прикордонної інфраструктури у межах єврорегіонів;

– вдосконалення торговельних і економічних відносин, розробка нових проектів співробітництва, спільне впровадження передових технологій;

– практична реалізація сучасних механізмів і заходів загальноєвропейської безпеки;

– пошук нових моделей розвитку національних інфраструктур, які ввібрали б енергетичні системи, транспортні й комунікаційні мережі;

– розробка спільної політики в галузі техногенно-екологічної безпеки, запобігання забрудненню басейнів Дунаю, Дністра та Чорного моря, збільшення екологічно чистих виробництв, попередження та ліквідація наслідків промислових аварій та стихійних лих;

– активізація та гармонізація діяльності у сферах науки, культури, освіти, спорту, розвитку національних меншин, молодіжної політики;

– модернізація системи охорони здоров'я населення, розвиток рекреаційної діяльності та туризму.

Фінансування окремих регіональних проектів і програм співробітництва в рамках єврорегіонів здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів. Державна підтримка розвитку єврорегіонів може здійснюватися шляхом:

– надання правової, інформаційної, методичної та організаційної допомоги місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування щодо участі в транскордонному співробітництві та розвитку єврорегіонів;

– фінансування в установленому порядку заходів за рахунок коштів державного бюджету;

– участі у реалізації проектів, які підтримуються іноземними державами та міжнародними організаціями;

– сприяння у залученні міжнародної технічної допомоги та коштів спеціалізованих фондів міжнародних організацій.

Підсумовуючи діяльність єврорегіонів, в яких бере участь Україна, зазначимо, що далі екологічної співпраці, зустрічей, урочистих промов про добросусідство та партнерство, семінарів з обміну досвідом, вироблення різноманітних стратегій та програм справа так і не йде. Тому першочерговим є перегляд механізмів та інструментів щодо реалізації положень установчих документів єврорегіонів про співробітництво. На наш погляд, такий стан речей пов'язаний із типовими проблемами для усіх єврорегіонів. Серед них найголовніші, це :

1) різний рівень економічного розвитку держав-учасниць та закритість внутрішніх ринків прикордонних регіонів;

2) невідповідність транспортної, в тому числі прикордонної інфраструктури;

3) істотні відмінності у митному і податковому законодавстві;

4) наявність негативних національних або регіональних стереотипів, мовні бар'єри;

5) недостатня довіра населення стосовно практичних результатів співробітництва.

Ситник Наталія Степанівна,
Конкульовський Микола Любомирович
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

МИТНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА БЮДЖЕТНОГО МЕХАНІЗМУ

Розбудова ефективної митної системи держави є важливим засобом формування нових зовнішньоекономічних відносин та зв'язків, ефективності міжнародної торгівлі та захисту власних економічних інтересів. Якщо врахувати те, що територія нашої держави лежить на перетині великих транспортних шляхів, то можна стверджувати, що саме географічне розташування України повинно сьогодні та в майбутньому стати додатковим джерелом доходів державного бюджету.

Введення будь-якої системи оподатковування допускає, що для забезпечення ефективності її дії має використовуватись принаймні дві умови:

• встановлення чіткого порядку обчислення бази оподатковування, тобто визначення переліку основних елементів (структури) цієї вихідної бази і правил їх визначення;

• введення необхідних контролюючих механізмів, що дають можливість державі контролювати дотримання встановлених правил розрахунку бази оподаткування.

Митне оподаткування – це захист митної діяльності шляхом збереження ринкових позицій національного товаровиробника, запобігання контрабанді та порушенням митних правил та виконання фіскальної функції – наповнення державного бюджету. Частка митних платежів у наповненні державного бюджету досить вагома.

Слід зазначити, що митне оподаткування – це частина загальнодержавної системи оподаткування, невід'ємна складова зовнішньоторговельної, фіскальної та регуляторної політики будь-якої країни світу [5, с. 144]. Ефективна система оподаткування передбачає дотримання певних загальнодержавних принципів визначених Податковим кодексом України та принципів оподаткування ЗЕД, які визначені Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3]. В законі не сформульовано принципи митного оподаткування. Таким чином, можна зробити висновок, що митне оподаткування ґрунтується на загальних принципах системи оподаткування в Україні, а саме [1, 2]:

– невідворотності – неминуча відповідальність у разі порушення норм митного законодавства під час зовнішньоторговельних операцій, незалежно від того, виявлено це порушення в ході процедури митного контролю та митного оформлення в зоні митного контролю, чи внаслідок митного пост-аудиту;

– обов'язковості – упровадження норм щодо сплати податків для товарів, які переміщуються через митний кордон України, визначених на підставі достовірних даних про об'єкт оподаткування;

– фіскальної достатності – установлення ставок митних платежів, з одного боку, оптимальних за розміром, з іншого – з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

– рівності – недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, забезпечення однакового підходу до суб'єктів ЗЕД під час визначення обов'язків щодо сплати митних платежів;

– стабільності – забезпечення незмінності митних платежів, заборона змінювати їх без гласного попередження та реальних економічно обґрунтованих підстав;

– єдиного підходу – забезпечення єдиного підходу до розробки податкових і митних законів з обов'язковим визначенням платника митних платежів, об'єкта оподаткування, ставок, строків і порядку сплати податку, підстав для надання пільг;

– доступності – забезпечення простоти, зрозумілості та однозначного тлумачення норм митного-податкового законодавства для платників митних податків – суб'єктів ЗЕД.

На наш погляд, дотримання вищезазначених принципів сприятиме розвитку системи митного оподаткування і дає можливість: створити бар'єри, що перешкоджають проникненню заборонених законодавством товарів на митну територію країни, сформувати раціональну структури експорту та імпорту, впливати на характер відносин з іншими країнами за допомогою інструментів митної політики держави (здійснювати економічний тиск на інші держави чи надати їм митні пільги), сприяти зростанню надходжень до Державного бюджету і відповідно національної економіки України.

Митні платежі – одна з основних складових наповнення Державного бюджету України.

Більшість країн світу, використовуючи митні платежі у своїй зовнішньоекономічній політиці вирішують багато завдань: захист економіки країни від негативного впливу іноземної конкуренції (мито завжди погіршує конкурентні умови функціонування закордонних виробників на цьому ринку); забезпечення умов для ефективної інтеграції країни до світового економічного простору (митні платежі широко використовуються з метою поліпшення умов доступу національних товарів на закордонні ринки); підтримання раціонального співвідношення вивезення і ввезення товарів, валютних надходжень і витрат на території країни (митні тарифи впливають на стан платіжного балансу країни); створення умов для прогресивних змін у структурі виробництва і споживання товарів; раціоналізація товарної структури вивезення і ввезення товарів [4].

На сучасному етапі розвитку країни митні платежі виступають не тільки як засіб наповнення державного бюджету, але й як засіб здійснення економічної політики, політики кредитування, розвитку інфраструктури. Створення оптимальної моделі порядку стягнення мита та інших податків і зборів є необхідним в сучасних економічних українських реаліях та пріоритетним у процесі адаптації до норм митного права Європейського Союзу.

Література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755–VI.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495–VI.
3. Закон України від 16.04.91 за № 939 -XII «Про зовнішньоекономічну діяльність». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12
4. Гребельник О. П. Митна справа : підручник / О. П. Гребельник. – К. : Центр навчальної літератури, 2014. – 472 с
5. Полонський О. Ю. До історії митного оподаткування в Україні / О. Ю. Полонський // Фінанси України. – 2004. – № 7. – С. 144–148.

Скрипник Наталія Євгенівна,

Куличенко Оксана Григорівна

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

(м. Дніпро)

ЕКОНОМЕТРИЧНІ МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У даній праці розкривається питання зовнішньоекономічних відносин та партнерства України з країнами Європейського Союзу (ЄС). Так, у роботі показано, що ЄС на даний момент є одним з головних торгівельних партнерів України. Питаннями ефективності торгово-економічного партнерства, а також проблемами європейської економічної інтеграції України до ЄС займаються такі вітчизняні вчені: В. Абрамов, З. Адаманова, Л. Андреєва, І. Багрова, О. Білорус, С. Боринець, В. Будкін, І. Бураковський, П. Єщенко, А. Гальчинський та інші.

Одним з головних показників успішності країни є ВВП на душу населення, який на 2015 р. демонструє середні показники розвитку країн, що входять до ЄС. Лідерами рейтингу переважають країни-засновники ЄС (Люксембург ВВП 85400 євро, Нідерланди 42400 євро), потім йдуть Ірландія (ВВП 40000 євро) та Австрія (ВВП 39700 євро). Завершує рейтинг відносно нова країна-член ЄС – Хорватія (ВВП 12600 євро) [2].

Динаміка розвитку експорту та імпорту ЄС з 2005 по 2015 рр. подано на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту ЄС у період з 2005 по 2015 рр.

Показники імпорту та експорту ЄС за період з 2005 по 2015 рр. знаходяться майже на однакових значеннях, тобто скільки вивозиться товарів та послуг, стільки ж й ввозиться в країни ЄС у грошовому вимірюванні (млрд. дол. США).

Як бачимо з рис. 1 обсяги експорту стрімко збільшуються, починаючи з 2010 року (2174 млрд. дол. США), та досягають найбільшої позначки у 2015 році. Динаміка стає стабільною, починаючи з 2012 року. Таким чином, як видно з даних, Світова криза 2008 року відчутно далася в знаки для такого показника як експорт товарів та послуг.

Щодо темпів зростання імпорту та експорту України з країнами ЄС, то можна стверджувати, що нажаль темпи знижуються з 2011 року (рис. 2). Це пояснюється тими обставинами, що за нинішнього обмінного курсу євро до гривні цінова конкуренція на вітчизняному ринку більше сприяє українським товаровиробникам, ніж європейським.

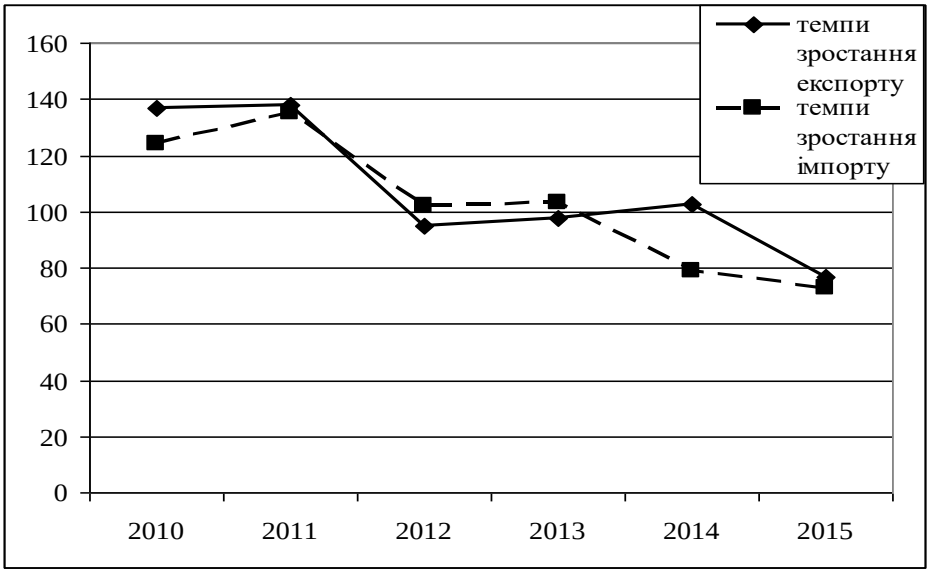

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС

У даній праці використано такий методом прогнозування, як метод екстраполяції, який заснований на поширенні у майбутнє тенденцій минулого. У прогнозі аналізуємо дані з джерела [2], рівняння регресії та розрахунок коефіцієнта детермінації було виконано за допомогою Microsoft Excel. Отримано наступні економетричні моделі:

- для експорту

$$y = -5{,}7621x^2 + 23302x - 2E + 07;$$

- для імпорту

$$y = 0{,}4166x^4 - 3350{,}4x^3 + 1E + 07x^2 + 7E + 12.$$

Згідно ліній тренду та величин ймовірності апроксимації (для експорту R^2 = 0,814, для імпорту R^2 = 0,866), вірогідно, що тенденція обсягів експорту та імпорту відповідатиме розрахунку.

На сьогодні в Україні доволі багато надій покладається на зростання вітчизняного експорту завдяки початку функціонування зони вільної торгівлі з ЄС з 1 січня 2016 р., що можна буде проаналізувати найближчим часом.

Література:

1. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс] : / Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] : / Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/.

Тригуб Світлана Едуардівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ УКРАЇНИ ДО ЄС В УМОВАХ ПЕРЕОРІЄНТАЦІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКИ РИНКИ

Стратегічною метою розвитку України є здобуття гідного місця в міжнародному поділі праці, зокрема, у сфері зовнішньої торгівлі. Європейський союз є наймогутнішим глобальним економічним об'єднанням, найбільшим і найпривабливішим ринком світу.

З набуттям чинності Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, на особливу увагу заслуговує проблема забезпечення стаого експорту вітчизняних товарів до країн ЄС. На жаль, присутність українських товаровиробників на європейському ринку є незначною [1].

Про це свідчать економічні результати зовнішньоторговельної діяльності України з ЄС (табл.1).

Таблиця 1

Частка експорту та імпорту в зовнішній торгівлі України з ЄС у 2015-2017 рр.

Показник зовнішньої торгівлі, %	Роки		
	2014	2015	2016
Експорт	31,8	32,8	35,1
Імпорт	39,8	42,1	43,9

Джерело: розроблено автором за даними [2].

Дані таблиці свідчать, що частки експорту та імпорту торгівлі України з ЄС поступово зростають, що доводить про зміцнення зовнішньо торговельних відносин. За даним Державної служби статистики України, експорт товарів та послуг до ЄС у 2016 р. становив 15827,5 млн. дол. США, імпорт - 19558,7 млн. дол. США. У 2015 році маємо такі показники : експорт - 15339,5 млн. дол. США, імпорт - 18075,9 млн. дол. США, а у 2014 році експорт - 20383,0 млн. дол. США, імпорт - 24207,6 млн. дол. США. У 2014 році обсяги імпорту та експорту товарів і послуг у грошовому виразі є більшими, ніж у наступних роках, хоча питома вага від загального обсягу ЗТО менша, ніж у 2015-2016 рр. Це пов'язано, перш за все, з поступовим скороченням обсягу зовнішньої торгівлі України.

За результатами 6 місяців 2017 р. Європейський Союз залишається одним із основних торговельних партнерів України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами 39,9% від загального обсягу торгівлі України (у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року зменшилася на 0,6%).

У звітному періоді обсяги експорту до ЄС збільшилися на 22,8% (або на 1737,9 млн. дол. США) та склали в обсязі 9 365,5 млн. дол. США. Питома вага експорту товарів та послуг до країн ЄС збільшилася на 0,6% та склала 37,5 від загального експорту товарів та послуг України.

Також відбулося збільшення обсягів імпорту з ЄС у грошовому вимірі (на 21,3% або на 1858,9 млн. дол. США). Питома вага імпорту з країн ЄС за згаданий період зменшилася на 2,1% та склала 42,3% від загального експорту товарів та послуг України.

У двосторонній торгівлі між Україною та ЄС за 6 місяців 2017 року. Сальдо склалося негативним (-1230,7 млн. дол. США) та збільшилося у порівнянні з аналогічним періодом 2016 р. на 120,3 млн. дол. США [3].

Сьогодні Україна експортує до ЄС переважно товари з низьким ступенем переробки та низькою доданою вартістю. Йдеться про сільськогосподарську продукцію, товари харчової промисловості та метали. Водночас на європейському ринку затребуваними є промислові

товари з високим ступенем переробки. Основу імпорту ЄС з інших країн світу складають машини та транспортне обладнання: загальнопромислова техніка, електричні машини, телекомунікаційне обладнання та різні готові вироби, такі як наукові та контрольно-вимірювальні прилади, одяг та аксесуари, меблі. В цьому контексті позитивною тенденцією 2016 р. є зростання в загальному обсязі експорту з України до ЄС частки електричних та механічних машин з 13,8 % у 2015 р. до 14,7 % у 2016 р. [4].

У 2016 р. найбільші обсяги експорту до країн ЄС складали продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості - 30,5 % від загального обсягу експорту, недорогоцінні метали та вироби з них - 22,9 %, чорні метали та вироби з них - 21,9 %, електричні та механічні машини - 14,7 % (рис. 1).

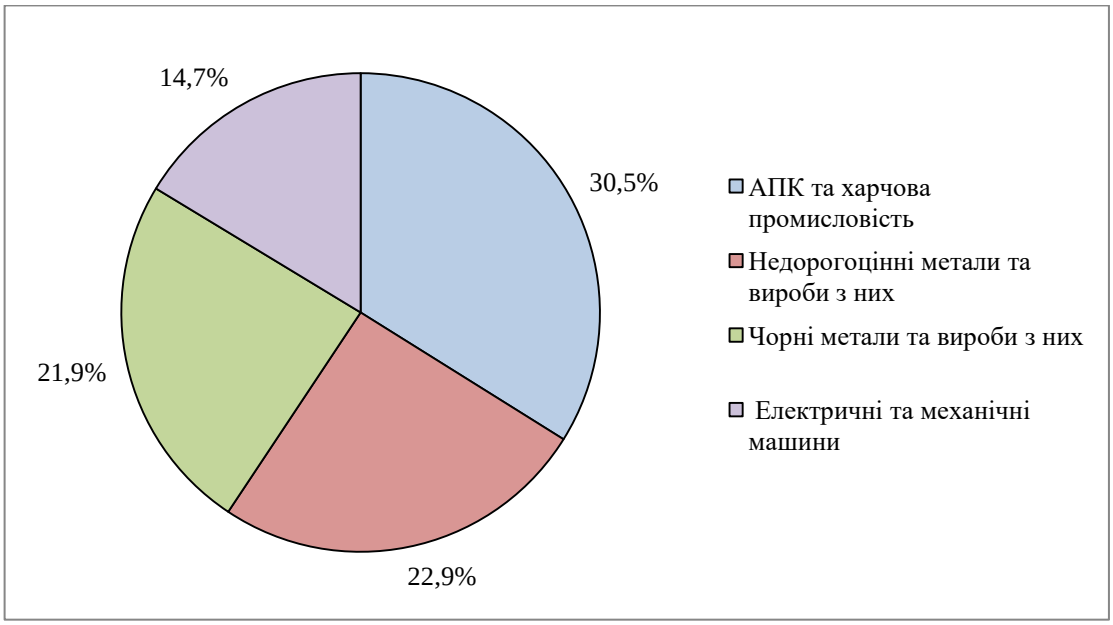

Рис. 1. Структура експорту товарів до крїн ЄС

Джерело: розроблено автором за даними [3].

Щодо головних торговельних партнерів України серед країн Європейського союзу є: Німеччина (18,9%), Польща (15,7%), Італія (10,5%), Угорщина (6,2%), Нідерланди (5,9%), Франція (5,8%), Іспанія (5,4%). Серед них основними країнами експортерами виступають – Німеччина (27,6%), Польща (16,1%), Франція (8,7%), Італія (7,1%), Угорщина (5,3%). Основні країни-імпортери української продукції – Польща (15,3%), Італія (14,4%), Нідерланди (9,4%), Німеччина (8,8%), Іспанія (8,5%), Угорщина (7,3%) [3].

Отже, дослідивши структуру експорту України до Європейського союзу, можна сказати, що експортна діяльність все ж таки має перспективи роозвитку, про що свідчать позитивні тенденції 2017 року. Проте ще досить багато треба зробити для покращення свого становища на європейському ринку. Україна повинна сконцентруватися на роботі щодо наближення до європейських стандартів якості своєї продукції. Крім того, потрібно шукати

нові ринки збуту для української продукції в ЄС та розширювати її асортимент. Якщо за цими напрямками українці докладуть достатньо зусиль, то в результаті отримають якісну продукцію, вищі доходи та більші можливості на ринках ЄС і в інших регіонах.

Література:

1. Туніцька Ю. М. Проблеми експорту вітчизняних товарів до ЄС / Ю. М. Туніцька. // Економічний простір. – 2016. – №108. – С. 47–60.

2. СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КРАЇНАМИ ЄС У 2016 РОЦІ [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/.

3. Торговельне та інвестиційне співробітництво між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] // Показники торгівлі України з ЄС за І півріччя 2017 року. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=295d6f93-bc8a-4e2f-a145-a4a32770e05a&title=PokaznikiTorgivliUkrainiZsZaIPivrichchia2017-Roku.

4. Шинкаренко Т. П. Структурні диспропорції українського експорту товарів до країн ЄС та напрями їх подолання [Електронний ресурс] / Т. П. Шинкаренко, О. Г. Білоцерківець. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%A8%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C-2015.doc.pdf.

Ус Марина Ігорівна

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

(м. Харків)

ОЗНАКИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ

Побудова міжнародних партнерських відносин є одним з важливих інструментів зовнішньої політики, напрямом налагодження тісних довгострокових взаємозв`язків, що дуже широко використовується провідними країнами, інтеграційними об’єднаннями та суб’єктами господарювання й сприяє підвищенню результативності їх дій як на міжнародному рівні, так і чинячи вплив на позиції на внутрішньому ринку.

Глобалізаційні процеси у сучасній світовій економіці створюють сприятливі умови для зміцнення міждержавних фінансових відносин. З метою підвищення стійкості вітчизняної

фінансової системи, сприяння проведенню структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання, доцільним є забезпечення дієвої співпраці та встановлення партнерства з міжнародними фінансовими організаціями щодо залучення фінансової та технічної підтримки країні, окремих суб`єктів та конкретних проектів. На сучасному етапі економічних перетворень важливим є реалізація збалансованої державної політики у сфері міжнародних фінансових відносин з метою впровадження зарубіжного досвіду спрямованого на розвиток партнерських відносин, підвищення рівня ефективності та якості функціонування системи державного управління та створення умов для розвитку реального сектору економіки.

Питання щодо встановлення і розвитку партнерських відносин різних рівнів в своїх роботах розглядали провідні зарубіжні та вітчизняні вчені, такі як: Г. Башнянин, Н. Бутенко О. Ковтун, Р. Коуз, П. Куцик, Л. Ринейська, Р. Холл, В. Шевчук та інші.

Метою даного дослідження виступає визначення основних ознак та обґрунтування напрямів розвитку міжнародних партнерських відносин України.

Під партнерськими відносинами розуміється форма довготривалих, взаємовигідних відносин суб'єктів ринку, які ґрунтуються на добровільності та рівноправності діяльності сторін з метою реалізації економічного інтересу партнерів [5].

Класифікація міжнародних партнерських відносин стосовно відокремлення та дефініціювання типів активних учасників партнерських відносин (суб'єктів) та співвідношення між ними, дозволила виділити чотири структурних рівні економічної взаємодії в межах світового господарства: мега-, макро-, мезо- і мікрорівень, або міжнародний, міжкраїнний, регіональний і рівень підприємств.

На кожному зі структурних рівнів принципи партнерства реалізуються через координацію економічної політики шляхом підписання угод та договорів, з метою об'єднання економічних потенціалів окремих суб'єктів та в ході розв'язання суперечностей, які виникають між учасниками економічних відносин.

Для кожного з рівнів партнерських відносин характерні певні види об'єднань: на мегарівні – партнерські союзи між міжнародними організаціями та країнами, на макрорівні – міжкраїнна співпраця на основі угод та договорів, яка на мезорівні переростає у міжрегіональне та транснаціональне співробітництво, а на мікрорівні – інтеграція підприємств та створення тісних міжособистісних зв'язків та внутрішніх інфраструктур, що сприяють освоєнню нового досвіду та обміну знаннями, які кожен учасник вносить у союз.

Однією із характерних ознак, спільною для всіх рівнів партнерських відносин – є загальне визнання та довіра рівних суб'єктів господарювання. Таким чином, незалежно від того, хто є суб'єктом партнерських відносин – держави, організації чи окремі підприємства, важливим та обов'язковим елементом їх співпраці є довіра до партнера.

В ході проведеного аналізу літературних джерел [1, 4, 5] автором було виділено основні принципи побудови партнерських відносин: добровільність, рівноправність, взаємовигідність, прозорість. Вказані принципи є базовими на етапі формування відносин з партнерами, в подальшому вони можуть бути замінені новими, які є прийнятними та погодженими партнерами, розробленими в процесі спільної діяльності та переговорів.

В науковій літературі [1, 2] виділяють ознаки, які характеризують партнерські відносини і є умовами їх здійснення. Ці ознаки умовно можна поділити на дві групи: ознаки об'єктивного та суб'єктивного характеру (табл. 1).

Таблиця 1

Ознаки партнерських відносин

Ознаки об'єктивного характеру	Ознаки суб'єктивного характеру
Автономність суб'єктів	Взаємна довіра
Соціальна та правова рівність суб'єктів	Взаємна відповідальність
Спільність дій	Взаємна підтримка
Безпосередні контакти і зв'язки	Ціннісні установки
Наявність взаємного інтересу	Суб'єктивне сприйняття іншого як рівного
Свобода вибору партнера	Взаємна відмова від примушення

Джерело: розроблено автором за даними [1, 3]

За даними Єдиного державного реєстру міжнародних організацій, станом на 1 січня 2017 року, Україна набула членства в більше ніж 85 інституціях міжнародного значення. Організації відносяться до різних рівнів: від глобальних до регіональних, від загальнополітичних до профільних зі специфічними функціями та повноваженнями [4].

З моменту набуття незалежності у 1991 році Україна динамічно розвиває політичні й економічні відносини з Європейським Союзом. Європейський вибір України – це стратегічний курс, що визначає пріоритетні напрями її сучасної зовнішньої та внутрішньої політики.

Ключовим фактором успішної інтеграції з ЄС є здатність країни, її економіки та бізнесу до комплексу активних дій з метою виведення власної продукції на нові ринки та забезпечення зростання відсотка доданої вартості у кінцевій вартості товарів, починаючи з налагодження комунікації – пошуку нових партнерів, переобладнання та розвитку підприємств, впровадження європейських технічних стандартів і закінчуючи прозорим й ефективним механізмом корпоративного управління.

Україна на міжнародному ринку активно співпрацює із провідними міжнародними фінансовими організаціями, такими як: 1. Світовий банк (багатостороння кредитна установа, що об'єднує п'ять інституцій, провідною з яких є Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР); 2. Міжнародний валютний фонд; 3. Європейський банк реконструкції та

розвитку; 4. Чорноморський банк торгівлі та розвитку: 5. Європейський інвестиційний банк; 6. Північний інвестиційний банк; 7. Північна екологічна фінансова корпорація тощо [3].

Співробітництво України з провідними міжнародними організаціями, кожна з яких виступає як важливий стратегічний фінансовий партнер для України, допомагає державі вирішувати проблеми у фінансово-бюджетній сфері та реалізовувати важливі проекти у сфері транспорту, електроенергетики, інфраструктури, освіти, зв'язку тощо.

Таким чином, важливим кроком при налагодженні партнерських відносин між українськими та іноземними партнерами є активна співпраця за різними напрямами, яка сприятиме створенню ефективних механізмів – структур, процесів і навичок – для подолання організаційних і міжособистісних відмінностей і отримання справжньої цінності від партнерства. Формування багаточисельних зв'язків на різних рівнях забезпечать обмін інформацією, координацію і контроль.

Література:

1. Бутенко Н. В. Розвиток партнерства в національній економіці: монографія / Н. В. Бутенко; НАН України, Інститут економіки промисловості. – Київ: Вид-во ІЕП НАН України, 2015. –358 с.

2. Куцик П. Інтеграція економіки України в глобальне господарство: проблеми та перспективи / П. Куцик, О. Ковтун, Г. Башнянин, В. Шевчук // Економіст. – 2017. – № 2. – С. 11 – 19.

3. Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244829807&cat_id=244828922.

4. Українська призма: співпраця України з міжнародними організаціями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/prizma_ukr_int_2014.pdf.

5. Ус М. І. Форми організації партнерської взаємодії / М. І. Ус // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки. – Кіровоград: КНТУ, 2012. – Вип. 21. – С. 181–186.

Шайко Дар'я Русланівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Для України, економіка якої знаходиться в глибокій системній кризі, актуальною є проблема залучення іноземних інвестицій. Значними інвестиційними ресурсами володіють великі транснаціональні компанії, для яких економіка України є досить привабливою.

Транснаціональна компанія – це компанія корпорація, що здійснює міжнародне виробництво на основі прямих іноземних інвестицій, володіє виробничими підрозділами в декількох країнах.

Активний розвиток ТНК припадає на другу половину XX ст. – початок XXI ст. На світовому ринку нині функціонує 82000 ТНК та їх філій, на які припадає 50% світової торгівлі та 67% зовнішньої торгівлі, також 80% винаходів і ліцензій.

Країнами походження найбільших ТНК є такі постіндустріальні країни: США, Великобританія, Німеччина, Китай, Японія, Франція та ін., на територіях яких розміщено понад 80% материнських компаній і близько 33% філій іноземних ТНК, у країнах, які розвиваються, відповідно 19,5% і майже 50%, у постсоціалістичних – близько 0,5% і 17% [1].

В Україні ТНК не стали локомотивами економічного розвитку внаслідок існуючої макроекономічної нестабільності, непрозорої податкової системи і значної корупції. Вона має один із найнижчих показників залучення прямих іноземних інвестицій серед країн Центральної та Східної Європи, СНД. За обсягами іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану.

Серед компаній, які вклали прямі закордонні інвестиції в українську економіку, провідне положення займають американські транснаціональні корпорації (16,8% від загального обсягу ПЗІ залучених до України). За компаніями США йдуть інвестори з Росії, Кіпру, Великої Британії, Нідерландів, Австрії, Італії та Угорщини.

Серед закордонних інвесторів найбільш інвестиційно-привабливими в Україні є такі галузі економіки: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 15,7% від загального обсягу інвестицій, залучених до України; торгівля – 15,6%; фінансова сфера -8,5%; машинобудування – 8,0%; транспорт – 7,6%; металургія та обробка металу – 5,4%; операції з нерухомістю – 4,6%; хімічна та нафтохімічна промисловість – 4,1% [1].

Найбільшими ТНК, які вклали значні інвестиції у дочірні компанії в Україні в харчовій промисловості є: McDonald's Corporation, Nestlé S.A., CocaCola, Unilever; PepsiCo; в тютюновій: British American Tobacco; в нафтогазовій: British Petroleum, Shell, хімічній: Procter&Gamble.

Діяльність ТНК може мати як позитивні, так і негативні наслідки для приймаючих країн. До позитивних впливів можна віднести такі: покращення виробничої бази за рахунок побудови нових підприємств, модернізації існуючих, поширення нових технологій, засобів виробництва і кращої організації праці, а також зростання зайнятості населення та підвищення кваліфікації робітників; створення високоякісної продукції за міжнародними стандартами якості; створення конкурентного середовища на національному ринку та розширенню міжнародного співробітництва.

Негативний вплив ТНК економіку України може проявлятися в наступному: ТНК ведуть свою діяльність у тих сферах, які вигідні міжнародним компаніям; ТНК не зацікавлені в державній політиці протекціонізму; ТНК вміло приховують прибутки від оподаткування шляхом перекачування їх з однієї країни в іншу з нижчим рівнем оподаткування; ТНК отримують доступ до сировинної бази країни і дуже часто їх діяльність характеризується хижацькою експлуатацією природних ресурсів, що порушує екологічні стандарти і загострює екологічну кризу.

Таким чином, вплив ТНК на економічний розвиток України є неоднозначний і навіть суперечливий. Негативні наслідки їх діяльності можуть бути більш значними ніж вигоди. В той же час потреба в інвестиційних 123 ресурсах штовхає Україну до відкриття своєї економіки для міжнародних корпорацій. Уряд повинен зробити оцінку цих негативних впливів і регулювати рівень присутності ТНК в Україні.

Література:

1. Експерти про транснаціональні корпорації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tyzhden.ua/Economics/74635.

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Александрюк Тетяна Юріївна,
Журавель Аліна Іванівна,
Новак Богдана Сергіївна
Університет митної справи та фінансів
(м. Дніпро)

АНАЛІЗ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Головним інструментом фіскальної політики в Україні, що дає змогу державі вирішувати багато проблем, перш за все, фінансового забезпечення виконання покладених на неї функцій, є непрямі податки. Одним з яких є податок на додану вартість - основний бюджетоутворюючий податок.

Прослідковуючи динаміку податкових надходжень до Зведеного бюджету України протягом 2012-2016 рр. можемо говорити, що податок на додану вартість має тенденцію до постійного зростання. Починаючи з 2012 року, коли сума надходжень ПДВ до Зведеного бюджету складала 184 786 млн грн (53,1% від податкових надходжень) та вже в 2016 року цей показник збільшився до 329 911 млн грн (50,7 % від податкових надходжень). Тобто за 5 років податок на додану вартість зріс майже в два рази. А його частка в податкових надходженнях й надалі перевищує 50% усіх податків.

Найбільший обсяг надходжень ПДВ спостерігалось у 2014-2015 роках. Причиною зростання надходжень стало підвищення офіційного обмінного курсу гривні до інших іноземних валют, що спричинило відповідне збільшення бази оподаткування [1]. Говорячи про 2017 рік, можна стверджувати, що станом на 30 вересня цього року, фактичний показник податку на додану вартість вже перевищував плановий на 3%. Загальна сума надходжень з ПДВ складають 302 866 млн грн, а частка податку в податкових надходженнях до Зведеного бюджету України за цей період становить 37,4%. Зниження частки ПДВ у загальних податкових надходженнях зумовлено збільшенням в 2017 році надходжень податку на доходи фізичних осіб та акцизного податку.

Оцінку фіскальної ефективності податку на додану вартість можна проводити на основі аналізу ефективної ставки, показника продуктивності ПДВ. Ця ставка розраховується як відношення суми загального надходження ПДВ до кінцевого споживання домашніх господарств [3]. Аналізуючи цей показник протягом 2012-2016 рр. можемо говорити про його хвилеподібний характер. Так у 2012 році він складає 14,42%, у 2013 р. – 12,13%, у 2014 р. – 12,55%, у 2015 р. – 14,63%, та 2016 р. – 15,45%. Так за два квартали 2017 року цей показник збільшився майже до 30%. Така ж ситуація складається з показником продуктивності ПДВ, який у 2012 році складає 72,11%, у 2014 році – 62,74%, у 2016 році – 77,25%. Це пояснюється зростанням ВВП України, обсягів імпорту, товарообороту, поліпшенням умов для ведення господарської діяльності.

Проаналізуємо коефіцієнті ефективності ПДВ, який розраховується діленням частки ПДВ у ВВП на загальну ставку ПДВ. Даний показник показує рівень віддачі національної економіки, а зростання показника вказує на підвищення фіскальної ефективності податку [3]. Коефіцієнт ефективності у 2016 році склав 69,21%, що у півтора рази більше ніж показник 2012 року (49,20%), але також маємо зростання та зниження показника кожного року, що говорить про коливання української економіки в аналізованому періоді.

Притаманна ситуація стану податкових надходжень, в тому числі податку на додану вартість, до Зведеного бюджету України в останні роки свідчить про нестабільність економіки держави та існуючі проблеми, які потребують державного втручання та негайного вирішення.

Основними причинами зниження фіскального потенціалу ПДВ є: наявна широка база податкових пільг; тіньовий сектор економіки; незаконні схеми відшкодування ПДВ; використання недиференційованих ставок ПДВ, що є соціально несправедливим явищем [3].

Вважаємо, що одним з інструментів підвищення фіскальної ефективності ПДВ є вдосконалення системи його адміністрування. Також буде доречним перегляд законодавчої бази, задля пожвавлення господарської діяльності, боротьба з тіньовою економікою країни, ліквідація незаконного відшкодування ПДВ з бюджету та перегляд наявних податкових пільг. Так можемо зазначити, що подолання вищезазначених проблем стимулюватиме підвищення фіскальної ефективності ПДВ та збільшить надходження до бюджету країни, а отже призведе до покращення економіки України в цілому.

Література:

1. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень // [Електроний ресурс]. - Режим доступу : http://www.ibser.org.ua

2. Сотніченко О. А. Непрямі податки та їх участь у регулюванні товарообороту країни / О. А. Сотніченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 3. – С. 56.

3. Сторожук О. В. Фіскальна ефективність податку на додану вартість в Україні / О. В. Сторожук, Л. М. Федун // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2016. - № 1. - С. 206-223. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2016_1_17

4. Ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cost.ua/budget/revenue

5. Ярош М. В. Напрями оптимізації непрямого оподаткування в Україні [Електронний ресурс] / М. В. Ярош // Причорноморські економічні студії. – №11. – 2016. – С. 219 – 224. – Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2016/11-2016/49.pdf

6. Збірник студентських наукових праць [Електронний ресурс] / наук. ред. В. Г. Баранов. – Одесса : Навч. кн., 2015. – 413 с. – Режим доступу: http://oneu.edu.ua/pages/cath/finans/files/stud_sbornik_3(2014-2015).pdf

Баранник Лілія Борисівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Податкова політика – важливий інструмент державного регулювання соціально-економічного розвитку країни. Оскільки Україна обрала європейський вектор розвитку, то, безперечно, має сфокусувати реалізацію своєї податкової політики на ті моделі й принципи оподаткування, які домінують в країнах європейського співтовариства та визнані як ефективні. Це допоможе вирішити багато різних проблем у сфері податкової політики, які перешкоджають сталому й успішному соціально-економічному розвитку. З набуттям незалежності в Україні приймаються різні заходи, спрямовані на підвищення ефективності податкової політики. У 2010 році було прийнято Податковий кодекс України (ПКУ). Це стало значним кроком уперед на шляху розбудови сучасної цивілізаційної податкової системи. Прийняття ПКУ було спрямоване на вирішення таких питань, як розмежування політичних та адміністративних складових податкової політики, забезпечення автономності і незалежності податкової системи; досягнення максимальної “нейтральності” податкової системи щодо економіки; адаптація податкової системи до європейський та світових вимог; сприяння залученню інвестицій в економіку. Нині ПКУ - єдиний консолідований нормативно-правовий акт, який надає можливість запобігти штучній податковій збитковості суб’єктів господарювання, створює єдині справедливі підходи та прозорі правила нарахування та сплати податків і зборів. ПКУ не є

документом, що консервує правила оподаткування. Він постійно вдосконалюється і доповнюється іншими законами. У 2014 р. - Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів щодо податкової реформи»; у 2016 році – «Про внесення змін в деякі законодавчі акти України» (зміни з ЄСВ та з оплати праці), «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні», «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році». Важливим моментом останнього часу є визначення нових функції державних податкових інспекцій як установ, що здійснюють сервісне обслуговування платників податків. Отже, реорганізація податкової системи відбувається в бік її демократизації, спрощення й наближення до європейських стандартів.

В Україні досить довго існувала велика кількість податків, що спричиняло податковий тягар на платників. У 2015 році їх кількість зменшено з 22 до 9. Деякі податки не скасовані повністю, а лише трансформовані за принципом «два в одному», наприклад, фіксований сільськогосподарський податок став IV групою єдиного податку.

На жаль, доводиться констатувати про все ще існуючу недосконалість податкової системи в Україні, недостатню розробленість методичних підходів та чітких наукових і практичних рекомендацій щодо організації порядку справляння податків і зборів. Така ситуація створює умови для процвітання тіньової економіки і корупції.

Сучасна податкова система України залишається однією з найбільш складних і громіздких систем в світі, що підтверджується міжнародними рейтингами та звітами. За даними рейтингу Світового банку і міжнародної фінансової корпорації (IFC) Paying Taxes 2013, Україна в 2013 році займала 137 місце з 183 країн світу за умовами сплати податків, щоправда в 2017 році показник рейтингу піднявся до 111 [1; 2].

Світовий досвід податкових реформ останнього десятиліття наочно продемонстрував, що саме політика зниження ставок прибуткового податку і обсягів оподаткування корпорацій, фірм і підприємців, тобто надання платникам податків більшої свободи в розпорядженні своїми доходами, стала найважливішим стимулом інвестиційної активності в ринковій економіці. Заохочення інвестиційної активності в усіх сферах виробничої, науково-технічної та комерційної діяльності є довгостроковою метою податкової реформи в Україні.

Не дивлячись на суттєві зміни в сфері оподаткування, податкова система поки не стимулює підприємницькі структури всіх форм власності накопичувати фінансовий капітал і інвестувати його в основні та оборотні активи. Через недосконалість вітчизняного законодавства в Україні податок на прибуток підприємств «перетворився на довільно призначену данину, яку збирають шляхом тиску на підприємства та «домовленостей». У результаті одні

підприємства змушені переплачувати і навіть сплачувати наперед, а інші успішно уникають оподаткування, насамперед, через офшори» [3, с. 3]. Суттєвим чином має покращитись й податкова культура підприємницького середовища. Ухилення від сплати податків залишається гострою проблемою. У світі розроблено значний комплекс заходів протидії податковому шахрайству. Наприклад, ОЕСР опублікувала звіт про важливість і ефективність технологічних рішень, які використовуються для виявлення та ухилення від сплати податків. Штучне заниження доходів або завищення витрат, а також відсутність видимої ділової активності (тіньова економіка), як правило, мають місце на ринку B2C (ресторани, бари, таксі, магазини). Використання технології реєстрації даних в касових апаратах у торгових точках, технології запису даних, обмеження розрахунків готівкою є ефективними методами боротьби з ухиленням від сплати податків. Настав час запровадження аналогічних заходів й в українському підприємництві.

В Україні прибутковий податок (18%) наближається до середнього показника у світі - 16,2%; нижчий податок на прибуток - 9% при світових 16,2%. Якщо порівнювати з окремими країнами, то в Росії податок на прибуток 8,9% і 35,6% прибутковий, а 2,5% - «інші податки». Польща привабливіше України з точки зору прибуткового податку (24,8%), але більш вимоглива в плані прибутку - 14,5%. Серед країн колишнього СРСР саме лояльне оподаткування в Грузії і Вірменії, де взагалі немає прибуткового податку і відносно низькі ставки податку на прибуток. У Грузії це 14,3% (плюс 2,1% «інших податків»), у Вірменії - 19,1% (і 0,8% «інших») [4]. З прийняттям світовою спільнотою нової парадигми розвитку, яку можна визначити одним словом як «соціалізація», багато країн переглянули своє ставлення до оподаткування громадян і бізнесу. Наприклад, у Болгарії самозайняті особи самі визначають базу нарахування своїх внесків до початкової суми. Базовий внесок на соціальне страхування у Литві становить 30,8%, з якого 27,8% вносяться роботодавцем і 3% працівником [5, с. 9]. У декількох землях Німеччини роботодавці та наймані працівники сплачують практично однакові частки внесків до соціальних фондів, часто це 19%.

В Україні тривалий час не запроваджувався податок на майно. Наразі він існує у формі податків на нерухоме майно, комерційну нерухомість та плати за землю і аналогічного їй за змістом фіксованого сільськогосподарського податку (4 група спрощеної системи оподаткування). Але застосовані способи обрахунку податкових зобов'язань та адміністрування цих податків поки є недосконалими і не забезпечують ані справедливості, ані захисту від корупційних та інших зловживань, ані суттєвих надходжень (останні складають менше 1% ВВП). Відтак, податки на майно в Україні потребують удосконалення.

Література:

1. Paying Taxes 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pwc.com/gx/en/ paying-taxes/assets/pwc-paying-taxes-2013-full-report.pdf

2 Paying Taxes 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-2017.pdf

3. Дубровський В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? / В. Дубровський, В. Черкашин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://euinfocenter.rada.gov.ua/ uploads/documents/28998.pdf

4. Україна в рейтингу світових податків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://groshi-v-kredit.org.ua/ukrajina-v-rejtynhu-svitovyh-podatkiv.html

5. Іванчук Н.В. Соціальні податки у постсоціалістичних країнах / Н. В. Іванчук // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. «Економіка». – 2012. – Вип. 6 (2). – С. 3-11.

Коченко Анастасія Миколаївна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

На будь-якому етапі розвитку суспільства державна фіскальна політика відіграє суттєву роль, особливо в умовах економіко-соціальної нестабільності. Механізм її реалізації все більше ускладнюється у зв'язку з воєнними діями в Україні та необхідністю лібералізації фіскальної політики держави, яка має сприяти інноваційному розвитку суспільства. Здійснювані в Україні реформи та, як наслідок, соціально-економічні трансформації потребують зміцнення економічної ситуації та підвищення рівня довіри суспільства до урядових рішень і програм та їх підтримки.

На сьогоднішній день фіскальна політика в Україні переходить у якісно новий етап розвитку, що спричиняє труднощі у її реалізації. У першу чергу, такі труднощі пов'язані з необхідністю гармонізації вітчизняного податкового законодавства із законодавством ЄС, виконання вимог МВФ, відновлення підприємницької та інвестиційної активності, недопущення погіршення рівня життя населення тощо, тобто постала необхідність гармонізації фіскальних інтересів різних економічних суб'єктів. За цих умов стає надзвичайно актуальною гнучкість державної фіскальної політики щодо зовнішніх чинників та спроможність влади трансформувати та підлаштовувати її з огляду на процеси, які відбуваються в середині країни.

Стосовно практики формування та реалізації рішень у сфері податкової політики в Україні варто зазначити, що ми ближчі до абсолютної безсистемності, ніж до цілеспрямованих дій, і навіть до усвідомлення того, куди та як потрібно рухатись. Якщо взяти за основу досвід хоча б минулого десятиліття, можна побачити, що фактично кожен новий уряд намагався змінювати успадковану від попередників податкову систему[1].

Під час розроблення стратегії фіскальної політики України необхідно не лише планувати конкретні заходи, але й враховувати ті перепони, які можуть проявитись на шляху її реалізації. Постійні реформи податкової системи в основному спричинені недоліком розподілу бюджетних ресурсів і ролі податків та зборів у бюджетах різних рівнів. З метою забезпечення справедливого перерозподілу ресурсів, створених суспільством, держава, використовуючи примус як умову згоди платників податків із чинною системою перерозподілу ресурсів та виконання ними законів, несе відповідальність перед платниками податків за результати своєї соціально-економічної діяльності.

Одним із головних проявів недосконалості формування та реалізації державної фіскальної політики є супротив будь-яким податковим реформам, які передбачають підвищення податкового навантаження. Це зумовлено тим, що населення країни досить тривалий час жило в умовах радянського соціалізму, де держава виступала певним гарантом хоча б мінімального рівня забезпечення.

Іншим проявом недосконалості реалізації державної фіскальної політики є висока ймовірність досягнення результатів, відмінних від поставлених, – держава має історичну тенденцію до розширення, особливо у сфері видатків, у зв’язку зі специфікою зростання потреби узагальнення суспільного виробництва, що провокує зростання трансакційних витрат, пов’язаних зі збиранням та обробленням інформації, здійсненням контролю та моніторингу економічної ситуації. Зростання витрат створює підстави для відхилення від тих завдань, які було поставлено, та тих, які було фактично реалізовано

Третя проблема реалізації фіскальної політики пов’язана з відсутністю фіскальних стимулів здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності. Незважаючи на те, що податкова система України формувалася за зразком європейських, багато чого з їхнього досвіду не працює в Україні. Причиною цього стала відсутність відповідної законодавчої бази і досвіду проведення податкових реформ, що призвело до копіювання положень податкового законодавства у західних країн. А при імпорті формальних інститутів потрібно брати до уваги те, що вони повинні відповідати рівню неформальних відносин.

Фіскальна політика в Україні має низку своїх недоліків, серед яких: непрозорість податкового регулювання; нестабільна нормативно-правова база оподаткування; певна складність податкової системи; каральний зміст податкових відносин; багато витрат на

адміністрування окремих податків є значними витратами державного бюджету, значна нерівномірність розподілу податкового навантаження через наявність великої кількості податкових пільг та існування різноманітних схем ухиляння від сплати податків. Дані недоліки призвели до таких проблем у системі оподаткування України, як: податкова заборгованість платників податків перед державним та місцевими бюджетами; бюджетна заборгованість із відшкодування ПДВ; ухилення від оподаткування; нерівномірне податкове навантаження, найбільша частка якого покладена на законослухняних платників [2].

Беручи до уваги окреслені можливі негативні явища у процесі формування та впровадження фіскальної політики держави, доцільно здійснити модернізацію державних фінансів таким чином, щоб мінімізувати «провали» та перемістити їх під контроль суспільних та державних інституцій. Формуючи фіскальну політику, держава має додержуватись балансу між оптимальним обсягом надходжень, необхідних для повноцінного виконання державою своїх функцій, та фінансовими потребами реального сектору, тобто сприяти здійсненню не лише простого, але й розширеного відтворення, які дадуть змогу українському суспільству відповідати основним світовим тенденціям та стандартам [3].

Отже, фіскальна політика повинна бути спрямованою на задоволення інтересів широких верств населення. Успіх фіскальної політики перебуває в площині макроекономічного зростання на основі розвитку реального сектора економіки, що приводить до розширення бази оподаткування, і зміцнення стратегічних позицій України на міжнародній арені. Вдосконалення фіскальної політики повинно підвищити конкурентоспроможність економіки України, активізувати інноваційно-інвестиційну складову розвитку, позитивно вплинути на структурні процеси у реальному секторі економіки, чим забезпечити динамічне економічне зростання із підвищенням рівня та якості життя населення.

Література:

1.Швабій К. І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави / К. І. Швабій // Фінанси України. - 2015. - № 10. - С. 90-103. -[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_10_7.

2. Бантон В. Проблеми реалізації фіскальної політики в Україні-[Електронний ресурс]- Режим доступу: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=21198

3.Ракул О. Щодо трансформації фіскальної політики України відповідно до вимог сьогодення - [Електронний ресурс] Режим доступу: http://pgpjournal.kiev.ua/archive/2017/1/28.pdf

Круглякова Віра Володимирівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

ФІСКАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Інноваційна орієнтація національної економіки потребує постійного застосування державою комплексу інструментів стимулювання інновацій, передусім фіскальних. Зокрема, спрощені умови оподаткування можуть сприяти залученню інвестицій в інноваційну діяльність. Процес оподаткування інноваційної діяльності пов'язаний з додатковими ризиками, тому важливим чинником для прийняття таких рішень є методи державної фіскальної допомоги та підтримки.

Даній проблематиці присвячено праці багатьох вітчизняних дослідників, серед яких В. Семиноженко, В. Геєць, Л. Федулова, З. Шмігельська, І. Лютий, А. Кузнєцова, Д. Кокуріна та ін.

Інноваційна діяльність в процесі оподаткування має свою специфіку, адже найбільший ризик несе особа, яка фінансує інновацію, оскільки інновація може так і не реалізуватись та не принести прибуток. Тому податкове стимулювання має спрямовуватись швидше на інвестора. Враховуючи низьку зацікавленість інвесторів до вкладення коштів в інноваційну діяльність, одним із дієвих інструментів для стимулювання комерціалізації інновацій в Україні є спрощене оподаткування [3, с. 16]. У розвинених країнах світу застосовують цілі комплекси податкових пільг для стимулювання комерціалізації інноваційної діяльності. У табл. 1 наведено перелік та розкрито суть найпоширеніших інструментів податкового стимулювання інноваційної діяльності.

Звичайно, процес застосування наведених інструментів податкового стимулювання пов'язаний з такими макроекономічними ризиками, як зменшення доходів бюджету, зростання конкурентоспроможності імпортної продукції, одноразове зростання інфляції. Проте, наявність великого стимулюючого потенціалу зазначених заходів значно знижує такі ризики.

Оскільки основною метою інноваційної діяльності в кінцевому результаті є отримання прибутку, то державна політика, спрямована на регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності, має орієнтуватись на надання пільг при оподаткуванні прибутку суб'єктів господарювання, що здійснюють інноваційну діяльність, та їх амортизаційних відрахувань. Проте, враховуючи сучасні реалії, процес стимулювання комерціалізації інновацій через систему пільг з податку на прибуток суб'єктів господарювання є досить складним для системи оподаткування України. Зокрема, існують наступні проблеми щодо справляння податку на прибуток суб'єктів господарювання: стрімка уніфікація системи тіньових схем платниками податків щодо часткового або повного ухиляння від сплати податку на прибуток

підприємств; реальна можливість платника податку знизити базу оподаткування шляхом або заниження валових доходів, або ж, навпаки, завищенням обсягу валових витрат та амортизаційних відрахувань; перехід платника податку на спрощену систему оподаткування шляхом штучного подрібнення підприємств на, так звані, "малі підприємства" з метою сплати фіксованої суми податку [2, с. 77].

Таблиця 1

Інструменти податкового стимулювання інноваційної діяльності

Інструмент	**Особливості інструменту**
"Податкові канікули"	Суб'єкт господарювання звільняється на визначений час та при дотриманні певних умов від сплати податку на прибуток. Це дозволяє тимчасово зменшити податкове навантаження на таких платників, що дає їм змогу вивільнити певну суму коштів для розвитку підприємницької діяльності.
Податкові інноваційні пільги: 1. Зниження ставок податку на прибуток інноваційних підприємств та організацій, що виконують науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи інноваційного характеру; 2. Зменшення ставок оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційного проекту.	1. Пільга є досить простою у використанні, цілком логічною та прозорою. Залежно від країни, де застосовується пільга, існують свої критерії: в Туреччині повне звільнення від оподаткування прибутку науково-дослідних підприємств та застосовується лише якщо дослідження є виключним видом діяльності таких суб'єктів інноваційного процесу; у Франції ця пільга для інноваційних підприємств є цілком логічним продовженням "податкових канікул": протягом двох наступних років податок сплачується за половинною ставкою. 2. Пільга має більш конкретний характер, оскільки знижена ставка податку застосовується тільки до прибутку від реалізації проекту, що є предметом стимулювання.
Прискорена амортизація	За сутністю означає зменшення податкових зобов'язань за податком на прибуток. Однак податковий виграш підприємства-інвестора не є суттєвим, оскільки сума податкової економії зумовлюється різницею суми амортизації порівняно зі звичайним порядком і помноженої на ставку податку на прибуток.
Інвестиційна знижка (Зменшення бази оподаткування на суму інноваційних витрат капітального характеру*)*	Цей вид податкових пільг є одним з найбільш поширених у стимулюванні інноваційної діяльності. Працюючі з прибутком підприємства можуть зменшувати свою оподатковувану базу на величину зроблених у поточному році кваліфікованих (що відповідають критеріям, встановленим державою) інвестиційних витрат інноваційного характеру.
Інноваційний податковий кредит (Зменшення податкових зобов'язань з податку на прибуток): 1. простий (об'ємний); 2. прирістний.	1. Сума податкових зобов'язань зменшується на загальну суму інноваційних витрат, тобто при простому податковому кредиті сума витрат підприємства на інноваційну діяльність відшкодовується йому державою шляхом зменшення податкових платежів, а сума податкового кредиту збільшується прямо пропорційно збільшенню обсягів інноваційних витрат. Застосовується в тому випадку, коли держава зацікавлена в інтенсифікації інноваційних процесів та збільшенні пов'язаних з цим витрат підприємств. При такому підході сума податкових зобов'язань зменшується на певну частину перевищення інноваційних витрат у звітному податковому періоді порівняно з попереднім (або кількома попередніми). Якщо інноваційні витрати не збільшуються (незалежно від їх абсолютної величини), то права на зменшення суми податку, що підлягає сплаті в бюджет, платник не має.

Джерело: розроблено автором на основі [1, с. 13-15]

Таким чином, практика застосування фіскальних інструментів стимулювання комерціалізації інноваційної діяльності, яка сприяє прискоренню інноваційного розвитку економік розвинених країн світу, може застосовуватись і в Україні, але її стримують певні макроекономічні чинники, такі як дефіцит державного бюджету, непрозорість та неефективність контролю за використанням податкових пільг, складність адміністрування податкових пільг, наявність значних корупційних зловживань та ін. Все ж питання стимулювання інноваційної діяльності в Україні потребує особливої уваги, тому в цьому напрямку необхідно прикласти зусилля для розвитку державно-приватного партнерства та розробки окремого дієвого механізму пільгового оподаткування інноваційного бізнесу.

Література:

1. Марченко О. Напрями податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств / О. Марченко, В. Ткаченко // Економіст. – 2013. – № 1. – С. 13-17.

2. Мацелюх Н.П., Дем'янчук Г.В. Фінансування та стимулювання комерціалізації інновацій в Україні: проблеми і шляхи вирішення / Н.П. Мацелюх, Г.В. Дем'янчук // Наука та інновації. – 2014. – Т. 10, № 3. – С. 69-79.

3. Федулова Л.І. Корпоративні структури в інноваційній діяльності: світовий досвід і можливості для України / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 4. – С. 9-27.

Лобода Наталія Олександрівна,

Мороз Наталія Петрівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ЄДИНИЙ ПОДАТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ (ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ)

В даний час в Україні, проблеми оподаткування підприємництва відносяться до найбільш гострих в економічному, соціальному і політичному контексті.

Оподаткування відіграє важливу роль у процесі формування сприятливого клімату для розвитку малого бізнесу, який є важливим фактором мобільності економічних процесів.

Тому необхідно проаналізувати існуючий порядок оподаткування малого бізнесу та розробити рекомендації по вдосконаленню моделі його оподаткування.

Основна мета податкових реформ, що проводяться в розвинутих європейських країнах, - лібералізація системи оподаткування з метою запобігання відтоку капіталу і кваліфікованих спеціалістів.

Податковою реформою в частині спрощеної системи оподаткування передбачено, що при розрахунку загальної кількості найманих осіб у ФОП – платника єдиного податку не враховуються працівники, призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період; встановлено ставки єдиного податку для платників I групи у відсотках до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 01 січня податкового року; підвищено ставки єдиного податку для платників IV гр.

Усі ФОП - єдинники (за винятком пенсіонерів за віком та інвалідів) повинні сплачувати ЄСВ «за себе». Базу нарахування єдинники можуть визначати самостійно, але у межах встановленого законодавством мінімуму та максиму. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» у цій частині містить новації: ФОП - єдинники груп II і III, як і раніше, платять ЄСВ в розмірі не нижче мінімального (ЄСВMIN = 22 % від МЗП); для ФОП - єдинників групи I мінімальна планка ЄСВ з 2017 року становить 50 % від мінімального страхового внеску. При цьому до страхового стажу такі місяці будуть зараховуватися пропорційно сплаченому ЄСВ. Отже, щоб до страхового стажу був повністю зарахований місяць, потрібно платити ЄСВ в розмірі не нижче ЄСВMIN.

Проведене Світовим банком дослідження Doing business відображає зростання перешкод зі сторони оподаткування для здійснення підприємницької діяльності в Україні. Тобто в загальному рейтингу легкості ведення бізнесу прогноз сприятливості оподаткування у 2017 році знизився на одне місце. Таким чином, Україна опинилася на 84-му місці з-поміж 189 досліджуваних країн за показником оподаткування (Payng taxes). Відповідно до нового звіту групи Світового банку – рейтингу Doing Business-2017, в нормативно-правовій базі, що регулює розвиток бізнес середовища в Україні, все ще залишається багато проблем [2].

Сучасна податкова система України потребує реформування. Одним із його напрямів є економічне зростання та підвищення інвестиційної привабливості України. Оскільки, нестабільне податкове законодавство відлякує інвесторів.

Іншими суттєвим недолікам є: нестабільність податкового законодавства, високе податкове навантаження, складне та непрозоре податкове адміністрування, тіньова економіка, нерівномірне податкове навантаження на бізнес.

Діюча в Україні податкова система створює перешкоди для ведення бізнесу, призводить до посилення процесу ухиляння від податків та зростання тіньової економіки. За різними оцінками, рівень тіньової економіки України за останні роки становить 40-45% від ВВП – це найвищий показник серед європейських країн [3].

Тому дані проблеми податкової системи України вимагають їх швидкого вирішення, що призведе до стимулювання розвитку підприємництва, і, відповідно, економіки країни.

Отже, враховуючи результати проведеного дослідження можна зробити висновок, що спрощена система оподаткування, з одного боку, дозволяє розвиватися малому бізнесу, а з іншого - стала інструментом маніпуляцій при сплаті податків. В Україні фахівці з фіскальної політики неодноразово дискутували про те, чи потрібна така система, що дозволяє насправді бізнесу розвиватися чи доцільно змінити модель збору податків. Необхідно забезпечити рівність організаційно-правових форм підприємництва, що передбачає можливість послідовного переходу від одного рівня до системи іншого при зміні показників відповідності, а також створює об'єктивні умови, при яких рівень податкової навантаження чітко відповідає можливостям суб'єкта господарювання сплатити податки. При цьому зберігається мотивація підприємців до легалізації діяльності і мотивація місцевих органів влади до створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями).

2. Doing business-2017: позиції України в рейтингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2108284-doing-business2017-pozicii-ukraini-v-rejtingu.html

3.Проект Закону про внесення змін до ПКУ щодо проведення податкової реформи та підвищення інвестиційної привабливості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61355

Панасюк Тетяна Сергіївна

Дніпровський національний університет ім.О.Гончара

(м. Дніпро)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Актуальність теми. Питання розвитку податкової політики на сьогодні відносяться до найактуальніших в економічному та соціальному житті України. Це зумовлено новими явищами в економіці України, її спрямуванням на перехід до ринкових відносин, де управління господарчими процесами вимагає активного використання інструментів фінансового механізму, які включають податки. Податкова політика України має бути

спрямована на розширення бази оподаткування, запровадження системи економічних заходів з метою детінізації української економіки та легалізації доходів юридичних та фізичних осіб.

Мета дослідження. Визначення та аналіз актуальних проблем податкової політики та шляхів її вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Дану проблему досліджує безліч як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема це: Лекарь С. [1], Мартиненко В.П. [2], Огоновський А.Р. [3], Петрович Й. [4] та інші. Незважаючи на значні здобутки у дослідженні вказаної проблеми, низка питань щодо реформування податкової політики України вимагають досліджень і наукових розробок.

Виклад основного матеріалу. Серед важелів, за допомогою яких держава впливає на розвиток економіки, важливе місце належить податкам. Будь-яка держава широко використовує податкову політику як певний регулятор впливу на негативні явища ринку. Податки, як і вся податкова система, є могутнім інструментом управління економікою в умовах ринку.

Податкова політика [1, с. 29]. - це діяльність держави по встановленню, правовому регламентуванню та організації стягнення податків і зборів, метою якої є формування централізованих фінансових ресурсів держави в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту

Податкова політика повинна забезпечити вирішення двоєдиного завдання. З одного боку - це встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, а з іншого - забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб. Тому головним завданням податкової політики є встановлення балансу між двома чинниками, якими визначається потреба в податках: необхідністю фінансового забезпечення виконання державою притаманних їй функцій та вирішенням соціально-економічних завдань.

Податкова політика держави повинна будуватися з урахуванням суперечності інтересі платників податків і держави. Підприємець воліє сплатити якомога меншу суму податків, оскільки основною його метою є отримання прибутку, що є можливим як через збільшення обсягів виробництва, так і через зниження витрат на сплату податків та зборів. Держава, якій належать функції регулювання процесу суспільного виробництва в цілому, намагається шляхом застосування фіскальних інструментів перерозподілити прибуток, одержаний підприємцем і, за рахунок виділеної частки, досягти якомога повнішого забезпечення суспільних, в першу чергу - соціальних потреб.

Сучасна проблема розвитку податкової політики полягає у відсутності в Україні достатнього науково-практичного досвіду в стратегічному управлінні податковою політикою, і

держава має йти шляхом експериментального пошуку кращих варіантів податкової системи, роблячи багато помилок. Тому головними напрямами податкової політики в Україні мають стати: створення умов для динамічного розвитку підприємств та галузей народного господарства; прискорення процесів формування реального власника в усіх галузях національної економіки; розширення сфери малого бізнесу; підвищення добробуту населення за рахунок соціальної спрямованості бюджетних видатків; оптимізація співвідношення між фінансовими ресурсами, мобілізованими до бюджетів різних рівнів, і грошовими засобами, що залишаються в розпорядженні юридичних та фізичних осіб; посилення ролі прямих податків, зокрема податку на прибуток, податок на власність, на використовувані ресурси і скорочення непрямих податків, передусім універсальних акцизів; підвищення ролі місцевих податків; застосування економічних важелів для обмеження товарообмінних операцій.

Однак, в сучасних умовах є багато недоліків щодо реалізації цих напрямів. Це [4, с. 46] : значна складність та суперечливість податкової системи; фіскальна спрямованість податкової системи і недостатня орієнтація регулюючої функції на стале економічне зростання; складна, неоднорідна та нестабільна нормативно-правова база оподаткування, а також неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм; витрати на адміністрування окремих податків є значними порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння; значна нерівномірність розподілу податкового тягаря через наявність великої кількості податкових пільг та існування різноманітних схем ухиляння від сплати податків; непрозорість податкового регулювання; діяльність Міністерства Фінансів, Державної податкової служби, Держмитслужби щодо реалізації державної податкової політики є недостатньо узгодженою і ефективною внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємовідносин; корумпованість і каральний зміст податкових відносин.

Дані недоліки призводять до таких проблем у системі оподаткування України, як: податкова заборгованість платників перед бюджетом і державними цільовими фондами; бюджетна заборгованість з відшкодування ПДВ; ухилення від оподаткування; нерівномірне податкове навантаження, найбільша частка якого покладена на законослухняних платників.

Але найголовнішим недоліком є те, що існуюча система пригнічує підприємництво. На сьогоднішній день в Україні у разі добросовісної сплати усіх податків та зборів підприємство зобов'язано перераховувати до бюджету 40-46% створюваної на ньому доданої вартості [3, с. 231]. Навіть розвиненим країнам із стабільним соціально-економічним становищем такий рівень не властивий і, як правило, призводить до низьких темпів економічного зростання. Українським підприємствам, на відміну від західних, доводиться пристосовуватися до змін у відносинах власності, опановувати принципи корпоративного управління, адаптуватися до конкуренції. За умов існування несприятливого податкового режиму це маловірогідне, що і підтверджується вітчизняною практикою.

Крім того, велика кількість податків та численних бюджетних і позабюджетних фондів цільового призначення істотно ускладнює сплату податків і зборів, контроль за їх сплатою та форми звітності. Така громіздка система створює значні незручності безпосередньо для платників податків. Численні зміни та поправки до податкових законів не дають можливості підприємствам нормально функціонувати, впроваджувати нові технології та випускати конкурентоспроможну продукцію

Також ще одною проблемою реалізації напрямів податкової політики є існуючі негативні риси чинного законодавства, а саме: велика чисельність нормативних документів та невідповідність законів та підзаконних актів, які регулюють податкові відносини; нестабільність податкового законодавства, а саме численні зміни та поправки до існуючих законів; відсутність регулюючої функції та зосередження на фіскальній ролі податків; наявність законів, які належать до інших галузей права, але зачіпають питання регулювання податкових відносин; відсутність достатніх правових гарантій для учасників податкових відносин.

Враховуючі усі визначені недоліки, зрозуміло, що необхідне реформування податкової політики, а саме перетворення її з суто фіскального інструменту на ефективний засіб соціально - економічної стратегії держави. Податкова система має стимулювати інноваційну та інвестиційну діяльність, що потребує зменшення податкового тиску, посилення захисту платників податків, максимальне спрощення процедури оподаткування.

Удосконалення напрямів податкової політики необхідно проводити через послаблення податкового тиску щодо тих, хто платить податки та інвестує кошти у виробництво. Для цього необхідно насамперед знизити кількість податків, тому що наше податкове законодавство цим переобтяжене. З другого боку - необхідно полегшити податковий тиск.

Таким чином, виникає необхідність удосконалення податкової політики України за такими напрямами: детінізація економіки та боротьба з корупцією в системі адміністрування податків шляхом посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків та корупцію у системі держаних органів влади; реформування спрощеної системи оподаткування; реформування системи відрахувань до фондів соціального страхування шляхом запровадження єдиного соціального податку. Основними завданнями вдосконалення податкової політики в Україні мають бути: формування нового інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань; забезпечення більш рівномірного розподілу податкового тягаря між платниками податків; демократизація податкової служби України, а саме зміна ідеології її функціонування у роботі з платниками

та міжнародними партнерами. Саме завдяки вирішенню цих завдань можна досягти значного поліпшення стану податкової галузі в Україні.

Література:

1. Лекарь С. Особливості розвитку податкової політики в Україні на сучасному етапі // Економіст. - 2005. - № 4. - С. 29-30.

2. Мартиненко В. П. Податкова політика України та її вдосконалення з метою активізації інвестиційної діяльності / В.П. Мартиненко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 2. - С. 46-51.

3. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування // Науковий вісник. - 2008. - № 17. - С.228 - 238.

4. Петрович Й. Проблеми розвитку та шляхи вдосконалення податкової політики України // Банківська справа. - 2008р. - № 6. - С. 43-49.

Полянська Олена Анатоліївна

Львівський торговельно-економічний університет

(м. Львів)

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Податок на додану вартість (далі ПДВ) – це непрямий податок, який включається в ціну товарів, робіт, послуг та сплачується до бюджету за рахунок коштів покупця.

Платниками податку на додану вартість є як фізичні, так і юридичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність в Україні.

Платники податку на додану вартість повинні бути зареєстровані та отримати витяг з реєстру платників ПДВ (до 1.01.2014 свідоцтво про реєстрації платника ПДВ).

У разі якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню, сукупно перевищує 1 000 000 гривень (без урахування податку на додану вартість), необхідно зареєструватися як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням.

Особі, яка реєструється як платник ПДВ, присвоюється індивідуальний податковий номер, що використовується для сплати податку. Індивідуальний податковий номер є єдиним для всього інформаційного простору України і зберігається за платником до моменту анулювання реєстрації платника ПДВ.

Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах:

а) 20 відсотків;

б) 7 відсотків;

в) 0 відсотків.

Конкретна ставка ПДВ застосовуються залежно від того, яка категорія операцій здійснюється платником (рис. .1).

Для правильного ведення обліку розрахунків підприємства з бюджетом за ПДВ дуже важливо повною мірою і вчасно оформляти документально всі операції, оскільки тільки на підставі реальних документів підприємство може правильно визначити базу оподаткування та нарахувати податкові зобов'язання.

Перший етап обліку розрахунків за податком на додану вартість - це складання податкової накладної, яка є первинним податковим документом, де розраховується і відображається загальна сума ПДВ, що підлягає сплаті за всією номенклатурою постачання товарів продавця. Податкова накладна є дуже важливим документом в обліку податку на додану вартість, тому що на її підставі покупець нараховує собі зобов'язання з ПДВ та має право на податковий кредит.

Другим етапом обліку розрахунків за податком на додану вартість є реєстрація податкової накладної. Відповідно до податкового законодавства України податкову накладну необхідно зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних. Порядок ведення Єдиного реєстру податкових накладних встановлюється Кабінетом Міністрів України [2].

Реєстрація податкових накладних та/або розрахунків коригування до податкових накладних у Єдиному реєстрі податкових накладних здійснюється так:

- податкові накладні складені з 1 по 15 число мають бути зареєстровані до кінця місяця,

- податкові накладні складені з 16 числа по кінець місяця – не пізніше 15 числа наступного місяця.

Третій етап полягає у формуванні реєстрів аналітичного та синтетичного обліку.

Окрема операція з окремим контрагентом, що підтверджується податковою накладною є окремою позицією аналітичного обліку. Надалі аналітичне групування операцій може відбуватися по різному. Сьогодні програмними продуктами, що використовуються вітчизняними підприємствами для автоматизації бухгалтерського обліку, пропонуються такі реєстри аналітичного обліку, як картка рахунку; аналіз субконто; картка субконто, оборотно-сальдова відомість по рахунку. Проте слід зазначити, що вони мають ряд недоліків. Насамперед, це громіздкість реєстрів через детальне відображення аналітичних даних, що містяться на багатьох аркушах, а також відсутність групування даних в необхідних для користувача розрізах.

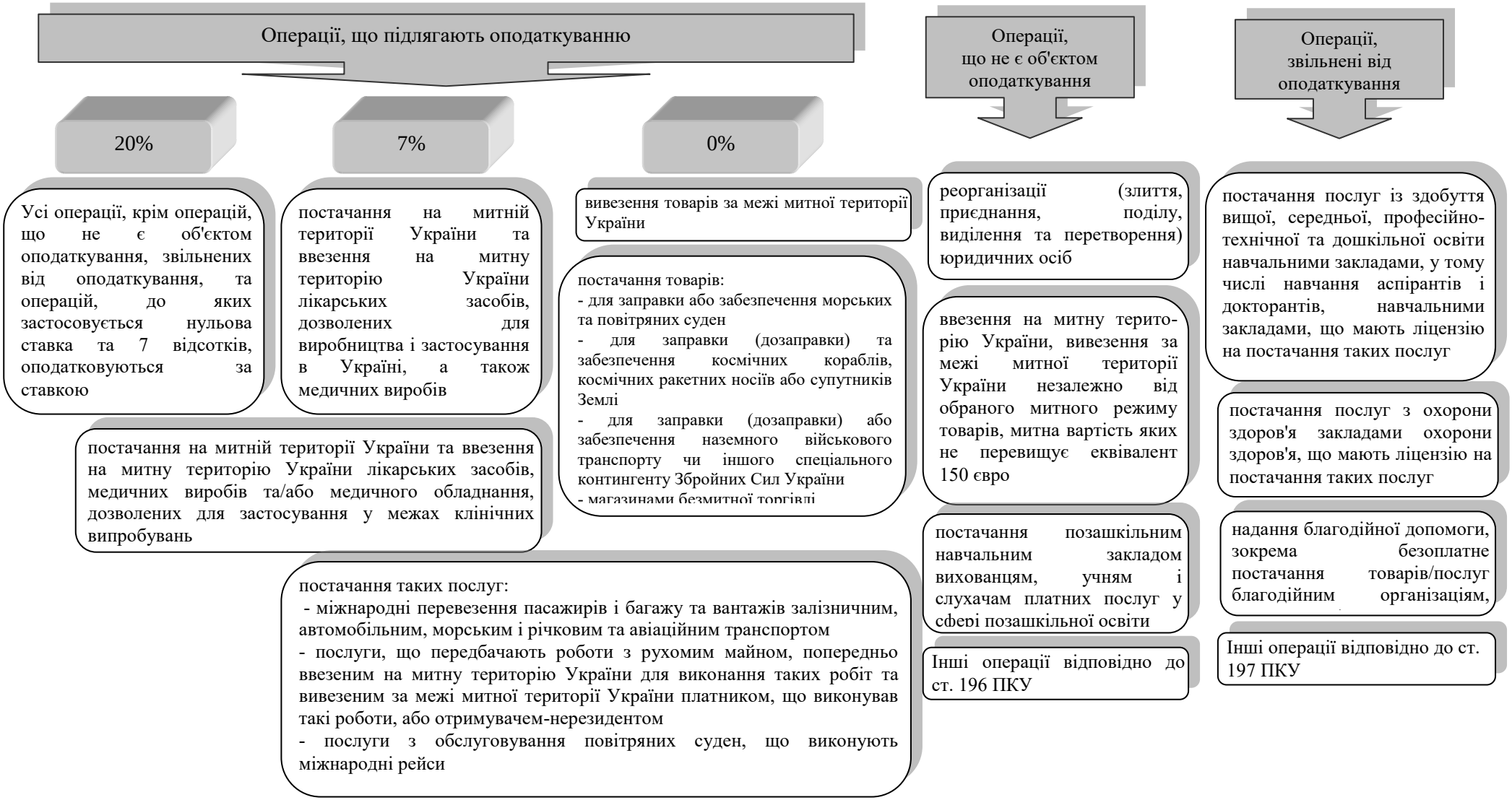

Рис. 2 Підходи до застосування ставок податку на додану вартість в розрізі категорій операцій

Джерело: розроблено автором відповідно до Податкового кодексу України [1]

Реєстри аналітичного обліку повинні формуватися в таких аналітичних розрізах:

- в розрізі категорій операцій, які впливають на вибір відповідної ставки ПДВ (операції, що оподатковуються за ставкою 20%, операції, що оподатковуються за ставкою 7%, операції, що оподатковуються за ставкою 0%, операції звільнені від оподаткування ПДВ, операції, що не є об'єктом оподаткування);

- за напрямами використання товарів (у господарській діяльності тощо);

- в розрізі контрагентів.

Отже, необхідно передбачити можливість формування аналітичних реєстрів у межах програмного продукту за всіма необхідними розрізами та у зручній для користувача формі.

Література:

1. Податковий кодекс України : від 2 грудня 2010 року № 2755-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (розділ V. Податок на додану вартість – ст.180-211).

2. Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 14.11.14 № 1130 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1369-11.

Хрущ Ольга Сергіївна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТОКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сьогодні податкова політика України неадекватна економічним умовам і завданням її розвитку, не враховує тенденцій розвитку податкової системи економічно розвинених країн і світового досвіду в цілому. У зв'язку з цим актуальним залишається завдання забезпечити формування такої системи оподаткування, яка сприяла б розвитку економіки, формуванню повноцінних суб'єктів ринку з одночасним поступовим вирішенням проблеми скорочення дефіцитності бюджету та досягнення фінансової стабілізації з подальшим переходом до економічного зростання. Приведення існуючої податкової політики у відповідність з соціальними потребами суспільства і визначення пріоритетів розвитку не лише для економічного зростання країни, але і для забезпечення нормального якісного рівня життя населення на сьогодні першочерговим завданням.

У вітчизняній економічній науці дослідженням стану податкової системи, ефективності податкової політики та проблемам їх реформування з метою удосконалення, присвячені роботи багатьох науковців, зокрема: П.В. Мельник, Г.В. Василевська, Ю.А. Артеменко, Н.О. Коломієць, З.С. Варналій, О. В. Круковська, О.В. Третякова та інші.

Поглибленого дослідження потребує вплив податкової політики на економічний стан держави та визначення основних напрямків реформування податкової системи.

Досягнення економічного розвитку держави можливе тільки за умов ефективного державного регулювання через застосування податкових важелів, за допомогою яких визначають пропорції розподілу валового національного продукту, темпи нагромадження, здійснюють вплив на платоспроможний попит населення і рівень його добробуту. Податкова політика - це діяльність держави у сферах запровадження правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів держави.

Перед податковою політикою постає два важливих завдання, які вона повинна виконати. По-перше, встановлення оптимальних податків, що не стримують підприємництво, а по-друге, забезпечення надходження коштів до державного бюджету. Таким чином найголовнішим завданням є налагодження балансу між вищезазначеними чинниками. Усе це визначає потребу в податках, а саме необхідність фінансового забезпечення виконання державою притаманних їй функцій та вирішення соціально-економічних завдань.

За останні два роки можна спостерігати тенденцію до збільшення частки прямих податків, що відповідає практиці розвинених країн. Хоч і непрямі податки є зручними через стягнення для фіскальних органів проте їх сплата є тягарем для кінцевого споживача. Тому при перевазі справедливих прямих податків можна уникнути негативних наслідків. Наприклад, занепад рівня життя більшості населення, подальший спад і занепад українського виробництва, що нездатне конкурувати з дешевою продукцією іноземних фірм.

Суть проблеми полягає в тому, що при створенні цієї системи не було повною мірою враховано теоретичні принципи оподаткування, виведені на підставі багатовікового досвіду. Тому треба проаналізувати відповідність функціонуючої в Україні системи оподаткування існуючим теоретичним принципам. Одним із основоположників податкової теорії А. Смітом сформульовані такі чотири принципи оподаткування: [1]

– податки повинні рівномірно розподілятися між джерелами доходів, а кожен окремий податок повинен однаково припадати на те джерело, на яке він спрямований;

– час сплати, спосіб сплати і розмір податку повинні бути чітко визначені;

– податок повинен стягуватись у такій формі і таким способом, які найбільш зручні для платника;

– податок повинен стягуватись таким чином, щоб на його вилучення витрачалось якомога менше грошей зверх того, що надходить до Державного казначейства. Зібрані кошти повинні залишатись якнайменше у руках збирачів.

Перший принцип можна аналізувати в Україні завдяки податкам на споживання (ПДВ, акцизний податок, мито). Ці податки повинні впливати на всі джерела доходів. Цими податками ми найбільше скорочуємо платоспроможний попит населення, а значить, і обсяги виробництва товарів народного споживання. І знову ж завдячувати треба саме: нерівномірному розподілу податків між джерелами доходів. Також негативно впливають на якість роботи платників податків, а також працівників податкових служб, які контролюють правильність нарахування і сплати податків, наявні розбіжності, сумнівні тлумачення окремих термінів, положень, визначених у законах і підзаконних актах.

Повнота надходжень податків і зборів до бюджетів різних рівнів залежить від того, наскільки ефективно складатиметься взаємодія між державою і платниками податків. З цією метою ми виділяємо основні чинники, що впливають на розвиток податкових стосунків на регіональному рівні, такі як:

- якість роботи податкових органів;

- податкове навантаження платників податків, від якого залежить його здатність виконати в повному обсязі обов'язки по сплаті усіх належних податків і зборів;

- оптимізація системи податкових пільг;

- спрощення системи адміністрування податків для підприємств; - податкові ризики, які безпосередньо впливають на розвиток податкових стосунків. [3]

Серед ключових ставок податків України відбулися зміни в 2017 році в зрівнянні з 2016р. Так, податок на прибуток зменшився на 1 поділку і становить загалом 17%, те саме відбулося з податком на доходи фізичних осіб, єдиний соціальний внесок зменшився 2 поділки та становить 22%, а податок на додану вартість залишився незмінним і становить 20%.

Сьогодні на вибір системи оподаткування підприємствами впливають різні фактори, до яких слід віднеси: вид діяльності (виробництво, реалізація продукції, надання послуг, виконання робіт тощо); наявність або відсутність вхідного ПДВ чи вигода для партнерів; обсяг реалізації продукції; кількість найманих працівників.

В умовах євроінтеграційних процесів внесені зміни до податкової системи України є однією з домінант структурної перебудови національної економіки, які мають забезпечити достатність фінансових ресурсів для реалізації соціально-економічних функцій держави, виникнення додаткових фінансових потреб унаслідок загострення геополітичної, соціальної та фінансової криз, підвищення податкової конкурентоспроможності України. [2]

Таким чином до основних проблем функціонуючої системи оподаткування в Україні, можна віднести: мало ефективні податки, що вимагають істотних адміністративних витрат через перевищення доходів бюджету; неузгодженість окремих податкових законів, безсистемне надання пільг; досить велика кількість нормативно-правових актів з питань оподаткування, якими повинні володіти і керуватися на практиці як платники податків, так і працівники органів державної фіскальної служби України; відсутність прозорих і ефективних механізмів захисту прав платників податків; стимуляція ухилення від сплати податків.

Здійснення комплексів стимулюючих заходів задля реалізації пріоритетів розвитку податкової політики передбачають: зменшення податкового тиску, сприяння розвитку малого підприємництва, поліпшення адміністрування, підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, декриміналізація податкового законодавства.

Посилення боротьби з мінімізацією оподаткування та ухиляннням від сплати податків можна зазначити в перспективні заходи щодо покращення податкової політики. Україна має значні резерви залучення додаткових бюджетних надходжень за рахунок удосконалення державного регулювання у сфері оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, зокрема запобігання штучному виведенню прибутків до іноземних підрозділів українських корпорацій.

Література:

1. Гушан О.В., Громова А.Є. Проблеми і перспективи розвитку оподаткування в Україні // «Молодий вчений» - № 4 (44) - квітень, 2017 р.

2. Круковська О. В. Ключові зміни в реформуванні податкової системи України: реалії та перспективи / О. В. Круковська / Економіка і суспільство – 2016. – № 2. – С. 313–317.

3. Третякова О.В. Вплив податкової політики на економічний стан та подальший розвиток країни // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. Випуск 5. –Ч.4. – 147-149.

Чабанюк Одарка Михайлівна,
Бібічев Олексій Павлович
Львівський торговельно-економічний університет
(м. Львів)

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність з метою отримання прибутку, який, у свою чергу є базою для оподаткування податком на прибуток. Разом з тим, платники податку на прибуток, плануючи грошові потоки та податкове навантаження, мають можливість його оптимізувати. Оптимізація податкового навантаження передбачає обрання найбільш прийнятного для підприємства одного з альтернативних методів, зокрема:

- методу нарахування амортизації основних засобів;
- методу нарахування амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів;
- методу оцінки запасів при їх вибутті;
- методу нарахування резерву сумнівних боргів;
- методів нарахування резервів майбутніх витрат та платежів.

Обрання методу нарахування впливає на величину витрат, що також має вплив і на величину фінансового результату й податку на прибуток. Відповідно до Податкового кодексу України, платники податку на прибуток можуть обрати один із таких методів нарахування амортизації основних засобів: прямолінійний, виробничий; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості (подвійного залишку, що зменшується); кумулятивний.

Щодо методів нарахування малоцінних необоротних матеріальних активів, то підприємством може нараховуватись амортизація або у повній вартості під час введення в експлуатацію, або половина вартості – під час введення в експлуатацію, а решта – у момент завершення експлуатації. Метод амортизації об'єкта основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів обирається підприємством самостійно, з урахуванням очікуваного способу одержання економічних вигод від його використання. Слід зазначити, обраний із методів нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів фіксується у наказі про облікову політику на підприємстві.

Серед методів оцінки запасів при їх вибутті, що підприємство обирає, передбачені наступні: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої собівартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу. Підприємство самостійно обирає метод оцінки запасів при вибутті, з урахуванням виду основної діяльності, матеріалоємності виробництва тощо. На підприємстві

можуть одночасно застосовуватися для різних запасів різні методи. Вибір методу оцінки запасів при їх вибутті повинен бути обов'язково вказаний у наказі про облікову політику.

Величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів: застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості; застосування коефіцієнта сумнівності. За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. За методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності може розраховуватися такими способами: визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході; класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення; визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років.

У Податковому кодексі передбачено облік різниць, які виникають при здійсненні операцій з резервом сумнівних боргів. Ці різниці можуть впливати на фінансовий результат до оподаткування як у сторону збільшення, так і в сторону зменшення, а саме:

– фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів відповідно до національних ПСБО або МСФЗ (пп. 139.2.1 п. 139.2 ст. 139 Податкового кодексу);

– фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до національних ПСБО або МСФЗ (пп. 139.2.2 цього пункту).

До забезпечень (резервів), зокрема, віднесено (п. 13 П(С)БО 11 «Зобов'язання»): забезпечення (резерв) оплати відпусток працівникам; додаткове пенсійне забезпечення; забезпечення (резерв) гарантійних зобов'язань; забезпечення для відшкодування витрат на реструктуризацію, виконання зобов'язань при припиненні діяльності тощо.

Отже, серед напрямів оптимізації податкового навантаження, які можуть впроваджувати підприємства, є обрання варіативних методів,застосування яких має вплив на визначення величини податків та платежів.

Література:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. : [Електронний ресурс]. / Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

2. Чабанюк О. М. Мединська Т. В. Облік та оподаткування в системі управління підприємством [Електронний ресурс] / О. М. Чабанюк, Т. В. Мединська // Економіка та суспільство. – 2017. – № 11. – Режим доступу до журналу : http: // economyandsociety.in.ua

Шелько Вероніка Юріївна
Львівський торговельно-економічний університет
(м. Львів)

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТОРГІВЛІ

Найбільш ефективним способом збільшення прибутковості на підприємства торгівлі є оптимізація проблем оподаткування та мінімізація ризиків, які виникають у процесі господарської діяльності.

Оптимізація оподаткування – це організаційні заходи в рамках чинного законодавства, пов'язані з вибору часу, місця та видів діяльності, створенням і супроводом найбільш ефективних схем та договірних взаємин, з метою збільшення грошових потоків компанії за рахунок мінімізації ризиків.

Оподаткування на підприємствах торгівлі здійснюється на загальних засадах без врахування специфічних особливостей даної галузі. На мою думку проблеми оподаткування торгівлі мають розглядатися в двох аспектах. По-перше, з позицій оподаткування підприємств торгівлі як суб'єктів підприємницької діяльності. По-друге, у контексті розгляду торгівлі як сфери кінцевої реалізації товарів та послуг.

Визначення ролі, місця і значення торгівлі в системі оподаткування ґрунтується на класифікації податків. Податки є важливою ланкою фінансових відносин у суспільстві і як форма фінансових відносин виникають одночасно з появою держави. З розвитком товарно-грошових відносин оподаткування здійснюється в основному в грошовій формі. Податки — це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів, які забезпечують фінансування державних витрат.

Основними ознаками класифікації є форма оподаткування (прямі, непрямі), зміст об'єкта оподаткування (доходи, споживання, майно), рівень встановлення (загальнодержавні, місцеві). Однак ці ознаки не дозволяють достатньо повно охарактеризувати сутнісні характеристики податків, оскільки не враховується стадія руху вартості. Насамперед це стосується податків на прибуток і на додану вартість, частиною якої є той же прибуток. З позицій встановлення цих податків відмінність є очевидною – податок на прибуток є вирахуванням з останнього, тоді як ПДВ є надбавкою до ціни. Але з огляду на механізми оподаткування і той і інший розглядаються платниками як втрата частини своїх доходів, що зменшує їх фінансовий потенціал.

Це обумовлюється тим, що ціни на товари і послуги визначаються не стільки податковими чинниками, скільки урівноваженістю попиту й пропозиції, хоча, безумовно,

кожен платник прораховує, за якої ціни при діючих податках він матиме достатньо прибутку. Тому податок на додану вартість може розглядатись не тільки як податок на споживання, а і як податок на виробництво – оподатковується додана кожним виробником вартість. Відповідно в торгівлі, де вона теж утворюється, цей податок може розглядатись як оподаткування підприємницької діяльності.

З метою більш глибокого дослідження проблематики оподаткування сфери торгівлі, вважаю за доцільне доповнити існуючі класифікації податків ще однією ознакою – за стадією руху вартості, виділивши дві групи: податки на виробництво і податки на реалізацію. При цьому податки на майно розглядаються як такі, що пов'язані не з рухом вартості, а з її використанням. Саме у цьому контексті має досліджуватись торгівля як сфера оподаткування податками на кінцеву реалізацію вартості. Такими є податки з продажу (купівлі). Використання в податковій системі податку з продажу, за якого торгівля є не тільки видом підприємницької діяльності, а головне – сферою кінцевої реалізації товарів, має декілька важливих переваг. У контексті сутності оподаткування вирішується важливе завдання – досягнення спів падання платника і носія податку: купуючи товар покупець сплачує його вартість та податок. В даний час не спів падання платника податку і його носія призводить до викривлення економічних реалій при визначенні податкового навантаження. У контексті адміністрування податків можна вести мову про суттєве його спрощення, що пов'язано, по-перше, із скороченням чисельності платників, а по-друге, з простішим визначенням об'єкта оподаткування – обсягу продаж, який при сучасних інформаційних технологіях піддається надійному контролю.

Суттєвою проблемою в оподаткуванні підприємств торгівлі є той факт, що при перевищенні граничних норм виручки від реалізації окремі суб'єкти торгівлі замість переходу на загальну систему оподаткування призупиняють господарську діяльність та створюють декілька нових юридичних осіб, що призводить до необґрунтованого збільшення чисельності юридичних осіб. Це викривляє реальні показники фінансової діяльності суб'єктів торгівлі та спонукає їх до ухилення від оподаткування.

Оптимізація оподаткування передбачає: мінімізацію податкових виплат (у довгостроковому і короткостроковому періоді при будь – якому обсязі діяльності) та недопущення штрафних санкцій з боку фіскальних органів.

Мінімізація податків – термін, який вводить в оману. Насправді, метою повинна бути не мінімізація (зниження) податків, а збільшення прибутку підприємства після оподаткування.

Конкретизуючи ці підходи стосовно до сфери торговельної діяльності, ризик визначають як можливість утрати частини ресурсів і/або недоотримання прибутків порівняно з

рівнями і значеннями, розрахованими виходячи з (гіпотези) передумов про найбільш раціональне використання ресурсів і прийнятого сценарію розвитку ринкової кон'юнктури.

У діяльності підприємства одним з найважливіших етапів його управління є процес мінімізації ризику. Управління ризиком – це процес виявлення рівня невизначеності (відхилень у прогнозованому результаті), прийняття і реалізації управлінських рішень, що дозволяють запобігати або зменшувати негативний вплив на процес і результати відтворення випадкових факторів, одночасно забезпечуючи високий рівень підприємницького доходу.

Кожний суб'єкт управління (менеджер, управлінська команда) обирає конкретний спосіб управління ризиками залежно від специфіки діяльності, обраної маркетингової стратегії тощо.

Одним з форм профілактики ризику *є Мінімізація ризику* — це сукупність дій, направлених на зниження ризику, шляхом його уникнення або попередження.

Отже, сучасні умови вимагають зміни ставлення до ризику. Йдеться про комплексний двосторонній підхід, необхідно рівнозначно враховувати як імовірність втрат, так і можливість позитивного результату прояву ризику. Тому, оптимальний кінцевий результат діяльності підприємства значною мірою визначається ефективним управлінням ризиком, а не лише його мінімізацією.

Література

1. Панура Ю.В. Особливості оподаткування торгівельних підприємств в Україні / Ю.В.Панура // Сучасний стан та проблеми розвитку підприємництва в регіоні: зб. тез доповідей за матеріалами Міжнародної наук.-практ. конф., Т.4, 10-11 листопада 2005 р., м. Жовті Води. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С.32-33 (0,1 д.а.).

2. В. Кравченко. Розробка сучасного стандарту з управління ризиками – важливий чинник підвищення ефективності підприємницької діяльності в Україні / Володимир Кравченко // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. пр. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – Вип. 17. – 330 с. - с. 159 – 166.

3. Кравченко В.А. Стан управління підприємницькими ризиками: українська специфіка / Володимир Кравченко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2007. - №3.

4. Машина Н. І. Економічний ризик і методи його вимірювання: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 199 с.

Полянська О. А. Облікові аспекти формування облікової інформації // О. А. Полянська // Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізаційно-інтеграційних процесів, 2014. – С. 67-69

Шрамковська Анастасія Геннадіївна,
Марченко Ольга Іванівна
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інноваційні технологічні зміни є визначальними чинниками сучасного економічного розвитку, що зумовлені широкомасштабним освоєнням досягнень науки, забезпечують зростання продуктивності суспільного виробництва та підвищення добробуту населення. Зазначені залежності набули особливого значення, починаючи з останньої третини минулого століття, в умовах розгортання процесів глобалізації.

Для України актуальною є проблема зміни якості економічного розвитку, переходу до інноваційної моделі. Основною передумовою забезпечення активізації інноваційної діяльності стає фінансове забезпечення науково-технічної сфери[1].

Для визначення місця України серед інших країн з інноваційної діяльності можна використати Глобальний індекс інновацій, який у 2016 році охоплював 127 країн, на які припадає 95,1% світового населення та 98,6% світового ВВП [1]. За оцінкою положення України в рейтингу глобального індексу інновацій на основі даних Global Innovation Index (CII) CII — оцінює рівень розвитку інновацій - інноваційний потенціал держав, їх витрати на інновації і результат прийнятих зусиль. Індекс враховує умови для відкриття та розвитку нового бізнесу, податкову політику в країні, якість університетської освіти, доступність макрофінансування та венчурного капіталу. У 2016 році країна посідала 50-е місце з нестабільною інноваційною економікою. Лідерами з інноваційної активності є Швейцарія, Швеція ,Великобританія, Нідерланди, США, Росія – 44-е місце [3].

В іноземній практиці основними інструментами податкового стимулювання є:

1. Податкова знижка – зменшення бази оподаткування податку на прибуток на певний відсоток вартості НДДКР на безповоротній основі. Дана знижка приводить до зменшення обсягу нарахованого податку(Бразилія, Чехія, Угорщина). Існують такі види знижок: часткова податкова знижка, яка дозволяє зменшити базу оподаткування на частину витрат на реалізацію НДДКР (до 100 %вартості проекту); Повна податкова знижка дозволяє списувати на витрати 100% вартості НДДКР; додаткова податкова знижка, яка дозволяє списувати витрати більш ніж на 100 % вартості НДДКР [3, с.42].

2. Податкові канікули - на визначений час суб'єкт господарювання звільняється від сплати податку на прибуток при визначених умовах. Таким чином зменшується податкове навантаження і з'являється можливість вивільнити кошти на ведення інноваційної діяльності(Франція, Угорщина, Македонія).

3. Податковий кредит - частина витрат на НДДКР виключається не з бази оподаткування, а із суми вже нарахованого податку. Найбільш популярним податковий кредит є в таких країнах США, Мексика, Південна Корея та Японія[1].

4. Прискорена амортизація - підвищені норми або скорочений період амортизації дозволяють використовувати в новому податковому періоді такі основні фонди нарахування суми амортизації, що зменшує податкову базу(Бельгія, Фінляндія, Данія, Нідерланди).

5. Зменшення ставок податку на прибуток за двох умов - зменшення ставок оподаткування інноваційних організацій та зменшення ставок оподаткування прибутку від реалізації інноваційного проекту(Франція, Греція, Туреччина)[4].

Податкові пільги інноваційної спрямованості розподіляються на прямі (безпосередньо спрямовані на стимулювання інноваційної активності) та непрямі (спрямовані на інші цілі, наприклад, на залучення інвестицій, створення нових робочих місць тощо), при застосуванні яких стимулювання інновацій виступає одним із можливих додаткових ефектів.

В умовах ринкової економіки забезпечувати підтримку інноваційної діяльності слід ефективними податковими стимулами. Світовий досвід підтримки інноваційної діяльності за допомогою податкових пільг може стати орієнтиром для вітчизняної податкової системи, яка повинна переформатуватись для стимулювання інноваційної діяльності. даткові стимули в реалізації інноваційної політики держави за кордоном передбачають, з одного боку, стимулювання інноваційних процесів, а з другого – створення сприятливих економічних умов і соціально-політичного клімату для науково-технічного розвитку.

Література:

1. Иванов Ю. Б. Налоговое стимулирование научной и образовательной деятельности: реалии и перспективы / Ю. Б. Иванов, В. С. Пономаренко // Налогообложение: проблемы науки и практики – 2007: монография. – Х. : ИД «Инжек», 2007. – 336 с

2. Луніна І. О. Бюджетно-податкове стимулювання інноваційної діяльності в Україні / І. О. Луніна, О. С. Білоусова, О. О. Булана // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 1. – С. 41-56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2016_1_5.

3. Позиція України в рейтингу країн світу за глобальним індексом інновацій 2017 [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://www.globalinnovationindex.org.

4. Финансовые инструменты социально-экономического развития государства и регионов / под ред. А.Д. Данилова: [монография]. – К.: Компьютерпресс, 2009. – 288 с.

Щербань Олександра Євгенівна
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
(м. Дніпро)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Система оподаткування в Україні істотно впливає на формування дохідної частини бюджетів всіх рівнів, які утворюють державну скарбницю країни. Податкова система, що діє в нашій країні, не сприяє ефективному розвитку українського суспільства. У зв'язку з цим виникає гостра потреба у реформуванні системи оподатковування в Україні.

Проблематикою оподаткування в Україні займалося багато вчених, таких як: П.В. Мельник, Г.В. Василевська, Ю.А. Артеменко, Н.О. Коломієць, З.С. Варналій та інші.

Метою роботи є дослідження основних проблем податкової системи в Україні та можливість їх вирішення.

Діюча на сьогодні податкова система є однією з найзаплутаніших в правовій системі України. Наша країна має складне законодавство, велику кількість статей закону можна тлумачити неоднозначно, деякі законодавчі акти є недостатньо узгодженими та суперечливими.

Податкова система України на сьогодні повною мірою не може забезпечити реалізацію цілей і прав як державної політики, так і платників податків. Цілий ряд недоліків, які були допущені при створенні системи оподаткування, призвели до того, що податки не можуть повноцінно виконувати свої основні функції, а саме фіскальну, соціальну та регулюючу. Сфера матеріального виробництва практично пригнічена податками.

Проблемою податкової системи України є також її нескоординована структура податків. Існування великої кількості податків і зборів призводить до того, що питома вага багатьох з них в податкових платежах становить менше 1%. Ці податки не сильно впливають на поповнення бюджету, а тільки є додатковою статтею витрат на їх збір.

У процесі реформування системи оподаткування в Україні важливою проблемою є не лише рівень податкового навантаження, а й оптимальне поєднання прямих і непрямих податків.

Протягом останніх років у системі оподаткування спостерігається тенденція до збільшення частки прямих податків, що відповідає практиці розвинених країн. Непрямі податки хоч і зручні для фіскальних органів з позиції їх стягнення, однак їх сплата лягає тягарем на плечі кінцевого споживача. Тому переважання справедливих прямих податків дозволить уникнути негативних наслідків, таких як: занепад рівня життя більшості населення, подальший спад і занепад українського виробництва, нездатного конкурувати з дешевою продукцією іноземних фірм.

Враховуючи наведене, до основних проблем функціонуючої системи оподаткування в Україні, можна віднести: по-перше, велика кількість мало ефективних податків вимагають істотних адміністративних витрат, що перевищують доходи бюджету; по-друге, протиріччя та неузгодженості окремих податкових законів, їх нестабільність, безсистемне надання пільг та перекручування суті окремих видів податків; по-третє надмірна фіскальна спрямованість податкової системи; по-четверте, значна кількість нормативно-правових актів з питань оподаткування, якими повинні володіти і керуватися на практиці як платники податків, так і працівники органів державної фіскальної служби України; по-п'яте, неурегульованість правових гарантій для учасників податкових відносин, відсутність прозорих і ефективних механізмів захисту прав платників податків; по-шосте, податкова система зараз є чинником зниження рівня економічного зростання та інвестиційної активності, стимуляція ухилення від сплати податків

Суть проблеми полягає в тому, що при створенні цієї системи не було повною мірою враховано теоретичні принципи оподаткування, виведені на підставі багатовікового досвіду. Тому треба проаналізувати відповідність функціонуючої в Україні системи оподаткування існуючим теоретичним принципам.

Одним із основоположників податкової теорії А. Смітом сформульовані такі чотири принципи оподаткування:

– податки повинні рівномірно розподілятися між джерелами доходів, а кожен окремий податок повинен однаково припадати на те джерело, на яке він спрямований;

– час сплати, спосіб сплати і розмір податку повинні бути чітко визначені;

– податок повинен стягуватись у такій формі і таким способом, які найбільш зручні для платника;

– податок повинен стягуватись таким чином, щоб на його вилучення витрачалось якомога менше грошей зверх того, що надходить до Державного казначейства. Зібрані кошти повинні залишатись якнайменше у руках збирачів.

Негативно впливають на якість роботи платників податків, а також працівників податкових служб, які контролюють правильність нарахування і сплати податків, наявні розбіжності, сумнівні тлумачення окремих термінів, положень, визначених у законах і підзаконних актах.

Одним із недоліків податкової системи України, на який є багато нарікань із боку платників податків, – це досить часті перевірки їхньої діяльності працівниками податкових органів та інших державних структур.

Таким чином, можна констатувати, що в Україні розроблено законодавчу базу, яка регламентує справляння податків, і створено адміністративні органи, які контролюють

виконання законодавства суб'єктами господарювання, але сказати, що податкова система є ефективною і досягає свого функціонального призначення, не можна.

Рівень податкової ставки повинен враховувати можливості платника податку, тобто рівень його доходів. Оскільки можливості різних фізичних і юридичних осіб неоднакові, для них мають бути встановлені диференційовані податкові ставки. Платежі кожного до бюджету мають бути пропорційні його доходам, і винятки для окремих осіб недопустимі.

Проаналізувавши стан сучасної системи оподаткування України, можна зробити висновок, що вона має серйозні недоліки, а саме: нестабільність податкової системи. Часті зміни в законодавчих актах щодо окремих податків негативно впливають на розвиток підприємницької діяльності; основним є фіскальне спрямування податкової системи; відсутні єдині та порівняно стабільні нормативи відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів тощо. Регулювання сучасних економічних відносин в Україні потребує гнучкої податкової політики держави, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва. Безумовно, створити таку податкову систему майже неможливо. Для створення оптимальної системи оподаткування необхідно керуватися такими основними принципами, як соціальна справедливість, рівнонапруженість, економічна ефективність, стабільність, гнучкість. В Україні ж ці принципи на сучасному етапі ігноруються, що породжує проблеми визначення розміру, кількості податків, способу їх стягнення.

Література:

1. Податковий кодекс України от 02.12.2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. http://zakon2.rada.gov.ua

2. Артеменко Ю.А., Вертелецька Я.Ю. Проблеми реформування податкової системи України / Ю.А. Артемен- ко // Економіка і регіон. – 2012. – № 2(17). – С. 119-121.

3. Василевська Г.В. Податкова політика у регулюванні економічного зростання / Г.В. Василевська // Фінанси України. – 2012. – № 2. – С. 39-43.

Щирий Гліб Леонідович

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНУ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Акциз (від лат. accido – обрізую, вирізаю) – це непрямі податки, що включаються в ціну товару та оплачуються покупцем. Акцизний податок - різновид непрямих податків, яким оподатковуються високорентабельні та монопольні товари, він включається у ціну товару.

Акцизне оподаткування вважається однією з найдавніших форм оподаткування. Заходи, спрямовані на обкладанням акцизом, здійснюються з того часу, як з'явилась держава. Стрімкий розвиток акцизного оподаткування обумовлювався розвитком торгівлі, що сприяло стабільному наповненню казни правителів при відносно простому стягненні. Тобто призначення акцизного оподаткування на етапі його виникнення та подальшого розвитку переважно зводилось до фіскальної функції. Дослідники вважають, що лише у XX ст. в США та країнах Європи відбулася поступова переорієнтація від суто фіскального підходу до гармонізації фіскальних та регулюючих ефектів акцизів.

Слід зазначити, що тютюнопаління до XVII ст. було великим злочином у Російській імперії, за який передбачалося смертну кару. Контроль за дотриманням вимог здійснювався згідно Стрілецького Наказу, який у мирний час виконував міліцейські функції – "да в прошлом во сто четыредесять втором году, по указу блаженныя памяти великаго государя царя и великаго князя Михаила Феодоровича всея Руси на Москве и в городех о табаке заказ учинен крепкой под смертною казнью, чтобы нигде русские люди и иноземцы всякия табаку у себя не держали и не пили, и табаком не торговали. А кто русские люди и иноземцы табак учнут держати, или табаком учнут торговати и тех людей продавцов и купцов велено имати и присылати в Новую четверть, и за то тем людем чинити наказание болшое бес пощады, под смертною казнью, и дворы их и животы имая, продавати, а денги имати в государеву казну" [3]. На території Київської Русі така заборона була відсутня.

Вже у XVIII ст. серед непрямих податків акцизи на тютюн, цукор, гас, сіль, сірники і ряд інших товарів давали великі доходи Російській імперії. За реформ С. Вітте навіть було збільшено акцизи на цукор, керосин, сірники та тютюн.

Перші історичні згадування про оподаткування тютюну на території Русі відносяться до XVIII ст., коли у Росії був прийнятий «Статут про акцизні збори» (далі – Статут), який складався з таких розділів, як управління акцизними зборами, збори зі спиртових напоїв, з тютюнових виробів, стягнення за порушення, провадження справ за порушення. Ревізори виконували всі доручення управляючого акцизними зборами із догляду за заводами та

фабриками, які виготовляли підакцизні товари, розглядали справи про порушення по сплаті акцизу та проводили ревізію [2].

Відповідно до Статуту тютюновий прибуток, що надходить на користь скарбниці, складав [1, с.15]:

- акциз із виготовленого тютюну, стягнутий за допомогою обкладання податком тютюнових виробів;

- податок за патент на утримання тютюнових фабрик і закладів для продажу листового тютюну (тютюнових виробів);

- мито з привізного тютюну, листового та виготовленого.

Особливістю існуючої системи акцизів був як фіскальний характер, так і забезпечення державної підтримки вітчизняних підприємців, захист їх інтересів у конкурентній боротьбі з іноземцями. З метою здійснення контролю за тютюновою промисловістю була навіть створена спеціальна структура, якою висувалися жорсткі заходи із контролю по ввозу імпортного листового тютюну [2, с. 30].

Налагоджена система фінансових надходжень до державної казни Російської імперії, політика уряду, що відбилася у відповідній системі акцизів, призвели до того, що напередодні Першої світової війни, країна займала досить міцне фінансове становище. Акцизи забезпечували стабільні прибутки до скарбниці при мінімальних витратах на їх збори. До кінця XVIII ст. непрямі податки забезпечували в Російській імперії більше, ніж 40 % доходів казни, вагоме значення серед яких займав акциз на тютюн.

У XVIII ст. непрямі податки також широко впроваджувалися у країнах Західної Європи. Міністрі фінансів Франції того часу, абат Тюре вважав, що непрямі податки мають бути диференційовані: товари першої необхідності не повинні оподатковуватися, предмети розкоші – за високими ставками, а інші помірно [1].

Розвиток акцизного оподаткування в Україні за роки незалежності можна розбити на такі основні етапи: перший - 1992-1999 рр., другий - 2000-2002 рр.; третій - 2003-2009 рр., четвертий – 2010р. - по теперішній час. На першому етапі - з 1992 р. - в Україні запроваджено акцизний збір, справляння якого регулювалося декількома нормативно-законодавчими документами. До 1999 р. акцизним збором обкладався широкий перелік високорентабельних і монопольних товарів (до яких застосовувалися раніше високі ставки податку з обороту). Тобто в цей період значний відпечаток наклала попередньо існуюча система оподаткування, яка включала податок з обороту. На другому етапі перелік підакцизних товарів було скорочено шляхом виключення чотирнадцяти товарних груп. Система акцизів стала включати такі товари: алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти, автомобілі та ювелірні вироби. На третьому етапі, з 2003 р., із складу

підакцизної продукції виключено ювелірні вироби. Крім того, вперше в практиці українського акцизного оподаткування було впроваджено змішані ставки акцизного збору на тютюнові вироби.

З метою покращення державного контролю за обігом підакцизної продукції та повнотою сплати акцизного збору, на третьому етапі – впродовж 2003–2009 рр. - перелік підакцизних товарів упорядковано і певним чином диференційовано, зокрема окремо виділено вина виноградні з вмістом цукру більше 0,3 % та високооктанові кисневмісні добавки до моторних бензинів [4, с. 15]. У 2009 р. значно зросли ставки акцизного збору.

Четвертий етап - з 2010 р. - прийнято Податковий кодекс України (ПКУ) [5], яким запроваджено акцизний податок. У розділі 6 ПКУ враховано та систематизовано положення Декрету Кабінету Міністрів України "Про акцизний збір", законів України "Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби", "Про ставки акцизного збору на тютюнові вироби", "Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного та плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів", "Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі товари (продукцію)", а також ряду постанов уряду та наказів на той час Державної податкової адміністрації України.

Таким чином, історичні дані свідчать про значний фіскальний потенціал акцизного податку, а також його роль у регулюванні процесів виробництва та споживання, обумовлюють необхідність пошуку шляхів удосконалення механізму його справляння.

Література:

1. Буканов Г. М. Проблема історії розвитку акцизного податку / Г.М. Буканов, А.П. Купін // Науковий вісник ХДУ. - 2017. - Вип. 1. – Т. 2. – С. 12-15.

2. Ковальчук І. В. Особливості фіскальної політики на українських землях за часів Російської імперії / І. В. Ковальчук // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–2. – С. 27–30.

3. Фрадинський О.А. Еволюція акцизного оподаткування в Україні / О.А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. - 2009. - № 1. - С.112-115.

4. Іванченко А. В. Становлення та розвиток акцизного оподаткування в Україні / А.В. Іванченко // Вісник університету ДПС України. – 2005. – № 2. – С. 13 – 17.

5. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

Ярема Богдана Павлівна,
Костецька Оксана Ігорівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м.Львів)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

В Україні діє система оподаткування, яка за своїм складом та структурою подібна до систем розвинутих європейських країн. Питання оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОТ та інших міжнародних економічних організацій. Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства, система оподаткування України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання.

Податкова і бюджетна системи завжди піддавалися і піддаватимуться критиці, оскільки в їх основі мають бути закладені механізми подолання значної маси суспільних і особистих суперечностей, досягти оптимальності у розв'язанні яких практично неможливо, особливо з огляду на те, що економіка в кожний даний період знаходиться в різних стадіях розвитку (підйом, пік, спад, криза), залежно від яких зміст і податкової, і бюджетної політик відрізняється, загострюючи тим самим згадані суперечності і збільшуючи суспільну напруженість щодо оцінки як справедливості, так і ефективності системи (перш за все в частині оподаткування – між державою, з одного боку, та господарюючими суб'єктами і населенням, як платниками податків – з іншого). Фактично такий стан справ призводить часто до порушення окремих, навіть загальновизнаних принципів фіскальної політики – таких, як, наприклад, справедливість, ефективність, стабільність[1].

Сучасна система оподаткування України характеризується низкою негативних рис. Незважаючи на визначені в Податковому кодексі України принципи та засади формування, вона є непрозорою, з дуже неефективним механізмом адмініструванням. Положення Податкового кодексу не в повній мірі вирішують проблему формування високоефективної податкової системи, про що, зокрема, свідчать численні зміни і доповнення до вказаного документу. Так, за період з 01.01.2011 року до 01.12.2017 року до Податкового кодексу внесені зміни і доповнення 114 законами України, в тому числі: у 2011 р.- 17, у 2012 р. -22, у 2013 р. – 9, у 2014 р. – 24, у 2015 р. – 26, у 2016 р. – 8, у 2017 р. – 8. З 01.01.2015р. в Україні зменшено кількість податків і зборів з 22 до 9 в основному за рахунок їх групування, а не відміни [2].

За даними рейтингу Paying Taxes 2017, в якому порівнювалися податкові системи 190 країн світу, Україна займає 84 місце за простотою податкової системи [3]. Для порівняння наведемо рейтинги країн-сусідів України: Польща – 47 місце, Румунія -50 місце, Білорусія – 99 місце, Росія – 45 місце.

Не дивлячись на те, що за період 2011-2016 рр. Україна покращила рейтинг за простотою податкової системи (з 181 місця до 84 місця), вітчизняна податкова система залишається складною і не сприятливою для ведення бізнесу. Так, загальна податкова ставка в Україні складає 51,9%, яка є більшою, ніж у сусідніх країнах Польщі, Румунії, Росії. Аналогічний показник по Східній Європі і Центральній Азії у 2015 році дорівнював 34,2% [4].

За даними звіту Ради бізнес-омбудсмена за 2015 рік з травня 2015 р. отримано 585 скарг від компаній на роботу державних органів і найбільше (43%) скарг від українського бізнесу надійшло щодо роботи органів Державної фіскальної служби[5].

Про низький рівень довіри до фіскальних органів свідчать результати опитування, здійсненого дослідницькою компанією «TNS» на замовлення Проектного офісу Національної ради реформ, за якими лише 17% громадян довіряють співробітникам державної фіскальної служби. Крім цього, за результатами щомісячного опитування вказаною компанією 72% опитуваних громадян не відчули позитивного ефекту від проведення податкових реформ [6].

Рівень податкового навантаження в Україні оцінюється по-різному. Майже всі експерти, які займаються оцінкою інвестиційного клімату, вважають, що він є несприятливим, оскільки оподаткування реального сектора економіки надто обтяжливе. Воно пригнічує процеси економічного відтворення, а підприємство може працювати рентабельно, як правило, лише за умов приховування своїх доходів від оподаткування. Більшість підприємців також вважають, що сучасна економічна ситуація в нашій країні не сприяє розвитку підприємницької діяльності, що важкий тягар податків призводить до таких негативних наслідків, як зниження ділової активності суб'єктів підприємницької діяльності, "тінізації" економіки, відтік національних капіталів за кордон. Унаслідок цього знижуються надходження в бюджет, зростає соціальна напруженість у суспільстві. По суті, сьогодні податкова система є однією із головних перешкод ефективному конкурентоспроможному розвитку економіки нашої держави.

З метою підвищення ефективності системи оподаткування юридичних осіб необхідне зниження рівня податкового навантаження, зменшення рівня втручання фіскальних органів у фінансово-господарську діяльність платників податків, підвищення якості обслуговування платників податків, удосконалення господарського, регуляторного та податкового законодавства, усунення корупційних діянь працівників фіскальних органів, підвищення ефективності діяльності держави через виважену економічну і соціальну політику.

Література:

1. Геєць В. Формування дохідної частини бюджету: підсумки, проблеми, перспективи [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://eip.org.ua/docs/EP_04_1_09_uk.pdf

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

3. Payning Taxes 2017 [Електронний ресурс].- Режим доступу:https//www.pws.com/gx/en/paying-taxes-2017/paying-taxes-2017.pdf.

4. Украина заняла 84 место в рейтинге легкости уплаты налогов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zn.ua/ECONOMICS/ukraina-zanyala-84-mesto-v-reytinge-legkosti-uplaty-nalogov-231104_.html

5. Річний звіт 2015/Рада бізнес-омбудсмена.–11.04.2016р.[Електронний ресурс].– Режим доступу:https://boi.org.ua/media/uploads/annual_report_2015/annual_report_boc_2015_ukr.pdf

6. Моніторинг прогресу реформ. Звіт за 2015 рік. Розділ «Податкова реформа» / Національна рада реформ, Проектний офіс. – с. 49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://reforms.in.ua/ua/reformy/zvity

Ярема Ярослав Романович,

Сахарук Уляна Андріївна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система за роки незалежності України перебувала у стадіях становлення, розвитку і реформування. На цей час в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Закони з питань оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОТ та інших міжнародних економічних організацій. Однак, вітчизняна податкова система так і не змогла створити необхідних умов для сталого розвитку національної економіки.

На відміну від податкових систем європейських країн, існуюча податкова система України характеризується передусім фіскальною спрямованістю, вона не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності

суб’єктів господарювання через відсутність чіткого взаємозв’язку податкової системи з розвитком економіки й діяльністю безпосередніх її суб’єктів.

Податкова система серед сукупності фінансових методів та інструментів макроекономічного регулювання, за допомогою яких необхідно розв’язувати завдання щодо створення сприятливого середовища для економічного розвитку держави, є одною із найголовніших. Податкова система в першу чергу забезпечує відповідний перерозподіл ВВП для виконання державою закріплених за нею функцій щодо соціальних заходів, управління економікою, забезпечення виконання інших загальнодержавних функцій. У відповідь на ускладнення системи господарських відносин в країні та світі вона потребує постійного розвитку та вдосконалення. Впродовж років незалежності України відбувається постійне реформування податкової системи, разом з тим, вона так і не стала визначальним рушієм тривалого соціально-економічного зростання.

Прийняття з 2011 р. Податкового кодексу України [1] наблизило чинну систему податків до європейських стандартів та є позитивним моментом у здійсненні податкового реформування в Україні. Так, вилучено із складу податків такі платежі, які за своєю економічною сутністю мають неподатковий характер (державне мито; єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон), а також неефективні місцеві податки і збори (комунальний податок, податок з реклами і 10 місцевих зборів), запроваджено податок на нерухоме майно, який має стати серйозним джерелом доходів вітчизняних місцевих бюджетів, а європейські принципи його стягнення стимулювати ефективне використання об'єктів нерухомого майна.

Однак, положення Податкового кодексу не в повній мірі вирішують проблему формування високоефективної податкової системи, про що, зокрема, свідчать численні зміни і доповнення до вказаного документу. Так, за період з 01.01.2011 року до 01.01.2017 року до Податкового кодексу внесені зміни і доповнення 106 законами України, в тому числі: у 2011 р.- 17, у 2012 р. -22, у 2013 р. – 9, у 2014 р. – 24, у 2015 р. – 26, у 21016 р. – 8 [1]. Поряд з цим, залишилося ряд недоліків у податковій системі, які мали місце протягом всіх етапів податкового реформування, зокрема: нестабільна система розвитку податкового законодавства, складність алгоритму адміністрування податків, надмірне оподаткування ринку праці, несправедливе ставлення фіскальних органів до платників податків, які дотримуються всіх законодавчих норм, значний плив політики у сфері оподаткування.

За даними рейтингу Paying Taxes 2017, в якому порівнювалися податкові системи 190 країн світу, Україна займає 84 місце за простотою податкової системи [28]. Для порівняння наведемо рейтинги країн-сусідів України: Польща – 47 місце, Румунія - 50 місце, Білорусія – 99 місце, Росія – 45 місце.

Не дивлячись на те, що за період 2011-2016 рр. Україна покращила рейтинг за простотою податкової системи (з 181 місця до 84 місця), вітчизняна податкова система залишається складною і не сприятливою для ведення бізнесу.

Сьогодні важливе місце, на нашу думку, повинно бути відведене податковій системі як державному регулятору покращення фінансової діяльності підприємств, підвищення доходів фізичних осіб. При цьому, проводячи певні зміни в системі оподаткування, держава повинна проводити таку податкову політику, яка би була спрямована на оптимізацію як інтересів держави, так і платників податків.

Позитивний ефект від проведення вітчизняної податкової реформи можливий тільки у випадку її синхронізації з іншими економічними перетвореннями в Україні, зокрема бюджетної системи, соціальної політики, інвестиційної стратегії. Розробка майбутніх податкових реформ вимагає дотримання засад зваженості, наукової обгрунтованості, комплексного підходу.

Література:

7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

8. Payning Taxes 2017 [Електронний ресурс].- Режим доступу:https//www.pws.com/gx/en/paying-taxes-2017/paying-taxes-2017.pdf.

СЕКЦІЯ 4

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ І БЕЗПЕКА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Matrosov Alexandr,

Matrosova Victoria,

Kramarenko Evgeniy

National Technical University «Kharkiv Polytechnical Institute»

(Kharkiv)

EDUCATIONAL POLICY AS A BASIC INTELLECTUAL LEVELOF INNOVATIVE POTENTIAL

Education and learning have an important role to play in responding development and transform youngpeoples' potential, creativity, talents, initiative and social responsibility to knowledge, skills, attitudes and values.

There is a need to bring together representatives of the public and private sectors, including youth organizations, companies, schools and universities should raise awarenessof the benefits of new forms learning awaking creativity and innovative skills. To achieve cooperation and joint action between all partners, we should pay particular attention tolocal and regional levels, minimization of resources and helping to provide morecoordinated programs for young people.

It is vital to use all the possible methods, and resources to introduce new forms of learningand its outcomes to public discourse, which could be encouraged by financial support,technical advice, revising training materials, networks, and databases [1, p. 121]. Посилання на рис??

Learning gives to young people new skills of team-work, adaptability and flexibility, self-confidence and intercultural capacities which will be developed to new personal and professional most needed benefits such as:

- leadership;
- people management and teamwork;
- innovation and entrepreneurship;
- communication;
- adaptability and flexibility;
- change management;
- project management;

- influencing;

- decision making;

- time management.

Fig. 1 The main actions of the Europe 2020 strategy for innovative potential growth

Resources: developed by the authors

A useful starting point could be to exchange information about the different positions, and to try to develop mutual understanding and some shared concepts of cooperation and finance cover of effective education between such important players like Government, national, regional and local levels of labor market and privet sectors what can lead to creating and developing partnership [2, p.8]. посил на рис?

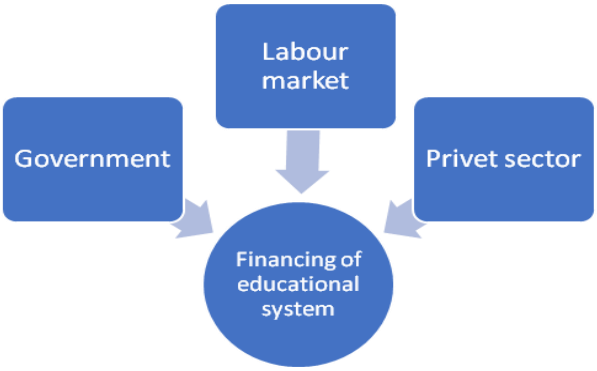

Fig. 2. Developing partnership between different sectors of educational system financing

Resources: developed by the authors

The main benefits of effective educational policy [3, p. 29]:

1. Closing the gap between the requirements of the labor market and the

positive contribution of learning.

2. Encouraging entrepreneurial skills and needed skills for the future labor market in young people.

3. Improve partnership working and innovations sector.

4. Provide effective strategies for young people at national, regional and local level as a method to avoid unemployment.

5. Promote pro-social skills, personal development, confidence, self-efficacy, identity, positive character, partnership, newcommunity and social interests.

Resources:

1. Доуртмес П. О. Економічна сутність інноваційного розвитку підприємства // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну № 3(99), 2016. Серія «Економічні науки», Київ, 2016. – с. 119-123.

2. Матросова В.О., Демедюк Д.О. Проблеми інституційного забезпечення інноваційного потенціалу в Україні // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ«ХПІ», 2014, № 64 (1106), с. 6-11 літ українською?

3. Developing the creative and innovative potential of young people through non-formal learning in ways that are relevant to employability. Expert Group Report. http://ec.europa.eu/assets/eac/youth/news/2014/documents/report-creative-potential_en.pdf

Khmil Yaryna

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv)

CYBER SECURITY IN BUSINESS

In 2011, small businesses were only targeted 18 percent of the time. By 2014, that number had scaled to 34 percent. In 2017 we saw another substantial increase, with small businesses now being targeted 43 percent of the time [1]. Small businesses are increasingly in the crosshairs of cyber thieves. From ransomware and spear phishing to internet of things (IoT) attacks and crime on the cloud, smaller companies have reason to lose sleep at night.

In ransomware attacks, criminals infect a computer or network with a virus that encrypts data. Then they demand payment in exchange for the return of that data, usually by delivering instructions in a pop-up window on the infected computer.

Email is the weapon of choice for criminals. Symantec's study of billions of emails found that one in 131 emails contains malware, the highest rate in five years. Symantec also reports that more than 400 businesses are targeted by spear-phishing emails every day [2].

For criminals, innovation spells opportunity in the form of security vulnerabilities. Chapman says the new generation of connected devices, known as the internet of things, is a target for cyberattacks. "Businesses should be aware that any unsecured connected devices brought into their network can be accessed. Ensuring all devices are secured with strong passwords that are regularly

changed is a simple, effective way to stay safe. It's also critical to have up-to-date security software on all devices," he cautions [3].

As more businesses turn to cloud-based solutions, so, too, do criminals. Rather than just targeting end users, criminals can target cloud-based infrastructure, such as servers in the cloud that store data from many different companies. The Symantec report describes the cloud, along with the IoT, as the new frontier for cybercrime.

When most people think about cyber security risks, they picture some guy sitting in his basement halfway around the world with three computer screens running Matrix-like code. And while there are international hackers that can tap into networks from thousands of miles away biggest threat is actually right here at home. Furthermore, employees should be trained in the basics of digital security. They need to know what actions open the company up to risk, and which actions are preferred. If you have a BYOD policy in place, there should also be some intentional conversation about what information can be accessed on devices. Broadband and information technology are powerful factors in small businesses reaching new markets and increasing productivity and efficiency. However, businesses need a cyber security strategy to protect their own business, their customers, and their data from growing cyber security threats. Establish basic security practices and policies for employees, such as requiring strong passwords, and establish appropriate Internet use guidelines that detail penalties for violating company cybersecurity policies. Establish rules of behavior describing how to handle and protect customer information and other vital data [4].

Keep clean machines: having the latest security software, web browser, and operating system are the best defenses against viruses, malware, and other online threats. Set antivirus software to run a scan after each update. Install other key software updates as soon as they are available.

A firewall is a set of related programs that prevent outsiders from accessing data on a private network. Make sure the operating system’s firewall is enabled or install free firewall software available online. If employees work from home, ensure that their home system(s) are protected by a firewall.

Mobile devices can create significant security and management challenges, especially if they hold confidential information or can access the corporate network. Require users to password-protect their devices, encrypt their data, and install security apps to prevent criminals from stealing information while the phone is on public networks. Be sure to set reporting procedures for lost or stolen equipment.

Regularly backup the data on all computers. Critical data includes word processing documents, electronic spreadsheets, databases, financial files, human resources files, and accounts receivable/payable files. Backup data automatically if possible, or at least weekly and store the copies either offsite or in the cloud.

Prevent access or use of business computers by unauthorized individuals. Laptops can be particularly easy targets for theft or can be lost, so lock them up when unattended. Make sure a separate user account is created for each employee and require strong passwords. Administrative privileges should only be given to trusted IT staff and key personnel.

If you have a Wi-Fi network for your workplace, make sure it is secure, encrypted, and hidden. To hide your Wi-Fi network, set up your wireless access point or router, so it does not broadcast the network name, known as the Service Set Identifier (SSID). Password protect access to the router.

Work with banks or processors to ensure the most trusted and validated tools and anti-fraud services are being used. You may also have additional security obligations pursuant to agreements with your bank or processor. Isolate payment systems from other, less secure programs and don't use the same computer to process payments and surf the Internet.

Do not provide any one employee with access to all data systems. Employees should only be given access to the specific data systems that they need for their jobs, and should not be able to install any software without permission.

Require employees to use unique passwords and change passwords every three months. Consider implementing multi-factor authentication that requires additional information beyond a password to gain entry. Check with your vendors that handle sensitive data, especially financial institutions, to see if they offer multi-factor authentication for your account [4].

Knowledge is the key to cybersecurity, but it's important to think about the underlying structure of your business and the way it handles data more broadly. Organisation-wide controls and data-protection policies help define sound technological defence, and ensure you know how to respond in the event of a breach.

References:

1. Cyber security for small business [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.fcc.gov/general/cybersecurity-small-business

2. Cyber security for small and medium business [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.futurelearn.com/courses/cyber-security-business

3. Hacked: how business is fighting back against the explosion in cyber space [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://fortune.com/2017/06/22/cybersecurity-business-fights-back/

4. Roberts J. 5 ways to improve your small business cyber security [Електронний ресурс] / jeff Roberts – Режим доступу до ресурсу: https://www.forbes.com/forbes/welcome/?toURL=https://www.forbes.com/sites/min

Алієва Лейла Рагімівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

РОЛЬ ВЕНЧУРНИХ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Нині в Україні важливим завданням є пошук шляхів інвестування інноваційних проектів. Одним із найбільш ефективних механізмів, який забезпечує інноваційні проекти ресурсами є венчурне інвестування. Оскільки Україна на сьогодні має досить невеликий об'єм венчурного інвестування, вивчення політики іноземних держав є актуальною задачею для стимулювання надходження капіталу в наукоємні малі підприємства, які є основою для венчурного інвестора.

Теоретичні і практичні аспекти інвестиційної складової інноваційного розвитку розглядаються в наукових розробках українських вчених: В. Васенко, К.Кутрань, М. Змієнко, Л. Долгополова, О.Кузьмін, Ю. Кочур та інші.

В Україні галузева структура венчурних інвестицій є деформованою, домінуючими реципієнтами є сфери комп'ютерної техніки та фінансових послуг. Таку структуру венчурних інвестицій можна пояснити бажанням інвесторів отримати швидкий дохід, що не суперечить філософії венчурного фінансування. Однак меті венчурного фінансування суперечить відсутність чітко орієнтованого фінансування інновацій в інших сферах національної економіки, без інноваційного розвитку яких неможливо досягти економічного зростання. Тому відсутність венчурних інвестицій у сфері бізнесу і промислової продукції, енергії та довкілля, природничих наук є індикатором того, що відсутнє венчурне фінансування в ті галузі, які формують основу економіки [1, с. 84].

За таких надвисоких показників зростання вартості активів венчурних фондів виникає питання джерела їхніх доходів. Прозорість та ліквідність портфеля можна оцінити за часткою цінних паперів, галузь яких не визначена. За цим показником венчурні фонди залишаються найбільш непрозорими гравцями ICI [3, с. 95].

У 2014 році була створена Українська асоціація венчурного капіталу та прямих інвестицій (UVCA), що стала членом Європейської асоціації прямих інвестицій і венчурного капіталу (EVCA). Вступ до EVCA дає доступ українським стартапам до більш ніж 1 тис. європейських венчурних фондів. Метою асоціації є захист прав її членів, а також поліпшення умов для інвестиційної діяльності, допомога у розвитку ринку приватного інвестування в Україні. Асоціація займається популяризацією інвестиційних можливостей в Україні для зарубіжних фондів, дослідженнями ринку, створення законів для поліпшення бізнес-клімату, запуском PR- кампанії InvestinUkraine [5].

Стартапи, будучи тимчасовою структурою, яка перебуває у пошуку докорінної, прибуткової, рентабельної бізнес-моделі становлять основу інноваційної діяльності країни [2].

Слід сказати, що хоч якусь можливість розвитку стартапів мають лише ІТ-галузі. Це такі сфери, як надання онлайн-послуг, електронна комерція тощо. Ще однією важливою проблемою є міграція нового бізнесу за кордон. Для молодих підприємців європейські країни чи США бачаться кращим середовищем для розвитку своєї справи. Дає про себе знати й відсутність належної інфраструктури, яка б поєднувала стартапи з потенційними інвесторами. А наявні бізнес-інкубатори, венчурні фонди не мають достатньо кваліфікованих кадрів, щоб оцінити перспективність проекту, ризики та доцільність вкладання коштів.

Не зважаючи на ряд проблем, за даними Forbes в Україні вже є чимало стартапів. За оцінкою Д. Довгополого – керівника бізнес-інкубатора GrowthUP, в Україні налічується від 500 до 1000 стартапів, і частина з них заслуговує на успіх [6]. Деякі здобули популярність на внутрішньому ринку (наприклад,Rozetka чи Ukr.net), інші претендують на глобальний масштаб (Grammarly, InvisibleCRM, Jooble тощо) [4]. Найбільша частка стартапів припадає на ІТ-сектор. Їх розвиток становить для України чималу перспективу. ІТ-галузь для України є п'ятою за обсягами експорту в країні.

Українські стартапи залишаються привабливими для іноземних інвесторів. Зокрема, Forbes зробив вибірку угод між стартапами та венчурними фондами з грудня 2015 року. Тільки ці дванадцять успішних стартапів з вибірки Forbes у сумі отримали від іноземних та вітчизняних інвесторів (включаючи венчурні фонди, приватних інвесторів, бізнес-ангелів) $6 млн. 33 тис.плюс 480 тис. грн. У 2016 році обсяг інвестицій усіх стартапів, за оцінкою експертів, досягнув $50 млн. [5].

Серед найбільш активних венчурних фондів, які розглядають можливості інвестування в Україні, можна назвати такі: TAVenture, ImperiousGroup, AVenturesCapital, DetonateVentures, DecartaCapital, VostokVentures, GlobalTechnologyFoundation. В Україні існує значний попит на інвестиції венчурних фондів, проте часто ініціатори інвестиційних проектів не готові запропонувати якісні інвестиційні продукти.

На сьогоднішній день, реальна ситуація така, що більшість венчурних фондів використовуються, в основному, для оптимізації управління активами фінансово-промислових холдингів та зниження податкового навантаження (звільнення від податку на прибуток). Проте, слід зауважити, що в Україні існують венчурні фонди, що здійснюють інвестиції переважно в ІТ-галузі – бізнес-інкубатори, що виступають могутнім інструментом підтримки малого та середнього бізнесу та проводиться успішна реалізація стартапів.

Важливим аспектом у здійсненні ефективного венчурного інвестування є використання зарубіжного досвіду. Україні потрібна змішана програма, яка являє собою симбіоз програм SBIR і Yozma. Це означає доцільність надання державою позик на пільгових умовах малим технологічним фірмам на стадії "посіву". На стадії зростання – інвестування державою венчурних фондів. Варіанти можуть бути різноманітні: від створення фондів із 100% державною участю до організації змішаних, або гібридних фондів.

Важливими заходами досягнення стабільного інвестиційного клімату є програми підтримки технологічних інкубаторів, державне фінансування, надання податкових пільг і преференцій, застосування гарантійних схем, прямі державні інвестиції в малі підприємства.

Можна зробити висновок, що для успішного розвитку венчурного інвестування в Україні необхідно:

- вчасно, різносторонньо й ефективно надавати державну підтримку;
- звернути увагу на деякі особливості в законодавчому забезпеченні діяльності венчурного підприємництва;
- сприяти підвищенню прозорості венчурних фондів;
- сприяти розвитку фінансових інститутів і ринків, зокрема фондового;
- ефективно застосовувати досвід зарубіжних країн.

Література:

1. Андреюк Н. Інститути венчурного інвестування в Україні: стан та перспективи розвитку [текст] / Н. Андреюк // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2015. – № 23. – С. 84.

2. Бланк С. Стартап. Настольная книга основателя / Бланк С., Дорф Б. – М. : Альпина, 2013. – 616 с.

3. Данілов О. Венчурне фінансування інноваційної діяльності в Україні: проблеми та перспективи [текст] / О. Данілов, Т. Паєнтко // Бізнесінформ. – 2014. – № 9. – С. 95.

4. Мишко С. Як підштовхнути розвиток ІТ-галузі в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://forbes.ua/ua/business/1367929-yak-pidshtovhnuti-rozvitok-it-galuzi-v-ukrayini/1367934

5. Офіційний сайт Української асоціації венчурного капіталу та прямих інвестицій (UVCA) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uvca.eu/ua/about/

6. Рінгіс А. Первый раунд. Стартапы и бизнес-инкубаторы – как они находят друг друга в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investgazeta.net/praktika/pervyj-raund.-startapy-i-biznes-inkubatory-kak-oni-nahodjat-drug-druga-v-ukraine-164157/

Вірт Микола Ярославович,
Теодорович Артем Юрійович
Львівський торговельно-економічний університет
(м. Львів)

ЗАСАДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Процес формування капіталу й оптимізації його структури набуває особливого значення в умовах ринкової економіки. Від встановлення раціонального співвідношення різних джерел фінансування залежить сама якість управління ресурсами та вартість підприємства. Формування та підтримка оптимальної структури капіталу може найповніше забезпечити стратегічні цілі підприємства.

Питання сутності капіталу та визначення оптимальної структури капіталу розглядаються у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів: І. Балабанова, О. Білої, Н. Бичкової, В. Боронос, І. Бланка, Є. Брігхема, Дж. Ван Хорна, І. Зятковського, Л. Катана, В. Ковальова, А. Поддєрьогіна, Г. Поляка, Р. Сайфуліна, Р. Слав'юка, Є. Стоянової, М. Туган-Барановського, О. Філімоненкова, А. Шеремета.

Дослідженням сутності капіталу приділяли значну увагу теоретики в усі часи. Досить повне визначення цієї категорії пропонує Л. Катан, стверджуючи, що капітал – це накопичений шляхом збереження запас благ у формі грошових коштів і капітальних товарів, що залучаються його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності [3].

Здійснення оптимізації структури капіталу є актуальним та важливим для кожного підприємства в сучасних умовах. Деякі автори дають визначення оптимальної структури капіталу як певного співвідношення власного та запозиченого капіталу, яке призводить до максимізації вартості акцій підприємств. Тобто критерієм оптимальності структури капіталу ці автори визначають максимальну ціну акцій підприємств. Друга група авторів як критерій оптимізації співвідношення власного та залученого капіталів виділяє вартість підприємства у цілому. Так, за твердженням цих авторів, метою оптимізації структури капіталу підприємства є формування оптимального співвідношення різних джерел фінансування діяльності підприємства, при якому максимізується вартість самого підприємства. У розвитку критерію визначення оптимальності структури капіталу підприємства деякі автори акцентують увагу на виділенні ще одного критеріального аспекту, який і максимізує вартість підприємства. Це співвідношення рентабельності власного капіталу та фінансової стійкості підприємства [2].

Формування оптимальної структури капіталу підприємства повинно враховувати чи відповідає структура фінансування підприємства стратегічним цілям, що стоять перед ним; чи завжди операції, пов'язані із залученням капіталу, направлені на зростання ринкової вартості активів підприємства.

Використання різних джерел фінансування діяльності підприємства може збільшити або зменшити вартість підприємства, залежно від того, наскільки раціонально їх підібрати. Доцільним є віддання переваги фінансуванню за рахунок внутрішніх джерел. За браком власних ресурсів треба оцінити можливі переваги та ризики звернення до зовнішніх джерел. Якщо ризики є незначними, а умови залучення прийнятними для підприємства, то звернутись до зовнішніх джерел – різного роду позик, випуску облігацій, акцій та ін.

Послідовність оптимізації структури капіталу підприємства повинна включати такі етапи: аналіз капіталу підприємства в попередніх періодах; оцінювання основних факторів, які визначають формування структури капіталу; вибір критерію оптимізації структури капіталу; формування цільової структури капіталу.

Основними методами оптимізації структури капіталу є: 1) метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності за різної структури капіталу на основі розрахунку ефекту фінансового левериджу. Позитивний ефект фінансового левериджу виникає у тих випадках, коли залучений капітал, використовується підприємством у процесі діяльності таким чином, що приносить більш високий прибуток, ніж фінансові витрати, тобто дохідність сукупного капіталу вища за середньозважену ціну залучених ресурсів; 2) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості ґрунтується на попередній оцінці власного та залученого капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу; 3) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації фінансових ризиків пов'язаний з процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства: необоротних активів, оборотних активів [1].

З метою оцінки та аналізу ефективності управління структурою капіталу підприємства можна використовувати вибірку коефіцієнтів, серед яких: рентабельність власного капіталу; оборотність кредиторської та дебіторської заборгованостей; оборотність власного капіталу; коефіцієнт автономії (платоспроможності) або коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт концентрації залученого капіталу; коефіцієнт фінансування; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт фінансового левериджу.

Ознаками ефективної структури капіталу на підприємстві є: інтенсивний розвиток підприємства; безперервний виробничий процес; висока швидкість обороту капіталу; баланс між дохідністю капіталу та ризиками, що приймає на себе підприємство; показник рентабельності інвестованого капіталу вищий за середньозважену вартість капіталу підприємства; підвищення вартості підприємства з кожним наступним періодом.

Оптимізація структури капіталу підприємства повинна проводитися з урахуванням таких факторів: форми власності підприємства; індивідуальних особливостей кожного суб'єкта господарювання; організаційно-правового статусу; галузевої приналежності; розміру, виробничої та фінансової структури; стану фінансового ринку, на якому функціонує підприємство; рівня економічного розвитку держави.

Таким чином, за допомогою оптимізації структури капіталу підприємства можна забезпечити його ефективне використання, сприяти прийняттю зважених та своєчасних управлінських рішень, уникнути кризових явищ, пов'язаних із браком коштів, підвищити стабільність та зростання його ринкової вартості.

Література:

1. Бичкова Н. В. Оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств у контексті підвищення ефективності фінансової діяльності / Н. В. Бичкова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1. – С. 16-23.

2. Боронос В. Г. Формування механізму оптимізації структури капіталу та його вплив на фінансовий потенціал підприємств / В. Г. Боронос // Механізм регулювання економіки. - 2010. – № 3. - Т. 1(47). - С. 154 - 165.

3. Катан Л.І. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Л.І. Катан, Л.І. Бровко, Н.П. Дуброва, Н.В. Бондарчук. – Суми: «Довкілля», 2009. – 184 с.

Геращенко Ірина Олексіївна

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

(м. Харків)

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В Україні наразі виникає потреба у визнанні вітчизняних компаній за кордоном, де до них висуваються вимоги не тільки щодо дотримання технологічних особливостей і фінансової відкритості, але й також у запровадженні досвіду корпоративної соціальної

відповідальності (КСВ). Тому українські підприємства поволі здійснювали певні рухи у цьому напрямі, визначаючи принципи корпоративної соціальної відповідальності та запроваджуючи їх у свою бізнес-практику.

Корпоративна соціальна відповідальність у нас в країні є ще досить новим поняттям, яке передбачає запровадження єдиного системного підходу в управлінні бізнес-процесами з метою забезпечення позитивного впливу на суспільство [2].

За визначенням Світової Ради Компаній зі Сталого Розвитку, корпоративна соціальна відповідальність – це довгострокове зобов'язання компаній поводитися етично та сприяти економічному розвитку, одночасно покращуючи якість життя працівників та їх родин, громади й суспільства загалом [2].

За даними опитування представників українського бізнесу щодо впровадження практики корпоративної соціальної відповідальності на вітчизняних підприємствах, близько 60% підприємців вважають основними напрямами заходів з КСВ упровадження соціальних програм поліпшення умов праці персоналу, розвиток персоналу і його навчання, благодійну допомогу громадськості, ще частина експертів додають до цього переліку й етичне ставлення до покупців. Близько третини опитаних компаній відносять до КСВ участь у регіональних програмах розвитку і здійснення екологічних проектів. Крім цього, близько однієї п’ятої опитуваних розглядає відкрите надання інформації про діяльність компанії як прояв соціальної відповідальності бізнесу [3].

Отже, можна виділити такі основні напрями КСВ:

1. Удосконалення соціальної політики на виробництві.
2. Вирішення проблем охорони навколишнього середовища.
3. Захист та просування бренду компанії.
4. Удосконалення роботи з постачальниками, а також розробка етичних стандартів ведення бізнесу та розвитку лідерства.

Однією з проблем, яка залишається актуальною при запровадженні практики КСВ в будь-якій компанії, є недостатньо активна участь керівництва у реалізації такої форми співпраці. На багатьох підприємствах світу питання корпоративної соціальної відповідальності є компетенцією вищого керівництва, і це є показником значущості КСВ для фірми.

Необхідність істотних витрат на реалізацію заходів з КСВ є однією з головних перешкод активного розвитку в цій галузі. Брак потрібних знань і навичок поряд із відсутністю уваги до цієї теми з боку засобів масової інформації також перешкоджає прогресу в цій сфері [1]. Серед основних переваг впровадження програм КСВ слід зазначити такі [2]:

1) покращення ефективності процесів (технологічного, організаційного та ін.) – під час впровадження програм КСВ компанії виявляють приховані інструменти підвищення ефективності своєї діяльності, які інакше просто не можливо було побачити. Наприклад, у сфері охорони довкілля – якщо цілеспрямовано не шукати способів зменшення викидів, технології можуть змінюватись дуже повільно;

2) покращення кадрової політики, підвищення мотивації та продуктивності працівників – оскільки всі працівники компанії водночас є громадянами, споживачами, мешканцями певного міста, турбота про суспільство позначиться на добробуті працівників;

3) зростання вартості нематеріальних активів – поліпшення іміджу, ділової та суспільної репутації компанії, зменшення ризиків від можливої втрати ринків, ширший доступ до нових ринків завдяки кращій репутації, впровадження активної політики у сфері КСВ становить реальну вигоду для компаній.

Усе зазначене вище сприятиме підвищенню загальної конкурентоспроможності компанії, незважаючи на те, що КСВ певним чином вивільняє поле для діяльності конкурентам, які не займають активної соціальної позиції, а прийняття деяких рішень у рамках КСВ потребує великої сили волі від керівництва компаній. Щодо України, то причини морального характеру та розуміння КСВ як принципової складової у стратегії компанії вважаються їхніми керівниками головними мотивами у проведенні компаніями діяльності з КСВ. При цьому основним фактором, який здійснює позитивний вплив на результати діяльності компаній, є те, що соціальні програми створюють позитивний імідж та покращують репутацію компаній, сприяють встановленню зв‘язків із органами влади. Слід зауважити, що 20% фірм проводять діяльність з КСВ без висвітлення свого імені перед громадськістю, в той час як решта використовують подібні заходи в PR-цілях [33].

Вітчизняні компанії, які вважають за доцільне запроваджувати програми КСВ, мають враховувати низку позитивних та негативних особливостей українського середовища, серед яких можна виділити:

1) розвинену систему соціального захисту – великі вітчизняні підприємства успадкували від радянської економічної системи розвинену соціальну інфраструктуру – відомчі лікарні, дитячі садочки, санаторії, будинки відпочинку тощо. Крім того, населення за радянські часи звикло до безкоштовної медицини та освіти належного рівня;

2) економічну залежність – українська економіка значним чином залежить від важких галузей, таких, як металургійна промисловість. Розвиток практики КСВ значно залежить від позиції компаній, які працюють у цих галузях економіки;

3) енергоємне, матеріаломістке виробництво, неефективне розміщення ресурсів, неефективні технологічні та управлінські технології, успадковані від радянського часу;

4) національне самовизначення – значне зростання інтересу до національних питань в цілому, а також зацікавленість у місцевому національному розвитку.

Література:

1. Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-інновація (Інструкція, п.1.9): Наказ Державного комітету статистики України від 01.10.2008 [Електронний ресурс]. – № 361 – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=z1047-08.

2. Воробей В. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода? [Електронний ресурс] / В. Воробей // Києво-Могилянська бізнес-студія – 2005. – № 10. – Режим доступу: http://www.management.com.ua/cm/cm037.html

3. Соціальна відповідальність українського бізнесу [Електронний ресурс] / Результати опитування. – Київ, 2005. – Режим доступу: http://profunion.narod.ru/ao/index.html

Голинський Юрій Олегович,

Клонцак Ростислав Іванович

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НЕЇ

Фінансова стійкість - це головний компонент загальної стійкості організації, так як вона є характерним індикатором стабільного перевищення доходів над витратами. Платоспроможність та фінансова стійкість дві взаємозалежні категорії. Неплатоспроможне підприємство не може бути фінансово стійким, а фінансово стійке підприємство повинно бути платоспроможним. Дослідження економічної літератури показало, що у вітчизняній теорії та практиці ще не утвердився єдиний підхід ні до визначення поняття «фінансова стійкість», ні до методів проведення відповідного аналізу [1, 2, 3].

Фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі. Стійкий фінансовий стан досягається при достатності власного капіталу, хорошій якості активів, достатньому рівні рентабельності, стабільних доходах. Для забезпечення фінансової стійкості підприємство повинно володіти гнучкою структурою капіталу, вміти організувати його рух таким чином, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності і

створення умов для самофінансування. Фінансовий стан підприємства, його стійкість і стабільність залежать від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності.

Основними завданнями аналізу фінансової стійкості підприємства є:

— своєчасна та об'єктивна діагностика фінансового стану підприємства;

— пошук резервів поліпшення фінансового стану підприємства, його платоспроможності та фінансової стійкості;

— розробка конкретних рекомендацій, спрямованих на більш ефективне використання фінансових ресурсів;

— прогнозування можливих фінансових результатів.

В умовах ринкової економіки дуже важливе значення набуває фінансова незалежність підприємства від зовнішніх позикових джерел. Запас джерел власних коштів - це запас фінансової стійкості підприємства при тій умові, що його власні кошти перевищують позикові. Фінансова стійкість формується в процесі всієї господарської діяльності організації та є відображенням стабільного підвищення доходів над витратами. Вона забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства і сприяє безперебійному процесу продажу товарів.

Отже, фінансова стійкість господарюючого суб'єкта - це такий стан його фінансових ресурсів, який забезпечує розвиток підприємства переважно за рахунок власних коштів при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та при мінімальному рівні підприємницького ризику. Важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав вимогам ринку і потребам розвитку підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва, а надлишкова - перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами і резервами.

Іншим проявом динамічної стійкості є кредитоспроможність. Так, вищою формою стійкості підприємства є його здатність розвиватися в складних умовах внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього воно повинне мати гнучку структуру фінансових ресурсів і можливість при необхідності залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним. Організація є кредитоспроможною, якщо у неї існують передумови для отримання кредиту і присутня здатність своєчасно повернути взяту позику зі сплатою належних відсотків за рахунок прибутку або інших фінансових ресурсів. За рахунок прибутку підприємство не тільки виконує свої зобов'язання перед бюджетом, банками, іншими підприємствами, але й інвестує кошти в капітальні витрати.

За рахунок прибутку підприємство не тільки погашає позичкову заборгованість перед банками, зобов'язання перед бюджетом по податку на прибуток, а й інвестує кошти в капітальні витрати. Для підтримки фінансової стійкості необхідне зростання не тільки абсолютного обсягу прибутку, але і його рівня щодо вкладеного капіталу або операційних витрат, тобто рентабельності. Слід мати на увазі, що висока прибутковість пов'язана зі значним рівнем ризику. На практиці це означає, що замість прибутку підприємство може понести істотні збитки і навіть стати неспроможним (неплатоспроможним).

На фінансову стійкість підприємства впливає багато факторів:

— положення підприємства на товарному і фінансових ринках;

— випуск і реалізація конкурентоспроможної продукції, яка користується попитом;

— його рейтинг в діловій співпраці з партнерами;

— ступінь залежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів;

— наявність платоспроможних дебіторів;

— величина і структура витрат виробництва, їх співвідношення з грошовими доходами;

— розмір статутного капіталу;

— ефективність комерційних і фінансових операцій;

— стан майнового потенціалу, включаючи співвідношення необоротних та оборотних активів;

— рівень професійної підготовки виробничих і фінансових менеджерів, їх вміння постійно враховувати зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Також впливають і інші фактори:

— Інфляція. Зростання інфляції в країні негативно позначається на фінансовій стійкості суб’єкта господарювання.

— Вимоги кредиторів. При одночасній вимозі кредиторів відшкодування боргів підприємство, навіть найстійкіше у фінансовому відношенні, може мати для себе найнесподіваніші наслідки, аж до банкрутства.

— Банкрутство боржників. У цьому випадку організація не зможе отримати свої борги.

— Зміни податкової системи. Якщо в країні спостерігається підвищення податкових платежів, а підприємства не в силах їх платити, то це в кінцевому підсумку може знизити фінансову стійкість підприємства.

— Економічна політика держави. Залежно від того, яку економічну політику веде держава (чи зменшує податки, чи заохочує вітчизняних виробників, які заходи вживає для підвищення якості продукції, що випускається) залежить фінансова стійкість.

— Якість продукції, що випускається. Якщо продукція виготовляється високої якості, отже, її купівельна спроможність зростатиме, що позитивно позначиться на фінансовому стані організації.

— Коливання валютних курсів. Стосується в основному підприємств, у яких є в наявності іноземна валюта, відбуваються валютні операції і т. д.

— Сезонність надходження грошових потоків. На деяких підприємствах основні грошові потоки припадають лише на певну пору року.

Зовнішні фактори не залежать від підприємства, в силу чого воно не здатне впливати на них і повинно пристосовуватися. Внутрішні чинники вважаються залежними, тому підприємство за допомогою впливу на них в стані коригувати свою фінансову стійкість. Групу зовнішніх факторів, що впливають на платоспроможність підприємства, складають орієнтованість попиту на імпорт, слабкість правового режиму, інфляція витрат, суперечлива державна фінансова політика, надмірне податкове навантаження, бюджетне недофінансування, державна або муніципальна участь в капіталі підприємства.

До внутрішніх факторів, що робить дестабілізуючий вплив на фінанси підприємства, відносять дисбаланс функціонально-управлінської конфігурації, неконкурентоспроможність продукції, нерезультативний маркетинг, нерентабельність бізнесу, знос основних засобів, неоптимальні борги і запаси, роздробленість статутного капіталу та ін.

Таким чином, вплив перерахованих факторів може послаблювати фінансову стійкість підприємства і знижувати його платоспроможність, особливо, якщо вплив внутрішніх факторів доповнюється взаємодією з зовнішніми і навпаки.

Література:

1. Мелень О. В. Фінансова стійкість підприємства як показник його інвестиційної привабливості / О. В. Мелень, О. М. Кириєнко // Економіка і суспільство. – 2016. – № 5. – С. 231–235.

2. Ковальчук Н. О. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування / Н. О. Ковальчук, Т. В. Руснак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 11. – С. 368–371.

3. Павленко О. П. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств: фактори впливу, оцінка та джерела фінансування / О. П. Павленко, І. В. Семиліт // Молодий вчений. – 2016. – № 7. – С. 113–115.

Голинський Юрій Олегович,
Шпаргала Дмитро Михайлович
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

ОПТИМІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день економіка України перебуває під впливом різноманітних кризових явищ, що, в свою чергу, негативно впливає на діяльність українських підприємств. Відстежується тенденція зменшення основних показників господарюючих суб'єктів. Відтак, на даний момент для оптимізації фінансових ресурсів організацій використовується велика кількість інструментів. Під оптимізацією розуміється процес вибору найкращого варіанту з можливих, визначення значень тих економічних показників, при яких досягається оптимум, тобто найкращий стан системи. Для того, щоб досягти оптимального стану, необхідно зробити акцент на досягнення найкращого результату при даному рівні витрат, або ж на досягнення заданого результату при мінімальних ресурсних витратах.

Фінансовий менеджер компанії з метою оптимізації діяльності здійснює управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, регулювання грошових потоків, а також працює з персоналом. На початку становлення економічної теорії величезна увага приділялася питанню регулювання грошових коштів. Дж. М. Кейнс писав, що існує тимчасова затримка, яка утворюється між притоком і відтоком грошових коштів. Виходячи з цього, кожна фірма повинна мати вільні грошові кошти на розрахунковому рахунку. А. Сміт у своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» відзначав цінність грошових коштів в русі. Дж. С. Мілль у своїй книзі «Принципи політичної економії» підкреслював, необхідність управління грошовими коштами і стверджував, що людям властиво мати запас готівки як резерв на випадок непередбачених обставин в майбутньому. За Ю. Брігхемом концепція управління грошовими потоками народилася зі старого «янкі», який брав у позику гроші, щоб купити товари, продавав їх, отримував гроші, віддавав частину цих грошей, виплачуючи банківські позики, а потім повторював заново цей цикл. Навіть на сьогоднішній день дана концепція актуальна.

Управління грошовими потоками для України, в першу чергу, пов'язане з процесом фінансового планування, яке знайшло своє відображення в Звіті про рух грошових коштів. Цей документ призначений для перевірки узгодженості надходження і витрачання коштів, з метою забезпечення постійної і достатньої наявності коштів для виконання зобов'язань.

На сьогоднішній день в економічній літературі розрізняють багато підходів до поняття грошового потоку, розглянемо деякі з них.

І. О. Бланк вважає, що грошовий потік – це сукупність розподілених за окремими інтервалами розглянутого періоду часу надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються господарською діяльністю і пов'язані з факторами часу, ризику і ліквідності [1].

Р. Мертон розглядає грошовий потік як рух грошових коштів, яке супроводжується їх притоком і відтоком за певний період часу. Грошовий потік - це динамічний показник.

Дж. К. Ван Хорн порівнює підприємство з живим організмом, а рух грошових потоків з системою кровообігу живої істоти. На його думку, якщо система управління грошовими потоками працює безперервно і ефективно, то і підприємство буде фінансово здоровим і таким, що розвивається. Також автор стверджував, що рух грошових коштів фірми є безперервним процесом. Активи фірми є чистим використанням грошових коштів, а пасиви це, по суті, чисті джерела коштів. Обсяг грошових коштів коливається в часі в залежності від обсягу продажів, інкасації дебіторської заборгованості, капітальних витрат і фінансування [2].

Очевидно, що найбільш повне визначення у І. О. Бланка, оскільки в даному визначенні враховані фактори часу, ризику, і ліквідності.

На законодавчому рівні поняття грошового потоку не закріплено. Даний термін прийшов до нас із зарубіжної економічної літератури, в перекладі з англійської мови поняття «cash flow» позначає потік грошових коштів або потік касової готівки. Грошові потоки можна класифікувати за окремими ознаками. За видом діяльності - грошовий потік від операційної діяльності, грошовий потік від інвестиційної діяльності та грошовий потік від фінансової діяльності; за масштабом діяльності - грошовий потік по компанії в цілому та грошовий потік по центрам відповідальності компанії; за ступенем достатності рівня грошових коштів - надмірний грошовий потік та дефіцитний грошовий потік; за напрямом руху грошових коштів - позитивний грошовий потік та негативний грошовий потік; за тривалістю періоду - довгостроковий грошовий потік та короткостроковий грошовий потік; за формою грошових коштів - готівковий грошовий потік та безготівковий грошовий потік; за валютою - грошовий потік в іноземній валюті та грошовий потік в національній валюті; за методом оцінки в часі - ретроспективний грошовий потік, поточний грошовий потік та перспективний грошовий потік.

Всі надходження грошових коштів за певний період часу називають притоком, а всі виплати - відтоком. Всі притоки називають негативним потоком грошових коштів. Різницю між сумами відтоків і притоків називають чистим потоком грошових коштів. Будь-яка компанія в ході своєї діяльності повинна прагнути до збільшення чистого грошового потоку. Перш ніж приступити до оптимізації грошового потоку необхідно сформувати платіжний календар, мета якого полягає в структуруванні грошових коштів. Цей документ застосовують

для визначення найбільш оптимального графіка грошових потоків, які, в свою чергу, забезпечують оплату всіх необхідних зобов'язань, знижують втрати грошових коштів і уникають касових розривів. Ведення платіжного календаря найбільш актуально для тих компаній, які співпрацюють з великою кількістю покупців і постачальників. Склавши графік платежів, організація забезпечує себе своєчасним отриманням всіх необхідних ресурсів для ведення повноцінної діяльності.

Наступним важливим напрямом оптимізації грошового потоку на підприємстві є облік і аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів належать: стадія життєвого циклу організації, особливості виробництва і організації товарів, галузеві фактори, амортизаційна політика. До числа зовнішніх факторів відносять: кон'юнктура і тип ринку, доступність кредитних ресурсів, система оподатковування, можливість залучення джерел безоплатного фінансування.

В процесі своєї діяльності компанія може виявити як надлишок, так і нестачу коштів, що може спричинити негативні наслідки. Для того, щоб їх уникнути, фінансовим менеджерам необхідно збалансувати грошові потоки компанії. Для балансування грошових потоків використовується метод, який отримав свою назву «система пришвидшення-уповільнення платіжного обороту». Він полягає в залученні додаткових коштів, що призведе в свою чергу до збільшення вхідного грошового потоку і скорочення вихідного. У довгостроковому періоді будуть ефективні такі заходи по збільшенню позитивного грошового потоку:

- додатковий випуск акцій;
- залучення інвесторів;
- здача в оренду майна, що не використовується.

Для скорочення негативного грошового потоку необхідне зменшення кількості інвестиційних програм.

Регулювання грошових потоків забезпечує підвищення рівня фінансової і виробничої гнучкості організації, дозволяє підвищити обсяги продажів і оптимізувати витрати за рахунок можливостей маневрування грошовими ресурсами підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що регулювання грошових потоків є невід'ємним інструментом оптимізації діяльності підприємства. В умовах нестабільної економіки необхідно враховувати внутрішні та зовнішні чинники для правильної оптимізації грошових потоків. На практиці використання платіжних календарів є важливим інструментом для структурування грошових потоків. Регулювання грошових потоків необхідне для збалансованості обсягів грошових коштів, інакше кажучи, зростання чистого

грошового потоку значною мірою сприяє подальшому розвитку підприємства і в свою чергу досягнення фінансового успіху.

Література:

1. Бланк И. А. Управление денежными потоками. – 2-е изд., перераб. и доп. [Текст] / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2007. – 752с.

2. Золотарьова О. Ефективне управління рухом грошових потоків та його роль у забезпеченні фінансової стійкості промислового підприємства [Текст] / О. Золотарьова, А. Місюра, І. Копія. // Економічний аналіз. – 2012р. – Випуск 11.– Частина 2. – С. 240-245.

Гончарук Світлана Марківна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

НЕОБХІНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО АУДИТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ринок аудиторських послуг глобалізується. Для того, щоб втриматися на ринку і перемогти у жорсткій конкурентній боротьбі, вітчизняні аудиторські фірми повинні приєднуватись до міжнародних професійних мереж, асоціацій тощо. Дуже важливо постійно забезпечувати високу якість усіх обов'язкових аудиторських перевірок, яких вимагає законодавство Європейського Співтовариства. Через це всі обов'язкові аудиторські перевірки мають виконуватися на основі міжнародних стандартів аудиту.

Одним із ключових напрямків контролю аудиторської діяльності в Україні є якість надання аудиторських послуг, що підтверджується створеною суб'єктами аудиторської діяльності системою контролю якості аудиторських послуг. Аудиторські фірми та аудитори, які займаються цією діяльністю індивідуально як фізичні особи-підприємці, мають розробити та впровадити в свою практику систему контролю якості, яка б забезпечувала обґрунтовану впевненість у тому, що аудиторська фірма і аудитор та їх персонал діють відповідно до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, Кодексу етики професійних бухгалтерів та законодавчих і нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, а висновки (звіти), що надаються аудиторською фірмою і аудитором, відповідають умовам завдання.

Система контролю якості аудиторських послуг включає:

- відповідальність керівництва за організацію контролю якості на фірмі;

- етичні вимоги;

- прийняття завдання, продовження співпраці з клієнтом і виконання специфічних завдань;

- людські ресурси;

- виконання завдання та моніторинг.

Відповідно до вимог Положення про зовнішні перевірки, з метою дотримання вимог Директиви 2006/43/ЄС (зі змінами), Аудиторською палатою України (АПУ) запроваджена обов'язкова зовнішня перевірка системи контролю якості аудиторських послуг (один раз на шість років) усіх суб'єктів господарювання, включених до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів. В таблиці 1 наведені дані про наслідки перевірок у 2016 р.

Таблиця 1

Інформація щодо рішень АПУ «Про затвердження результатів зовнішніх перевірок системи контролю якості аудиторських послуг», прийнятих за результатами проведених упродовж 2016 року зовнішніх перевірок

Дата рішення	Номер рішення	Кількість суб'єктів, які пройшли перевірку відповідно до пп.8.2.1 п.8.2 та керуючись п.8.4	Кількість суб'єктів, які пройшли перевірку відповідно до пп.8.2.1 п.8.2 та керуючись п.1.6	Кількість суб'єктів, які відповідно до пп.8.2.2 п.8.2 не пройшли перевірку	Кількість суб'єктів, які повторно не пройшли перевірку	Разом
28.01.2016	321/4	0	2	0	0	2
25.02.2016	322/4	2	2	1	0	5
31.03.2016	323/4	3	0	2	0	5
26.05.2016	325/5	4	4	1	0	9
30.06.2016	326/4	4	4	4	0	12
28.07.2016	327/4	5	0	2	0	7
29.09.2016	330/4	12	0	1	0	13
27.10.2016	332/4	8	0	6	1	15
01.12.2016	334/4	7	0	0	0	7
22.12.2016	335/4	8	0	1	0	9
26.01.2017	338//3	15	0	2	0	17
23.02.2017	339/3	2	0	0	0	2
Разом:	–	70	12	20	1	103

Джерело: [1]

Після підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, процесу адаптації законодавства України про аудиторську діяльність до законодавства ЄС було приділено особливу увагу. Згідно з Угодою про Асоціацію з ЄС (а саме: додатку XXXV до глави 13 розділу V Угоди про Асоціацію з ЄС), положення глави 13 розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про Асоціацію, Україна зобов'язується поступово наблизити своє законодавство до законодавства ЄС, зокрема, вимог Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит

річної звітності та консолідованої звітності, зі змінами, внесеними Директивою 2014/56/ЄС Європейського Парламенту та Ради, мають бути впроваджені протягом трьох років з дати набрання чинності цієї Угоди. Згідно Угоди, положення розділу V застосовуються з 01.11.2014 р., а отже норми Директиви 2006/43/ЄС (зі змінами) мають бути впроваджені до 01.11.2017 р.

В існуючій українській системі регулювання ринку аудиторських послуг нагляд здійснюється Аудиторською палатою України. Таку систему можна назвати саморегулюючою, тобто, коли одні аудитори перевіряють інших. Внаслідок грубих порушень стандартів якості аудиторських перевірок, маніпуляцій з фінансовою звітністю та інших суттєвих недоліків аудиту, відбулися гучні міжнародні скандали. Наприклад, крах енергетичної корпорації «Енрон» у 2000 році. Люди втрачали гроші, виникла глибока недовіра до аудиторської професії. Через це Комітетом з міжнародних стандартів аудиту і підтвердження достовірності інформації (IAASB) було розроблено рекомендації, що лягли в основу нової моделі регулювання сфери аудиту і прописані в Директивах ЄС.

Основою сучасної системи аудиту в країнах ЄС є наявність в ній незалежного суспільного органу, що здійснює нагляд за аудиторами. Саме таку модель має запровадити Україна. Співробітництво з ЄС у сфері аудиту передбачено Угодою про асоціацію, а адаптація до європейського законодавства прописана в урядовому плані заходів з імплементації угоди.

Передбачається створення Органу суспільного (публічного) нагляду за аудиторською діяльністю (ОСН), який складатиметься з Ради нагляду та Інспекції із забезпечення якості. Орган нагляду здійснюватиме моніторинг за аудиторами, що здійснюють аудиторські перевірки підприємств і установ, які становлять суспільний інтерес – йдеться про великі підприємства та фінансові установи, акції яких торгуються на біржах і які повинні звітувати до Комісії з цінних паперів. Аудиторська палата України (АПУ) і далі наглядатиме за аудиторами, що здійснюють необов'язковий аудит. У свою чергу, саму Палату перевірятиме Орган суспільного нагляду.

В Україні зараз працюють близько 2600 аудиторів. Четверта частина з них – у компаніях, що займаються обов'язковим аудитом. Таких компаній після реформи, очевидно, поменшає, оскільки багато з них поки що не дотягують до нових стандартів та міжнародних вимог. Власне, саме на цей сегмент ринку реформа і вчинить найбільший вплив.

Література:

1. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/2-uncategorised/1064-zvit-do-kmu-2016

Горбань Софія Юріївна,
Чернова Ольга Вадимівна,
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

МІСЦЕ КИТАЙСЬКИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ БАНКІВ У СВІТОВІЙ БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Останні тридцять років економічні показники Китаю постійно зростають. Китай має великі перспективи щодо майбутнього, тому можна очікувати перетворення китайської економіки у світового лідера. Китайська Народна Республіка швидко подолала наслідки світової економічної кризи. Слід зазначити, що в економіку Китаю інвестують більше 170 країн світу. Приплив іноземного капіталу в 2016 році склав майже $135,61 млрд., порівняно з 2015 роком це на 5,5% більше. Китай й сам є потужним інвестором. Такий активний розвиток економіки сприяє ще більшому покращенню банківського сектору Китаю.

Дослідженням економічного «дива» Китаю займалися такі вчені як Б. Нейтон, А. Шейкон, Й. Хуанг, О. Шенкар, В. Трофимова, Чжан Веньфань, Тун Няньчень, Ли Хонгбин, Дж.Стігліц, Ю.Пахомов, Ю.Павленко, А. Гаврилюк, Б.Кузик. та ін.

Метою даного дослідження є визначення місця транснаціональних банків (ТНБ) Китаю, у міжнародній банківській системі.

Після кризи 2008 року Пекін використав банківські кредити для стимулювання росту економіки. Загальна вартість активів китайських банків в кінці 2016 року зросла до рекордної суми – $33 трлн., вперше банківський сектор КНР обійшов за цим показником навіть банки єврозони ($31 трлн.) [1]. За даними FT, до п’ятірки найбільших банків світу за вартістю капіталу входять банки Китаю, які наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Топ 5 ТНБ Китаю, 2017 рік

Назва банку	Активи, трлн. $
Industrial and Commercial Bank of China (ICBC)	3,5
China Construction Bank	2,8
Agricultural bank of China	2,75
Mitsubishi UFJ Financial Group	2,7
Bank of China	2,6

Джерело: складено за даними [1]

ТНБ Китаю (ICBC – $42 млрд., China Construction Bank – $35 млрд., і Agricultural Bank of China – $28 млрд.) можуть зрівнятися за обсягом прибутку лише із глобальною корпорацією Apple ($45 млрд.) [2]. Найбільший банк Китаю, державний ICBC (створений 1 січня 1984 року), в 2017 році став найбільш високо оціненим банківським брендом у світі, за версією журналу The Banker. Відповідні дані наведені в щорічному рейтингу Brand Finance

Banking 500, який проводиться по замовленню видання з 2007 року. ICBC вперше, за всю історію існування рейтингу, очолив Brand Finance Banking 500. Китайський банк перевершив вартість американського бренду Wells Fargo, який тримав лідерство з 2013 року [3].

ICBC вже п'ятий рік поспіль є лідером найбільших публічних компаній світу. Із жовтня 2006 року банк успішно котируються на Шанхайській фондовій біржі і фондовій біржі Гонконгу Limited [4]. У 2014 році Банк був названий "Кращим банком на ринках, що розвиваються" від Euromoney, а також зайняв перше місце серед топ-1000 найбільших банків світу за Banker і Global 2000. Операційний дохід склав $697,647 млн., збільшившись на 5,9% [5, с. 217]. З вище наведеного можна зробити висновок, що КНР має великі перспективи щодо світового лідерства. Приклади впровадження економічних реформ, зокрема, й у банківській сфері, є показовим і для української економіки.

Література:

1. Банковская система Китая стала крупнейшей в мире [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.relinvestmentsgroup.com/ru/novosti/bankovskaja-sistema-kitaja-stala-krupneishei-v-mire.htm

2. Доход и прибыль лидеров рінка. Кто в настоящем профите? (инфографика) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://reklamaster.com/business-and-innovations/dohod-i-pribyl-liderov-rynka-kto-v-nastojaschem-profite-infografika

3. В рейтинге самых дорогих банковских брендов мира сменился лидер [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rbc.ru/finances/07/02/2017/589994789a7947808e13afe

4. 2017 年中国十大银行排行榜是怎样的[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://caijing.jinqiao80.com/cjphb/yinhang/82901.html

5. Гаврилюк А.Ю. Запровадження методик найбагатшого банку світу, ICBC, в банківській системі України / А.Ю. Гаврилюк // Перспективи розвитку ринку фінансових послуг: Всеукр. конф.: тез доп. / – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – 2017. – С. 217.

Гордієнко Володимир Олександрович
Університет митної справи та фінансів
(м. Дніпро)
Борвінко Ельвіра Вікторівна
Дніпропетровська медична академія
(м. Дніпро)

РЕЗУЛЬТАТАТИВНІСТЬ ВПРОВПАДЖЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ЛІКУВАННЯ ТУБЕРКУЛЬОЗУ

У Закарпатській області, як і в цілому по Україні, епідемічна ситуація з туберкульозу залишається напруженою. Захворюваність населення на нові випадки та рецидиви туберкульозу в області впродовж останніх років має тенденцію до незначного збільшення із 61,2 на 100 тис населення у 2013 році до 67,1 на 100 тисяч населення у 2015 році. Відмічається збільшення рівня захворюваності на туберкульоз серед дітей із 4,6 на 100 тисяч дитячого населення у 2013 році до 5,7 у 2015 році, що обумовлено проблемами первинної профілактики туберкульозу.

Отже, вирішення проблем, які виникають у суспільстві і пов'язані із збереженням здоров'я громадян, потребує здійснення не тільки медичних заходів, але й відповідних кроків влади. Одним із таких кроків стало затвердження рішенням №354 від 13.12.2011 Закарпатської обласної ради «Програми протидії захворюванню на туберкульоз в області на 2012-2016 роки» (ЦП), метою якої було поліпшення епідеміологічної ситуації з туберкульозу в області шляхом стабілізації та зниження показників захворюваності та смертності населення, запобігання поширенню хіміорезистентного туберкульозу, підвищення ефективності лікування, удосконалення систем підготовки та перепідготовки медичних працівників, поліпшення мікробіологічної діагностики туберкульозу.

Головним етапом впровадження ЦП є оцінка її результативності. Фактично оцінка ефективності програм передбачає аналіз взаємозв`язку між ресурсами та досягнутою метою. Процес «ресурси - мета» в багатьох країнах, що застосовують елементи ПЦМ, називають «логікою програми». Результативність(якість) і ефективність програми визначається за допомогою показників виконання програм [1; 2]. Для оцінки зазначеної ЦПми побудували ЕММ зв'язку якісного показника від показника ресурсів. Основним показником якості у ЦП є – кількість випадків захворювання і смертності від туберкульозу. Показником ресурсів є витрати на виконання ЦП. Гіпотеза яка перевіряється – кошти на виконання програми витрачаються ефективно у разі тісного позитивного зв'язку між витратами на ЦП захворюваністю і смертністю від туберкульозу [3; 4]. Використані дані для розрахунків наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Дані для розрахунків

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
Захворюваність на нові випадки та рецидиви туберкульозу, на 100 тис.нас.	62,1	61,2	65,8	67,1	69,6
Смертність населення на 100 тис.нас.	12,7	12,6	12,4	10,6	10,4
Витрати на ЦП, тис. грн.	4673,9	3034,5	3754,2	4355,8	3255,3

Джерело: [5]

На основі наведених даних були побудовані дві ЕСМ, які характеризують зв'язок показників (рис. 1 та 2).

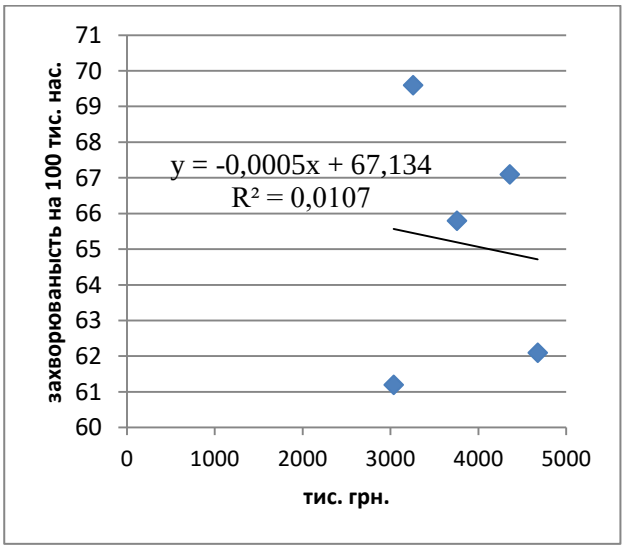

Рис. 1. Залежність захворюваності від видатків на ЦП

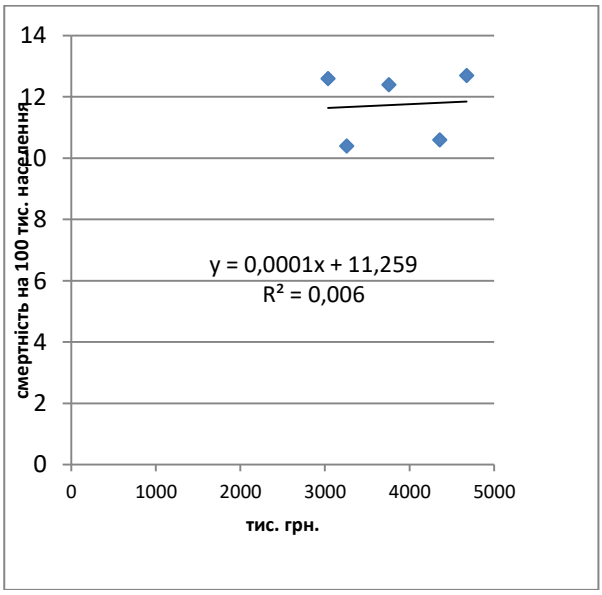

Рис. 2. Залежність смертності хворих від видатків на ЦП

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Оцінку параметрів моделей представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Оціночні параметри моделей

Модель 1		Модель 2	
a_1=-0,00052	a_0=67,13391	b_1=0,0001	b_0=11,26
Sa_1=0,0028	Sa_0=11,1	Sb_1=0,0009	Sb_0=3,6
R^2=0,0007	S=4,01	R^2=0,006	S=1,3
F=0,03	df=3	F=0,02	df=3
Ssreg=0,052	Ssresid=48,4	Ssreg=0,03	Ssresid=5,26

Джерело: розраховано авторами за даними [3]

Адекватність моделей було перевірено за допомогою критерію Фішера. Порівнюючи табличне значення критерію з фактично отриманим, можна констатувати, що моделі неадекватні (при допустимій помилці 0,05). Для першої моделі $F_{Табл}$=10,13>$F_{Факт}$=1,03. Для

другої моделі $F_{Табл}=10,13>F_{Факт}=0,02$. Можна зробити висновок про відсутність зв'язку між показниками, а також про неефективність ЦП протидії поширенню туберкульозуу Закарпатській області. Головним чином це можливо пояснити дуже низьким рівнем фінансування ЦП.

Таким чином, використання рекомендованих показників, не завжди робить можливим здійснення об'єктивної оцінки ефективності досягнення мети програми, що є наслідком суттєвого коливання економічних і соціальних показників у часі. В такому разі висновок буде залежати від того, на мінімум чи максимум коливання якісного показника прийдеться оцінка. Більш точну оцінку ЦП можливо здійснити за допомогою побудови економіко-математичної моделі зв'язку оціночного показника якості від витрат на програму.

Література:

1. Наказ Міністерства фінансів України від 10.12.2010 р. №1536 „Про результативні показникіи бюджетної програми". – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10

2. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: Навчальний посібник/ [Під заг. ред. І.Ф. Щербини]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМІ-11) впровадження» - 3-тє видання, виправлене та доповнене. – К., 2012. – 100с.

3. Гордієнко В.О. Програмно-цільовий метод – інструмент побудови сучасної економіки: монографія. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. фін. акад., 2014. – 268 с.

4. Гордієнко В.О. Планування показників цільових програм / В.О. Гордієнко // Економіка та держава. Міжнародний науково - практичний журнал. – 2013.- №5. – С.29-31.

5. Заключний звіт про виконання «Програми протидії захворюванню на туберкульоз в області на 2012-2016 роки» затверджений рішенням Закарпатської обласної ради від 25.05.2017р. №811 – Режим доступу: http://zakarpat-rada.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vii-sklykannya/7-sesiya-ii-zasidannya-25-05-2017/

Горин Галина Володимирівна

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»

(м. Львів)

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ

Рекреаційно-туристичний потенціал – це стратегічний об'єкт інвестувань. Така стратегічність проявляється у підвищеній соціальній значимості, вичерпності та високій історико-культурній цінності рекреаційно-туристичних ресурсів, що відіграють значну роль у процесах націо- і соціотворення. Зовнішні інвестування в потенційні об'єкти в окремих випадках можуть бути доволі дискусійними, через що вимагають оцінки суспільної реакції. Тому вважаємо, що підвищення інвестиційної привабливості рекреаційно-туристичного потенціалу регіону має розпочинатись з формування сприятливого бізнес-середовища, однак з обґрунтованістю обсягу іноземних інвестувань. Отже, створення сприятливого бізнес-середовища є основою для підвищення інвестиційної привабливості регіону з подальшим підвищенням ефективності використання його рекреаційно-туристичного потенціалу. Головною умовою тут є балансування обсягів іноземних та внутрішніх інвестувань (рис. 1).

Рис. 1. Пріоритетні економічні методи держави в системі балансування внутрішнього й іноземного інвестування

Джерело: розроблено автором

У зв'язку з цим має бути обґрунтованою *пріоритетність внутрішніх інвестицій*, через що для їх залучення державою повинен задіюватись інструментарій стимулюючого характеру.

У переліку рекомендованих економічних методів впливу свідомо не вказуються податкові важелі. Річ у тім, що податкова система України перебуває в стані помітної неврівноваженості. Із 2015 р. на фоні загального скорочення кількості податків з 22 до 9 збережено місцевий податок – туристичний збір. Процеси коригування податкової системи є постійними, через що вкотре говорити про потребу запровадження податкових пільг, ліквідації туристичного збору і т.д. є недоцільним. Суб'єкт господарювання, що здійснює свою діяльність у сфері туризму і рекреації, котрій властива висока рентабельність, зобов'язаний сплачувати регламентовані податки. Це закономірна вимога розвинених країн. І говорити про доцільність зниження податків в Україні є дещо формальним, адже податкоспроможність бізнесу – це стандарт розвинених економік світу. Більш ефективним інструментом, ніж зниження податків, є економічний інструментарій пільгового кредитування, а також задіяння інших прогресивних механізмів мобілізації фінансових ресурсів задля активізації бізнесу в рекреаційно-туристичній сфері (див. рис. 1.).

Пріоритетний економічний інструментарій держави щодо створення сприятливого бізнес-середовища використання рекреаційно-туристичного потенціалу регіону має доповнюватись важелями впливу недержавних суб'єктів. На наше переконання, для Західного регіону найбільш ефективними важелями є:

- з боку суб'єктів бізнесу – мотивація інноваційної зайнятості персоналу з націленістю на індивідуалізацію, креативність з пропозицію нових підходів виробництва, маркетингу рекреаційно-туристичного продукту;

- з боку наукових структур – розробка методичних засад та оцінювання економічної ефективності використання рекреаційно-туристичного потенціалу конкретних територій;

- з боку освітніх структур – посилення практичної складової навчального процесу з індивідуалізацією виконання творчих завдань і розробкою бізнес-планів;

- з боку громадських структур – контроль цільовості використання ресурсів у рамках реалізації програм розвитку сфери туризму і рекреації, дотримання стандартів господарювання у ході реалізації інвестиційних проектів;

- з боку населення: постійного – збереження доброзичливого відношення до споживачів рекреаційно-туристичного продукту; споживачів – споживча культури з уникненням тіньових способів оплати послуг тощо.

Вкрай важливим є достатній рівень активності територіальних громад та місцевих органів виконавчої влади в просуванні рекреаційно-туристичного продукту своїх регіонів.

Області Західного регіону України відзначаються різною активністю в цьому плані. Якщо подивитись перелік інвестиційних проектів, представлених на сайті Державного агентства України з туризму і курортів, то Волинська область не подала жодного, Закарпатська – 12, Івано-Франківська – 22, Львівська – 20, Тернопільська – 19, Чернівецька – 10 [2]. Таким чином, ті області, які за економічним розвитком відносяться до депресивних, відстаючих (Волинська, Чернівецька, Тернопільська), повинні активізовувати свою діяльність з метою розробки і представлення інвестиційних проектів з пріоритетом внутрішніх інвестицій.

У ході підвищення інвестиційної привабливості регіону важливим є контроль ефективності використання рекреаційно-туристичного потенціалу. Для України, нажаль, масовою є практика незаконного, надмірного використання природних ресурсів, експлуатації природоохоронних територій, історико-культурних споруд та ін. Через те контроль використання потенціалу слід здійснювати на основі співставлення економічних результатів та інших витрат. Головною інституцією тут має бути держава. Однак вітчизняний досвід показує провальність такої практики. В умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні одним з головних аргументів на користь *регіоналізації розвитку туризму і рекреації* є можливість контролю з боку територіальних громад цільовості використання рекреаційно-туристичних ресурсів. Для цього має бути сформована організаційна площина з урахуванням реакції населення владним структурам щодо ефективності використання рекреаційно-туристичних ресурсів суб'єктами господарювання, котрі найперше переслідують комерційний інтерес.

Отже, однією з основних умов підвищення інвестиційної привабливості регіону та використання його рекреаційно-туристичного потенціалу є формування організаційно-економічного механізму, який би чітко означував можливий економічний інструментарій з відповідальністю конкретних структур за його використання.

Література :

1. Інвестиційні проекти у сфері туризму та курортів України : Державне агентство України з туризму і курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tourism.gov.ua/ua/25020/27508/

2. Про іноземні інвестиції» : Закон України від 13.03.1992 р. № 2198-XII : Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2198-12

Калита Тетяна Анатоліївна
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність застосування ДПП в Україні викликана низкою факторів, таких як дефіцит бюджетних коштів для реалізації стратегічних довгострокових проектів та необхідністю застосування для цього якісних форм фінансування, недосконалістю механізмів співпраці науки, держави та приватного сектору, що стримує науково-технічний та соціально-економічний розвиток нашої країни.

Роботи вітчизняних науковців В. Варнавського, І. Запатріної, М. Дерябіної, Ю. С. Залознова, Н. В. Бутенко, О.А.Баталова, І.В.Валюшко мали значний вплив на розвиток взаємодії держави і бізнесу, але останні негативні тенденції розвитку державно-приватного партнерства вимагають дослідження проблем реалізації ДПП на сьогодні в Україні.

В сучасному світі поширеною формою участі держави в проектах, що реалізуються приватним сектором є державно-приватне партнерство (ДПП). Щодо сутності терміну «державно-приватне партнерство», то воно є буквальним перекладом терміна «Public – Private Partnership» (PPP), яке у західній науковій літературі використовується для визначення форм співробітництва держави та приватних підприємців. ДПП – це форма взаємодії держави та бізнесу в процесі вирішення завдань реалізації суспільно значимих проектів, що представляє собою сукупність організаційних правових, економічних відносин, які формують рамкові умови для ведення інвестиційної діяльності. Шляхом формування ДПП держава залучення інвестицій у розвиток інфраструктури і соціальну сферу, а приватний капітал отримує можливість розширити сферу своєї діяльності та отримати прибутки, мінімізуючи ризики.

В нормативно-правових актах України, насамперед в Законі України «Про державно-приватне партнерство» використовується дефініція «державно-приватне партнерство», та з огляду на поточну ситуацію, коли в Україні є два потужних «гравця» – держава та приватні підприємці, більш доцільним є застосування терміну «державно-приватне партнерство» [1]. Завданню розвитку партнерства держави і підприємництва приділено значну увагу у програмному документі Президента України «Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» [3], де зазначено, що головною передумовою її реалізації є суспільний договір між владою, бізнесом та громадянським суспільством.

Головну роль у фінансовому забезпеченні відіграє держава, з одного боку, як головний замовник і користувач послуг (в особі населення), що надаються у рамках відповідного ДПП,

а з іншого боку – як суб'єкт, що встановлює спеціальні (рамкові) умови його реалізації та контролює процес виконання. До кола обов'язків приватного партнера входить необхідність фінансувати і застосувати інноваційні рішення в стадії планування та реалізації проекту, опікування якістю наданих послуг. Так само і ризики, пов'язані з проблемами реалізації інноваційної ідеї, перекладаються на переносяться на приватний сектор.

В Україні ДПП здійснюється в основному у вигляді концесії та спільної діяльності без залучення бюджетних коштів та не набуло широкого застосування. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на засадах державно-приватного партнерства реалізувалося на кінець 2014 р. – 243, на станом на 1 січня 2016 р. – 177, на 1 січня 2017 року – 186 проектів.

Сфери застосування публічно-приватного партнерства в Україні за 2014-2017 рр. демонструє рис. 1.

Таблиця 1

Сфери застосування публічно-приватного партнерства в Україні за 2014-2017 рр.

Сфера застосування публічно-приватного партнерства	Кількість проектів, од.		
	2014 рік	2015 рік	2017 рік
Збір, очищення та розподілення води	79	30	37
Виробництво, транспортування і постачання тепла	7	6	6
Будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури	17	16	16
Туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт	1	1	1
Пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування	3	1	1
Оброблення відходів	116	112	112
Охорона здоров'я	-	-	
Виробництво, розподілення та постачання електричної енергії	5	5	5
Управління нерухомістю	2	2	2
Забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем	-	1	-
Інші	12	4	6
Усього	243	177	186

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Аналіз аналітичних даних показує негативну динаміку розвитку ДПП майже у всіх сферах народного господарства зменшення кількості проектів публічно-приватного партнерстваза 2015 р. на 27%(66 од.) порівняно з попереднім роком та незначний ріст за 2016

рік на 5% (9 од.). По деякім особливо важливим напрямкам, таким як забезпечення зрошувальних і осушувальних систем, охорона здоров'я, освіта, наукова діяльність, бачимо відсутність укладання угод ДПП. Основними причинами, що вплинули на показники реалізації публічно-приватного партнерства у 2015 р. є несприятливий інвестиційний клімат, який зумовлений політичною та макроекономічною нестабільністю; недосконаліть нормативно-правового регулювання відносин публічно-приватного партнерства; відсутність ефективних механізмів державної підтримки. Показано, що більшість проектів публічно-приватного партнерства використовуються у сферах виробництва суспільних благ і надання публічних послуг, виробництва природно-монопольних галузей [2].

Поширенню запровадження ДПП необхідно перш за все реалізація трансформаційних процесів на фінансовому ринку, що означає реорганізацію фінансових та нефінансових інститутів з направленістю їхньої роботи на засадах ДПП. Тобто створення проектних груп, відділів, працюючих на постійній основі при державних органах міської влади, в які б входили висококваліфіковані спеціалісти в сфері реалізації ДПП, як державні службовці, так і представники бізнесу та громадських організацій. Також, важливе значення відіграє вибір стратегічних напрямків реалізації ДПП в контексті регіонального аспекту. Реалізація проектів за засадах ДПП має вагоме соціально-економічне значення для підвищення ефективності фінансового забезпечення інвестиційної діяльності.

Література:

1. Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-УІ «Про державно-приватне партнерство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/12134.html

2. Залознова Ю.С. Інституціональне забезпечення державно-приватного партнерства: проблеми та напрями розвитку / Залознова Ю.С., Бутенко Н.В., Петрова І.П. // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2 (44). – С. 21-27.

3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Верховна Рада України: офіц. веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015

4. Офіційний сайт міністерства економічного розвитку та торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua

Комарницька Ганна Омелянівна
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В РЕГІОНІ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Процес впровадження реформи децентралізації розпочався ще у 1998 році, але уповільнювався декілька разів і реально не впроваджувались до 2014 року, коли була ухвалена концепція місцевого самоврядування та були внесені зміни у Податковий кодекс. Головні проблеми, що повстали в процесі добровільного об'єднання громад включали необхідність забезпечити надання базових послуг на місцевому рівні; дублювання функцій районної ради та райдержадміністрації; отримання політичної підтримки у Верховній Раді для реформи законодавства; необхідність збільшення фінансової підтримки з Державного фонду регіонального розвитку. В теперішніх умовах формування бізнес-середовища у процесі децентралізації відображаються здебільшого у податках. Львівська область – одна з найбільш економічно розвинених областей України, яка має низку конкурентних переваг: освічений і креативний людський капітал, традиції ефективного господарювання та використання економічного потенціалу, багаті природні та рекреаційні ресурси, наближеність до кордонів ЄС. Раціональне використання усіх цих переваг є запорукою прискореного розвитку економіки області і гарантією стабільного покращення якості життя мешканців у майбутньому.

Сучасні глобальні виклики та складнощі реформування національної економіки зумовлюють потребу пошуку нових можливостей для розвитку регіону. Очікування винятково на зовнішні фінансові ресурси відходять в минуле, а визначального значення набуває ефективність використання власного соціально-економічного потенціалу, як в межах регіону, так держави загалом. Нове бачення вирішення проблем регіонального розвитку зумовлює нагальну потребу посилення ролі органів місцевого самоврядування у власному стратегічному плануванні та розвитку, що відповідає принципам децентралізації. Необхідною умовою реалізації цього курсу реформ є залучення бізнес-середовища територіальних громад, як важливих суб'єктів регіонального розвитку в області до визначення стратегічних пріоритетів та вироблення середньо та довгострокових планів розвитку області [1].

Місто, як адміністративна територіальна одиниця, відіграє важливу роль у розвитку бізнес-середовища, адже воно виступає як окремим платником податків, так і місцем для наповнення державного бюджету. Насамперед треба пам'ятати, що власне місто, як окремий населений пункт має великий потенціал для надання бізнес-середовищу робочих ресурсів так і можливостей для розвитку та функціонування.

Стосовно реагування окремими адміністративними одиницями на глобалізаційні виклики, то тут найбільш чутливим є процес соціально-економічного розвитку міста − сукупність змін у різних сферах його життєдіяльності, яка спрямована на досягнення певного рівня розвитку його соціальної й економічної сфер. Ці зміни треба використовувати з найменшою шкодою для природних ресурсів і найбільшим рівнем задоволення потреб населення й інтересів держави. Пріоритетне значення серед економічних важелів, за допомогою яких державні інституції впливають на формування та розвиток економічного та соціального середовища в економіці міста, відводиться податкам.

Загалом Львівська обл. належить до високоурбанізованих територій, орієнтованих на послуги регіонів із середнім рівнем розвитку. Приналежність області до цієї групи регіонів зумовлена: високим рівнем урбанізації (60,4 %); високою питомою вагою сфери послуг у структурі економіки (61,2 % від загального обсягу реалізованої продукції, товарів та послуг) та значною часткою зайнятих у цій сфері. Окрім цього, частка Львівської обл. у загальнодержавному обсязі послуг становила понад 5 % та має тенденцію до зростання. Серед регіонів України за цим показником область посідає 5 місце.

Згідно з типологізацію регіонів України, що запропонована в Державній стратегії регіонального розвитку України до 2020 р., Львівська обл. належить до регіонів з орієнтацією на сферу послуг та сталому типу економіки. У регіонах індустріального типу економіки частка промисловості становить понад 30 %, сільськогосподарського типу економіки частка сільського господарства перевищує частку промисловості, а частка послуг не перевищує 50 %, типу економіки з домінуванням сфери послуг частка послуг становить 60 % та більше, типу економіки з орієнтуванням на сферу послуг частка послуг становить 50-60 %, промислово-аграрного типу економіки частка промисловості перевищує або дорівнює частці сільського господарства, а частка послуг не перевищує 50 %.

На сьогодні суспільство дедалі більше потребує інформаційного рівня, що дасть змогу встановлювати цілі розвитку держави, використання новітніх технологій та поширення реформи децентралізації. Цей рівень має можливості використовувати сучасні ефективні інструменти залучення громадян до здійснення функцій місцевого самоврядування та забезпечувати його результативність. Населені пункти отримують надання електронних адміністративних послуг у рамках офіційних веб-сайтів місцевого самоврядування, спрощується ведення податкової документації, що надає можливість зменшення податкового тиску на підприємців та прозорого ведення обліку.

Адекватне реагування на глобалізаційні виклики сучасності та забезпечення розуміння фізичними особами платників своєї ролі у створенні бізнес-середовища населеного пункту, завдяки їх фінансовим вливанням у вигляді податків, дасть змогу ефективному

функціонуванню міст, економічному зростанню держави та безпосередньо підвищенню прибутку для місцевого бізнесу. Міста у Львівській області потребують ефективного управління їх соціально-економічним розвитком. Суть цієї проблеми полягає насамперед в урахуванні інтересів і різних компонент міського середовища, зовнішніх чинників та у забезпеченні, у такий спосіб, збалансованого соціально-економічного розвитку населеного пункту й прилеглих територій. Отже, розуміння процесу управління соціально-економічним розвитком великого міста має бути дещо ширшим від звичайних взаємостосунків у контексті здійснення повноважень органами місцевої влади і, відповідно, ширшим, на наш погляд, і коло його суб'єктів та об'єктів.

Європейський і світовий досвід свідчить, що проблеми можна ефективно вирішувати тільки на місцевому рівні. Держава не в змозі регулювати проблеми кожного міста чи окремого населеного пункту. Сильне місцеве самоврядування ґрунтується на розвиненому громадянському суспільстві і демократії. В умовах децентралізації узурпація влади не може впливати на соціально-економічний розвиток міст. Усі постсоціалістичні країни центрально-східної Європи пройшли шлях децентралізації, від якої отримали величезний поштовх для свого розвитку. Реформа децентралізації передбачає передачу повноважень громадам вирішувати проблеми на низовому та базовому рівнях. Також забезпечення їх власними фінансовими ресурсами, які надходитимуть до бюджету у вигляді місцевих податків та зборів, що допоможе ці проблеми вирішувати. Податковий потенціал адміністративно-територіальної одиниці – це загальна сума податків, яку можна мобілізувати за рахунок усіх платників на певній території. Вона виступає одним зі складників фінансового потенціалу території і характеризує її податкові можливості. Ефективні зміни дадуть синергетичний ефект і доходи місцевих бюджетів зростуть у два-три рази. Також у розпорядженні органів місцевого самоврядування буде ресурс для вирішення питань розвитку громад та бізнес-середовища.

Література:

1. Комарницька Г. О. Вплив формування територіальних громад як чинник розвитку бізнес-середовища / Г. О. Комарницька, О. М. Мельник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.6. – С. 108-120.

Максимчук Євгенія Анатоліївна
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

БАНКРУТСТВО, ЯК НАСЛІДОК НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА РИНКУ

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується достатньо високим показником збанкрутілих підприємств. Статистика свідчить, що в теперішніх ринкових умовах із 100% новостворених підприємств на ринку залишається функціонувати лише 20-30% від загальної кількості. Також брак кваліфікованого менеджменту, недосконаліть законодавчої бази, відсутність відповідного теоретико-методичного забезпечення процесу санації призводить до кризового фінансового стану потенційно життєздатних підприємств [2].

Для оцінки фінансового стану та діагностування ймовірності банкрутства підприємств розроблено велику кількість дискримінантних багатофакторних моделей. Для прикладу модель Е. Альтмана на основі підприємств США, Дж. Таффлера і Г. Тішоу – Великобританії, К. Бєрмана – Німеччини, Г. Давидової та А. Бєлікова – Росії, О. Терещенка та А. Матвійчука – України, та інші. Діагностика ймовірності банкрутства підприємств реалізується за допомогою використання багатьох незалежних змінних (факторів впливу).

Тому визначимо характерні причин банкрутства підприємств різних форм власності, зокрема на прикладі ПАТ «Рівнеазот». Управління в конкретному ринковому середовищі завжди передбачає виявлення ризику банкрутства та розробку заходів, необхідних для подолання негативних тенденцій на підприємстві. Для цього здійснюють моніторинг внутрішніх явищ фірми, помітних зсередини, та на основі цього проводять діагностику банкрутства підприємства [1].

Діагностика ймовірності настання кризового стану на підприємстві передбачає обрахування показників стійкості фінансового-економічного стану об’єкта в короткостроковій та середньостроковій перспективі, а також визначення показників рівня економічної безпеки та встановлення їх мінімальних значень. При визначенні мінімальних значень показників економічної безпеки використовують наступну класифікацію, що характеризує стан підприємства:

1. Нормальний, який характеризується високим рівнем економічної безпеки. Використання потенціалу є максимальним або близьким до нормативів, що забезпечує здатність підприємства до прибуткової діяльності.

2. Критичний, якому притаманний мінімально допустимий рівень економічної безпеки. Подолавши цей рівень підприємство потрапляє в економічно небезпечну зону, яка

характерна недостатністю ресурсів для здійснення фінансової і виробничої діяльності та збитковою діяльністю об'єкта [1].

Проте, проведення фундаментального дослідження ймовірності настання банкрутства на основі визнаних моделей зарубіжних вчених не дозволить отримати точні результати. Такі моделі діагностики банкрутства здебільшого розроблені для розвинутих країн та не відповідають реаліям української економіки. Ряд спільних недоліків, притаманних таким моделям, є:

- невідповідність моделей сучасним часовим нормам;

- відмінність об'єкта оцінювання від параметрів вибірки, яка використовувалась при створенні моделей;

- відмінність методичних прийомів оцінки параметрів моделей від методики визначення параметрів моделей, які використовувалися для створення моделей [4].

Разом із тим, розроблені моделі українських вчених розроблені на основі дослідження українських підприємств також мають свої недоліки та неточності:

- необхідність додаткового аналізу визначення ступеня стійкості фінансового стану;

- неточність фіксування нормативних значень фінансових показників;

- відсутність детальної класифікації стійкості фінансового стану.

Однак, наведені підходи дають змогу діагностувати ймовірність настання банкрутства підприємства із чітким визначенням основних факторів, що спричинили незадовільні значення підсумкового показника. Це, в свою чергу, може суттєво допомогти у обґрунтуванні подальших управлінських рішень на підприємстві [3].

Для прикладу, проведемо діагностику ймовірності банкрутства підприємства ПАТ «Рівнеазот» у 2012-2014 роках на основі використання загальновідомих моделей діагностики ймовірності банкрутства Е. Альтмана, Г. Спрінгейта, Р. Ліса, а також моделей вітчизняних професорів А. Матвійчука та О. Терещенка (табл. 1).

Таблиця 1

Показники діагностики ймовірності банкрутства ПАТ «Рівнеазот у 2014-2016 рр. за моделями Е. Альтмана, Г. Спрінгейта, Р. Ліса, О. Терещенка та А. Матвійчука

Значення Z за моделлю	Нормативне занчення Z, за якого підприємству загрожує банкрутство	Роки			Абсолютний приріст	
		2014	2015	2016	2015-2014	2016-2015
Альтмана	Z<1,25	0,23	-0,48	-6,71	-0,71	-6,23
Спрінгейта	Z<0,846	-0,63	-1,05	-6,25	-0,42	-5,20
Ліса	Z<0,031	0,26	-0,02	-0,15	-0,26	-0,13
Терещенка	0<Z<1	0,32	0,20	0,30	-0,30	0,10
Матвійчука	Z<1,124	-0,15	0,06	-0,34	0,21	-0,04

Джерело: складено автором на основі [4]

На основі моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства Е. Альтмана, Г. Спрінгейта Р. Ліса, О. Терещенка та А. Матвійчука можна зазначити, що ймовірність банкрутства ПАТ «Рівнеазот» є дуже високою. Значення Z за всіма моделями у всіх роках є меншим мінімального нормативного значення. Крім того, динаміка показника Z у всіх моделях має негативну тенденцію до зменшення, особливо у 2014 році.

Загалом, можна підсумувати, що діагностика ймовірності банкрутства на підприємстві є важливою частиною аналітичних робіт, які дозволять виявити потенційні чи поточні проблеми. На основі отриманих результатів діагностики ймовірності банкрутства підприємства на прикладі ПАТ «Рівнеазот» можна зазначити, що ймовірність банкрутства підприємства є дуже високою. Основним чином це було спричинено суттєвим зростанням середньорічної вартості зобов'язань, нераціональною структурою активів, збитковою діяльністю та недостатніми грошовими потоками підприємства.

Література:

1. Даниленко В.А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств України / А.В. Даниленко// Збірник наукових праць «Науковий вісник Академії муніципального управління», серія «ЕКОНОМІКА» – випуск 7. – 2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_7/09dvaeou.pdf.

2. Румянцева С. Вдосконалення процедур банкрутства / С. Румянцева // Цінні папери України. – 2009. – № 46.– С. 20-28.

3. Іванюта С.М. Антикризове управління. Навчальний посібник / Іванюта С.М. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.

4. Офіційний сайт ПАТ «Рівнеазот» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.azot.rv.ua/

Микулінська Юлія Антонівна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА»

Страховий ринок України відчуває чималий тиск міжнародних страхових корпорацій як країн з розвинутою ринковою економікою, так і країн пострадянського простору, які успішно працюють на українському ринку. За таких умов перед державою та страховиками

виникає завдання, з одного боку, забезпечення умов інтеграції у світовий економічний простір, з іншого, забезпечення здорової фінансової безпеки країни.

Результати аналізу функціонування найбільш потужних страхових компаній України, показують, що більшість українських страховиків має хороші фінансові показники свого розвитку. Відповідно, щоб переконатись у цьому я обрала для розгляду одну із ведучих компаній страхового ринку України - «Українська страхова група».Розглянемо її загальну характеристику, структуру і динаміку фінансових ресурсів.

Страхова компанія (СК) «Українська страхова група» – сучасна та динамічна компанія із надання страхових послуг національного масштабу із 100% іноземним капіталом. Компанія є повноправним членом великої родини однієї з найміцніших страхових груп світу, лідера ринку Центральної та Східної Європи – Vienna Insurance Group, завдяки чому, вона представляє для своїх клієнтів послуги найвищої якості.

За обсягами виплат страхових відшкодувань компанія займає шосту позицію серед більше ніж 400 страхових компаній України; є лідером з якості врегулювання страхових випадків, а також займає другу позицію в рейтингу страхових компаній України з найвищим рівнем стійкості (А+) (Експерт-Рейтинг). Згідно даних стандарт- і кредит-рейтингу СК «Українська страхова група» одна з найбільш інформаційно відкритих страхових компаній України та визнана найбільш клієнтоорієнтованою страховою компанією в категорії «Автострахування», є лідером страхування АВТОКАСКО в корпоративному сегменті.

Страхова компанія «Українська страхова група» здійснює свою діяльність на такими напрямами страхування та перестрахування: страхування автомобілів та цивільної відповідальності водіїв; страхування майна юридичних та фізичних осіб; особисте страхування; медичне страхування [2].

Розглянемо фінансові ресурси СК «Українська страхова група» протягом 2011-2016 рр. та проведемо оцінювання структури джерел фінансових ресурсів – пасиву балансу (рис 1).

Таблиця 1

Джерела фінансування активів СК«Українська страхова група»

протягом 2011-2016 рр., тис.грн.

Показники	**Роки**						**Приріст (зменшення), %**				
	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2012/ 2011**	**2013/ 2012**	**2014/ 2013**	**2015/ 2014**	**2016/ 2015**
Власний капітал	59585	138438	174864	137055	198060	202184	+132, 3	+26,3	-21,6	+44,5	+0.2
Довгостр.зо-бов'язання	0	0	342477	310265	343804	361549	-	-	-9,4	+10,8	+0.5
Поточні зобов'язання	23209	31424	41409	63738	83903	92847	+35,4	+31,8	53,9	+31,6	+1.06
Баланс	322387	445450	558750	511058	625767	656580	+38,2	+25,4	-8,5	+22,4	+0.49

Джерело: складено автором за даними [1]

Як бачимо з таблиці 1, левову частку фінансових ресурсівСК «Українська страхова група»переважає власний капітал, чим більшим є цей показник, тим страхова компанія є фінансово стійкішою, стабільною і мало залежить від зовнішніх кредиторів.

Щодо поточних зобов'язань страхової компанії, то протягом 2011-2016 рр. даний показник має тенденції до збільшення. Підвищення суми зобов'язань є позитивною тенденцією, адже забезпечує короткострокову фінансову стабільність, здатність вчасно відповідати за зобов'язаннями у поточному році. Баланс СК «Українська страхова група» протягом 2014-2016 рр. зростав, а збільшення балансу свідчить про зростання можливостей даної страхової компанії.

Розглянемо фінансові показники СК «Українська страхова група» протягом 2011-2016 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансові показники СК «Українська страхова група»

протягом 2011-2016 років, тис. грн.

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Статутний капітал	102 500,0	110 500,0	110 500,0	110 500,0	110 500,0	114 259,4
Активи	316 457,2	445 450,3	558 749,3	511 058,2	625 766,9	805 793,5
Страхові резерви	149 606,6	301 310,5	339 287,9	306 829,0	340 932,5	440 640,9
Страхові платежі	407 691,2	450 098,2	504 878,1	555 667,5	664 676,3	745 944,1
Страхові виплати	209 367,1	188 895,5	225 511,7	314 851,2	286 191,3	321 085,4

Джерело: складено автором на основі даних [1]

Проаналізувавши таблицю 2, можна зробити такі висновки:

- статутний капітал СК «Українська страхова група» у 2012 році, порівняно з 2011 роком зріс на 8 000 тис. грн. і протягом 2012-2016 рр. він складав 110 500 тис. грн., у 2016 р. знову зріс на 3 759,4 тис. грн., тому можна припустити, що він і надалі буде зростати. Збільшення капіталу свідчить про те, що компанія може суттєво розширяти сферу своєї діяльності, беручи на страхування великі ризики, отримувати значні обсяги страхових премій, а отже, швидко нарощувати свою фінансову міць.

- активи страхової компанії протягом 2011-2016 рр. мають тенденцію до зростання. Так, темп приросту у 2016 році, порівняно з 2011 р. становить 154,63%, активи зросли у 2,5 рази. Збільшення активів свідчить, що зростає ймовірність формування мобільної структури активів, сприяє зменшенню оборотності.

- страхові резерви компанії протягом досліджуваного періоду також зростають, що є гарним показником для ведення діяльності страховика. Зростання страхових резервів свідчить про розвиток страхової компанії і збільшення її фінансових можливостей (дає змогу залишати на власному утриманні об'єкти страхування більшої вартості; економити на

витратах із залучення капіталу; отримувати більші інвестиційні доходи; підвищувати гарантії виплати страхових відшкодувань).

- щодо страхових платежів, то протягом 2011-2016 рр. вони зростали. Максимальне значення страхових платежів було у 2016 році – 745 944,1 тис. грн. Страхові виплати компанії здійснюються протягом досліджуваного періоду регулярно. Максимальна сума виплат становила у 2016 році - 321 085,4 тис. грн., а мінімальна – у 1-му кварталі 2012 року.

Важливо розглянути структуру страхових платежів (рис.1).

Рис.1. Структура страхових платежів СК «Українська страхова група» у 2016 році, %

Джерело: [1]

З рис. 1 видно, що у 2016 році в структурі страхових платежів страхової компанії переважало страхування КАСКО 62,41% (414 810,5 тис. грн.), а також майже на одному рівні було особисте страхування (12,97%) та страхування майна (11,27%). Страхування відповідальності у структурі зайняло лише 3,47%.

Отже, СК «Українська страхова компанія»- одна із прогресивних та динамічних страхових компаній в Україні. Проаналізувавши склад і динаміку фінансових ресурсів протягом 2011-2016 рр., можна сказати, що страхова компанія має чітку організацію фінансів, а також всі перспективи для ефективного розвитку на страховому ринку.

Література:

1. Інформація про фінансовий стан страхової компанії «Українська страхова група» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ukringroup.ua/ukr/about/finance-info.

2. Офіційний сайт страхової компанії «Українська страхова група» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukringroup.ua/ukr

Михайленко Вікторія Вікторівна
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

Необхідність забезпечення ефективності розміщення інвестиційних ресурсів в умовах непередбачуваності подій та можливих змін пріоритетів створює проблему пошуку та правильного розміщення інвестиційних ресурсів. Однією із вирішальних умов прибуткової реалізації проекту є економічне обґрунтування, що може забезпечити розв'язання проблеми доцільності інвестицій, яка виникає перед потенційними інвесторами. Проте, в умовах сьогодення потребує вдосконалення існуючий методичний простір оцінювання ефективності інвестиційних проектів з метою врахуванням множини факторів, що можуть виникати в процесі реалізації проекту. Адже наявність недоліків традиційних методів оцінювання ефективності інвестиційних проектів вказує на потенційну їх можливість спотворювати результати, що зумовлює необхідність пошуку та дослідження потенціалу застосування нових альтернативних методик оцінювання інвестиційних проектів.

Виникає необхідність у систематизації теоретичних та методичних положень щодо оцінювання ефективності інвестицій, виборі або розробці найбільш оптимального методу, який би враховував сучасні особливості функціонування та розвитку українських підприємств.

Широке коло питань і методів їх вирішення, пов'язаних з оцінкою ефективності інвестиційних проектів суб'єктів господарювання, висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: Г. Бірмана, І. Бланка, В. Бочарова, А. Бистрякова, П. Віленського, Л. Гітмана, А. Гойка, В. Гриньової, М. Джонка, А. Загороднього, В. Захарченко, А. Ідрисова, А. Марголіна, А. Маршалла, І. Мейо, А. Мертенса, Ю. Нєсвєтаєва, А. Пересади, В. Пономаренка, К. Рейлі , В. Федоренка, Р. Холта, В. Царьова, Д. Черваньова, Є. Четиркіна, В. Шеремета, У. Шарпа, Є. Шилова, С. Шміта ін.

Постійний і швидкий інвестиційний розвиток зумовлює виникнення різних рекомендацій щодо оцінювання інвестиційного проекту. Водночас, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і критеріїв оцінки економічної ефективності проектних (інвестиційних) пропозицій та інвестиційних проектів» оцінка інвестиційного проекту здійснюється за критеріями чистої приведеної вартості (NPV), внутрішньої норми дохідності (IRR), дисконтованого періоду окупності (DPP), індексу прибутковості (PI) та інші, які зображені на рис 1.

Назва показника	Формула розрахунку	Необхідність
Чистий дисконтований дохід (NPV)	$NPV = \sum_{t=0}^{t=T} \frac{CF_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^{t=T} \frac{(C_0)_t}{(1+r)^t}$	Дає змогу отримати абсолютну величину ефекту від реалізації проекту
Внутрішня норма дохідності (IRR)	$\sum_{t=0}^{t=T} \frac{CF_t}{(1+IRR)^t} + \sum_{t=0}^{t=T} \frac{(C_0)t}{(1+IRR)^t} = 0$	Показує верхню межу припустимого рівня дисконтної ставки, перевищення якої робить проект збитковим
Модифікована внутрішня норма дохідності (IRR)	$\sum \frac{(C_0)_t}{(1+r)^t} = \frac{\sum_{t=0}^{T} CF_t(1+r)^{T-t}}{(1+MIRR)^T}$	Модифікована Внутрішня норма доходності MIRR передбачає находження такої внутрішньої норми дохідності, яка зрівнює поточну оцінку інвестиційних витрат та майбутню вартість грошового потоку за проектом, і розраховується при визначеній відсотковій ставці.
Індекс прибутковості (PI)	$PI = \frac{\sum_{t=0}^{T} \frac{CF_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^{T} \frac{(C_0)_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=0}^{T} \frac{(C_0)_t}{(1+r)^t}}$	Дає змогу отримати відносну величину ефекту від реалізації проекту
Середня норма рентабельності (ARR, %)	$ARR = \frac{\sum_{t=0}^{T} CF_t}{T \times C_0}$	Показує співвідношення між середньорічними надходженнями та початковими інвестиціями
Період окупності (PB)	$C_0 = \sum_{t=1}^{PB} CF_t$	Дає змогу визначити, який проміжок часу необхідний для того, щоб відшкодувати початкові інвестиції
Дисконтований період окупності (BPB)	$C_0 = \sum_{t=1}^{BPB} \frac{CF_t}{(1+r)^t}$	Дає змогу визначити, який проміжок часу необхідний для того, щоб відшкодувати початкові інвестиції з урахуванням часу

Рис. 1. Основні показники інвестиційного проекту

Джерело: [1]

Показники ефективності завжди ставляться до деякого суб'єкта:

- показники суспільної ефективності – до суспільства загалом;

- показники комерційної ефективності – до реальної або абстрактної юридичної особи, що здійснює проект цілком за свій рахунок;

- показники ефективності участі підприємства в проекті – для цього підприємства;

- показники ефективності інвестування в акції підприємства – для акціонерів акціонерних підприємств - учасників проекту;

- показники ефективності для структур вищого рівня – до цих структур;

- показники бюджетної ефективності – до бюджетів всіх рівнів [2].

Показники ефективності, що ставляться до всього періоду реалізації проекту, називаються інтегральними. Рекомендується оцінювати наступні види ефективності:

- ефективність проекту загалом;

- ефективність участі в проекті.

Під ефективністю проекту загалом розуміється ефективність проекту, реалізованого «єдиним учасником за рахунок власних коштів. Із цієї причини показники ефективності визначаються на підставі грошових потоків тільки від інвестиційної й операційної діяльності» [3].

Ефективність участі в проекті визначається з метою перевірки реалізованого інвестиційного проекту і зацікавленості в ньому всіх його учасників, вона містить:

- ефективність участі підприємств у проекті (ефективність інвестиційного проекту для підприємств-учасників);

- ефективність інвестування в акції підприємства (ефективність для акціонерів акціонерних підприємств - учасників інвестиційного проекту);

- ефективність участі в проекті структур вищого рівня стосовно підприємств – учасникам інвестиційного проекту;

- бюджетну ефективність інвестиційного проекту (ефективність участі держави в проекті з погляду витрат і доходів бюджетів всіх рівнів) [4].

Необхідно розрізняти постановку задачі оцінки ефективності проекту загалом (це головне, що хоче бачити потенційний інвестор) та оцінки ефективності підприємства, що реалізує проект. Розрахунок NPV підприємства, що реалізує проект, з урахуванням джерел фінансування відповідає задачі оцінки вартості акціонерного капіталу підприємства та його акцій і вимагає відповідної чіткості в структуруванні грошового потоку й виборі ставки дисконтування.

Систематизовані показники оцінки ефективності інвестицій допоможуть у розрахунках для застосування до будь-яких типів інвестиційних проектів незалежно від їхніх технічних, технологічних, фінансових, галузевих або регіональних особливостей на підставі таких базових принципів аналізу інвестиційних проектів:

- ефективність реальних інвестиційних проектів оцінюється на підставі порівняння обсягу інвестиційних затрат, з одного боку, та сум і термінів повернення інвестиційного капіталу – з іншого;

- розгляд проекту триває упродовж усього його життєвого циклу (розрахункового періоду);

- принцип позитивності та максимального ефекту;

- облік чинника часу;

- оцінка обсягу інвестиційних витрат повинна охоплювати усю сукупність використовуваних ресурсів, пов’язаних з реалізацією проекту.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та критеріїв оцінки економічної ефективності проектних (інвестиційних) пропозицій та інвестиційних проектів» від 18 липня 2012 р. № 684 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/684-2012-п

2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. - К.:Эльга-Н, Ника – Центр, 2009. – 448 с.

3. Шарп У. Инвестиции: Пер. с англ. / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли. – М. : ИНФРА, 2007. – 1027 с.

4. Питель, С. В. Удосконалення оцінки ефективності інвестицій / Святослав Васильович Питель // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 2. – С. 59-64.

Міркевич Карина Олександрівна

Університет митної справи та фінансів

(м. Дніпро)

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В антикризовому управлінні вирішальне значення має стратегія управління. Головна увага в ній приділяється проблемам виходу з кризи, безпосередньо пов'язаним з усуненням причин, що сприяють її виникненню. Антикризова стратегія формується в межах загального стратегічного планування, але особливістю є акцептування уваги на засобах оцінки, аналізу і контролю, визначення завдань, розроблення та реалізації управлінських рішень, які стосуються основних параметрів життєдіяльності підприємства у кризовій ситуації [3].

Розробка системи ключових стратегічних орієнтирів, що втілюють основоположні вимоги до перспективного розвитку підприємства з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін та необхідності оцінки стану зовнішнього і внутрішнього середовища, уміщує наступні етапи (рис. 1).

В антикризовому управлінні сучасним підприємством може використовуватися значна кількість стратегій управління, вибір яких визначається такими факторами: структурою підприємства, формою власності, системою правління, конкретною його позицією на сегменті ринку, економічною та організаційною поведінкою, фінансовим станом

підприємства, результатами моніторингу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища тощо [4].

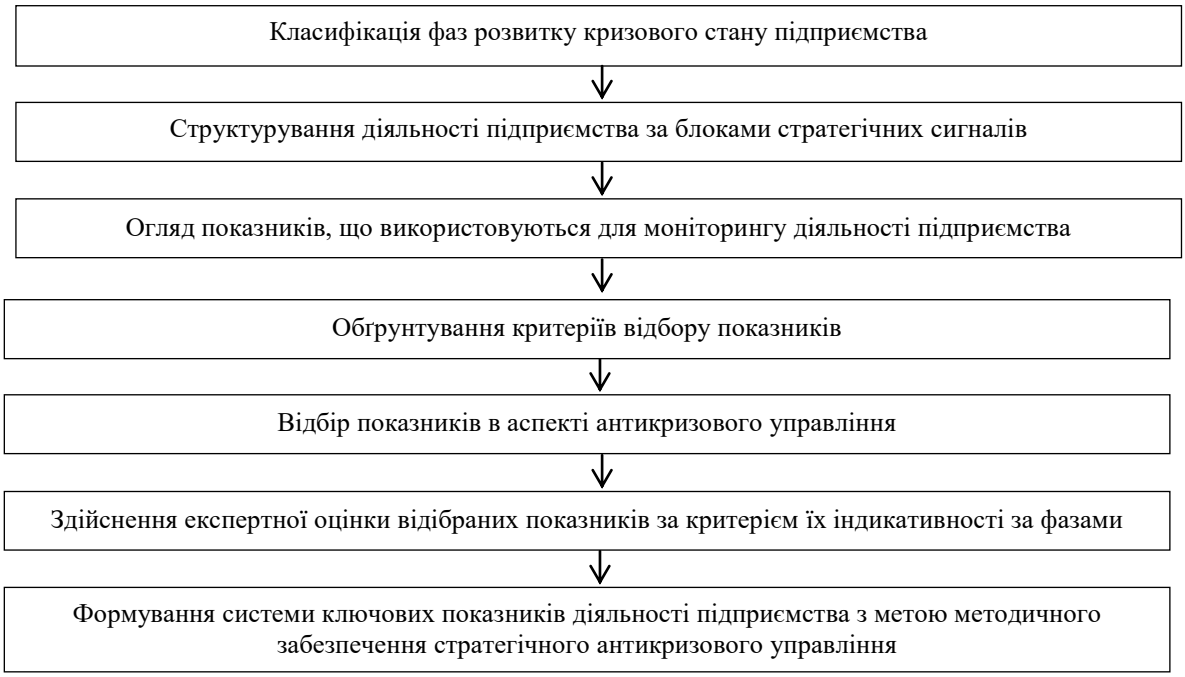

Рис. 1. Основні етапи розробки системи ключових стратегічних орієнтирів підприємства

Джерело: [2]

Стратегічний процес розробки та реалізації стратегії включає такі етапи:

- аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємства та діагностика внутрішніх ресурсів підприємства;
- формулювання місії та цілей підприємства (дерева цілей);
- визначення стратегічної проблеми і потреби (необхідності) в стратегічних діях;
- розробка стратегічних альтернатив, на основі яких можна вирішити стратегічну проблему;
- аналіз стратегічних альтернатив;
- вибір стратегічної альтернативи для антикризового управління на підприємстві;
- формування стратегічного плану;
- оцінка відповідності стратегії до структури управління підприємства та організаційної культури;
- реалізація стратегії;
- контроль і оцінка отриманих результатів.

Стратегія антикризового управління повинна враховувати всі зміни факторів зовнішнього середовища у стратегічному періоді [1].

Слід зазначити, що антикризове управління має свої характерні особливості, врахування яких підвищує ефективність управлінських та регуляторних механізмів стратегії управління підприємством. Серед цих особливостей необхідно виокремити: гнучкість і адаптивність, здатність до диверсифікації та ситуаційного реагування, зниження централізму для забезпечення своєчасного реагування на потенційні і наявні загрози та існуючі проблеми, можливість результативно використовувати наявний потенціал підприємства [4].

Література:

1. Гринько Т. Стратегія як інструмент антикризового управління на підприємстві / Т. Гринько // Прикладна економіка. – 2013. – №8. – С. 51-53.

2. Костецький В. Формування стратегії антикризового управління підприємством / В. Костецький // Економічний аналіз. – 2011. – №8(2). – С. 208-211.

3. Терещенко Д. А. Маркетингові стратегії в антикризовому управлінні підприємством / Д. А. Терещенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – №51.– С. 143-149.

4. Шконда В. В., Кальянов А. В. Стратегії антикризового управління сучасним підприємством /В.В. Шконда, А.В. Кальянов // Наукові праці МАУП. – 2014. – №42(3). – С. 167-175.

Папка Олег Степанович

Львівський інститут економіки і туризму

(м. Львів)

Сороківська Марія Василівна

Львівський торговельно-економічний університет

(м. Львів)

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Малі підприємства є невід’ємною складовою ринкової економіки. Вони функціонують в усіх країнах світу і охоплюють не заборонені законом сфери господарської діяльності. Відмінності між малими, середніми і великими підприємствами визначаються на основі якісних і кількісних параметрів. Найбільш суттєвою якісною ознакою такого розмежування виступає безпосередньо підприємець.

Дослідженню фінансових аспектів функціонування малого бізнесу присвятили свої праці багато вчених. Серед них: О. Барановський, Т. Васильців, З. Варналій, Л. Воротіна, О.

Другов, Ю. Клочко, М. Козоріз, О. Кузьмін, А. Мокій, С. Реверчук, С. Соболь, В. Турчак, В. Черняк, С. Черкасова, І. Чуй та інші.

Важливою проблемою для малих підприємств є доступ до фінансових ресурсів. Фінансові ресурси необхідні малому підприємству на етапі заснування (у вигляді зареєстрованого капіталу), для реалізації підприємницьких проектів та подальшого розвитку (фінансування діяльності). Під фінансовими ресурсами малого підприємства Т. Г. Васильців, О. І. Іляш та Н. Г. Міценко розуміють сукупність усіх грошових коштів і надходжень, якими воно розпоряджається на певну дату і які спрямовуються ним на виконання фінансових зобов'язань, виробничий та соціальний розвиток [1].

Джерела фінансування малих підприємств в Україні залежно від суб'єкта фінансування включають:

- внутрішні – фінансові ресурси надходять із внутрішніх джерел суб'єкта господарювання і залежать безпосередньо від нього;

- зовнішні – джерелами фінансування є фінансові ресурси зовнішніх економічних суб'єктів: держави та її інститутів, міжнародних організацій, професійних учасників фінансового ринку, інших підприємств.

Основними видами державної фінансової підтримки відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» є: часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва; часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями; надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва; надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи; надання позик на придбання і впровадження нових технологій; компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами; фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій; інші види не забороненої законодавством державної фінансової підтримки [1].

Банки пропонують малим підприємствам, в залежності від видів їхньої господарської діяльності такі види кредитів: роздрібна торгівля – овердрафт, факторинг; послуги – овердрафт, факторинг, проектне фінансування; транспорт – інвестиційне кредитування; сільське господарство – терміновий кредит, операції РЕПО з товарами, проектне фінансування.

Разом з тим на практиці банки дуже обережно ставляться до кредитування малих підприємств. Незначні шанси отримати кредит у малих підприємств, що працюють на ринку менше року, не є резидентами, ведуть спрощений облік, а також не мають застави або поручителя. Якщо ж говорити про позики на триваліші терміни або на великі суми, то банки

переважно застосовують заставне кредитування. Причому найчастіше оцінна вартість застави має удвічі перевищувати суму кредиту.

Основними причинами недостатнього кредитування малих підприємств в Україні є:непрозорість малого бізнесу, труднощі відстеження позичальників, які нерідко працюють у тіні й ведуть подвійну бухгалтерію;недовіра банків до малого бізнесу;потреба малих підприємств у невеликих за розмірами позиках на короткий термін; незначні прибутки кредитних установ під час кредитування малих підприємств в абсолютному виразі, порівняно з кредитуванням великих;високі ризики неповернення кредитів, що пов'язано зі значним рівнем тінізації цього сектору економіки, залежністю бізнесу від однієї людини;відсутність реальної масштабної державної підтримки малого бізнесу та надійних законодавчих механізмів захисту кредитодавців.

Одним із нових інструментів фінансування розвитку проектів малих підприємств є краудфандинг. Краудфандинг – це колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій.

Отже, основними джерелами фінансування малих підприємств є: грошові заощадження засновників, безповоротна фінансова допомога від засновників, нерозподілений прибуток, фінансування у вигляді дотацій, субвенцій, програмно-цільове фінансування, державні кредити, фінансування в процесі реалізації спеціальних міжнародних програм підтримки малого підприємництва, кредити банків, позики кредитних спілок, ломбардів, довгострокова оренда майна (лізинг), кошти факторингових та форфейтингових компаній у вигляді викупу дебіторської заборгованості, страхове відшкодування, купівля права на використання розробленої моделі ведення бізнесу, інвестиційне кредитування наукових досліджень та розробок, а також інших форм інноваційної діяльності, товарні кредити.

Література:

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 березня 2012 року № 4618-VI [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17

2. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства: навчальний посібник / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко ; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. – К. : Знання, 2013. – 446 с.

3. Фастовець А.А. , Фисун І.В. Фінанси малого бізнесу: навч. посіб. / А.А. Фастовець, І.В. Фисун. – К. : Кондор-Видавництво, 2013. – 302 с.

Парфенюк Євгенія Іванівна
Львівський інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом
(м Львів)

СТАН ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Розвиток та забезпечення конкурентоспроможності підприємницького сектору економіки істотною мірою визначаються ефективністю фінансування цих процесів. Ефективне фінансування підприємництва дозволяє не лише забезпечити функціонування його суб'єктів в умовах посилення конкуренції, але й є передумовою соціально-економічного зростання, оскільки сприяє покращенню структурних компонент економічної системи, ресурсного забезпечення господарювання на всіх рівнях ієрархії, належному фінансуванню підприємницького сектору держави.

Процеси формування і розвитку підприємницького сектору знайшли достатньо широке висвітлення у працях З. Варналія, Т. Васильціва, Л. Воротіної, М. Козоріз, О. Кузьміна, В. Мікловди, С. Реверчука та ін. Проте, обмеженість фінансових ресурсів та низька ефективність державних програм з покращення фінансового забезпечення суб'єктів підприємництва є одним з головних чинників зниження конкурентоспроможності вітчизняної економіки, що потребує удосконалення підходів до державної політики покращення фінансування підприємницької діяльності.

Під механізмом фінансового забезпечення розвитку підприємництва доцільно розглядати поєднання принципів, методів, засобів, організаційно-економічних та правових інструментів державної політики та регулювання ринків фінансових ресурсів і послуг, сукупності інституцій, правил та норм, економічних інтересів суб'єктів комерційної господарської діяльності, що формують сприятливі умови для фінансування заходів зі зміцнення конкурентоспроможності економічних агентів [1, с. 125].

На основі результатів аналізу кількісних параметрів фінансової незалежності, ефективності використання фінансових ресурсів малих підприємств в Україні та здатності до їх збільшення, можна зробити висновок, що рівень фінансового забезпечення вітчизняного підприємництва є недостатньо високим (табл. 1).

Проявами недостатньо розвиненої системи фінансування розвитку підприємництва є:

- незначні обсяги доходу підприємств таких видів економічної діяльності, як готелі та ресторани, операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, сільське господарство, мисливство та лісове господарство;

- від'ємний фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування у більшості видах економічної діяльності;

- перевищення обсягів зобов'язань підприємств над їх дебіторською заборгованістю;

- низька рентабельність операційної діяльності;

- достатньо велика частка збиткових підприємств;

- низький рівень середньомісячної заробітної плати у готельному та ресторанному бізнесі, сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві;

- високий рівень зносу матеріально-технічної бази підприємств.

Таблиця 1

Основні показники діяльності малих підприємств в Україні (у 2012-2016 рр.)

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість підприємств, од.	344 048	373 809	324 598	327 815	291 154
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн	672 653,4	670 258,5	705 000,5	903 311,6	1 177 385,2
Фінансові результати до оподаткування, млн грн	-9 254,0	-25 057,9	-175 262,4	-111 906,0	-24 151,4
Кількість підприємств, які одержали збиток, % до загальної кількості	35,6	34,0	33,5	26,1	26,7
Витрати на персонал, млн грн	58 644,8	60 266,5	54 494,0	60 864,1	70 196,8
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	2 051,3	2 010,7	1 686,9	1 567,2	1 591,7
Витрати на оплату праці, млн грн	-	-	-	46 986,1	57 591,9
Кількість найманих працівників, тис. осіб	1 951,6	1 891,8	1 583,0	1 446,2	1 505,9

Джерело: побудовано автором на основі [2]

За результатами аналізу виявлено, що рівень фінансового забезпечення розвитку підприємництва у Львівській області поступається середньому по Україні. Зокрема, через погіршення таких показників, як: обсяги реалізованої продукції, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування та валові капітальні інвестиції у розрахунку на одне підприємство, середній рівень податкового навантаження, рентабельність операційної діяльності, середня місячна заробітна плата персоналу та фондоозброєність.

Найбільш суттєвими негативними наслідками недостатньої ефективності державної політики фінансування розвитку підприємництва в Україні залишаються: відсутність передумов для капіталізації підприємств; низький рівень захищеності інвесторів; нерозвиненість системи кредитної інформації; низька ефективність оподаткування підприємницької діяльності; недостатнє використання механізму державної фінансової

підтримки підприємництва; нестабільність державної політики та корупція в органах державного управління і контролю; низький рівень доступу до фінансування.

Відтак, при розробці державних і регіональних стратегічних програмних документів у сфері покращення фінансового забезпечення розвитку підприємництва їх головну мету та операційні цілі необхідно узгоджувати з пріоритетами соціально-економічного розвитку держави та її регіонів на напрямами:

1) покращення фінансової незалежності та доступності суб'єктів підприємництва до фінансових ресурсів і ринків;
2) гарантування розвитку грошового ринку та стримування інфляційних процесів;
3) мінімізацію валютних ризиків суб'єктів господарювання;
4) підвищення рівня фінансової стійкості суб'єктів підприємництва;
5) покращення ліквідності та платоспроможності підприємств;
6) забезпечення захисту суб'єктів підприємництва від фінансово-економічних ризиків.

За кожним з цих напрямів потрібно реалізувати сукупність важливих заходів, спрямованих на посилення конкурентоспроможності підприємництва та її фінансового забезпечення. Головними суб'єктами реалізації такої політики мають стати органи державного управління та місцевого самоврядування, державні (державно-комунальні чи комунальні) та недержавні установи фінансово-кредитного сприяння бізнесу, асоціативні підприємницькі об'єднання, підприємства та організації фінансово-кредитної, страхової сфери, суб'єкти підприємницької діяльності, представники засобів масової інформації, громадськість.

Літетатура:

3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 386 с.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/

Попович Дарія Володимирівна,
Алимов Олександр Сергійович
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На даному етапі розвитку України підприємства змушені працювати в економічних умовах, які постійно змінюються. Але на діяльність підприємства і його розвиток впливають не лише зовнішні фактори, а й рівень фінансової стійкості. Управління фінансовою стійкістю є важливим елементом фінансового менеджменту на підприємстві. Саме позитивні значення показників даної категорії сприяють розвитку підприємства і є підґрунтям для подальшого його розвитку. Тому зараз, в період глобалізації економіки, забезпечення фінансової стійкості та управління нею є одним із пріоритетних завдань кожного підприємства.

Проблеми управління фінансовою стійкістю досліджували вітчизняні та закордоні вчені: Білик М. Д., Поддєрьогін А. М., Донченко Т. В., Савицька Г. В., Тютюнник Г. М. та ін. Але особливості управління фінансовою стійкістю потребують більш глибокого і ґрунтовного дослідження.

Фінансова стійкість підприємства складається з принципів і методів управлінських рішень, які покликані сприяти зростанню прибутковості, забезпеченню фінансової рівноваги, а також плато- і кредитоспроможності підприємства. Вона передбачає здатність зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками. Сьогодні, як показує практика, на більшості вітчизняних підприємств, управління фінансовою стійкістю спрямоване на забезпечення поточної фінансової стійкості. Для стабілізації діяльності підприємств найкращим методом виступає стратегічне управління фінансовою стійкістю [2].

Основними цілями забезпечення фінансової стабільності на підприємствах є:

- збалансування активів і пасивів;
- збалансованість доходів і витрат;
- збалансованість грошових потоків.

За час незалежності України методи оцінки фінансової стійкості значно змінились. Планова економіка в якій перебувала наша держава в період СРСР не застосовувала поняття фінансова стійкість, а базувалась на підтримці правильних поєднань власних і позикових ресурсів. Це відбувалось за рахунок господарських розрахунків і можливістю фінансових структур впливати на господарську діяльність підприємства.

На жаль, в останні роки фінансовий стан вітчизняних підприємств значно погіршився й основні показники фінансової стійкості теж. Це все призводить до критичності ситуації і, перш за все, відбулось значне зменшення показника власних оборотних коштів. Згідно з даними Державної служби статистики на початок 2013 р. показник власних оборотних становив 67 млрд. грн, а вже на кінець 2016 р. він знизився у 2,4 рази і досяг від'ємних значень – 93,4 млрд. грн. Варто зазначити, що лише з початку 2015 р. до кінця 2016 р. власні оборотні кошти зменшились у 6 разів і всі вони покриваються за рахунок короткострокових зобов'язань [3]. Такий розподіл джерел фінансування активів не є нормальним і складає загрозу життєдіяльності підприємств.

Головною засадою забезпечення фінансової стійкості є правильна організація і ефективне використання оборотних коштів підприємством. Фінансування оборотних коштів заключається в раціональному розподілі складу фінансових джерел і формуванні політики забезпечення ефективного використання власного капіталу. Основними моделями при управлінні оборотними коштами виступають: агресивна, консервативна і помірна.

При агресивній моделі підприємство вдається до фінансування необоротних активів через власний і довгостроковий позиковий капітал – це становить не більш ніж половину постійної їх частини. Натомість основна частина постійної і вся змінна частинна оборотних активів фінансується через короткострокові зобов'язання. Управління пасивами відбувається, як і у прикладі з активами – у загальній сумі пасивів переважають короткострокові кредити. Як наслідок, на підприємстві ростуть відсотки за оплату по кредитах і з'являється загроза втрати ліквідності.

За консервативного підходу необоротні активи, постійна частина оборотних і приблизно половина змінної їх частини фінансується за рахунок власного капіталу підприємства і довгострокових зобов'язань. А короткостроковими позиками фінансується інша половина змінної частини оборотних коштів.

Помірний підхід характеризується тим, що необоротні активи і постійна частина оборотних фінансується власним і довгостроковим капіталом, а за рахунок короткострокового позикового капіталу фінансується весь обсяг змінної частини оборотних коштів. Ця модель сприяє прогресу підприємства і забезпечує прийнятний рівень фінансової стійкості, а також забезпечує рентабельність використання коштів власного капіталу.

Основними джерелами інформації для аналізу фінансової стійкості є фінансова звітність підприємства, яка являє собою сукупність форм звітності, складених на основі даних фінансового обліку з метою представлення користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства для прийняття ними управлінських рішень [1].

Отже фінансова стійкість слугує ключовим елементом фінансово-економічної діяльності підприємства, який допомагає йому у сучасних умовах. Фінансова стійкість підприємства є основною перевагою перед конкурентами і допомагає залучати більше інвесторів, а також сприяє в отриманні позикових коштів у банках, у виборі партнерів по роботі і підборі кваліфікованого персоналу. Управління фінансовою стійкістю повинне відбуватись у комплексі із постійного збалансування активів і пасивів, доходів і витрат не тільки на короткострокові періоди, але і на довготривалий термін.

Література:

1. Фінансовий аналіз / навч. посіб. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека, Н. А. Дехтяр, О. В. Люта, Н. Г. Пігуль, О. М. Пахненко] – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.

2. Степанюк Н. А. Глобальна фінансова нестабільність: реалії та перспективи / Н. А. Степанюк // Ефективна економіка. – 2014.

3. Сайт Державної служби статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

Попович Дарія Володимирівна,

Славчаник Олена Русланівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах трансформаційної економіки відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління підприємством. Ці зміни відображають нову роль прибутку для діяльності підприємства. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником як прибуток, зокрема, необхідне удосконалення існуючих інструментів управління, а також розробка нових, що відповідають сучасним економічним умовам діяльності українських підприємств. Ступінь адекватності системи управління прибутком реальній дійсності значною мірою залежить від того, наскільки дійовими є інструменти управління прибутком підприємства.

Отже, значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та персоналу, а також держави визначають необхідність дослідження питань ефективного управління прибутком підприємства.

Необхідно зазначити, що принципи управління прибутком залежать від багатьох факторів, головними із яких є особливості галузевої приналежності, спеціалізація підприємства, його організаційна форма і форма власності, цілі стратегічного розвитку й етапи реалізації стратегії тощо. Це зумовлює поряд з використанням загальноприйнятих принципів управління прибутком необхідність розробки особливих принципів для кожного конкретного підприємства індивідуально, ґрунтуючись на системному підході і комплексному аналізі його діяльності. Дослідження принципів управління дозволяє застосовувати обмірковані, аргументовані дії і рішення при розробці інструментів управління прибутком. Аналіз теорії і практики економічного управління різними економічними об'єктами дозволив встановити необхідність застосування до управління прибутком наступних наукових підходів: системного, комплексного, інтеграційного, маркетингового, функціонального, динамічного, відтворювального, процесного, нормативного, кількісного (математичного), адміністративного, поведінкового, ситуаційного. Кожний з перерахованих підходів відображує чи характеризує один з аспектів управління прибутком підприємства чи їх сукупність. При системному підході прибуток підприємства розглядається як сукупність взаємозалежних елементів, що має вихід (мету), вхід, зв'язок із зовнішнім середовищем, зворотний зв'язок. При застосуванні комплексного підходу повинні враховуватися економічні, організаційні, соціальні, психологічні, а при необхідності й інші аспекти управління прибутком підприємства та їх взаємозв'язки [4].

Інтеграційний підхід націлений на дослідження і посилення взаємозв'язків:

1) між елементами прибутку;

2) між стадіями формування і розподілу прибутку;

3) між рівнями управління прибутком по вертикалі;

4) між суб'єктами управління прибутком підприємства по горизонталі.

Маркетинговий підхід передбачає орієнтацію інструмента управління прибутком підприємства на споживача. Пріоритети вибору критеріїв маркетингу:

1) підвищення якості об'єкта у відповідності до потреб споживачів;

2) економія ресурсів у споживачів за рахунок підвищення якості;

3) економія ресурсів у виробництві за рахунок фактора масштабу виробництва, науково-технічного прогресу.

Сутність функціонального підходу в управлінні прибутком підприємства полягає в тому, що процес управління прибутком розглядається як сукупність функцій, які необхідні.

Після встановлення функцій створюються кілька альтернативних об'єктів для виконання цих функцій і обирається той з них, що вимагає мінімум сукупних витрат за один цикл формування і розподілу прибутку. При альтернативному підході удосконалюється існуючий об'єкт, у нашому дослідженні – прибуток, що дозволяє докорінно поліпшити структуру об'єкта, напрямки формування і розподілу. При застосуванні динамічного підходу прибуток розглядається в діалектичному розвитку, розглядаються причинно-наслідкові зв'язки його формування, проводиться ретроспективний аналіз за 5-10 і більше минулих років і перспективний аналіз (прогноз).

Відтворювальний підхід до управління прибутком – підхід, орієнтований на постійне поновлення власного капіталу підприємства, причому, переважно розширене відтворення цього ресурсу.

Процесний підхід розглядає функції управління як взаємозалежні. Процес управління є загальною сумою усіх функцій, серією безперервних взаємозалежних дій, спрямованих на управління прибутком підприємства.

Сутність кількісного підходу полягає в переході від якісних оцінок прибутку до кількісних за допомогою математичних, статистичних методів, розрахунків, експертних оцінок, системи балів та ін.

Сутність адміністративного підходу полягає в регламентації функцій, прав, обов'язків, нормативів якості, витрат, тривалості, елементів у нормативних актах (накази, розпорядження, вказівки, стандарти, інструкції, положення і т.п.) у процесі управління прибутком.

Новим підходом до прийняття управлінських рішень в області управління прибутком є ситуаційний підхід, який концентрується на тому, що придатність різних методів управління визначається різною ситуацією. Прибуток настільки складний, інтегральний, багатоаспектний економічний об'єкт, що залежить від впливу великої кількості факторів, що система формування і розподілу прибутку має враховувати всі перераховані вище підходи, однак особливу увагу слід приділити комплексному, системному і ситуаційному підходам. Це зумовлено складністю входження в ринкові відносини і необхідністю врахування крім основних факторів виробництва, ризикових ситуацій і зовнішніх загроз [3].

Кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Тому дуже важливо під час стратегічного планування прибутку врахувати всі чинники і аспекти подальшого розвитку для повного і обґрунтованого визначення величини прибутку і забезпечення певного рівня прибутку. Одночасно при плануванні прибутку є ряд особливостей, специфічних аспектів, які необхідно врахувати для фінансового забезпечення постійного розвитку підприємства. В умовах нестабільної економіки важливим для будь-

якого підприємства є формування найістотніших принципів і ефективної системи стратегічного планування та управління прибутком [1].

Отже, можна зробити висновок, що прибуток підприємства повною мірою піддається управлінським діям, заснованих на певних принципах і наукових підходах. Це ще раз підкреслює, що для управління прибутком підприємства як економічним об'єктом, який має велике значення для підприємства і покликаний виконувати стимулюючу функцію в його діяльності, необхідно застосувати дієві інструменти управління.

Значна роль прибутку в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і працівників визначають необхідність ефективного і безперервного управління ним. Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах.

Література:

1. Гладка Л. І. Управління прибутком в сучасних умовах / Л.І. Гладка, М.О. Домащенко, М. В. Ковальова // Економіка і регіон : Наук. Вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. – 2012. – № 1(32). – С. 195-198.

2. Калетнік Г.М. Планування діяльності підприємств/ Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур, С.Г. Кафлевська // Навчальний посібник. – В: Енозіс, 2008. – 300с.

3. Кустріч Л.О. Управління прибутком підприємства / Л.О. Кустріч // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. – 2015. – № 99. – С. 16-21.

4. Морозова Л. Особливості управління прибутком підприємства в сучасних умовах / Л. Морозова, А. Килимник // Збірник матеріалів конференції Вінницького торговельно – економічного інституту КНТЕУ. – Режим доступу: http://conftiapv.at.ua/.

Романів Євген Миколайович
Львівський національний університет імені Івана Франка
(м. Львів)

РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ, АУДИТУ І ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Забезпечити ефективний і належний розвиток фінансової політики держави і національної економіки можливо лише при наявності належного обліку і аудиту матеріальних і фінансових ресурсів. Стрімке зростання фінансових правопорушень, тінізації економіки – зумовлюють необхідність державного і незалежного аудиту за розподілом і перерозподілом державних коштів і майна у сфері господарської діяльності підприємств, установ, організацій та підприємницьких і бізнесових структур.

Для належного управління суб'єктами господарювання потрібний постійний, достовірний і юридично підтверджений бухгалтерський облік фінансово-господарських операцій. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999р.№ 996-XIV«Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання, та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [1, с.3].

Належить обов'язково врахувати також внесені Законом України від 5 жовтня 2017 року № 2164-VIIIзмінидо згаданого вище Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень у частині визначення власного капіталу, чистого доходу від реалізації продукції, визначень і параметрів віднесення промислових структур до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств, а також у статтю 4 «Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності» [2, с. 4].

Крім того, змінено редакцію статей 11 і 12, 14 Закону щодо вимог у частині фінансової і консолідованої звітності і її подання та оприлюднення. Цей закон набирає чинності з 1 січня 2018 року, а абзаци шостий і сьомий пункту 12 розділу I цього Закону, набирають чинності з 1 січня 2019 року [2, с. 6].Достовірність показників бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємства підтверджується проведенням аудиту. Таких даних вимагають користувачі фінансової звітності, які мають бути впевнені в якості аудиторського висновку і відповідності звітних даних показникам бухгалтерського обліку.

Після здобуття Україною незалежності з метою підвищення ролі державного фінансового контролю 26 січня 1993 року за номером 2939-XII був прийнятий Закон України «Про державну конрольно-ревізійну службу в Україні», назва якого відповідно до Закону

України від 16 жовтня 2012 року № 5463-VI була змінена у новій редакції «Про основні засади здійснення державного контролю в Україні».

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 868 «Про утворення Державної аудиторської служби України» Державну фінансову інспекцію (утворена відповідно до Указу Президента України від 09 грудня 2010р. №1085/2010 із раніше діючого ГоловКРУ України) реорганізовано шляхом перетворення у Державну аудиторську службу.

До складу цієї служби входить також п'ять міжрегіональних територіальних органів: Північний офіс, Північно-східний офіс, Південний офіс, Західний офіс, Східний офіс Державної аудиторської служби. Зокрема, до Західного офісу держаудитслужби з центром у місті Львові входять 8 обласних управлінь в областях (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Волинська, Закарпатська, Чернівецька, Рівненська, Хмельницька).

Постановою Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2016 року № 43 затверджено Положення про Державну аудиторську службу України. Згаданим положенням на Держаудитслужбу покладено завдання здійснювати контроль у всіх міністерствах, відомствах, підприємствах, установах державної форми власності, а також суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні [3, с. 62].

Держаудитслужба реалізує державний фінансовий контроль через здійснення:

- державного фінансового аудиту;
- перевірки державних закупівель;
- інспектування (ревізії);
- контролю за станом внутрішнього аудиту.

У практичній діяльності за допомогою якісно проведеного аудиту підтверджена і проаналізована достовірна інформація може бути використана для прийняття своєчасних і правильних управлінських рішень чи передана у інші правоохоронні чи державні структури.

Кабінет Міністрів України 22 березня 2017 року схвалив законопроект щодо створення Служби фінансових розслідувань (СФР). Однією з основних функцій Служби являється аналітична профілактична робота щодо виявлення фактів, які уможливлюють вчинення злочинів в економічній, фінансовій та податковій сферах.

У законопроекті відзначається, що СФР – це стратегічний крок для поліпшенння бізнес-клімату, залучення інвестицій і подальшого розвитку економіки, а також уникнення оподаткування та розкрадання грошей, а також захист фінансової системи і зменшенння втрат бюджету. Цей законопроект підготовлений Міністерством фінансів і підтриманий Президентом України та Прем'єр-міністром України. Також законопроект декларує перехід

від силового до аналітичного підходу щодо процесів захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки.

Планується, що у службі працюватимуть близько 3,5 тисячі співробітників і вона має стати не суто фіскальним, а аналітичним і допоміжним органом для нормальної роботи і функціонування підприємницьких структур в Україні. А для фіскальної і правової роботи не виключається створення Фінансової поліції.

Для виконання відповідних доручень керівництва держави і своїх прямих функцій для Служби фінансових розслідувань мають бути підготовлені висококваліфіковані фахівці: економісти, аудитори, аналітики і інші спеціалісти у сфері обліку, аналізу, аудиту і оподаткування у вищих навчальних закладах України.

При затвердженні програм навчальних дисциплін на факультеті управління фінансами та бізнесу враховуються внесені зміни і доповнення у чинне законодавство України з метою доведення їх до студенства університету. Чи треба це?

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 5 жовтня 2017 року №2164-VII. URL: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2164-19

3. Романів Є.М., Труш І. Є.Державний аудит: навч. посібник / Є.М.Романів, І.Є.Труш. – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 235с.

Рущишин Надія Михайлівна,

Костак Зоряна Романівна

Львівський торговельно-економічний університет

(м. Львів)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Завдання управління фінансово-економічною безпекою, що гостро стоїть нині перед підприємством, неможливо вирішити ефективно без формування концептуальних засад її формування та забезпечення. Важливим етапом під час формування засад розробки

концепції фінансово-економічної безпеки підприємства є розрахунок фінансових ресурсів, необхідних для побудови системи фінансово-економічної безпеки. Оцінювання економічного ефекту від ефективної роботи такої системи, зокрема, обрахунок розмірів збитків або витрат, яких вдасться уникнути при існуванні результативної системи фінансово-економічної безпеки, дозволить прийти до висновку щодо того, чи дійсно існує необхідність у формуванні саме такої системи, яка пропонується, і чи буде її функціонування у кінцевому підсумку рентабельним для підприємства.

Концептуальні основи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства повинні розроблятись відповідно до їх економічних інтересів, що виникають у процесі господарської діяльності. Крім того, формування та управління системою фінансово-економічної безпеки не повинно заважати підприємству виконувати свої основні функції, чого можна досягти лише органічно інтегрувавши процес менеджменту фінансово-економічної безпеки у загальний механізм управління діяльністю підприємства.

В основі концепції фінансово-економічної безпеки підприємства повинні міститися заходи та інструменти, що дозволять реалізувати фінансово-економічні інтереси підприємства без втрати ними фінансової стійкості, рентабельності та господарської незалежності. Крім того, інтереси підприємства повинні визначати стратегічні орієнтири їх діяльності, що у свою чергу, мають враховуватись під час розробки стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Відповідно до традиційних функцій, що виконують підприємства, повинен бути сформований набір заходів, що забезпечить їх ефективне виконання та гарантуватиме захист отриманих результатів від різного роду небезпек та загроз. Концепція фінансово-економічної безпеки підприємства повинна містити перелік загроз, найбільш характерних для функціонування підприємств у сучасних економічних умовах в Україні. Традиційним є розподіл загроз фінансово-економічної безпеки на внутрішні і зовнішні, що дозволяє безпомилково визначити джерело їх походження та розробити комплекс заходів щодо максимально ефективної протидії їм.

Концепція забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства представляє собою комплексну систему поглядів на ключові інтереси підприємства, принципи і засоби їх реалізації та захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз. Така концепція, повинна враховувати:

1) принципи системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств;

2) мету та завдання системи забезпечення фінансово-економічної безпеки;

3) чинники впливу на систему забезпечення фінансово-економічної безпеки;

4) механізми забезпечення фінансово-економічної безпеки;

5) напрями та заходи реалізації системи забезпечення фінансово-економічної безпеки [2, с.163].

У загальному вигляді концепція забезпечення системи фінансово-економічної безпеки підприємства наведена на рис. 1.

Враховуючи особливості забезпечення фінансово-економічної безпеки різних видів підприємств, можна дати загальні рекомендації для формування концептуальних засад побудови системи фінансово-економічної безпеки підприємства, такі як:

- належне інформаційне та документальне забезпечення функціонування системи фінансово-економічної безпеки;

- періодичні перевірки персоналу та діагностики рівня його надійності;

- створення окремого підрозділу фінансово-економічної безпеки або посади професіонала/фахівця з фінансово-економічної безпеки;

- перманентний моніторинг ризиків, притаманних професійним учасникам фінансових ринків;

- розробка окремого бюджету фінансово-економічної безпеки [1, с. 112].

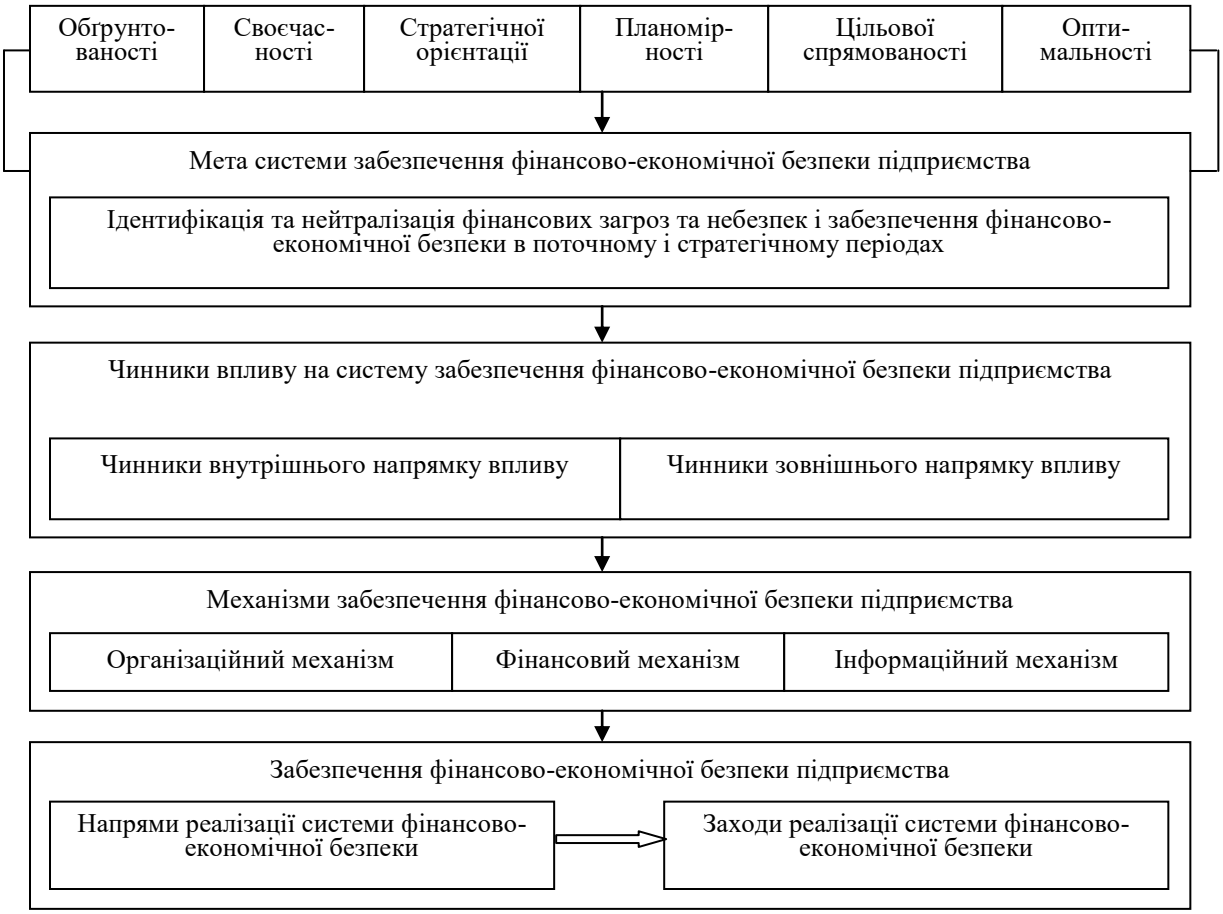

Рис. 1. Концепція системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: складено на основі [3]

Система фінансово-економічної безпеки підприємства не може бути шаблонною, має бути самостійною, індивідуальною, відокремленою від аналогічних систем філій або дочірніх компаній та повинна бути комплексною. Вона покликана забезпечити безпеку економічну, науково-технічну, кадрову, інтелектуальну, правову, інформаційну, фізичну, пожежну, тощо.

Таким чином, постає необхідність у поєднані управлінських дій, спрямованих на забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, але виконання яких передбачається у різних сферах її функціонування, у єдиний управлінський механізм, здатний керувати системою фінансово-економічної безпеки сучасного підприємства. Отже, концепція фінансово-економічної безпеки підприємства повинна розроблятись із урахуванням виду підприємства, враховувати його розміри, наявність належного кадрового, фінансового та матеріального забезпечення і особливостей менеджменту.

Література:

1. Мороз О. В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія / О. В. Мороз, Н. П. Карачина, А. А. Шиян. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 241 с.

2. Орлик О. В.Концепція забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства / О. В. Орлик // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2016. – Випуск 1 (60). – С. 160-168.

3. Сусіденко В.Т. Концепція системи фінансової безпеки торговельного підприємства / В.Т. Сусіденко, О. В. Сусіденко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/43.pdf.

Ситник Наталія Степанівна,

Стефанків Богдан Олександрович

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток глобальної економіки породжує нові специфічні виклики національної безпеки. Чи не найважливішим елементом економічної глобалізації, в першу чергу, є глобалізація фінансових ринків, глобалізація фінансів. Саме в сфері фінансових процесів глобалізація економіки дійшла особливо далеко. Фінансовий капітал є набагато мобільнішим, ніж будь-який інший економічний ресурс, особливо в сучасному світі, де

обмін капіталами отримав електронну форму, завдяки чому переміщення капіталу відбувається миттєво.

Зростання впливу міжнародних фінансових організацій супроводжувався ослабленням державного контролю за рухом капіталів з боку найбільш розвинених економічно держав (США, Японія, Великобританія). Це призвело до розширення фінансових ринків цих країн і зростання мобільності капіталів, відтоку капіталу за кордон і, навпаки, притоку капіталу на внутрішні ринки. Фінансові організації спочатку проводили економічну політику, спрямовану на утвердження повної свободи ринку і зняття практично всіх обмежень для розвитку і зростання світової торгівлі. Міжнародні фінансові організації, зокрема, МВФ нерідко брали участь в реформах, що проводяться різними державами. Однак результати цього втручання не завжди були однозначно позитивними. Те ж саме можна сказати і про МБРР. Діяльність обох організацій неодноразово піддавалася критиці, оскільки практика допомоги, яка надається країнам, що розвиваються, передбачає виконання вимог самих цих організацій і є умовою отримання допомоги.

Діяльність міжнародних фінансових організацій базується на ідеології неолібералізму, що випливає із переконання, що вільний розвиток ринку автоматично тягне за собою процвітання суспільства. Однак, як показує практика, це далеко не завжди так. Загальне матеріальне благополуччя і низький рівень конфліктності найбільш розвинених країн були створені не абсолютною свободою ринкових відносин, а системою відносин, що склалася до середини XX ст., і які включали представників бізнесу, державу і профспілкові організації, при цьому рівновагу в цих відносинах було досягнуто саме за рахунок державного втручання, котрий гарантував захист прав і бізнесу, і найманої праці. Саме це в першу чергу, не підриваючи основ ринкової економіки – приватної власності, прагнення до прибутку і свободи підприємництва, зробило західний бізнес соціально відповідальним і змусило його враховувати права та інтереси працівників і національні інтереси. У країнах, що розвиваються, нічого подібного не відбувалося і не відбувається, і розвиток в них «вільних ринкових відносин» аж ніяк не веде до загального процвітання і гармонії у відносинах соціальних. Однак для багатьох «слабких» країн допомога міжнародних фінансових організацій є занадто важливою, щоб від неї відмовитися. У такій ситуації складно говорити про повне збереження суверенітету цими державами.

Ще однією практикою міжнародних фінансових організацій, що викликає неоднозначні наслідки, є створення офшорів. Офшори, або офшорні зони, - це фінансові центри, які існують на території або цілої держави, або його частини, створені для залучення іноземного капіталу шляхом надання певних пільг, наприклад, зниження податків. Офшори створюються для залучення інвестицій, але часто використовуються компаніями в

шахрайських цілях або ж, якщо немає прямого порушення закону, сприяють відтоку капіталу з країн з економічними проблемами, що ще більше посилює ці проблеми.

Використання офшорних юрисдикцій - один з найпоширеніших в сучасному світі способів оптимізації податків. Проте, також часто офшори використовуються для незаконних махінацій з податками, для незаконних схем ціноутворення. Офшори сприяють розвитку корупційних схем, офшорні компанії часто використовуються для нелегальної торгівлі, ухилення від митних платежів і т. д. Однак офшори, вільні економічні зони та інші механізми сучасної транснаціональної фінансової діяльності – це всього лише інструменти, які можуть бути використані як для цілком законних, так і для незаконних дій. Проблема полягає не в інструментах самих по собі, а в основному принципі, який лежить в основі сучасної глобальної фінансової системи, - відірваність фінансових потоків від відтворювальних процесів і переміщення їх в спекулятивний капітал, а також в розриві між транснаціональним характером фінансового ринку і економічними потребами окремих національних спільнот. Глобальний капітал не несе відповідальності за благополуччя національних спільнот, і в цьому плані він загрожує не тільки «слабким» країнам, а й країнам, які на даний момент знаходяться на передовій економічного розвитку, оскільки руйнує історичний зв'язок між капіталізмом, соціальною державою і демократією.

Розрив зв'язку між транснаціональним капіталом і національної спільністю, державою з його територією і населенням, знищує соціальні зобов'язання капіталу. Навіть в західному світі розвивається дана тенденція, але потужність західних економік і збереження певних ціннісно-ідеологічних принципів дозволяє поки зберігати і прагнути зберігати далі соціальну гармонію в рамках своїх національних спільнот. Але за межами західного світу, в країнах, де немає традиції відповідального бізнесу, немає ціннісного обґрунтування соціальної політики держави, не нарощується людський капітал, немає стійких механізмів демократії, що ставлять політичну еліту в залежність від громадської думки, капітал може повністю ігнорувати якісь цілі та інтереси окрім прибутку, а держава сама нерідко перетворюється в інструмент отримання прибутку.

Дослідники пропонують різні заходи щодо забезпечення фінансової безпеки [1, 2]. Як правило, до таких заходів відносять зміцнення банківської системи і національної валюти, посилення захисту прав інвесторів на внутрішньому ринку (оскільки втеча капіталів, відмова інвестувати в розвиток внутрішнього виробництва часто пов'язані з сильними ризиками, зумовленими специфікою внутрішнього ринку), вдосконалення системи оподаткування та протидію ухилення від податків, зміцнення правопорядку, боротьба з тіньовою економікою, створення системи індикаторів показників стану фінансової безпеки, що дозволяє оперативно відстежувати стан вітчизняної економіки. Деякі дослідники говорять також про

необхідність вироблення спеціальної фінансової доктрини, що міститиме комплекс заходів, зорієнтованих на забезпечення фінансової безпеки.

Забезпечення фінансової та економічної безпеки країни вимагає припинення практики втечі капіталів, що є однією з найбільш сильних внутрішніх загроз економічній безпеці країни в цілому. В основі втечі капіталів лежить вкрай низький рівень довіри до національної валюти при високому рівні інфляції та ризиків чергової девальвації, а також специфіка економічної і політичної систем. Таким чином, проблема фінансової безпеки пов'язана з більш широким комплексом проблем, зумовлених не тільки глобалізаційними процесами, а й внутрішніми проблемами країни.

Факторами, що спричиняють ризики фінансової безпеки, виступають також зростання зовнішнього державного боргу, надмірна відкритість економіки. Подолання цієї загрози не означає прагнення до закритості країни, але має на увазі раціональне поєднання відкритості із захистом власних національних інтересів, умінням грамотно відстоювати ці інтереси на міжнародній арені.

Отже, проблема фінансової безпеки має комплексний характер. Вона породжується значним чином викликами з боку транснаціональної економіки, яка змінює конфігурацію економічних і політичних відносин. У той же час, проблема фінансової безпеки - це та внутрішня проблема, в основі якої лежать помилки в економічній політиці держави, зловживання з боку державної влади, відсутність правової культури і у представників бізнесу, і у представників інших соціальних груп, ослаблення соціальної солідарності. Тому повне забезпечення фінансової безпеки можливе не тільки на шляху протистояння зовнішнім викликам, а й за умови комплексного вирішення соціально значущих внутрішніх проблем, пов'язаних з удосконаленням державного управління, подоланням дефіциту довіри як на інституціональному, так і міжособистісному рівні, формуванням соціально відповідального бізнесу і сприятливих умов для розвитку національної економіки.

Література:

1. Рудик Н.В. Фінансова безпека в системі управління державними фінансами / Н.В. Рудик // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 5. – С. 128–133

2. Ілляшенко О. В. Побудова системи економічної безпеки підприємства: принципові положення / О. В. Ілляшенко // Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання. – 2015. – №11

Тарасова Єлизавета Леонідівна

Дніпровський Національний Університет ім. Олеся Гончара

(м. Дніпро)

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Світовий досвід однозначно показує, що будь-які бажані зміни на діючому підприємстві, так і в процесі створення нових господарських одиниць починається з формування ідеї. Проблеми українських підприємців не менш різноманітні, ніж у їхніх західних колег. Ринок консалтингових послуг пропонує їм практично весь спектр послуг, врахованих міжнародними класифікаторами. На жаль, в Україні немає загальновизнаного класифікатора консалтингових послуг. Ринок консалтингових послуг хаотичний. Дуже часто фірми, що займаються консалтингом у широкому сенсі цього слова, навіть не замислюються над цим, а фірми, що називаються консалтинговими, не мають уяви про консалтинг як такий.

В українській нестабільній економіці спостерігається певне переплетення консалтингових послуг та інших видів професійних послуг, які не завжди одразу можна віднести до консалтингових. Збереження та нарощування виробничого, технологічного, фінансового й економічного потенціалу підприємств є найбільш важливим завданням сучасного бізнесу.

Можна виділити три провідні напрямки у фінансовому консалтингу, хоча більшість послуг пов’язаних з фінансами мають відношення до даного виду консалтингу:

- першим напрямком є спектр послуг фахівців з фінансового консалтингу, затребуваних для компаній, які прийняли рішення про розширення свого виробництва, про вихід на нові ринки, про встановлення нового обладнання та інше. Робота консультантів в даному випадку полягає в оцінці необхідних витрат, а також у визначенні доцільності даних капіталовкладень;

- другим напрямком є будівництво і оптимізація систем бухгалтерського та управлінського обліку. Дані системи будуть тісно взаємодіяти і забезпечувати раціональне витрачання наявних грошових ресурсів;

- третім напрямком є управління капіталом, що включає в себе вивчення фінансовим консультантом його структури, аналітика можливостей отримання позикового капіталу і вартості доступних джерел фінансування [1].

Якщо говорити про інвестиційну складову процесу, то інвестиційний консалтинг включає: аналіз фінансового стану та розробка рекомендацій відносно поліпшення фінансових результатів діяльності компанії; оцінка бізнесу та інвестиційних можливостей

компанії (внутрішній due-diligence); фінансове моделювання діяльності компанії; розробка фінансової стратегії для підбору оптимальних варіантів і методів залучення капіталу.

В цілому сегмент інвестиційно-консалтингових послуг має специфічний характер, зважаючи на специфіку галузі, в якому він здійснюється основними його цілями. Безумовно, консультаційні послуги були та залишаються особливо затребуваними та актуальними, зважаючи на низку економічних, політичних, правових труднощів, що гальмують цілі сфери для розвитку бізнесу.

Незважаючи на достатньо великий масив інформації щодо загальносвітових тенденцій розвитку управлінського консультування, стану світового і регіональних ринків консультування і окремих його сегментів, залишаються дискусійними такі аспекти визначеної проблеми, як відсутність єдності у методологічних підходах щодо аналізу та оцінки меж, ємності, розміру і сегментації консалтингового ринку [2].

Достовірно оцінити розмір консалтингового сектору та його частку в економіці України досить складно. На ринках України діють як вітчизняні, так і закордонні консалтингові фірми (загалом – понад 350). Існує також невелика кількість самостійних консультантів. Щодо внутрішніх консультантів, які є штатними працівниками організації і обслуговують лише її, їх звісно більше, але чисельність таких робітників важко піддається обліку. Статистика місткості ринку консалтингових послуг в Україні оцінюється як 490 млн. доларів США, разом з тим експертні оцінки кількісних параметрів ринку управлінського консультування оцінюють його на рівні 170 млн. доларів США, що не раз доводить проблему недостовірності та недоступності реальних обсягів ринку [3; 4].

Відсутність повної статистичної інформації обумовлена наступними причинами [4]:

- по-перше, відсутністю виділення консалтингу як окремого виду діяльності, регламентованих Державним класифікатором видів економічної діяльності в Україні, що не дає можливості вести статистичну звітність підприємств за цим напрямом діяльності;

- по-друге, складністю визначення структури та напрямів співпраці українських підприємств з консультантами, що зумовлює відсутність потрібних форм регламентації відповідних витрат у фінансовій звітності компаній;

- по-третє, значним рівнем тонізації вітчизняної економіки, що зумовлює значні похибки у статистичних показниках доходів окремих компаній, секторів економіки та країни загалом.

Вагомий вплив на розвиток консалтингу в певних регіонах і країнах здійснюють такі чинники, як рівень і темпи економічного зростання країни, структура її економіки та виробництва, особливості державного управління та регуляторної політики, а також специфіка національної та управлінської культури. Безперечними перевагами послуг надійних компаній фінансово-інвестиційного консалтингу є професіоналізм та компетенція для надання клієнтам найширшого

спектру послуг для оптимізації та раціоналізації їх господарської діяльності. Виконання певних допоміжних, проте необхідних для ведення бізнесу, операцій консультантами консалтингового агентства, надає можливість замовникам зосередитися на основних напрямках, не відволікаючись на супутні операції. Наслідком такої раціоналізації діяльності, зазвичай, стає оптимізація бізнес-процесів і нарощення прибутків.

Література:

1. Агентство управлінського консалтингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http//consult-dnd.com.ua/finansovyy-konsalting

2. Верба В.А. Детермінанти формування та тенденції розвитку консалтингового ринку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http//ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/757/3/Verba.pdf

3. Гончарова Л.А. Управлінське консультування в Україні: основні проблеми, тенденції та напрями розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http//dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13309/2/136-141.pdf

4. Ковальська К.В. Особливості і тенденції розвитку ринку консалтингових послуг в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http//www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3156/

Тарнавська Оксана Богданівна

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького

(м. Львів)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розвиток аграрного сектора в силу своєї специфічності в переважній більшості країн світу нерозривно пов’язаний з державною підтримкою. Важливість розвитку аграрного сектора для України обумовлюється, насамперед, необхідністю формування продовольчої безпеки, підвищенням зайнятості певної частини населення і збільшенням експортного потенціалу країни. Пріоритетне значення цього сектора економіки проявляється і в постійному зростанні обсягів бюджетного фінансування розвитку сільського господарства.

Державна фінансова підтримка є основним напрямом державного регулювання сільського господарства. Вона дозволяє істотно пом’якшити специфічні аспекти

функціонування сільського господарства, сприяє його взаємодії з іншими галузями економіки, покликана забезпечити ефективне функціонування сільськогосподарського виробництва.

До основних проблем державної підтримки сільського господарства в Україні потрібно віднести [2]:

- відсутність довіри до держави у цій сфері з боку сільгоспвиробників;

- недостатній рівень впливу заходів бюджетної підтримки на розвиток вітчизняного сільського господарства.

Це обумовлено тим, що програми бюджетної підтримки в Україні страждають від постійного недофінансування; а також, правила розподілу бюджетних коштів за відповідними програмними підтримками зазвичай схвалюється на щорічній основі і часто змінюється з року в рік (тобто виробники сільськогосподарської продукції часто не отримують підтримки, коли вона їм терміново потрібна). Також, потрібно врахувати корупційні прояви, наявність обмежень та ускладнень для доступу до програм бюджетної підтримки для сільгоспвиробників.

На сучасному етапі у сфері державної фінансової підтримки агропромислового комплексу України визначають такі основні напрями:

- розробка та реалізація різних програм розвитку сільського господарства;

- підтримка сільськогосподарських товаровиробників за рахунок дотацій, субсидій і субвенцій;

- надання виробникам кредитів і позик на пільгових умовах;

- страхування аграрної галузі;

- розвиток зернового потенціалу тощо.

Отже, державна фінансова підтримка являє сукупність різних важелів і інструментів пільгового фінансування найбільш вразливих підприємств і галузей агропромислового комплексу, а також є невід’ємною частиною державного регулювання сільського господарства як галузі економіки.

Слід зазначити , що на сучасному етапі недостатньо ефективно реалізується державна підтримка у вигляді надання субсидій, дотацій і субвенцій. Процедура надання категорії державної підтримки, порядок надання документів для її отримання є складною та не зрозумілою суб’єкту господарювання. Поширеною є ситуація, коли виробники сільськогосподарської продукції, або не отримують фінансових ресурсів унаслідок браку коштів, або отримують їх зі значним запізненням у часі. Непрозорою є також сама процедура відбору бенефіціарів державної фінансової підтримки.

Держава повинна сприяти зниженню процентних ставок за кредитами, забезпечувати рівні умови діяльності в усіх регіонах України шляхом більш ефективної податкової політики, переглянути транспортні тарифи для сільськогосподарських товаровиробників і стимулювати останніх розвивати власну збутову інфраструктуру, що допоможе уникати посередництва у сільському господарстві та наблизитися до світових моделей розвитку агропромислового комплексу.

Основними напрямками фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників мають бути наступні [1]:

- підтримка товарного виробництва та підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; підтримка дрібних товаровиробників, підприємців-початківців, сімейних ферм та кооперативних об'єднань; охорона земель та раціональне використання сільськогосподарських угідь; розвиток ринкової інфраструктури на селі тощо;

- слід скористатися позитивним досвідом розвинутих країн світу щодо здійснення державної фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва і вжити заходів, які б сприяли забезпеченню населення країни якісними і доступними продуктами харчування, створенню нових робочих місць, збільшенню надходжень від експорту продукції, забезпеченню аграрного сектора висококваліфікованими працівниками;

- поєднання внутрішніх джерел фінансування сільськогосподарських підприємств, ресурсів універсальних і спеціалізованих фінансово-кредитних установ за безпосередньої державної фінансової підтримки підприємств галузі має забезпечити фінансову основу ведення та розвитку бізнесу в сільському господарстві.

Отже, неодмінною умовою сталого розвитку аграрного сектору економіки та забезпечення продовольчої безпеки держави є державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників. Сьогодні до організації фінансового забезпечення аграрного сектору економіки потрібний новий підхід, удосконалення розглянутих напрямів державної підтримки шляхом проведення активних заходів з боку держави, а також створення нових фінансово-кредитних структур.

Література:

1. Максимова Н.О. Сучасні аспекти фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників / Н.О. Максимова // Вісник Харківського національного технічного університету ім. П. Василенка. – 2013. – Вип. 38. – С. 214-222.

2. Панухник О.В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери економіки України / О.В. Панухник // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. – № 1. – С. 5-10.

Фисина Оксана Миколаївна

Університет державної фіскальної служби України

(м. Ірпінь)

СУТНІСТЬ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються економічною та політичною нестабільністю в Україні, багато підприємств потерпають від погіршення результатів своєї діяльності. Виникнення кризових ситуацій є характерним для всіх стадій життєвого циклу підприємства. Це короткочасні ситуації, проте вони можуть мати затяжний характер та завершуватися банкрутством. Для запобігання виникненню кризових ситуацій доцільно вчасно виявити причини, внаслідок яких підприємство опинилося в кризі, і здійснити заходи для їх усунення. Тому, реалізація сучасної концепції антикризового управління залишається досить актуальною.

Фінансовий стан значної частки підприємств України у сучасних умовах господарювання можна визначити як кризовий. Питання виживання в умовах економічних трансформацій є актуальним, оскільки найбільших проблем зазнають саме підприємства країн, що розвиваються. За даними Державної служби статистики України,фінансові результати діяльності більш ніж третини вітчизняних підприємств, за винятком малих та бюджетних установ, є далекими від бажаних, про що свідчить динаміка питомої ваги збиткових підприємств в Україні (рис. 1).

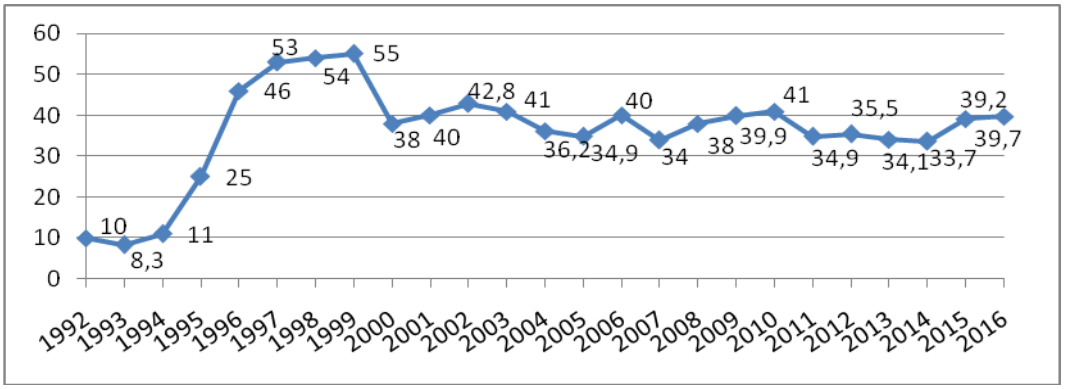

Рис. 1. Динаміка питомої ваги збиткових підприємств в Україні за 1992-2016 роки,%

Джерело: розроблено автором за даними [3]

Основними причинами неплатоспроможності підприємств стали: нестабільний соціально-політичний стан; розвиток інфляційних процесів (індекс інфляції в Україні у 2015 році був найбільшим і становив 143,3 %, при цьому у 2014 році – 124,9 % [2]); здорожчання газу та бензину, що спричинило збільшення собівартості продукції та, відповідно, її ціни; надмірна волатильність фінансового та валютного ринків; падіння курсу гривні;

непрофесійне управління. У 2016 році збиткові підприємства різнилися за видами економічної діяльності та за регіонами країни. Найбільш суттєве зростання збитків (у 5 разів) продемонстрували підприємства, які функціонують у галузях сільського господарства, професійної і наукової діяльності, охорони здоров'я, операцій з нерухомістю. Можна стверджувати, що саме підприємства вказаних галузей знаходяться в зоні найвищого ризику банкрутства. Тому, стає актуальним питання вивчення сутності антикризового управління в сучасних умовах господарювання.

Щодо конкретизації сутності антикризового управління, то існує декілька основних підходів. Прибічники одного вважають, що антикризове управління має здійснюватися, коли підприємство вже опинилося в кризовому стані і показники його господарської діяльності значно погіршилися. Кошкін В. І. зазначає, що антикризове управління становить сукупність форм та методів реалізації антикризових процедур відповідно до конкретного підприємства-боржника. Довгань Д. А. стверджує, що антикризове управління – ефективний менеджмент, який дає можливість вивести підприємство з кризи, сукупність заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства і здатних привести підприємство до фінансового оздоровлення. Такий підхід є правильним, проте розглядає проблему настання кризового стану підприємства вже як факт. Відповідно до цього антикризове управління має на меті подолання негативних наслідків неефективного управління та неправильної оцінки стану бізнес-оточення підприємства, що призвели до глибоких проблем у його діяльності [1, с. 159].

На думку прибічників другого підходу, доцільніше підтримувати діяльність підприємства у стабільному стані, незважаючи на загрози і ризики. Шпачук В. В. вважає, що антикризове управління – управлінська система, заснована на стратегічних засадах і спрямована на підтримання стійкого, стабільного стану будь-якої соціально-економічної системи протягом усього періоду її функціонування, що має комплексний характер, здатна швидко адаптуватися та змінюватись залежно від зовнішніх умов, оточуючого середовища. Бурий С. А., Мацеха Д. С. зазначають, що антикризове управління – це система постійних системних дій менеджерів, спрямованих на всі елементи організації з метою швидкого і вчасного реагування на можливі зовнішні та внутрішні загрози при ефективному функціонуванні чи розвитку організації. Таким чином, можна визначити, що одним із завдань антикризового управління є збереження економічної системи в рівноважному стані, реагуючи належним чином на загрози підприємницького середовища [1, с. 160].

Третій підхід щодо визначення сутності антикризового управління наголошує на необхідності попередження кризи на підприємстві. Мінаєв Е. С., Панагушин В. П. вважають, що під антикризовим управлінням слід розуміти не тільки управління, орієнтоване на

виведення підприємства зі стану кризи, а й управління, яке має заздалегідь спрогнозувати та попередити неплатоспроможність згідно з виробленою програмою підвищення конкурентних переваг та фінансового оздоровлення. Уткін Е. А. зазначає, що антикризове управління – це управління, спрямоване на попередження можливих важких ускладнень у ринковій діяльності підприємства, забезпечення його стабільного, успішного господарювання з орієнтацією на розширене відновлення на найсучаснішій основі та власних заощадженнях [4, с. 188]. Можна сказати, що антикризове управління має поєднувати в собі заходи з попередження виникнення кризи, підтримання підприємства у стабільному стані та, у разі необхідності, виведення підприємства з кризи.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна зробити висновки, що суть антикризового управління підприємством виражається в наступних положеннях: кризи можна передбачати, очікувати і викликати; кризи певною мірою можна випереджати та відсувати; до криз можна і необхідно готуватися; наслідки кризи можна пом'якшувати; управління в умовах кризи вимагає особливих підходів, спеціальних знань, досвіду і мистецтва; кризові процеси можуть бути до визначеної межі керованими; управління процесами виходу з кризи здатне прискорювати ці процеси і мінімізувати їх негативні наслідки. В умовах світової фінансової кризи, зростання неплатоспроможності й інших економічних проблем антикризове управління, зорієнтоване як на запобігання проблемам, так і на їх подолання, стає необхідним для ефективної діяльності всіх суб'єктів господарювання.

Література:

1. Мельниченко, О. О. Сутність антикризового управління підприємством у сучасних умовах господарювання [Текст] / О.О. Мельниченко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2015. – Том 21. – № 2. – С. 157-162.

2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/

3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

4. Тимошенко, О. В. Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства [Текст] / О.В. Тимошенко, О.Ю. Буцька, Ф.Х Сафарі // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2016. – Том 23. – № 2. – С. 187-192.

Чабанюк Одарка Михайлівна,
Чегіль Аліна Віталіївна,
Кушнір Ольга Володимирівна
Львівський торговельно-економічний університет
(м. Львів)

ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Провідним напрямом реформування організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в бюджетних установах є застосування у теорію та практику до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору (МСБОДС), які прийняті до впровадження або за основу при формування національних облікових положень у багатьох країнах світу.

Провідні науковці сьогодення приклали багато зусиль для розвитку теоретичних аспектів бухгалтерського обліку та звітності, методичним та методологічним засадам впровадження Національних положень бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС). Разом з тим, передумови реформування фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору обґрунтовують необхідність подальших досліджень.

Звітність бюджетних установ та організацій, хоча й була в певній мірі деталізованою, проте була побудована відповідно до потреб планової економіки, вона потребувала реформування, оскільки не відповідала міжнародним стандартам бухгалтерського обліку. Управління бюджетними установами потребує суттєвих змін, оскільки Україна перебуває у процесі інтеграції до світового економічного простору [2]. Фінансова звітність бюджетних установ повинна за своїм наповненням, показниками та структурою відповідати вимогам сьогодення, оскільки розширюється коло її користувачів та їх інформаційні запити. Зокрема, посилюється потреба у забезпеченні порівняння показників звітності бюджетних установ не лише в Україні, але й за кордоном, має бути передумова їх чіткого трактування та розуміння. Власне запровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору в певній мірі дасть відповіді на коло означених питань.

В умовах посилення громадського контролю інформативність звітності має відповідати потребам контролю за розподілом фінансових ресурсів, ефективністю їх витрачання. Тому фінансова звітність має не лише обмежуватись розкриттям інформації про активи, зобов'язання, доходи, витрати та фінансовий результат, але й містити ряд пояснень щодо цифр у фінансових і бюджетних звітах. Потреба реформування фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору

визначається необхідністю посилення обґрунтованості управлінських рішень, основою для більшості яких є облікові дані. Прозорість звітності посилить ефективність означених управлінських рішень.

Відкритість та об'єктивність бухгалтерського обліку в бюджетних установах та організаціях забезпечується лише за умов застосування єдиної методики ведення обліку, використання того чи іншого методу в обов'язковому порядку (зокрема, методу нарахування) [1].

Слід звернути увагу на у бюджеті існують різні ланки процесу виконання бюджету, тому відбувається звітування від нижчої ланки до вищої ланки виконання бюджету. Тому питання консолідації звітності набувають особливої актуальності, за таких умов всі учасники мають забезпечити виконання принципу порівнянності інформації та застосовувати відповідні методики обліку.

Отже, облік господарських операцій, об'єктів активів, капіталу, зобов'язань, доходів та витрат та для підготовки фінансової звітності має відповідати вимогам сьогодення. Розвиток процесів економічної інтеграції, який відбувається в Україні слугує фундаментальною площиною, що обґрунтовує потребу стандартизації та гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності у бюджетних установах. За таких умов впровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору є основою для розуміння звітності бюджетних установ на міжнародному рівні.

Література:

1 Лиско Н. А. Метод нарахування доходів і витрат в умовах реформування бухгалтерського обліку в державному секторі України / Н. А. Лиско // Ефективна економіка – 2012. – №12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1647

2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/search?q

3. В. С. Загальні позиції складання фінансової звітності в установах державного сектору: вітчизняні та міжнародні підходи / В. С. Титикало // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: зб.тез доп. 8 міжн. наук.-практ. конф., 11-12 березня 2011 р., м. Тернопіль. – Тернопіль: ТНЕУ, 2011. – Частина 2. - С.423-425.

Юсипович Олег Іванович,
Клим Руслан Андрійович
Львівський торговельно-економічний університет
(м. Львів)

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах господарювання інвестиції виступають найважливішим механізмом для створення умов виходу із економічної кризи, для досягнення структурних зрушень у виробництві, для впровадження науково-технічного прогресу, для підвищення показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях. Сьогодні одним із найважливіших напрямків стабільного економічного розвитку України є активізація інвестиційної діяльності.

Питанням щодо формування та використання інвестиційних ресурсів присвячено наукові дослідження таких зарубіжних авторів: Дж. Кейнса, Д. Йорґенсона, У. Шарпа, Й. Шумпетера та ін. Окремі аспекти теорії й практики фінансового забезпечення інвестиційної діяльності висвітлено у працях вітчизняних науковців: О. Білої, І. Бланка, Л. Гриценко [1], О. Вовчак, Т. Майорової, К. Поліводи, А. Пересади, С. Черкасової [3].

Водночас в умовах постійних змін та кризових ситуацій як у фінансовому, так і в реальному секторах економіки, виникає необхідність дослідження інструментів та методів фінансового механізму активізації інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств.

Автори інвестиційного словника А. Загородний, Г. Вознюк, Г. Партин теж звертають увагу на можливість досягнення соціального ефекту в процесі інвестування та визначають інвестиції як «грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що їх вкладають в об’єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток виробництва чи невиробничу сферу» [2, с. 196].

Фінансовий механізм включає комплексну взаємодію фінансових методів, фінансових інструментів і фінансових важелів, за допомогою яких забезпечуються оптимальні параметри формування фінансових ресурсів та максимальна ефективність їх використання для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства. Функціонування лише одного фінансового механізму не може забезпечити оптимального обсягу формування фінансових ресурсів та їх раціонального використання.

Активізація інвестиційної діяльності в Україні неможлива без формування фінансового механізму. Тому сформуємо функціональний підхід до формування фінансового механізму активізації інвестиційної діяльності, в якому виділимо фінансове планування, забезпечення, регулювання, стимулювання та контроль за реалізацією інвестицій.

Призначення даного фінансового механізму полягає у активізації залучення інвестиційних ресурсів (в т. ч. іноземних), оптимізації їх структури, підвищення ефективності інвестиційної діяльності для досягнення визначеної мети.

Структура фінансового механізму активізації інвестиційної діяльності включає нормативне, інформаційне та організаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення фінансового механізму активізації інвестиційної діяльності включає зовнішні (показники макроекономічного розвитку держави, регіону, галузі) та внутрішні джерела інформації (форми фінансової звітності підприємства, що дають змогу інвестору проаналізувати фінансовий стан об'єкта інвестування). Організаційне забезпечення фінансового механізму активізації інвестиційної діяльності полягає у створенні відповідної системи фінансових органів та інституцій, визначенні їх функцій та повноважень.

Доцільно виділити такі основні методи фінансового впливу на умови та процеси інвестиційної діяльності підприємств: фінансове планування; фінансове забезпечення; фінансове регулювання; фінансове стимулювання; фінансовий контроль.

Фінансове планування показників інвестиційної діяльності відбувається на макро-, мікро- та субмікроекономічному рівнях.

Фінансове забезпечення активізації інвестиційної діяльності здійснюється шляхом використання методів бюджетного фінансування, самофінансування, кредитування.

Основними елементами фінансового регулювання інвестиційної діяльності є: бюджетне регулювання, що реалізується шляхом виділення коштів з бюджету на безоплатних та безповоротних засадах через дотації, субвенції, субсидії;митне регулювання, яке передбачає встановлення системи митних зборів і платежів для суб'єктів інвестування; податкове регулювання, до якого належить вилучення частини доходів інвесторів до бюджету та державних цільових фондів.

Для зацікавлення інвесторів вкладати кошти й досягати кращих результатів використовують фінансове стимулювання, що реалізується за допомогою системи фінансових важелів. Конкретними формами прояву таких стимулів для інвесторів є фінансові, у тому числі податкові пільги.

Фінансовий контроль інвестиційної діяльності може проводитись у формі фінансового моніторингу інвестиційних потоків на двох рівнях: державний моніторинг, що проводять Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи податкової, митної та контроль-ревізійної служб, територіальні управління економіки;моніторинг інвесторів, що проводиться безпосередньо органами управління суб'єктом господарювання, що реалізовує інвестиційний проект.

Використання фінансових інструментів (податків, зборів, штрафів, пільг, емісії

грошей, приватизації) сприятиме посиленню взаємозв'язку джерел фінансового забезпечення інвестиційного розвитку та методів і форм їх прояву. Інструменти повинні забезпечувати мобілізацію ресурсів із різних джерел, що, в свою чергу, розширить можливості фінансування інвестиційних проектів та сприятиме економічному зростанню.

Література:

1. Гриценко Л. Л. Обґрунтування моделей оптимізації участі держави у фінансуванні проектів в умовах інвестиційної взаємодії з бізнесом /Л. Л. Гриценко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №2. – С. 34-40.

2. Загородній А.Г. Інвестиційний словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. – Львів: «Бескид Біт». – 2005. – 512 с.

3. Черкасова С. В. Сучасний стан та перспективи розвитку інвестування в небанківському фінансовому секторі : монографія / С. В. Черкасова, М. В. Сороківська. – Львів : Растр – 7, 2013. – 186 с.

Ясіновська Ірина Фантинівна,

Кобзарук Інна Іванівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

(м. Львів)

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Нестабільна макроекономічна ситуація, мінливість законодавчої бази, значна тінізація національної економіки змушують вітчизняних суб'єктів господарювання працювати в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Процеси всесвітньої економічної інтеграції, які на пряму пов'язані із лібералізацією міжнародної торгівлі та руху капіталів, зростання темпів розвитку науково-технічного прогресу та загострення конкуренції спонукають підприємства до перегляду власних стратегій розвитку.

Погоджуємося з думкою науковців про те, що одним із факторів, який впливає на здатність підприємства протистояти поширенню кризових процесів та дозволяє забезпечити більш-менш стабільну діяльність, навіть в умовах спаду загальної ділової активності, є вироблення та реалізація стратегії диверсифікації, як одного із стратегічних напрямків розвитку [3, с. 109].

Реалізація стратегії диверсифікації дозволяє нарощувати обсяги виробництва, сприяє посиленню конкурентоспроможності підприємства та мінімізації рівня його загального ризику. Диверсифікація – це розширення номенклатури продукції, яку виробляють окремі фірми та об'єднання; процес проникнення фірми в іншу галузь виробництва; оволодіння новими видами виробництва з метою підвищення ефективності діяльності, одержання економічної вигоди, розподілу комерційного ризику [1, с. 76].

Використання диверсифікації на сучасному ринку є необхідною умовою для побудови вдалої стратегії управління підприємства, оскільки на сьогоднішній день ринкова ситуація є досить мінливою, і компанії постійно ризикують втратити перспективи розвитку в майбутньому. При вдалому застосуванні стратегії диверсифікації можна розширювати асортимент товарів та послуг на основі використання новітніх технологій, розвивати нові напрямки діяльності підприємництва та забезпечувати його сталий економічний розвиток. Саме диверсифікація дозволяє поєднати два важливих елементи діяльності підприємства – збільшення розміру прибутку та зменшення рівня економічного ризику.

Диверсифікація може забезпечити сталий розвиток лише за умови, що ця стратегія базується на інноваціях. У процесі реалізації такої стратегії підприємства мають на меті виробляти більший асортимент продукції, здійснювати інвестування в більшу кількість активів, урізноманітнювати склад постачальників та кредиторів.

Проблема залучення фінансових ресурсів у вітчизняну економіку є досить складною, оскільки її вирішенню перешкоджає цілий ряд чинників: висока вартість кредитних ресурсів, залучення яких є недоцільним через низький рівень рентабельності більшості підприємств реального сектору економіки; відсутність довгострокових джерел фінансування; обмеженість власних ресурсів суб’єктів господарювання через низькі обсяги прибутку; низька інвестиційна активність як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів через несприятливий інвестиційний клімат; обмеженість бюджетного фінансування через хронічний дефіцит бюджету. Ситуація, в якій опинилися Україна, має всі ознаки інституціональної пастки: економічний розвиток потребує джерел фінансування, залучення яких є ускладненим. Як свідчить зарубіжний досвід, подолати подібну ситуацію можна тільки за активної участі держави у процесах фінансування економічного розвитку [2, с.167].

Отже, успішна реалізація стратегії диверсифікації розширить ринкові можливості підприємства, дозволить стабільно працювати у період економічного спаду, досягти конкурентних переваг у перспективі. Для цього необхідно також проаналізувати особливості та тенденції ринку для виявлення нових видів діяльності, щоб ефективно конкурувати. При

виборі виду та напряму диверсифікації варто враховувати ресурсне забезпечення та потенційні можливості підприємства. Вдало підібрана стратегії диверсифікації допоможе мінімізувати фінансові ризики підприємства та забезпечити належний рівень прибутковості, стабільності та стійкості у перспективі.

Література:

1. Луцька Т.В. Диверсифікація: особливості розвитку підприємств / Т.В. Луцька, Р.В. Кушнір // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 16. – С. 74-78.

2. Паєнтко Т.В. Диверсифікація фінансових потоків в контексті стимулювання економічного розвитку / Т.В. Паєнтко // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – Вип. 17. – С. 166-172.

3. Слава С.С. Диверсифікація як ефективний механізм забезпечення розвитку підприємства / С.С. Слава, В.В. Галагурич // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія Економіка. Випуск 1 (42), 2014. – С. 109-111.

Мединська Тетяна Володимирівна

Керод Тарас Романович

Львівський торговельно-економічний університет

(м. Львів)

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В НАПРЯМІ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Податкова політика є одним з найбільш дієвих способів державного регулювання економіки і спрямовується на виконання пріоритетних напрямів розвитку суспільства та держави. Реалізація податкової політики безпосередньо впливає на створення сприятливої чи не сприятливої кон'юнктури ринку та умов для розвитку економіки держави.

Головною метою сучасної податкової політики є забезпечення стійких податкових надходжень до бюджету, рівність всіх платників перед законом, а також проведення заходів з модернізації податкової політики. Вирішення проблеми побудови ефективної податкової політики з метою розвитку малого бізнесу, варто здійснювати шляхом вивчення, аналізу і творчого осмислення як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду в сфері оподаткування.

На розвиток малого підприємництва в країні впливають різні форми прямого і непрямого фінансування малого бізнесу та застосування податкових важелів і стимулів. Які

включають: надання податкових і митних пільг, стимулювання банків і страхових компаній до кредитування або страхування малих підприємств; фінансові і податкові форми державної підтримки малого підприємництва.

Так, до2014 р. Державна підтримка розвитку малого підприємництва здійснювалася в рамках Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Зокрема її формами були: прямее бюджетне фінансування підприємств, з боку державного та місцевих бюджетів; податкові пільги; часткове покриття державою відсотків за кредитами та покриття інших фінансових витрат; державні гарантії за кредитами; обов'язкове державне страхування комерційних ризиків; пільгові тарифи на товари та послуги, що надаються державою або державним підприємством; списання заборгованості з податків і податкових зборів, які суб'єкт невзмозі покрити самостійно.

З початку 2015 р. формування нової державної політики щодо підтримки малого підприємництва тільки розпочалось і повинно здійснюватися згідно Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» (далі – Стратегія) [1] та її органічної складової Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів.

Податкова реформа, згідно Стратегії, яка покликана побудувати податкову систему, що буде простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, створить необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечить достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів. Головними напрямами її реалізації є перехід від наглядово-каральної функції фіскальних органів до обслуговуючої, що допомагає у нарахуванні та проведенні сплати податків, а немає на меті наповнення бюджету шляхом фінансових санкцій та переплат; зменшення кількості податків, їх розміру та спрощення порядку розрахунку і сплати; впровадження електронних сервісів для платників податків; зменшення податкового навантаження на заробітну плату з метою її детінізації; удосконалення законодавства України, спрямованого на посилення боротьби зі схемами ухиляння від сплати податків як юридичними, так і фізичними особами,

Після доопрацювання Податкового кодексу України, влада задекларувала намір повернутися до питання удосконалення системи оподаткування малих підприємств та фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності. Внаслідок чого було прийнято Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" № 4014-VI від 04.11.2011 року [2], яким було передбачено введення 4 груп єдиноплатників. Згідно ПКУ,

спрощена система оподаткування належить до розділу XIV “Спеціальні податкові режими”, глава 1 “Спрощена система оподаткування, обліку і звітності”, яка стала чинною з 1 січня 2012 року.

До моменту набрання чинності Податкового кодексу України у вітчизняному законодавстві не використовувалося поняття «спеціальний податковий режим», хоча як наукова категорія воно доволі широко застосовувалося для позначення податкових платежів, метою яких призначення було зменшення податкового тиску, спрощення обліку і звітності та, відповідно, вони визначали спеціальні режими оподаткування окремих категорій платників податків[3].

Згідно з пунктами 11.2 і 11.3 статті 11 Податкового кодексу України, спеціальний податковий режим – це система заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб’єктів. Спеціальний податковий режим може передбачати особливий порядок визначення елементів податку та збору, звільнення від сплати окремих податків та зборів [4]. Дані режими закріплюють специфічний порядок обчислення та сплати податків та зборів у відповідний податковий період, який застосовується у випадках та порядку, встановлених податковим законодавством.

Аналіз структури надходжень єдиного податку, представлений на рис. 1., свідчить про те, що надходження єдиного податку від фізичних осіб перевищували суму надходжень податку від юридичних осіб, що обумовлено змінами податкового законодавства для платників малого бізнесу.

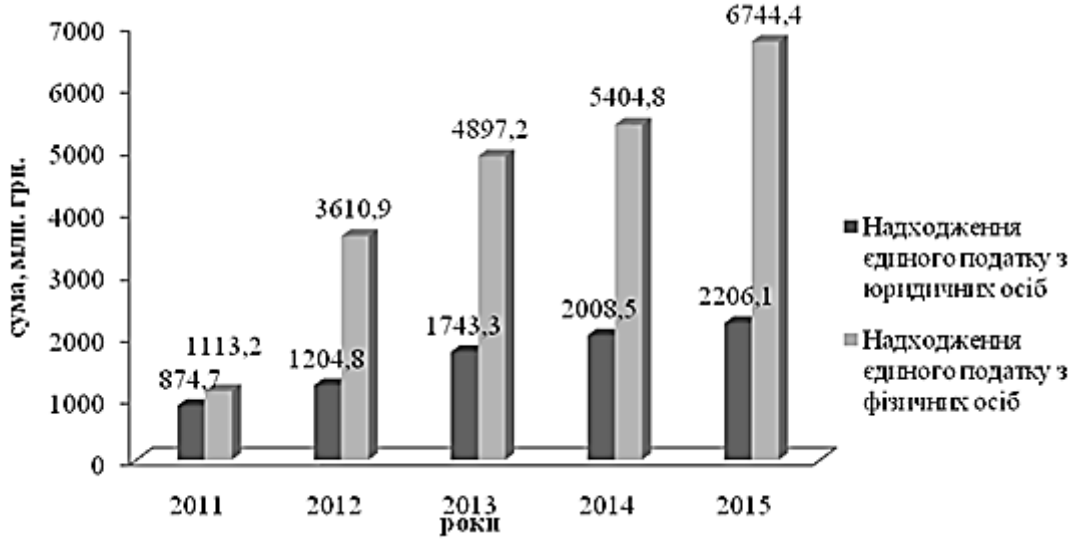

Рис. 1. Надходження єдиного податку до доходів місцевих бюджетів України в розрізі платників за 2011–2015 рр.

До запровадження податкової реформи у 2011 р. розходження між надходженнями було мало помітним, а у зв'язку зі змінами у спрощеній системі оподаткування, починаючи з 2012 р., надходження єдиного податку від фізичних осіб перевищують надходження від юридичних осіб у 3 рази. Звичайно, законодавчі зміни дали свій поштовх до стрімкого зростання кількості зареєстрованих суб'єктів малого підприємництва, водночас це призвело до наповнення доходної частини місцевих бюджетів.

Податкова система України все ще перебуває на стадії реформування,про що свідчать численні зміни, які вносяться до Податкового кодексу, особливо стосовно оподаткування малого підприємництва. Безумовно, стабільність податкової політики держави свідчить про силу та перспективність економіки, проте зміни в спрощеній системі оподаткування були необхідними та призведуть до потужної державної підтримки малих та середніх підприємств у вигляді спеціального режиму оподаткування та водночас забезпечать фінансовими ресурсами місцеві бюджети.

Література:

1. Про Стратегію сталого розвитку "Україна –2020": Указ Президента України №5/2015 від 12.01.2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/18688.html.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України : Закон України від 4 листопада 2011 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.

3. Мединська Т. В. Спеціальні податкові режими в контексті реформування податкового кодексу України / Т. В. Мединська, О. М. Чабанюк, А. Т. Малець // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький, 2017. – № 4(37). – [Електронний ресурс] – Режим доступу :https://www.uniep.km.ua/index.php/naukova-diyalnist/zhurnal-stalij-rozvitok-ekonomiki.

4. Податковий кодекс України: кодифіковано станом на 01 січня 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/.